

S. A. R. le prince MAX de SAXE

R. GRAFFIN — F. NAU

PATROLOGIA ORIENTALIS

TOMUS QUINTUS

I. — B. EVETTS.

HISTORY OF THE PATRIARCHS OF THE COPTIC CHURCH
OF ALEXANDRIA (AGATHO TO MICHAEL I).

II. — M^{sr} A. SCHER ET P. DIB.

HISTOIRE NESTORIENNE (CHRONIQUE DE SÉERT), 1re partie, fasc. 2.

III. — G. BAYAN ET S. A. R. LE PRINCE MAX DE SAXE.
LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN DE TER ISRAËL (*Mois de Navasard*).

IV. — A. VASILIEV.

KITAB AL-^s UNVAN (HISTOIRE UNIVERSELLE ÉCRITE PAR
AGAPIUS DE MENBIDJ), 1re partie, fasc. 1.

V. — L. LEROY ET F. NAU.

LES LÉGENDES SYRIAQUES D'AARON DE SAROUG, DE
MAXIME ET DOMÈCE, D'ABRAHAM, MAÎTRE DE BAR-
SOMA, ET DE L'EMPEREUR MAURICE; AVEC LES MI-
RACLES DE SAINT PTOLÉMÉE.

PARIS

FIRMIN-DIDOT ET C^o, IMPRIMEURS-ÉDITEURS
LIBRAIRIE DE PARIS, 56, RUE JACOB

ALLEMAGNE ET AUTRICHE-HONGRIE
D. HERDER, A FRIBOURG-EN-BRISGAU

1910

LE SYNAXAIRE ARMÉNIEN

DE TER ISRAEL

PUBLIÉ ET TRADUIT

PAR

Le Dr G. BAYAN

Avec le concours de S. A. R. le prince MAX DE SAXE

I

MOIS DE NAVASARD

PERMIS D'IMPRIMER

Paris, le 24 janvier 1910.

P. FAGES,
Vic. gén.

AVERTISSEMENT

Nous publions le Synaxaire Arménien, *Haïsmavourk*, *Յայմուարք*, de Ter Israel *Տէր Խարպէլ*, d'après le manuscrit bien connu de la Bibliothèque Nationale de Paris que nous désignons par la lettre A. Nous y ajoutons les variantes et les autres rédactions de l'édition officielle de Constantinople de 1834¹. Nous les avons prises sur un exemplaire mis à notre disposition par les RR. PP. Bollandistes et que nous désignons par la lettre B.

M. F. Macler, dans son catalogue des manuscrits arméniens², donne la description suivante du manuscrit de Paris :

Ms. 180. — Ménologe (*Յայմուարք*) de Ter Israel. Texte commençant au 1er de Navaçart (11 août) et contenant les vies des saints pour tous les jours de l'année; (parmi les saints occidentaux, on mentionne saint Thomas de Cantorbéry).

La date (fol. 339) est effacée; elle figure dans une note en italien, au commencement du volume; le ménologe a été copié en 765 de l'ère arménienne (= 1316 de J.-C), par le scribe Siméon, en Crimée, pour le baron Sahab, fils de Djanter. Ce Ms. fut vendu (fol. 137 v°) en 1394, par le prêtre Tiratur, fils de Kiriakos, au prêtre Grégoire, fils de Thoros, qui a ajouté des notes.

Deux mains. Orthographe fautive en plusieurs endroits. Ornaments. Tables de concordance au commencement, sur parchemin.

xive siècle; écriture bolorgir; papier; 339 feuillets, à deux colonnes; 350 sur 250 millimètres; reliure maroquin rouge, aux armes du roi.

Les Arméniens ont commencé par composer et traduire des vies de saints très développées, qu'ils ont condensées plus tard, à plusieurs reprises, pour être lues au commencement de l'office du soir. Ces résumés liturgiques constituent le synaxaire dont l'histoire est exposée tout au long dans la préface de l'édition de 1834. Nous croyons utile d'ajouter ici la traduction de la partie historique de cette préface :

« Nos zélés traducteurs du ve siècle, après avoir accompli maintes

1. *Յայմուարք, ըստ կորդիլ ընտրեղապոյն օրինակի Յայմուարայ Տէր Խարպէլի : Կոստանդնուպօլիս 1834.*

2. F. MACLER, *Catalogue des manuscrits arméniens et géorgiens de la Bibliothèque Nationale*, Paris, 1908.

œuvres utiles pour notre nation, qui la montrèrent très avancée dans toute sagesse spirituelle et dans les sciences, entreprirent la traduction des vies de nombreux saints, ainsi que l'atteste le style élevé et sublime de la rédaction. Ce fut ensuite Gagik Vardapet (*Գագիկ Վարդապետ*) du couvent d'Atom, au ixe siècle, qui traduisit du grec nombre de vies de saints. Son ouvrage fut intitulé *Atomagir*, *Ատոմագիր*, Livre d'Atom.

« Après lui, notre bienheureux et saint patriarche Grégoire le Martyrophile (*Գրիգոր Վկայասէր*) — il s'appelait auparavant Vahram — fils du sage et grand prince Grégoire Magistros (*Գրիգոր Մագիստրոս*), de la famille de saint Grégoire l'Illuminateur, au xie siècle, entreprit un voyage à travers l'Orient et l'Occident, visitant les couvents et les retraites des solitaires dans les déserts, à la recherche des martyrologes et des vies de saints. Il traduisit en langue arménienne tous les documents précieux qu'il réussit à trouver en langue grecque. Il recueillit également nombre de panégyriques et d'homélies des saints et les ayant coordonnés, en fit un gros volume, qui fut appelé par la suite *Tcharentir*, *Ճատընարիր*, Discours choisis. Il en ordonna la lecture dans les églises et les couvents, suivant les offices du jour.

« Après lui, Ter Israel (*Տէր Իսրայէլ*), homme érudit, qui florissait aux jours de Vanakan Vardapet (*Վանական Վարդապետ*), au commencement du xiiie siècle, fit un abrégé des vies des saints, des histoires des martyrs et des homélies, qui se trouvaient au complet dans le *Tcharentir*, et les distribua selon chaque jour du mois, et il ajouta, ainsi qu'il sied de le dire, et en les faisant concorder, des extraits de la sainte Bible et des traditions anciennes, concernant la vie des saints patriarches, des prophètes et des apôtres.

« Cet ouvrage fut intitulé *Haïsmavourk*, *Յաջմասուրք*, ou Synaxaire. Il commença son œuvre par le premier jour de Septembre, car, disait-il, les sages Romains (Grecs) considèrent ce jour comme le premier de l'année.

« Par la suite, Kirakos Vardapet, l'Oriental (*Կիրակոս Վարդապետ Կենտրոնի*), au xve siècle, ayant pour guide Ter Israel, compila un nouveau synaxaire.

« Après lui, Grigor Vardapet Khlatetsi (*Գրիգոր Վարդ. Խլատցի*), le surnommé Tsérents (*Շերենց*), également au xve siècle, ayant réuni les synaxaires de Ter Israel et de Kirakos Vardapet, y ajouta, sans aucun

choix, des légendes douteuses et d'aucune utilité, et à leur aide, compila un nouveau synaxaire, auquel les copistes ultérieurs ajoutèrent des choses peu convenables, chacun selon son caprice, détériorant de la sorte le précieux livre que Ter Israel avait fidèlement abrégé du *Tcharentir*.

« Ce texte altéré du synaxaire de Khlatsi eut postérieurement deux éditions, à Constantinople¹, avec en plus de nombreuses fautes d'impression, et au lieu des excellents synaxaires de Ter Israel et de Kirakos Vardapet, c'est celui-là qui fut introduit imprudemment dans les églises et dont la lecture y était donnée jusqu'à nos jours.

« Toutefois, à raison des multiples altérations qu'il contenait, il fut négligé non seulement par la sage critique, mais aussi par la communauté en général.

« Et comme de longue date, du temps de nos bienheureux ancêtres, il était de coutume de donner dans les églises de l'Arménie, avant les vêpres, lecture du synaxaire, en attendant la convocation des fidèles pour l'heure des offices, et de commencer ensuite, par un *Pater*, l'office du soir, car tous les offices et fonctions de notre Église, selon la décision des saints Pères, commencent par le *Pater* et se terminent par le *Pater*. Aussi les personnes les plus prudentes ainsi que les notables de la nation avaient-ils depuis longtemps formé le vœu de retrouver un exemplaire du texte du synaxaire de Ter Israel pour le publier, sachant bien que l'eau est plus claire à la source qu'au ruisseau.

« Dans cette intention, ils s'étaient, à ce sujet, adressés, plusieurs années auparavant, à plusieurs villes et aux célèbres couvents, sans toutefois réussir à en trouver.

« Lorsque, par ordre impérial, le Catholicos de la Maison de Cilicie (*Տաճև Կղզկղոց*), Ter Kirakos, vint à Constantinople et qu'on apprit de lui qu'il se trouvait au catholicat de Sis un bon exemplaire du synaxaire de Ter Israel, on le pria respectueusement de vouloir bien le prêter pour la publication. A son retour au siège patriarcal, il l'envoya sans retard. Le texte était sur parchemin, bologir, copié aux jours du pieux roi d'Arménie Ochine et du catholicos Constantin. Il y manquait quelques feuillets au commencement et à la fin. La préface n'était pas complète, car il y manquait la fin, d'où la difficulté d'en préciser la date.

1. En 1706 et 1730.

« Toutefois comme Ochine avait été sacré roi l'an du Seigneur 1308 et qu'il avait régné douze années, et que les mémoires se trouvant à la fin de chaque récit attestaient qu'il avait été récemment sacré roi et que son fils aîné Léon était encore tout jeune, il est possible d'avancer que le manuscrit avait été copié la première ou la deuxième année de son règne, c'est-à-dire l'an 1309. Car il est dit, au 4 septembre, dans un mémoire : *Par leur intercession, Dieu le Christ, aie pitié du possesseur de ce volume, notre pieux roi Ochine, et de son tendre fils Léon et de ses parents, et du grand pécheur le copiste et secrétaire Grigor et de l'excellent prêtre et aumônier du roi, Thoros.*

« Au 8 septembre, on lit : *Christ, fortifie notre pieux roi Ochine, récemment sacré, et son tendre fils Léon.* De semblables mémoires se trouvent en plusieurs endroits du volume.

« Aussi, après minutieux examen et avec le consentement unanime du conseil national, composé d'ecclésiastiques et de laïques, de LL. Grandeurs Messeigneurs les évêques, de sages vardapeds, d'excellents prêtres, ainsi que de nobles et patriotes amiras, des chefs de corporations d'artisans, fut-il décidé et ordonné que dorénavant la lecture du synaxaire de Khatetsi, défectueux à plusieurs égards, serait supprimée dans toutes les églises et couvents de la nation ; et pour que la bonne coutume établie par nos bienheureux ancêtres fût conservée intacte, qu'en son lieu et place, lecture fût donnée du présent synaxaire.

« Aussi, en cours de l'impression de cet ouvrage, avons-nous eu soin de suivre les plus anciennes et meilleures copies des synaxaires de la Cilicie, tout en conservant intact le fond historique, et quant aux vies des saints et aux faits historiques de l'Arménie postérieurs à l'époque de l'auteur, et dont nous avons fait un choix pour compléter l'ouvrage, ces faits, nous les avons placés aux jours du mois qui leur correspondaient.

« Nous avons intercalé dans l'ordre des lectures la commémoration de la mort de certains rois et princes royaux des Roubéniens, qui se trouvaient marqués d'un astérisque, au bas de notre texte. Nous y avons également ajouté deux récits de martyrs, celui du bienheureux Nicolas de Brousse et de sainte Varvaré de Karine et leurs compagnons de martyre, que nous avons trouvés confirmés par des témoins oculaires. »

Comme l'ont vu nos lecteurs, ce n'est pas seulement à Sis que l'on

pouvait trouver un manuscrit de Ter Israel, il s'en trouvait au moins un autre, contemporain, qui est venu de Crimée jusqu'à la Bibliothèque Nationale. Nous le reproduisons tel quel¹. Il y manque quelques feuillets auxquels nous avons suppléé par le texte imprimé en 1834. Nous présentons donc à nos lecteurs le texte pur du célèbre synaxaire de Ter Israel, compilé au XIIIe siècle directement sur les Tcharentirs qui sont très probablement du XIe.

1. Pour la transcription des noms propres nous avons suivi la méthode adoptée par le monde savant, selon le conseil qu'a bien voulu nous donner M. A. Meillet, professeur au Collège de France; toutefois il nous a fait remarquer que comme il s'agit d'un ouvrage du XIIIe siècle, certains noms historiques et géographiques de l'Arménie de cette époque auraient pu être transcrits d'après la prononciation des Arméniens de la Turquie. Dans les cas les plus importants nous indiquerons en note cette seconde prononciation.

G. BAYAN,
Vardapet.

Paris, le 27 mars 1909.

NOTE DES ÉDITEURS. — S. A. R. le prince Max de Saxe a bien voulu revoir les dernières épreuves de ce fascicule. C'est d'ailleurs son généreux concours qui nous permet de publier des textes arméniens. Nous tenons à le remercier ici de nous aider dans nos efforts pour faire connaître les littératures chrétiennes orientales.

R. GRAFFIN — F. NAU.

ERRATA

- P. 40, var. 2, *lire* : Քարգողիմէոս au lieu de Քարգողիմէոս.
P. 41, l. 15, *lire* : կրկնեալ au lieu de կրկեալ.
P. 80, l. 19, *lire* : զոր տեսերդ au lieu de գորտեսերդ.
P. 127, l. 8, *lire* : ալբիւր au lieu de ալբիւր.
P. 154, l. 18, *lire* : աստուածաւեր au lieu de աստուածաւեր.
-

* ՏՕՆԵ ՍՐԲՈՅ ՈՐ ԿԼԵՍԻՐԻՆ Ի ՓԼՈՒՍ ՔՐԻՄՏՈՍԻՒ .
 ԸՍՏ ԻՒՐԵՔԵՆՉԻԻՐ ՏՕՆԵՅ ԱԻՈՒՐՅ ՏԵՐՈՅՆ .
 ԸՍՏ ՆՈՐ ՅԵՂԱՆԵԿԻ ՃՇՄԵՐՏՈՒԹԵԱՆ :

* A fol. 4
 1° a.

Նաւասարդի ամսոյ ի ճինն եւ Օգոստոսի ժԱ : Տօն Յովհաննու Կարապետին Քրիստոսի
 զոր կարգեաց սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչն Հայոց Մեծաց :

5

Յորժամ սուրբն Գրիգորիտս լուսաւորեաց զաշխարհս Հայաստանեաց աստուած-
 զխոսիմեամբ եւ զարձան ծարլիկ ի ծոյրութենէ կւոցն եւ ի սնտի պաշտամանցն,
 մեծապօր եւ բաջ արբայն Հայոց Տրդատ աւարեաց զնա ի Կեսարիա Կապա-
 զովկացոց զն ձեռնադրեացն զնա կաթողիկոս ամենայն Հայոց : Եւ Ղեւոնդիտս արբե-
 10 պիսկոպոսն Կեսարիոյ ժողովեալ զամենայն եպիսկոպոսս իւրոց իշխանութեանն եւ
 ըստ աւարելական կանոնաց տանկեաց ի նա զպատին աւարելական : Եւ ետ նմա
 զնշխարս Յովհաննու Կարապետին որ կալք անկ, զոր երբը Փիրմիլանոս եպիսկո-
 պոսն * Կեսարիոյ յեփեսոսէ . զոր տարեալ էր անկ Յովհաննէս աւետարանիչն : Եւ
 նմա եւ զնշխարս Աթանաղինեաց եպիսկոպոսին :

* A fol. 4
 1° b.

5 Հայոց Մեծաց] յԸշափշտա զաւասի B || 6 Գրիգորիտս] Գրիգոր B — Հայաստանեաց] Հայոց B || 8 Կապադովկացոց] Կապադովկեցոց B || 9 զնա] զսուրբն Գրիգոր B — Ղեւոն- զիտս] Ղեւոնդէս B || 10 Կեսարիոյ] Կեսարու B — եպիսկոպոսս] եպիսկոպոսուս B || 13 Կեսարիոյ] Կեսարու B.

* Fêtes des saints qui se célèbrent à la gloire du Christ.
 selon chaque jour de fête de l'année de la nouvelle ère de vérité.

* A fol. 4
 1° a.

1^{or} NAVASARD, 11 Août.

Fête de Jean le Précurseur du Christ, établie par saint Grégoire l'Illuminateur
 de la Grande Arménie.

Lorsque saint Grégoire [*Grigor*] illumina le pays d'Arménie de la science
 du Seigneur et que les gens abandonnèrent l'erreur des idoles et leur vain
 culte, le très puissant et brave roi d'Arménie, Tiridate [*Terdat*], l'envoya à
 Césarée de Cappadoce pour être sacré catholicos de toute l'Arménie. L'ar-
 chevêque de Césarée, Léonce [*Léondios*], convoqua tous les évêques de
 sa juridiction et, d'après les canons apostoliques, lui conféra l'honneur aposto-
 lique. Il lui remit les restes de Jean le Précurseur qui s'y trouvaient, et
 que l'évêque de * Césarée, Firmilien [*Firmilianos*], avait apportés d'Éphèse,
 où ils avaient été transportés par Jean l'évangéliste. Il lui remit égale-
 ment les restes de l'évêque Athénagènes [*Athanaginès*].

* A fol. 4
 1° b.

Եւ եկեալ անտի սրբոցն Գրիգորի հանդերձ իշխանօր որ ընդ նմա երթեալ էին ի Տարօն դաւառ եւ կամէր ի ձորակէն ի վեր ի բլուրն երանն զի կործանեացէ զգրատկերս Վահագնի, ապետակը ջորիք կտայն յորոյ վերայ կայր նշխարը սրբոցն Յովհաննու եւ Կիմանայինեայ գտեցի առին եւ ոչ շարժէին : Եւ յայնմեալ հրեշտակ Տեսան սրբոցն Գրիգորի, առէ . Այլը հաճեցաւ Տէր բնակիլ սրբոցը : Եւ շինեալ սրբոցն Գրիգորի ի աե- 5
րոջն յայնմիկ ձեձ եւ վառուար եկեղեցի յանուն սուրբ Կարապետին Քրիստոսի Յովհաննու Մկրտչին եւ անդ եղ զնշխարս նորա, յորում տեղոջ բարում բժշկութիւնք եղև եւ լինի մինչևէ յայսօր որք հաւատով աղաւինին բարեխօսութեամբ սուրբ Կարապետին :

Եւ սահմանեաց ամ յամէ՛ աշխարհատոգով եւ թագաւորական տօն լինել որ օր մուս է նաւասարդի ամսոց, որ է Օդրատոսի ժԷ :

Եւ զի յայնմ աւուր տօնէին Հայք Արամազդայ եւ Անահայտայ եւ աւասայկարանէին վասն Արտաւազդայ որդոց Արտաշէսի թէ կապեալ կայ ի վեր յաղան Մասիս եւ երանէ ի մուսն նաւասարդի, յորժամ լեզուին երկու շունքն՝ սեաւ եւ ապխտակ՝ զկա- 15
պանս * եւ սունէ վախճան աշխարհի : Եւ օրինադրեցին բարձրն ամենայն զարբնացն հարկանել կռանաւ դապա իւրեանց եւ դայլ գործխա ի մինն ի նաւասարդի զի զօրացին

2 զգրատկերս] կոսն add. B || 4 Կիմանայինեայ] Կիմանայինէի B || 5 Այլը] յայլը B || 6 յայնմիկ om. B — Քրիստոսի om. B || 8 բարեխօսութեամբ] ի բարեխօսութիւն B || 11 Հայք] ի կապաշառութեանն add. B || 12 թէ] եթէ B || 13 լեզուին] լեզուն B — զկապան] նորա add. B || 14 զարբնացն ... զօրացին] արուեստարի միանգամ բախել զարուեստն իւր ի մինն նաւասարդի զի զօրացի B.

Saint Grégoire, en revenant, avec les princes qui l'accompagnaient, dans la province de Taron, voulut remonter le vallon pour y détruire, au haut de la colline, les statues de Vahagn; les mulets blancs du char dans lequel se trouvaient les restes des saints Jean et Athénogènes s'arrêtèrent, ne pouvant plus avancer. L'ange du Seigneur apparut alors à saint Grégoire et lui dit : Il a plu au Seigneur que ces saints demeuraissent ici. Et saint Grégoire construisit en cet endroit une grande et belle église au nom du saint Précurseur du Christ Jean-Baptiste et y déposa ses restes. C'est en ce lieu que s'accomplirent et s'accomplissent jusqu'aujourd'hui beaucoup de guérisons pour ceux qui y ont recours avec foi à l'intercession du saint Précurseur.

Et il établit que chaque année il y aurait concours universel et fête royale le premier jour du mois de Navasard, c'est-à-dire le 11 Août.

Et comme en ce jour les Arméniens célébraient les fêtes d'Aramazd et d'Anahit, et répandaient la légende au sujet d'Artavazd, fils d'Artachès, qu'il se trouvait enchainé au sommet du grand Massis et qu'il en sortait le premier jour de Navasard, lorsque les deux chiens, l'un noir et l'autre blanc, avaient de leur langue léché et usé les chaînes, * pour amener la fin du monde. Aussi, à cet effet, les prêtres païens avaient-ils édicté une loi enjoignant à tous les forgerons de frapper de leurs marteaux sur les enclumes et autres outils, le premier jour de Navasard, pour consolider les chaînes d'Artavazd.

* A fol. 4 v° a.

կապանքն Արտապարկ : Արդ զի խախանկայի ստուծիւնն եւ հաստատեցի ճշմարտութիւնն կարկեաց սուրբն Գրիգորիոս զորս զպս սօն համաշխարհական որով փառաւորի ամենասուրբ Երրորդութիւնն չաւիտեան :

5 3նոյս՝ աւար վկայարանութիւն սրբոյն Քսենտոսի Հոռոմայ հայրապետին եւ Լաւրէնդի նորին սարկաւազին եւ Խրաւընտարի վկային :

Սորս էին չաւուրս Գէկոսի ամբարիշտ արքային : Քսենտոս Աթենացի էր եւ աւսու չԱթէնս դամենացն հանձարս իմաստութեան եւ երթեալ ի Հոռոմ ձեռնադրեցաւ հայրապետ Հոռոմայ, լեա մարտիրոսանալոյն Ստեփաննոսի Հոռոմայ հայրապետին : Եւ չորժամ մտանել կամէր Գէկոս ի քաղաքն, հրամայեաց Քսենտոս նախասարկաւազին իւրոյ Լաւրէնդիոսի պահել զանօթս եկեղեցւոյն, զի մի սուցեն անօրէնքն : Իսկ Լաւրէնդիոս դամենացն փաճառեաց եւ բաշխեաց աղբատայ :

10 Եւ Գէկոս արքայն կալաւ երկու վկայս Քրիստոսի ի Պարսիկս զԱպիտո եւ զՍենիտո եւ տարաւ զինի իւր ի Հոռոմ եւ ընկեց ի գաղանտ եւ ոչ մերձեցան ի նոսա եւ ապա սրով կատարեցան սուրբքն : * Տարան առաջից զհայրապետն Քսենտոս եւ չոյժ ընկալաւեաց զնա սրանալ զՔրիստոս եւ նա բաճատիրա մտօր խոստովանեցաւ զհաւատան իւր զսր

* A fol. 4 v° b.

2 Գրիգորիոս Գրիգոր B || 3 չաւիտեան՝ չաւիտեան չաւիտեայ B || 4 վկայարանութիւն զկայութիւն B — Լաւրէնդի Լաւրենտիոսի B || 5 եւ Խրաւընտարի վկային եւ Պողընտարի բաղկապետին B.

Or, pour dissiper le mensonge et rétablir la vérité, saint Grégoire institua, en ce jour, une fête universelle pour glorifier éternellement la très sainte Trinité.

En ce jour, martyr de saint Sixte, patriarche de Rome, de son archidiacre Laurent et d'Hippolyte le martyr.

Ils vivaient aux jours de l'empereur Dèce [Dēcos], l'impie. Sixte [Xestos] était Athénien et avait acquis à Athènes toute la science de la philosophie. Il s'était rendu à Rome et y fut sacré patriarche de Rome, après le martyr d'Étienne [Stéphanos], patriarche de Rome. Lorsque Dèce voulut faire son entrée en la ville [à Rome], Sixte ordonna à son archidiacre Laurent [Laurentios] de cacher les vases de l'église, pour qu'ils ne fussent pas pris par les impies. Laurent les vendit tous et en distribua l'argent aux pauvres.

L'empereur Dèce s'était saisi de deux martyrs du Christ en Perse, Abdon [Abios] et Sennen [Sénios], et les avait emmenés à sa suite à Rome. Il les fit jeter aux bêtes fauves, mais elles ne s'en approchèrent point. Ces saints moururent ensuite par le glaive. * On conduisit aussi le patriarche Sixte devant [l'empereur], qui l'obligea à renier le Christ; mais lui, très vaillamment, avoua la foi qu'il avait en Dieu et avec sa sagesse lui reprocha

* A fol. 4 v° b.

ունէր առ Աստուած եւ իմաստութեամբն իւրով յանդիմանեաց զճարտութիւն կուոյն եւ նոյնժամայն հասին զգլուխ նորա եւ բրխտոնեալք հանկերձ Լաւրէնդիոսի թաղեցին զնա :

Տարան առաջի եւ գնախաստրկաւարն Լաւրէնդիոս եւ ստէ. Բեր զգանձս եւ զինչս եկեղեցւոյն : Ատէ Լաւրէնդիոս. Տուր ինձ սալքս զի բերից զգանձս եւ զինչս եւ ետուն նմա սալք լծօր եւ եղածքք որչափ եւ կամեցաւ : Եւ սուեալ զնայ եւ նստոյց ի վերայ զաղբատան եւ զկալս եւ զկոչքս եւ զխեղս եւ որոյ բաշխեաց զգանձսն եւ զինչսն, տարաւ առաջի թագաւորին : Եւ տեսալ զնոսս բորբոքեցաւ բարկութեամբ, եւ հրամայեաց * հարկանել զնա ուժղին զաւաղածօք եւ չորժամ տանջեցին աշկին ի բանս : Մտանէին առ նա հիւանդք եւ ավտամէաք, կոչքք եւ աչսահարք եւ նա ալօթիւք եւ ձեռն զնկրով բժշկէր զնոսս : Եւ բանդապանն Բպիլիտոս տեսալ զսքանչկիւն հաւատոյց ի Քրիստոս 10 եւ ձկրտեցաւ :

Կացոյցին առաջի ձիւանդամ զսուրբն Լաւրէնդիոս եւ ոչ հաւանեցաւ բանից բռնաւորին եւ ոչ ուրացաւ զՔրիստոս, տարածեցին զնա ի * վերայ հրացեալ շանթու, եւ կալք առաջի նորա մայրն իւր ունկրով զաւետարանն ի ձեռնին իւրում եւ բաջալերէր զնա հաճիւրել հրոյն : Եւ սուրբն ալօթիւրով ուսանդեաց զհօգին իւր առ Աստուած, եւ թաղեաց զնա հաւատոյցեալ բանդապահն Բպիլիտոս ընդ սքրոյն Քսեստոսի : 15

Եւ լուեալ Պեկոսի վասն Բպիլիտոսի արկ զնա ի բանս, եւ յետ երկուց աւուրց ժախեաւ ի բանդէն եւ թաղեաւ ի տան կնոջ ծիտչ. եւ կինն երթեալ եցոյց զնա, եւ կա-

Erreur des idoles. Aussitôt on lui trancha la tête, et les chrétiens accompagnés de Laurent l'inhumèrent.

On présenta aussi l'archidiaque Laurent [à l'empereur] qui lui dit : Apportez-moi les trésors et les biens de l'église. Laurent répondit : Donnez-moi des chars pour transporter les trésors et les biens. Et on lui donna autant de chars et des couples de bœufs qu'il en demanda. Il les prit et s'en alla. Il y fit monter les pauvres, les boiteux, les aveugles, les estropiés auxquels il avait distribué les trésors et les biens, et les conduisit auprès de l'empereur, qui, à leur vue, entra dans une grande fureur. Il ordonna de le frapper brutalement avec des bâtons, et après le supplice, ils le jetèrent dans la prison. Les malades et les infirmes, les aveugles et les possédés avaient accès auprès de lui, et par la prière et par l'imposition des mains il les guérissait. Le géôlier Hippolyte [*Ipilotos*], témoin des miracles, crut au Christ et se fit baptiser.

On introduisit de nouveau saint Laurent, mais il ne se laissa pas convaincre pas les propos du tyran, il ne renia point le Christ. On l'étendit * sur un gril rougi au feu, sa mère se tenait devant lui, l'évangile en main, et l'exhortait à résister au feu. Et le saint tout en priant rendit son âme à Dieu. Le fidèle géôlier Hippolyte l'enterra auprès du saint Sixte.

Dèce ayant appris la conduite d'Hippolyte le fit jeter en prison. Il s'évada de la prison deux jours après et se cacha dans la maison d'une

* A fol. 5
1° a.

* A fol. 5
1° a.

լնալ կոյցոյցին առաջի թագաւորին եւ ճշմարտապէս զՔրիստոսի հաւատն խոստովանեցաւ եւ երկաթի բերչօք բերեցին զմարմինն եւ ի վայրենի երկխաջ կապեցին զնա եւ բարչեցաւ ընդ բարս եւ ընդ ծառս եւ գոհանարով զԼատուծոյ աւանկեաց զհոյին : Եւ բրխտոնեակքն թագեցին զնա ընդ սուրբն :

5 Եւ յնա եօթն աւուր մինչդեռ երթալը երկվարտին Գեկոս արքայն եղև խոցեալ ի հրեշտակէ եւ ի բազում վշտացն աղապակէր եւ սաէր . Ով Իպիլիստոս, իբրև զգերի վարեալ բարչես զնա . եւ աչկապէս չար մահուամբ սատակեցաւ :

Կատարեցան սուրբ վկայքս Քրիստոսի Կառապարկի Ա եւ Օգոստոսի ԺԱ :

10 ԸԲ * Սորս էին յաւուրս Գեկոսի ամբարիշտ արքային : Եւ եղև ի գառնալ նորս յաշխարհէն Պարսիք ի Հուսմ, զերկուս վկայս որոց անուանքն էին Աւինդոս եւ Ննխաս՝ զորս կախեալ էր ի Պարսս, ընկեց առաջի գազանաց զիշատել զնոսս : Եւ իբրև ոչ մերձեցան առ նոսս, սպան զսուրբ վկայն սրով, եւ յարոյց հալածանս ի վերայ բրխտոնէից :

* B
p. 72 b.

15 Իսկ սուրբն Քսենտոս որ նստեալ էր յաթոռ հաչքապետութեան յնա մարտիրոսութեան սրբոյն Ստեփաննոսի Հուսմայ հաչքապետին, հրամայեաց նախասարկաւազին իւրոյ Լուրենտիոսի վաճառել զանօթս եկեղեցւոյ եւ բաշխել ալբատաց : Եւ նա անչապաղ կատարեաց զամենայն ըստ հրամանի հաչքապետին :

Կալան ապա եւ զսուրբ հաչքապետն Քսենտոս եւ ստիպէին ուրանալ զՔրիստոս : Եւ

femme, qui alla le dénoncer. On le saisit et on l'introduisit en présence de l'empereur. Il avoua, en toute vérité, la foi du Christ. On déchira tout son corps avec des ongles de fer et on le lia à un cheval sauvage qui le traîna à travers les pierres et les arbres ; il rendit l'âme en remerciant Dieu. Les chrétiens l'inhumèrent auprès du saint.

Sept jours après, pendant que l'empereur Dèce se promenait à cheval, il fut blessé par un ange, et s'écria, à raison des grandes douleurs : O Hippolyte, tu m'entraînes comme on entraîne un esclave ! et il mourut ainsi d'une mort violente.

Ces saints martyrs du Christ subirent la mort le 1er Navasard, le 11 Août.

ԸԲ * autre rédaction : Ils vivaient aux jours de l'empereur Dèce, l'impie. A son retour à Rome du pays des Perses, il fit jeter les deux martyrs nommés Abdon [Arindos] et Sennen [Enias] qu'il avait saisis en Perse, aux bêtes fauves, pour qu'elles les dévorent ; mais comme elles ne s'en approchèrent pas, il fit mourir les saints martyrs par le glaive, et souleva une persécution contre les chrétiens.

* B
p. 72 b.

Quant à saint Sixte qui avait occupé le siège patriarcal après le martyre de saint Étienne, patriarche de Rome, il ordonna à son archidiacre Laurent de vendre tous les vases de l'église et de distribuer [le montant] aux pauvres. Il [Laurent] exécuta sans retard tous les ordres du patriarche.

On saisit ensuite le saint patriarche Sixte et on l'obligea à renier le

ևս անվհճեր խոտովաներ զՔրիստոս Աստուած եւ շնորհմանէր զմոլորութիւն սնտախոսոյ, եւ սոժամայն հատին զլլուխ նորա : Իսկ Լաւրենախոս նախասարկաւոյ նորա սուեալ ընդ իւր զոմանս ի հաւատացելոյ՝ Երարձ զմարմինն նորա եւ թաղեաց :

Կարնն սոպա եւ զսուրբն Լաւրենախոս եւ տարան ստաջի Կուսնելիոսի քաղաքապետին Հառմայ : Եւ ի սահանջել ի նմանէ զգանձս եկեղեցւոյն՝ խնդրեաց սապա բառնալ ի նոսա եւ բերել : Եւ սուեալ ի նոցանէ երկս սապա եղանց եւ սարեալ եղ ի վերայ նոցա զաղբասան եւ զցաւազարս՝ սրոց բաշխեալ էր զինչս եկեղեցւոյն, եւ տարաւ զնոսա ի սլաւառն : Ընդ սր բարկացեալ բունուորին եւս զանել զնա եւ արկանել ի բանոյ . ուր բժշկեաց զբազում հիւանդս եւ զախտամէտս անուամբն Քրիստոսի : Զոր տեսեալ բան-գապետին զսքանչելինն՝ հաւատաց ի Քրիստոս եւ մկրտեցաւ :

* B
p. 73 a.

Եւ տարան զԼաւրենախոս ցտեանն * եւ ստիպելին չորացութիւն : Եւ լեա բազում ամուշմանայ իբրև տեսին հասաստուն ի հաւատան Քրիստոսի՝ սարածեցին զնա մերկ ի վերայ Տրոցեալ կասկոտաչի . եւ կալք ստաջի նորա մալքն ունելով ի ձեռին զաւետարանն եւ քաջալերէր զբոլորին :

Եւ սուրբ վկայն ասէ ցիշխանն . Ասանիկ կէս մարմնայ իմոյ խորովեցաւ, ալէ զարձն զին ի միւս կողմն զի եւ ասն խորովեցի եւ եղէց ողջակէզ կատարեալ Տեսուն Աստուծոյ իմոյ : Եւ աչալխի արուիեամբ քաջութեան եւ ալօթիւք եւ զսոթեամբ սուանկեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ թաղեաց զնա հաւատացեալ բանդապետն ընդ Քսենտոսի հապրապետին :

Christ. Mais il confessa vaillamment le Christ Dieu et blâma l'erreur des vaines idoles. Aussitôt on lui trancha la tête. Laurent, son archidiaque, prit avec lui quelques fidèles, emporta le corps et l'inhuma.

On saisit ensuite saint Laurent et on le mit en présence de Cornélius, préfet de Rome. Il lui réclama les trésors de l'église. [Laurent] demanda des chars pour les y charger et les lui apporter. Il obtint d'eux trois chars à bœufs, partit, et y fit monter les pauvres et les infirmes auxquels il avait distribué les biens de l'église et les conduisit au palais. Le tyran en fut irrité, le fit bâtonner et jeter en prison. Il y guérit nombre de malades et d'infirmités au nom du Christ. Le géôlier, témoin des miracles, crut au Christ et se fit baptiser.

* B
p. 73 a.

On conduisit saint Laurent au tribunal, * où on l'obligea à renier sa foi. Après de nombreuses tortures, vu sa foi inébranlable en le Christ, on l'étendit nu sur un grill rouge au feu. Sa mère se tenait auprès de lui, évangile en main, et encourageait son fils.

Le saint martyr dit au prince : Voilà que la moitié de mon corps est rôtie, retourne-moi de l'autre côté pour qu'il rôtisse aussi, et que je devienne un holocauste parfait à mon Seigneur Dieu. Et il rendit avec un pareil courage son âme à Dieu, avec prières et actions de grâces. Le fidèle géôlier l'inhuma auprès du patriarche Sixte.

Եւ իբրեւ լուան եթէ Պողբրտոս բանդապետ հաւատաց ի Քրիստոս՝ կարան եւ զնա, եւ նա խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած : Վասն որոյ կախեցին զնա ձերկ եւ քերեցին զճարճին նորս երկաթի քերչօք եւ ապա կապեալ ի խտերախ երկվար ամհհի՝ ձգէին զնա ընդ բարս եւ ընդ թուփս, եւ այնպէս կատարեցաւ ի Քրիստոս : Զոր առեալ բրիտանէից թաղեցին ընդ Քսենտոսի եւ ընդ Լաւրենտիոսի :

Եւ յայսմ առեր վկայութիւն սրբուհւոյ կուսին Սուզինէ՝ որ ի Հոսոմ կատարեցաւ ի ժամանակս Գիովղիտիանոսի :

Նաւասարդի Բ. եւ Օգոստոսի ԺԲ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Անիկտոսի եւ Փաւստոսի :

10 Եւսմ սրբոց ճարտիրոսութիւնն եղև * այսպէս : Գիովղեախանոս անօրէն արքայն * A fol. 5
 1° B.
 զնաց ի Նիկոմիդեաց բարաբն եւ հրամայեաց զի վասն բրիտանէից պատրաստեցեն անթոս տանջանաց եւ ամենեքեան յահի եղեն : Իսկ սուրբն Անիկտոս տեսեալ զերկիւղ ժողովրդեանն, ունելոյ ընդ ինքեան զազգակիցն իւր զՓաւստոս ի ճէջ ամբոխին ճաղր առնէր զչար խորհուրդս արքային եւ աղաղակեաց ճեճաճայն. Քրիստոնեաց եմ,

8 Վկայաբանութիւն] Վկայութիւն սրբոյն Անիկտոսի եւ Փաւստոսի եւ սրոյ ընդ նոսս *add.* B. || 9 Եւսմ... բարաբն] Եւ եղև ի ժամանակին չարժամ Գիովղեախանոս անօրէն արքայն զնաց ի Նիկոմիդեաց բարաբն B || 11 Իսկ սուրբն Անիկտոս], որ էր կամս ազատ եւ ազնուական ի ճէջ Նիկոմիդացոյ՝ տեսեալ *add.* B || 12 իւր] զսուրբն *add.* B || 13 ճեճաճայն] եւ ասէ *add.* B.

Lorsqu'on vint à connaître que le géolier Polyeucte avait cru au Christ, on l'arrêta aussi; il confessa le Christ Dieu. On le suspendit nu, on lui déchira le corps avec des ongles de fer, on l'attacha ensuite à un cheval fougueux et sauvage, on le traîna à travers les pierres et les buissons. C'est ainsi qu'il mourut dans [la foi] du Christ. Les chrétiens l'emportèrent et l'inhumèrent auprès de Sixte et de Laurent.

En ce jour martyre de la vierge sainte Suzanne [*Suzinê*], qui mourut à Rome aux jours de Dioclétien.]

2 NAVASARD, 12 Août.

Martyre des saints Anicet et Photin.

Le martyre de ces saints eut lieu * ainsi : L'empereur Dioclétien [*Dioclétianos*], l'impie, se rendit à la ville de Nicomédie et ordonna de préparer des instruments de torture pour les chrétiens. Tous furent saisis d'épouvante. Quant à saint Anicet [*Anictos*], voyant la terreur du peuple, ayant lui son parent Photin [*Photios*], il se mêla à la foule, raila les méchantes intentions de l'empereur et cria à voix haute : Je suis chrétien, serviteur du Christ. Et

Քրիստոսի ծառայ : Եւ սկսաւ զստուածիմաստ խոստովանութիւնն պաշտել, զՔրիստոսի անսկզբական ծնունդն ի Հօրէ, եւ ի յետին ժամանակս զգրպուսան Քրիստոսի վասն փրկութեան ճարգիւսն եւ յանդիմանեաց յանուանէ; զամենայն ստուածս Հեթանոսաց :

Եւ լուեալ Պրիկեախիանոս որ ի բանից նորս բարուծք հաստացին ի Քրիստոս, բարկացաւ յոյժ, եւ եհերձ զօձիս հանդերձից եւ զբըղամիլն եւ հրամայեաց զորականացն սրով սպանանել եւ կտորել զամենեւեան սրբ հուստացին ի Քրիստոս : Բաց սարասնլատն Պրակիրոս արդկ եւ զարձոց ի բազբրութիւն արբային : Եւ զուրբն Անիկոս զան հարին ուժղին ծինչեւ սակերբն բացան եւ կտայեցին դձեռսն եւ զտոսն եւ ընկեցին սուաջի մեծ եւ ահաւոր առիւծոյ եւ սուրբն երկեաւ յոյժ * եւ բրաունք իջանէին յերեսացն եւ տեսալ զնա առիւծոյն աջ թաթախն որպէս սպունգոս սրբէր զբրտունն : Եւ սուրբն Անիկոս կտես զարանչելիսն եւ վառս կտ Կառուծոյ : Եւ նոյնժամայն եկել շարժ մեծ եւ անկաւ բաղինն Հերակեայ եւ ծանր խորտակեցաւ, եւ հիւսիսական կողմն բողբալին կարճանեցաւ եւ բարուծք ի Հեթանոսացն մեռան :

Տարան զուրբն զի հատցին զգրպիւսն, եւ ձեռք զահճացն զուսացն եւ սպա զահճիծքն

1 Քրիստոսի ծառայ *om.* B — պաշտել ստուածիմաստ խոստովանութեամբ B || 3 շաստուածս Հեթանոսաց եւ զյիմարութիւն կուպաշտիցն : *add.* B || 7 սպանանել եւ *om.* B || 8 բազբրութիւն] զբարկութիւն *add.* B || 9 ուժղին] արջառաջլոր *add.* B — ծինչեւ սակերբն բացան *om.* B || 10 ահաւոր առիւծու B || 11 եւ տեսալ զնա առիւծոյն աջ թաթախն որպէս սպունգոս սրբէր զբրտունն *om.* B — յերեսացն] այլ Տէր պահեաց զնա անկնաս *add.* B || 12 Կառուծայ :] Եւ ծինչելու յազօթս կայր՝ զահճիծքն զարձեալ սանջի սկսան *add.* B || 13 հիւսիսական կողմն] պարկայ B || 14 որ եւ բարուծք B || 15 սպա] այլ B.

il se mit à développer la confession divine, la naissance du Christ sans commencement du Père et l'avènement du Christ, dans les derniers temps, pour la rédemption des hommes. Il désavoua, de par leurs noms, tous les dieux des païens.

Dioclétien, ayant appris que sur ses propos, beaucoup avaient cru au Christ, entra dans une grande fureur, déchira le col de ses vêtements et son manteau, et ordonna aux soldats de tuer par l'épée, de massacrer tous ceux qui s'étaient convertis au Christ. Toutefois le stratélate Placide [*Placidus*] l'en empêcha, et apaisa l'empereur. On frappa beaucoup saint Anicet, jusqu'à mettre à découvert ses os, on lui lia les mains et les pieds et on le jeta devant un lion énorme et terrible. Le saint fut saisi d'épouvante, * la sueur lui coulait sur le visage; ce que voyant le lion, de sa patte droite, comme avec une éponge, se mit à essuyer la sueur. Et saint Anicet à ce miracle rendit gloire à Dieu. Aussitôt il y eut un grand tremblement de terre, le temple d'Héraclée s'écroura, se brisa en menus morceaux, le côté nord de la ville tomba en ruines et beaucoup de païens y trouvèrent la mort.

On emmena le saint pour lui trancher la tête, et les mains des bourreaux

* A fol. 5
v° a.

կապեցին զնա եւ ի հուր ընկեցին եւ հուրն շիջու եւ կապանքն լուծան եւ դարձեալ ընկեցին զնա յեռացեալ կառասայ եւ հրեշտակ Տեսան զեռացումն ցրտացոյց եւ սուրբն ամբողջ մնաց : Եւ անեալ Պրոսկեախանսի հայհայեաց զկրօսան եւ նդովեաց զաստուածան իւր :

5 Յանձմած ընկեացեալ սուրբն Փաւախոս՝ համբուրեաց զսուրբն Անիկոսս, եւ չան-
զիմանեաց զարբաջն ի սնտաի ծորրութիւնն : Կապեցին եւ զնա եւ երկաթի շղթայս ամին
ի սրբանոց նորա եւ ամենէին ի բանս : Հանգիպեցաւ նոցա սուրբն Լուկիանոս աշա-
կերտովքն իւրովք կապեալք, համբուրեցին զմիմեանս եւ պատուիրեցին միմեանց
հաստատուն կալ ի հաւատան Քրիստոսի : Տարան զԱնիկոսս եւ զՓաւախոս ի թէատրոնն
10 եւ քարկոծեցին մինչև ծածկեցան ի քարանցն : Կապեցին * զնոսս ի վալքի երկվարս եւ * A fol. 5
զպարեցին երկվարքն ի անդաջն եւ ոչ քարշեցին զսուրբն : Եւ դարձեալ արկին v° b.
զնոսս ի բանս եւ զերկս ամս անեսս արարին :

Եւ յետ երկից ամաց ամին զնոսս ի ջեռուցեալ բազանիս եւ բլխեաց ի մէջ բազա-
նեացն ջուր ցորտ եւ ցրտացոյց զբազանիսն եւ սպա բարբոքեցին հուր եւ արկին
15 զնոսս ի մէջ հրօջն եւ սկան սպօթեղ . եւ յետ սպօթիցն աւանդեցին զհօղիս իւրեանց

1 Կապեցին զնա *om.* B — եւ հուրն շիջու եւ կապանքն լուծան եւ դարձեալ ընկեցին
om. B || 2 եւ անաի յեռացումն կաթնայի եւ զօրութեամբն Քրիստոսի ճնաց կենդանի B ||
5 Փաւախոս B || 6 ծորրութեանն B — ամին] արկին B || 7 Լուկիանոս] Ուղիկանոս B ||
8 պատուիրեցին B || 9 Քրիստոսի :] եւ հանեալ ի բանդէ, *add.* B — թատրոն B || 10 մինչև
ծածկեցան ի քարանցն] սլլ Լատուած պահեաց զնոսս B — վալքի] վալքեհի B || 13 եւ
բլխեաց ի մէջ բազանեացն ջուր ցորտ եւ ցրտացոյց զբազանիսն *om.* B || 15 եւ սկան
սպօթեղ] եւ սպօթեղով սանդեցին B.

se raidirent mortes. Les bourreaux le lièrent et ensuite le jetèrent dans un bûcher; le feu s'éteignit et les liens se défirent. On le jeta de nouveau dans un bassin d'eau bouillante, l'ange du Seigneur refroidit l'eau en ébullition et le saint demeura intact. Ce que voyant, Diocletien jura contre les idoles et blasphéma ses dieux.

A ce moment saint Photin accourut et donnant le baiser à saint Anicet, reprocha à l'empereur la vanité de son erreur. On le lia, à son tour, on lui passa des chaînes de fer au cou et on l'emmena en prison. Saint Lucien [*Loukianos*] et ses disciples chargés de fers les rencontrèrent, ils se donnèrent l'un à l'autre le baiser et se recommandèrent mutuellement de demeurer inébranlables dans la foi du Christ. On conduisit Anicet et Photin au théâtre et on les y lapida jusqu'à ce qu'ils fussent recouverts de pierres. On les lia * ensuite à des chevaux sauvages, mais les chevaux s'arrêtèrent sur place et ne traînèrent point les saints. On les reconduisit à la prison et on les y abandonna pendant trois ans.

Après ces trois années on les conduisit dans un bain bouillant, mais une source d'eau fraîche se mit à couler et rafraîchit le bain. On alluma ensuite

* A fol. 5
v° b.

առ Աստուած, Նաւասարդի Բ. և Օգոստոսի ԺԲ : Եւ ամենեւին ծարձինքն ոչ պրեցան . հանին զնոսս երկաթի ձանկօր ի հրոյն և պղականք սրբոյն ձեճաւ պատուով եղին զնոսս ի տապանս : Եւ ընկիացան ամենեքեան որք հաստացին ի Քրիստոս և պապակեցին . Քրիստոսնեայք եմք և ընկեցին զնոսս ի հրոյն : Եւ կատարեցան ի Քրիստոս ճշմարիտ խոստովանութեամբ :

[B, Յայտմ աւուր յիշատակ սուրբ տարեաւագին եւսլլիտի՝ որ յեա յոլով անջանայ ոլորակեցին, և սպա սրով հատին զլուխ ի Սիկիլիա :]

Նաւասարդի Գ. և Օգոստոսի ԺԳ : Յիշատակ սրբոյ հայրապետացն Հայոց Գրիգորի Վկայասերի և Գրիգորի և Ներսէս երգեցողի :

Սուրբ հայրապետս պատրիկ էին չաղէ սրբոյն Գրիգորի Հայոց Լուսաւորչին ի 10
* A fol. 6 1° a. Պարթևական * տոհմէ, Գրիգորիտ Վկայասերն որդի էր Գրիգորի Մազխատրոսի և էր անուն նորս ի ծնողացն Վասջրամ որ է անձրե :

Եւ իրրե ձեւնաղբեցաւ կաթողիկոս անուանեցաւ Գրիգորիս որ է հսկող և արթուն. և կայեալ ի կաթողիկոսութեանն ժամանակս ինչ . հովուէր զհօսս իւր ուղղափառու-

1 և ամենեւին ծարձինքն ոչ պրեցան om. B || 2 հանին] զծարձինս նոցա ի հրոյն add. B — սրբոյն] աւետ add. B.

un feu, on y jeta [les saints] qui se mirent à prier. A la fin de la prière, ils rendirent leur âme à Dieu, le 2 Navasard, le 12 Août.

Leurs corps n'étaient point brûlés, on les retira du feu avec des crochets de fer, et les parents des saints les mirent dans des tombeaux avec grand honneur. Tous ceux qui s'étaient convertis au Christ, accoururent et crièrent : Nous sommes chrétiens. On les jeta dans le feu. Ils y moururent pour le Christ avec une vraie confession de la foi.

[B En ce jour, commémoration du saint diacre Euplius, qui après de nombreuses tortures, fut étroitement lié, et eut la tête tranchée en Sicile.]

3 NAVASARD, 13 Août.

Commémoration des saints patriarches Arméniens Grégoire le Martyrophile et Grigor et Nersès le poète chantre.

Ces saints patriarches étaient de la famille de saint Grégoire l'Illuminateur de l'Arménie, de la race des Parthes [Parthévakan]. *

* A fol. 6 1° a. Grégoire le Martyrophile [Grigor Vkaïaser] était le fils de Grégoire Magistros, le nom que ses parents lui avait donné était Vahram, c'est-à-dire pluie.

Lorsqu'il fut sacré Catholicos, il prit le nom de Grigoris, qui signifie éveillé, vigilant; il occupa quelque temps le siège de catholicos, gouverna

թեամբ ըստ լարոց նախնեացն կարգի : Եւ նորագաց զամենայն կարգս եղծեալս եւ խանդարեալս, եւ զն էր սիրոյ վկայց Գրիստոսի, մեծաբէր եւ առնէր զվշատակս նոցա անխափան եւ կարգէր ամից նոցա զիրս մարգարէականս եւ առաքելականս եւ աւետարանս խորհրդաւորս :

5 Կամեցաւ զնալ ի Կոստանդինուպօլիս զն թարգմանեցէ զգաստութիւնս սրբոցն եւ զճառս ներբողականս, որ ոչ գտանիր առ մեզ հայ լեզուսլ եւ գրով : Եւ ձեռնադրեաց զՄէսրոպ վարդապետն փոխանորդ լար, եւ ինքն զնայ ի թագաւորեալ քաղաքն . եւ ընկալեալ եղև ի թագաւորէն եւ ի սրաօրիարգէն Յունաց բազում մեծաբանօք :

10 Եւ իբրև կատարեաց զգործն յոր երթեալն էր, եւ զթարգմանեալ զիրան ի քու- երտրիկն լար ի հոմանունն Գրիգորիս, յառաջ բան զնա երթալ յաշխարհն Գերմանիկոյ

[B * Յայժմ աւար յիշատակ է սուրբ հայրապետին Հայոց Տեսուն Դերոխի Կրպեցոյցն :

* B
p. 75 a.

Երանելին Դերուէս՝ էր որչի մեծի իշխանին Ապիրատի՝ եղբոր Տեսուն Գրիգորի Եղկպատ- ցոյցն, որբ Էին երկրբեան սոբա Տէր Գրիգոր եւ Ապիրատն, քուերտրոյրբ Տեսուն Գրիգորիսի Վկայատրիւն, որբոց Գրիգորի Մագիստրոսի, որ էր ի ցեղէ սրբոց հօրն մերոյ մեծին Գրիգորի Լուսաւորչի :

Եւ այտպէս գործ ազգաւ Պաշտօնի՝ երանելին Դերուէս ընդ երկրս եղբորն իբրում Գրիգորիսի՝ սնուցանելին եւ ուսանելին ամենայն բարեկարգութեամբ ի խանձարոցս առ սուրբ հայրապետին Գրիգորիսի Վկայատրիւն, որ ի մեռանելն իբրում յանձնեաց զնոսս ազգականին իւր ի Տէր Բարսեղ կաթողիկոսն որ նոստս յետ նորս : Եւ Տէր Բարսեղ սնոց զնոսս...]

ses ouailles dans la vraie doctrine selon les coutumes de ses ancêtres, rétablit les ordonnances tombées en désuétude et négligées. Comme il aimait les martyrs du Christ, il les honorait et célébrait incessamment leur mémoire; il institua pour leurs jours de fête, des lectures des prophètes, des apôtres et de l'évangile, bien appropriées.

Il voulut se rendre à Constantinople pour y traduire les vies des saints et les homélies qui ne se trouvaient point chez nous en langue et caractères arméniens. Il sacra le Vardapet Géorg pour le remplacer, et se rendit en la ville royale. Il y fut accueilli par l'empereur et le patriarche des Grecs avec beaucoup d'honneurs.

Lorsqu'il eut achevé l'œuvre pour laquelle il y était allé, il remit ses ouvrages traduits à son neveu, fils de sa sœur, de même nom Grigoris, pour

[B * En ce jour commémoration du saint patriarche des Arméniens Ter Nersès Klaiëtsi.

* B
p. 75 a.

Le bienheureux Nersès était le fils du grand prince Apirat, frère de Ter Grigor l'Égyptien, qui tous deux Ter Grigor et Apirat étaient les fils de la sœur de Ter Grégoire le martyrophile, fils de Grégoire Magistros, qui était de la famille de notre saint père le Grand Grégoire l'Illuminateur.

Comme étant de la race des Palthavik, le bienheureux Nersès et son frère aîné Grigoris avaient été élevés et instruits dès le berceau, selon les principes les meilleurs, auprès du saint patriarche Grégoire le martyrophile, qui, à sa mort, les confia à son parent Ter Basile, le catholicos, qui lui succéda. Ter Basile les éleva en la doctrine et la sagesse du Seigneur...]

առ իշխանն Վասիլ : Չկնի նաւարկեալ եւ նորա գալ ուժոյնով չողմաշնչեալ տարաւ *
 * գնոսա չեցիւրտոս եւ ելեալ ի ցամաք Խաղճիայն Եղիստոսի մեծարանօք պատ-
 աւեաց զեպիսկոսանն Գրիգոր եւ ոչ ետ նմա գտանալ ի ստն իւր առ կաթողիկոսն :
 Եւ եկեալ կաթողիկոսին եւ լուեալ եթէ չեցիւրտոս է գնաց չեբուսողէմ եւ անտի
 չեցիւրտոս, եւ ձեռնադրեաց գնա կաթողիկոս Եղիստոսի . եւ նա բարձացոյց զբրիտ-
 տոնեացն որ անց :

Եւ Տէր Գրիգորիս առեալ զթարգմանեալ զիրան եկն ի Քեսոն, ի Կարճիւր Վանքն
 եւ անց կացեալ չորով ժամանակս եւ անկեալ ի Տիւանդութիւն կոչեաց առ ինքն զՏէր
 Բարսեղ գաղղաթանն իւր, զոր ետ ձեռնադրել Կիւրիկէ Բագրատունի ի Լաւուէ . եւ
 լանձնեաց ի նա զհօտ իւր եւ զերկուս ծանկունս զորդիս բուերսրբաւոյ իւրոց զԳրիգոր եւ
 զՆերսէս եւ ինքն աւանդեաց գտորբ հոգին իւր ի ձեռս Աստուծոց :

Եւ Տէր Բարսեղ անոց գնոսա խրատու եւ իմաստութեամբ Տեսոն եւ ձեռնադրեաց
 զԳրիգոր Եղիսկոսարս : Եւ Տէր Բարսեղ ասնէր շինուածս ինչ ի Կարճիւր վանքն, անկաւ
 վապտ ինչ ի վերայ նորա եւ ջախջախեաց գնա : Եւ մինչգեւ ողով էր ձեռնադրեաց
 զԳրիգոր կաթողիկոս եւ ինքն վախճանեցաւ, կալեալ զաթառն ամս ԺԳ :

Եւ Տէր Գրիգոր Եղեալք ընտիր եւ ուսումնասէր եւ ձեռնադրեաց զՆերսէս Եղբայր իւր
 Եղիսկոսարս եւ էր նա ալք բանասեր * եւ գիտնական լլեալ աստուածալին շնորհօք,

15 ԺԳ] յիսուն երեք B.

* A fol. 6
1° b.

* A fol. 6
5° a.

qu'il se rendit avant lui au pays de Germanicus, chez le prince Vassil. Il
 s'embarqua à son tour pour le rejoindre, mais un vent violent le poussa
 * vers l'Égypte, et lorsqu'il y débarqua le Khalife d'Égypte accueillit avec
 beaucoup d'honneur l'évêque Grigor et ne lui permit pas de retourner
 chez lui auprès du Catholicos.

* A fol. 6
1° b.

Le Catholicos vint en personne et apprenant qu'il se trouvait en Égypte,
 il se rendit à Jérusalem, et de là, en Égypte; il le sacra Catholicos d'Égypte.
 Il y augmenta le nombre des chrétiens.

Ter Grigoris, en possession des ouvrages traduits, vint à Kesson, au Cou-
 vent Rouge [Karmir Vank], et y demeura de longues années. Étant tombé
 malade, il manda auprès de lui Ter Basile son parent, qu'il fit sacrer
 Kyriaque Bagratouni à Loré, lui confia ses ouailles et les deux jeunes enfants,
 les petits-fils de sa sœur, Grigor et Nersès, et rendit son âme sainte entre
 les mains de Dieu.

Ter Basile les éleva en la doctrine et la sagesse du Seigneur et sacra
 Grigor évêque. Ter Basile faisait construire au Couvent Rouge. Une char-
 pente vint à tomber sur lui et l'écrasa. Pendant qu'il était encore en vie, il
 sacra catholicos Grigor, et mourut, après avoir occupé le siège treize ans.

Ter Grigor fut un personnage excellent et ami des lettres, il sacra son
 frère Nersès évêque; il était doué de haute intelligence, * et érudit, plein de

A fol. 6
5° a.

հել, խոնարհամիա, սղորմած : Եւ կաթողիկոսն Գրիգորիտս զնկայ զՀռոմկլացն ի Ֆռանկ իշխանէ ծիռջէ որում անուն էր ճօսլին եւ անդ վտխեաց զկաթողիկոսարանն, զի ծինչև ցաչն բնակէր նա ի բերդն որ կոչի Կոթլք : Եւ սա եւս ետ թարգմանել զիբս բարուծս եւ կայեալ ուղղափառութեամբ ծինչև ի խորին ճերութիւն խաղաղարան ճահուամբ հան-

5 գեաւ : Ի Քրիստոս եւ թաղեցաւ ի Հռոմկլացն, վարեալ զկաթողիկոսութիւնն ամս ԿՊ :
 Եւ յաջորդեաց զաթոռն սուրբն Ներսէս Կրայր նորա : Սա էր աչբ իմաստուն եւ բանասոր, արար շարականս եւ երգս հոգևորս զեղեղիկ եւ բալլբբ Կրանակաւ, տաղս՝
 մեղեկիս՝ ըստ գրոջ անուան իւրոջ, գանձս նովին անուամբ, ոտանաւորս զեղեղեկացար-
 10 մարս, զհին եւ զնոր կոտակարանս ի մխալին հաւաքեալ, երկհաղարեան տամբբ յանդա-
 կան : Խոտտովանութիւնս հաւատոյ Է՛ճ՝ տունս . ճշմարիտ խոտտովանութիւն ուղղա-
 փառութեամբ եւ աստուածաբանութեամբ լի՝ ըստ Հայաստանեան եկեղեցեաց կարգի
 սա թագաւորն Յունաց Մանիլ, եւ սա փետոյ նորին Ալեքն . ի վերայ աչբնիցն հալոյ
 զանաղան սճով եւ անդրադարձութեամբ բնախօսութեամբ : Արար եւ մեկնութիւն
 15 աւետարանին Մատթէոսի եւ ճառս ներբողականս՝ հրեշտակապետացն, եւ թուղթս
 բարուծս ազգի ազգի չորինուածովբ :

* A fol. 6
v° b.

Եկն սա նա իմաստասէր մի Թերիանոս անուն եւ կղեալ սա նմա չլրլվ ժամանակս

1 Գրիգորիտ — զՀռոմկլացն B || 3 ի Կոթլքն կոչեցալ բերլ B || 5 ի Քրիստոս om. B
 — Հռոմկլացն B || 6 Եւ յաջորդեաց] անուն զաթոռն B || 7 որ արար B || 9 յանկական B ||
 10 հաւատոյ] սասնաւոր add. B || 11 ըստ Հայաստան B || 12 Ալեքն B || 13 սճով] անդրա-
 դարձութեամբ՝ վասն երկնից բարանաւթեամբ բնախօսութիւն B || 16 Թերիանոս] Թորոյ B.

grâce divine, affable, humble, charitable. Le catholico Grigor fit l'acquisition du fort Hromkla, d'un prince Franc, du nom de Josselin, et y transféra le siège du catholico, car il habitait jusqu'alors dans le fort qui s'appelait Dzovk. Il fit traduire, lui aussi, nombre de livres, et ayant vécu en la vraie doctrine jusqu'à une vieillesse avancée, il s'endormit dans le Christ d'une mort paisible. Il fut enterré à Hromkla, après avoir occupé le siège du catholico cinquante-quatre ans.

Son frère, saint Nersès, lui succéda sur le siège. C'était une personne d'intelligence et de haute sagesse; il composa des *charakans* et des hymnes religieux d'une belle et douce harmonie, des *tals* et des *mélédis*, aux lettres de son nom, et des *gandz* au même nom, des poésies bien appropriées, tirées de l'Ancien et du Nouveau Testament, deux mille vers rimés; une confession de foi de sept cents vers, une vraie confession de foi catholique pleine de théologie selon l'ordre de l'église arménienne, à l'empereur des Grecs Manuel [*Manil*] et à son gendre Alexis, sur l'alphabet arménien, dans un style varié et avec des allégories tirées de la nature; il fit aussi un commentaire de l'Évangile de Matthieu, des homélies sur les archanges, * et de nombreuses lettres sur des sujets variés.

* A fol. 6
v° b.

Un philosophe du nom de Théorianos vint le trouver et demeura longtemps

և չորժամ դարձաւ ի Կոստանդինուպօլիս հարցանելին թէ իրպիտի օչր է ներսէս, ասէր. եթէ երկրորդ աստուածաբանն է նա : Եւ աչօպէս կայեալ չաթուն ամս եօթն, հանգեաւ խաղորդական մոհոածոր ի նաւասարդի Գ եւ Օգոստոսի ժԳ. և թաղեցաւ ի Հոսմկլայն :

* B
p. 75 a.

ԸԹ * Եւ չաջորկեաց զաթունն հայտապետական Տէր Գրիգոր Տղայ կոչեցեալ՝ որդի վառիլ իշխանին, որ էր աւագ երկաշ Տեառն ներսէսի : Եւ էր Տէր Գրիգոր օչր վայելչահոտով՝ հզօր արդեամբ և բանիւք՝ զարդարեալ աստուածային դիտութեամբ՝ նման հօբեղբօր իւրոյ Տեառն ներսէսի : Որ և արար բարձր բարեկարգութիւնս յեկեղեցիս Հայաստանեայց, և առարկին վարուք կեցեալ՝ հանգեաւ ի Քրիստոս :]

Յայտ աւուր վկայութիւն Մարկելոսի եպիսկոպոսի Ապամիոյ Ասորց .

10

Երանելին Մարկելոս էր ի Կիւրոսէ, չաւուրս բարեգաշտ թագաւորին Թէոդոսի և իմաստութեամբն և բարի վարդապետութեամբն իւրով լուսաւորէր զամենեստն և զարմանային ընդ աստուածահասնոց վարս նորս :

Եւ չորժամ հանգեաւ եպիսկոպոսն Ապամիոյ ժողովեցան ամենեքեան և տարան

1 դարձաւ] զնոց B || 2 երկրորդ] Գրիգոր աստուածաբան *add.* B || 3 յամենան նաւասարդի B || 4 Հոսմկլայն B || 10 վկայութիւն] սրբոյն Մարկելոսի եպիսկոպոսին Ապամիոյ և եօթնաստն աշուկերաց նորս : *add.* B || 13 վարս նորս,] զի ունէր զիշխանական զորձակալութիւն և իրաւամբք և արդարութեամբ վարէր զամենայն բարեգործութիւնս *add.* B || 14 ամենեքեան] և առեալ զնա տարան. *add.* B.

auprès de lui; lorsqu'il fut de retour à Constantinople, on lui demanda quel genre de personne était Nersès; il disait : C'est un second théologien. Il occupa de cette manière le siège sept ans, s'éteignit d'une mort paisible le 3 Navasard, le 13 Août, et fut enterré à Hromkla.

* B
p. 75 b.

ԸԹ * Au siège patriarcal succéda Ter Grigor, surnommé Tla [enfant], fils du prince Vassil, qui était le frère aîné de Ter Nersès. Ter Grigor était un homme de belle taille, puissant en action et en parole, orné de la science divine comme son oncle Ter Nersès. Il fit beaucoup de réformes dans les églises d'Arménie, vécut d'une vie pleine de vertus et reposa dans le Christ.]

En ce jour, martyr de Marcel évêque d'Apamée de Syrie.

Le bienheureux Marcel était de Chypre, aux jours du pieux empereur Théodose, et par sa sagesse et sa bonne doctrine il illuminait tout le monde émerveillé de sa conduite très agréable à Dieu.

A la mort de l'évêque d'Apamée, tous se réunirent et conduisirent Marcel

առ ձևտրաօրէտն զՄարկեղոս եւ ձեռնադրեցին զնա եպիսկոպոս Ագամիս բաղարին :
 Եւ ետես սր դեռ եւս կուսալաշար էին ի բաղարին եւ կուց տաճար՝ չորոճ էր բազինն
 Արամադրայ, զնաց ի կործանել, եւ դեբն ծածկէին՝ զլուռն տաճարին եւ ոչ կարէին
 գտանել, եւ ցործունս եւ հուր երևեցուցանէին :

* B
 p. 75 b.

5 Եւ հրամայեաց բրխտոռնէիցն եւ կուտեցին շուրջ գտաճարովն փայտ եւ ինքն առեալ
 ջուր օրհնեաց եւ ցանեաց ի վերայ փայտին եւ վառեցին հրով, եւ կալան զործունս
 տաճարին եւ իբրև զփայտ սչրեցան բարինքն եւ կործանեցան մինչև ի հիմն : Կոչնալէս
 եւ մարմարինեայ սիւնք տաճարին եւ բազինքն եւ ձեպունքն իբրև զմոխիր հնոցի եղևն
 եւ ի սպառ ոչնչացաւ տաճարն :

10 Եւ մոլեցան կուսալաշարն եւ մեծաւ բարկութեամբ զիմեցին ի վերայ եպիսկոպոսին
 Մարկելլոսի, կալան զնա եւ ընկեցին ի մէջ հրոյն : Եւ աչնալէս փսոն հաւատոցն Քրիս-
 տոսի երանելի մահուամբ կատարեցաւ Օգոստոսի ԺԳ : Եւ երթեալ բրխտոռնէիցն
 հանին ի հրոյն զմարմինն եւ թաղեցին չեպիսկոպոսարանին :

3 Գագմ աւուր ձգնութիւն սրբոց հարցն Սերգիոս եւ Ստեփաննոսի եւ փոխումն նշխա-
 րաց սուրբ հօրն Մարքիմոսի խոտոփանողն, եւ սրբանեալ թաղուհեացն Քսենեայ եւ
 15 Եւրոկիայ : Եւ վկայութիւն սրբոցն Իսղողեսոսի վկայի ի Հոռոմ եւ Կոնկուսէ սնուցողն
 իւրոց եւ տասն եւ ինն այլ վկայից ընտանեաց նոցին :

1 ձեռնադրեցին] ձեռնադրեաց B — Ագամիոց բաղարին] : Եւ ջերմն նախանձաւոր եղև
 հաւատոց զի իբրև ետես *add.* B || 3 ծածկէին] *desinit* A.

près du métropolitain et le sacrèrent évêque de la ville d'Apamée. Voyant
 qu'il se trouvait encore des idolâtres dans la ville et un temple d'idoles, avec
 autel à Aramazd, il s'y rendit pour le démolir; mais les démons cachèrent
 * l'entrée du temple, de sorte qu'on ne pouvait la trouver, ils y faisaient appa-
 10 raître des lueurs et des flammes.

* B
 p. 75 b.

Il ordonna aux chrétiens d'amasser du bois autour du temple, et lui, sai-
 sissant de l'eau, la bénit, et en ayant aspergé le bois, on y mit le feu, qui
 enveloppa les murs du temple. Les pierres brûlèrent comme du bois, et tom-
 bèrent en ruine jusqu'aux fondements. De même les colonnes de marbre du
 temple et l'autel et le toit furent réduits comme en cendre de four et le temple
 fut complètement anéanti.

Les idolâtres saisis de rage assaillirent avec grande colère l'évêque Marcell,
 s'en emparèrent et le jetèrent dans les flammes. C'est ainsi qu'il mourut
 d'une mort bienheureuse pour la foi du Christ le 13 Août. Les chrétiens
 allèrent retirer du feu le corps et l'inhumèrent dans l'enceinte de l'évêché.

En ce jour, vie ascétique des saints pères Serge et Étienne. Translation
 des restes du saint père et confesseur Maxime et des saintes et pures reines
 Xène et Eudocie. Martyre de saint Hippolyte à Rome et de Concorde, sa
 nourrice, et de dix-neuf autres martyrs de leur famille.

* B
p. 76 a.

* Նաասարի Գ և Օդասար ԺԳ : Նախասանակ և Ննչունն անարտա և ամենաբարհստն
մերայ ձշմարիա Աստուածամկն և միշա կուսին Մարիամու : Ելլ և անն նաակաակայ
կկկկկկ :

Առաքելաշնորհ և սրանչկապործ պըն Աստուծոյ սուրբն Գրկպոր՝ իբրև ձեռնա-
դրեցաւ Կաթողիկոս, շինեաց զմեծ զհրաշալի կկկկկկն ի Կաղարչապատ բարաբի 5
գուրբ Կաթողիկէն և արար նաակապախ ուրախութեան մեծի և համաշխարհական
Կաթողիկէին Աստուծոյ՝ կաթողիկոսարանին առաջնայ և ձոր կկկկկկայն Հայաստա-
նեաց : Չոր աստուածալին տեւեամբն զոր ետես՝ նոյն ինքն սուրբ Լուսաւորիչն մեր
Գրկպորիս՝ զլուսուղէն սեանցն հիմնադրութիւնն և զձէն աստուածալին և հրեշտա-
կական կամարածև յորինուածոցն՝ չորայ վերայ Տէրն Երեւր և վկայքն սուրբբ 10
ձեմէին և զնշանապտութիւն՝ տէրունեան լուսաւոր նշանին որ անդէն :

Եւ զմիածին Որդին Աստուծոյ ամենայն արարածոց արբայն և երկնաւորաց թագա-
ւորն բազմութեամբ անհամար լուսուղէն զօրացն երկնայնոց իջեալ անդէն, և ոսկի
ուսամբն գատակ երկրի բախեալ սասանեցուցանէր, և զբազմութիւն զկեացն որ
կուրքն յաշխարհիս Հայոց յորանային՝ յանդունդս առաբէր : Որով և ձայնքն ի սան- 15
դարամեստ անդրորցն հնչէին և շարժեալ ամենայն աշխարհ զըրդեալ սասանէր :

* B
p. 76 a.

* 4 NAVASARD, 14 Août.

Vigile de fête et dormition de notre pure et très sainte,
vraie mère de Dieu et toujours vierge Marie. Aussi fête de la consécration de l'église.

L'homme de Dieu, doué des grâces apostoliques, saint Grégoire le thau-
maturge, lorsqu'il fut sacré *Catholicos*, construisit la grande et merveilleuse
église, la sainte *Catholiké* [c'est-à-dire basilique] en la ville de Valarshapat, et
y fit célébrer des fêtes de consécration avec grande joie, pour la grande et
universelle *Catholiké* de Dieu, le premier siège du *catholicos* et la mère des
églises de l'Arménie. Telle qu'il l'avait vue en une vision divine, lui-même
notre illuminateur saint Grégoire : la fondation des colonnes lumineuses,
l'architecture divine, la forme angélique des dômes, sur lesquels apparut le
Seigneur, avec les saints martyrs qui y planaient et l'emplacement désigné
par la croix lumineuse du Seigneur qui s'y était formée.

Il y avait aperçu le Fils unique de Dieu, le roi de toutes les créatures et des
esprits célestes descendre à la tête d'une innombrable armée lumineuse et
céleste, y frapper avec un marteau en or, qui fit tressaillir les profondeurs de
la terre et chasser dans les abîmes la multitude des démons qui se vantaient
de leurs idoles dans le pays d'Arménie. Les abîmes ténébreux retentirent
d'échos et toute la terre en fut secouée et trembla.

Ար անդէն հրաման առեալ յԱստուծոյ սուրբն Գրիգորիսս եւ ձեճ արքայն Տրգա-
տիսս՝ զմեծի եկեղեցւոյն եւ զայլ վիպաբանացն զՏիմոննս զնէին : Եւ կատարեալ զնոյն
նաւակատօր ձեճագէտ կատարէին նաւրելով Տեսուն եւ արբելով, յորում եւ շոյ
աստուածավին կաթնալ իջանէր ի վերուստ ի Հօրէն լուսոյ, որում վասք չաւխաննս :

5 Գոյճ ոտար վիպութիւնս սրբոհոյն Հիմեայ եւ Փիլիբոսայ :

Սորա սպգավորն էին չորից զնուորացն Բասսոսի, Եւսեբի, Եւտիլիէսի եւ Բասի-
լիդոսի : Գաւար ձի գէպ եղև * ամբարիշտ թագաւորին Գիտկրետիանոսի զալ ի Կամպոննն * B
եւ կալեալ սոցա զտալց թագաւորին ընկեցին ի ձիոց անտի չերկիր եւ սրտասեղին p. 76 b.
զբրամիրն : Եւ սպասաւորք թագաւորին գաւազանօր ջարկեցին զխառախունս նոցա :

10 Եւ ասէ թագաւորն. Ես զանարգանս ձեր ոչ ինչ համարիմ, զոհեցէք աստուածոցն
եւ սպրիք չաւաջեկայ տանջանացն : Սուրբքն ասեն. Մեր զիւսայ ոչ զոհեմք, այլ ձջմար-
տին Աստուծոյ : Եւ հրամայեաց թագաւորն կախել զնոսս զլեզուոցն եւ բերել զկարս
նոցա եւ հուր ժառուցանել վիբրացն եւ սպա հասանել զգլուխս նոցա : Եւ աչպէս
15 կատարեցան սուրբ եւ ցանկալ ժահուամբ, որ օր չարս էր նաւասարդի ամսոյ եւ Օգոս-
տոսի ԺԳ :

C'est en ce lieu que saint Grégoire, qui en avait reçu l'ordre de Dieu, et le grand roi Terdat [Tiridate] mirent les fondements de la grande église et d'autres chapelles dédiées aux martyrs. Et lorsqu'elles furent achevées, ils les consacrerent et les dédièrent au Seigneur, en y faisant célébrer de grandes réjouissances, à l'endroit où le rayon divin descendit du haut des cieux, du Père de la lumière, à qui gloire éternellement.

En ce jour, martyre des saintes Himès et Philkiatès.

Elles étaient les parentes des quatre soldats Bassus, Eusèbe, Eutychiès et Basilidus. Un jour que * l'empereur Dioclétien, l'impie, se rendait au Capitole [Campon?], elles le saisirent par les pieds, le firent tomber de cheval et lui déchirèrent le manteau. Ceux qui accompagnaient l'empereur leur brisèrent la tête à coups de bâton.

L'empereur leur dit : Je ne tiendrai aucun compte de vos insultes, sacrifiez aux dieux et vous éviterez les supplices à venir. Les saintes répondirent : Nous ne sacrifions point aux démons, mais au vrai Dieu. L'empereur ordonna de les suspendre par la langue, de leur déchirer les côtes, de mettre du feu sur leurs plaies et de leur trancher ensuite la tête. Et c'est ainsi qu'elles moururent d'une sainte et enviable mort, le quatre du mois de Navasard, le 14 Août.

Ի սմին աուր կատարեցաւ երանելի աղօխինն Քրիստոսի Մարթին :

Սա աղօխին էր սան կապաշախ : Իբրևս զիտայ տէրն նորս թէ ըրխտոնեայ է, ճատնեայ զնա զտաւարին . եւ նա բազում չարչարանօր տանջեայ զնա, եւ արկ ի բանդ . եւ նա կեայ ի բանդէն վախեաւ : Եւ զօրականացն զհետ ճոտեայ զի կայցեն զնա եւ վէճ ձի մեծ անկեայ ի բարձրաւանդակէ լերին՝ ընկարաւ զնա ի ներքոյ խր եւ աչնակէս կատարեցաւ սրբուհին Մարթին՝ Նաւասարդի Գ եւ Օգոստոսի ՓԿ :

Եւ յայժմ աուր վկայութիւն Ուրսիկինոսի :

Քրիստոսի ճարտիրոսն Ուրսիկինոս էր ի բազարէն Սլավնդկոյ, զօրապետ եւ կոմս լեպ արխրուեայ զնղին : Եւ ձի սին ի զօրականացն իւրոյ Վաղէս անուն կեղծաւորութեամբ ըրխտոնեայ անուանէր զինքն եւ վտտահանալ ի նա Ուրսիկինոս զըրխտոնէութեան խորհուրդս իւր :

* B
p. 77 a.

Եւ նա երթեալ չարախօսեայ զնա տա կուսպաշտ արքայն Մարքիմիանոս * եւ նա հրամայեայ Առիսիլիս կարբրոսին զի բնեցեյ զնա : Եւ կայեալ աւաջի կարբրոսին եւ բազում հարցաբնութիւն արարեալ, ոչ կարաց լտտօրել ի Քրիստոսի հաւատոցն : Հրամայեայ եւ զան հարին զնա ուժզին արջաուսջլօք ի թիկունսն եւ ի բանջսն եւ արկին ի բանդ :

En ce même jour mourut la bienheureuse servante du Christ Martine.

Elle était la servante d'un idolâtre. Lorsque son maître vint à connaître qu'elle était chrétienne, il la dénonça au juge. Ce dernier lui fit souffrir de nombreuses tortures et la fit jeter en prison. Elle sortit de la prison et s'échappa. Les soldats s'étant mis à sa poursuite pour l'arrêter, un bloc de pierre tombé du haut de la montagne, s'ouvrit et l'abrita dans son intérieur, et c'est ainsi que mourut sainte Martine, le 4 Navasard, le 14 Août.

En ce jour, martyr d'Ursice.

Le martyr du Christ Ursice [Ursicinos] était de la ville de Sibente, général et comte de la légion des tribuns. Un de ses soldats, du nom de Valens, se déclarait, hypocritement, chrétien, et Ursice lui confiait les mystères du christianisme.

* B
p. 77 a.

Il se rendit auprès de l'empereur Maximien l'idolâtre et le calomnia. [L'empereur] * ordonna à l'éparque Aristide de l'interroger. [Ursice] se présenta devant l'éparque qui après un long examen ne parvint pas à le détourner de la foi du Christ, et ordonna de le frapper vigoureusement avec des nerfs de bœuf, sur le dos et la poitrine, et de le jeter en prison.

Եւ շտ սովաւ աւուրց չանին ի բանդէն եւ կտաւ թացին ի ձէթ եւ պատեցին զերկտին ձեւան եւ ցանեցին ի վերայ աղացեալ ձիւթ եւ ծծուծք եւ վառեցին չրով, եւ վշտացաւ յոյժ ի ցաւոց աչքմանէն : Եւ ոմն մի Տերտելիանոս անուն՝ յոյժ մեղապրեաց եպարքոսին վասն սրբոցն, եւ նա չրամայեաց շիջուցանել զհօւրն եւ արկանել ի ջուր ցուրտ զձեւան :

Եւ այլ ոմն մի անօրէն Ալբիանոս անուն՝ ետես եթէ արձակեցաւ սուրբն՝ բարկացաւ յոյժ, եւ դառնութեամբ զնաց ի տունն իւր : Եւ յորժամ նստաւ ի ձաշ՝ եհար կարլձ գտան, եւ սկսաւ ի ցաւոցն արտազակել ուժղին : Գնաց առ նա մալրն իւր եւ ասէ . Զինչ կաչ քո բնդ բրխատնեայա, տես թէ զինչ արտրին բեղ չեմութիւնը Ուրսիկինոսի, այժմ եկեացն աստուածք քո եւ օգնեացն բեղ : Եւ նա նորովաց եւ հաչհոյեաց զիւրան, բայց ի Քրիստոս ոչ հաւատաց, եւ կրճակելով գատամուս իւր ծամեաց զկարուն իւր եւ դառնութեամբ աւանդեաց զհոգին իւր :

Եւ եպարքոսն չրամայեաց հատանել զգլուխ սրբոցն Ուրսիկինոսի : Եւ նա ագօթեաց առ Տէր եւ ասէ . Աստուած գորութեանց որ ետուր շնորհս ծառայի քո յայժմ բարի խոտտովանութիւնս՝ ընկալ զհոգիս իմ եւ վասն իմոց արեանս դադարեցն զհապածումն ի բրխատնէից եւ չեկեղեցեաց բոց :

Եւ որ երբեմն զօրական էր իւր, սուտ բրխատնեայն Վաղէս որ մատնեաց զնա՝

Quelques jours après on le fit sortir de la prison, on trempa du linge dans de l'huile dont on lui enveloppa les deux mains et on les saupoudra de poix en poudre et de soufre et on y mit le feu. Il eut beaucoup à souffrir des douleurs de ses brûlures. Un certain Tertelianus ayant sévèrement blâmé l'éparque au sujet du saint, il fit éteindre le feu et plonger les mains dans de l'eau froide.

Un autre impie du nom d'Albianus, voyant que le saint avait été mis en liberté, eut une grande colère et rentra chez lui furieux. Lorsqu'il se fut mis à table, un scorpion le piqua au pied et il se mit à pousser les hauts cris à cause de la douleur. Sa mère vint auprès de lui et lui dit : Qu'as-tu à faire avec les chrétiens; regarde ce que t'ont fait les plaintes d'Ursice; que tes dieux maintenant te viennent en aide. Il jura et blasphéma contre les idoles, mais ne crut point au Christ, et tout en grinçant des dents, il mâcha sa langue et rendit l'âme douloureusement.

L'éparque ordonna de trancher la tête à saint Ursice. Celui-ci pria le Seigneur et dit : Dieu des armées, qui as donné à ton serviteur la grâce d'une bonne confession, reçois mon âme et épargne, par mon sang, toute persécution contre les chrétiens et contre tes églises.

Et celui qui autrefois avait été son soldat, le faux chrétien Valens, et qui

առեալ ի դահձէն դատին, եհար երկրս անդամ զպարանոց սրբոյն եւ եհատ զգլուխ նորա, նաւասարդի Գ եւ Օլաստոսի ԺԳ :

* B
p. 77 b.

Եւ եղև խոսիւթիւն մեծ չամբոխն եւ զիմեցին ի վերայ * Վաղեսի եւ քարկոծեցին զնա, եւ չար ճահուամբ սատակեցաւ :

Եւ կին մի բրիտանեաց առ զճարմին սրբոյ վկային Սարկիկնոսի՝ անուջ եղօք եւ խնկօք եւ ճարար կտաօք սրտակայ եւ թաղեաց չապարակին խրում քսան երկու սոսպարխաւ հետ ի քարաբէն :

Յայսմ աւուր սօն եւ յիշատակ սուրբ ճարգարէին Միբխա :

Միբխա որդի էր Յերամայ, ծնաւ ի Մօրութիւն չազգէ Եփրեմի եւ ճարգարէացաւ ածն ութսուն եւ չորս, վեց հարիւր եւ վեց ածաւ չառաջ՝ ճարգարէութեամբ իմացեալ զգալուստն Քրիստոսի : Եւ շատ ճարգարէացաւ եւ չանդիմանեաց զԱքայաբ թագաւոր Յուլայ : Եւ Յովրամ որդի նորա կախեաց զսուրբ ճարգարէն վասն չարեաց հարցն եւ թաղեցաւ ի Մօրստէից երկիրն խր առանձինն, մերձ Պօլանդրիս յեկիմայ, եւ է զերեզման նորա չաչտնի մինչև ցայսօր :

l'avait trahi, saisissant le glaive des mains du bourreau, en frappa trois fois le cou du saint et lui trancha la tête, le 4 Navasard, le 14 Août.

Il se produisit une grande effervescence parmi la population, qui assaillit * Valens, et le lapida. Il mourut d'une mort cruelle.

* B
p. 77 b.

Une femme chrétienne prit le corps du saint martyr Ursice, l'enveloppa d'essences odorantes, d'encens et de linge propre, et l'enterra dans sa propriété à vingt-deux lieues de la ville.

En ce jour, fête et commémoration du saint prophète Michée.

Michée était fils de Joram, né à Morasthi, de la tribu d'Ephrem, et prophétisa pendant quatre-vingt-quatre ans, ayant pressenti par prophétie, six cent six ans avant, l'avènement du Christ. Il prophétisa beaucoup et blâma Achab, roi de Juda. Son fils Joram fit pendre le saint prophète pour les méchancetés de ses pères, et il fut enterré dans son pays de Morasthi, seul, près du Poliandrion [cimetièrre] d'Enacim [Esim]; et son tombeau est connu jusqu'aujourd'hui.

Նաւասարդի և եւ Օրոտասի ժե : Պատուական եւ փառասրեալ ննջածն ամենաբարձի տիրա հւայն ձերայ եւ ձիշա կուսին Մարիամու աստուածածնին եւ ամենահաշակ սան եւ յազալ երանելի վերափոխման նորա, եւ ինն օր կատարի :

Ամենատուրբ կոչան Մարիամ աստուածածինն սքանչելի վարուք սրբութեամբ առաւելեալ բան դամենայն սք, ըստ բանին Սոյրմոնի . Բարուճ դտտրբ ստացան գն-
 5 Ծաթիւն, բայց զու առաւել եղեր, աւետարանեցաւ ի Նապարեթ ի Գարբիւիէ :

Միահամուռ ամենայն ամբ կենոց նորա փաթսուն ամ : Ի հնգետասան ամի ձուս
 10 ԿՓրկչն աշխարհի եւ երեսուն եւ երեք ամ յիտաշխարհին Փրկչին . զեա համրատնայոց Փրկչին լերկինա երկտասան ամ, սր եղեւ ի սկզբանէ * կենոց նորա մինչեւ յհրաշայլ
 10 փոխումն փաթսուն ամ :

Եւ Յովելի բուսանամեայ էր՝ մինչ կոչան յանձնեցաւ նմո, եւ լերեսուն եւ մի ամի
 կենարարին հանդեա ի Նապարեթ ի տան իւրում, եւ սարասարէր սրբոց կուսին Յու-
 կոբ արքարն ի Յովսեփայ յանձնեալ, զի եւ Յովսեփաւ նա հոգայք ծառայադէս հեղն եւ
 սրգարն, մինչեւ ի Քրիտոսոսէ Յովհաննու յանձնեցաւ :

15 Եւ սարբ կոչան լաղում չարչարանա կրեոց ի Կալիստայ եւ հարածանո ի շրէլիցն,

* B
 p. 78 a.

5 NAVASARD, 15 Août.

Précieuse et glorieuse dormition de notre très sainte reine et toujours vierge Marie. mère de Dieu, et fête solennelle et convocation pour sa bienheureuse Assomption, qui se célèbre durant neuf jours.

La très sainte vierge Marie, mère de Dieu, admirable de vie sainte en laquelle elle excella plus que toute autre créature, selon les paroles de Salomon : *Beaucoup de filles ont amassé des richesses, mais toi, tu les as toutes surpassées* ¹, reçut l'annonciation de Gabriel à Nazareth.

Les années de sa vie en tout furent soixante. A l'âge de quinze ans, elle mit au monde le Sauveur de la terre. Il s'écoula trente-trois ans jusqu'au crucifiement du Sauveur, et douze ans après l'ascension du Sauveur au ciel, ce qui fait soixante ans du commencement * de sa vie à sa glorieuse Assomption.

Joseph avait quarante ans lorsque la Vierge lui fut confiée et il s'éteignit dans sa maison de Nazareth en la trente et unième année du Sauveur. Jacques le juste, recommandé par Joseph, continua à avoir soin de la sainte Vierge, car lui, le juste et l'humble, servait la Vierge ensemble avec Joseph, jusqu'à ce qu'elle fût confiée par le Christ à Jean.

La sainte Vierge eut beaucoup de tourments à souffrir de Caïphe et de la persécution des Juifs, qui ne lui permettaient pas de se rendre ouvertement

* B
 p. 78 a.

1. Prov. xxxi, 29.

ղի ոչ տալին նմա զնալ ի զերեղձանն կալ յաղթն, կամ ի Գեթսեմանի յայնուպէս կամ յալ տեղիք անօրինականք Փրկչին, բայց ծիպն զաղանի :

Եւ ի սարաննէլ զեղբայրն Յովհաննու զՅակոբոս՝ երթեալ հօր հարին տանն յորում կալք սրբուհին, եւ շրջապատեալ հօրն զՀրեայն կիպեաց արս եօթն, եւ զՎալափա եւ զԼննա եւ զԳևելի բահանայտաբար, եւ ոչ լնչ վնասեաց տանն, եւ երկուցեալք ալ ոչ եւս իշխէին համարձակիլ ի սուրբ անձն :

Իսկ յաւուր Մկրտաթևան Տևառն խաժամոճ ամբոխն Հրէից զնացեալք հրոսակք ի Յորդանան ըմբռնել զտիրամայրն եւ զՅովհաննէս, խի հրեշտակ Աստուծոյ անցոյց զնոսս անխոս յայնկոյս զետոյն, եւ Հրեայքն անցանել կամեցեալ՝ արս քսան կորոյս Յորդանան :

Եւ յաւուր Համբարձմանն Տևառն ի լերինն Չիթնեաց յսխուռն քարամբք հասեալ Հրեայքն ի վերայ սրբուհոյն, աստակեցին վնքեանց արս լիտուն քարալէծս :

Ալ զի զբազում հալածանս զրեւոյլ զտիրամօրն՝ ճառս ձանձրացել զլնթեոնուլ, ալ ի բան Վերափոխմանն զարձցուր :

Ամեհօրհնեալ աստուածածինն էր ի ճգնութիւնս եւ յաղթն անպարար՝ յետ համբարանարոյ Տևառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի, եւ յորժամ հանկերձեալ էր փոխիլ ի ճարմնաւոր կենցարոյցս, նախ քան * զերիս աւուրս էջ սա նա մեծ հրեշտակապեան Աստուծոյ Գարբրէլ՝ որ եւ զլլութեան աւետիսն ճատոյց, եւ սպկեաց նմա զախրականն

* B
p. 78 b.

au tombeau pour y prier ou à Gethsémani et autres lieux de l'incarnation du Sauveur, mais elle s'y rendait en secret.

Lorsque Jacques, le frère de Jean, fut tué, on mit le feu à la maison où se trouvait la sainte [Vierge]. Les flammes enveloppèrent les Juifs et en brûlèrent sept personnes et les grands prêtres Caïphe, Anne et Lévi, mais ne firent aucun dommage à la maison. Ils en eurent peur et n'osèrent plus toucher à sa sainte personne.

Le jour du Baptême du Seigneur la populace juive accourut en bandes au Jourdain pour se saisir de la mère du Seigneur et de Jean, mais l'ange de Dieu les transporta sains et saufs de l'autre côté du fleuve. Les Juifs ayant voulu traverser, le fleuve Jourdain fit périr vingt personnes.

Le jour de l'Ascension du Seigneur sur le mont des Oliviers, les Juifs arrivèrent en foule pour jeter des pierres sur la sainte [Vierge], mais ils tuèrent cinquante des leurs, précipités du haut du rocher.

Et comme la description de nombreuses persécutions de la mère du Seigneur pourrait rendre fastidieuse la lecture de ce récit, nous reviendrons au sujet de l'Assomption.

La mère de Dieu, qui est célébrée de tous, après l'Ascension de Notre-Seigneur Jésus-Christ, se livrait incessamment à la prière et à la vie ascétique, et lorsqu'elle fut sur le point d'être transportée de cette vie mortelle, * le grand archange de Dieu, Gabriel, celui qui avait annoncé sa conception, descendit vers

* B
p. 78 b.

Հրաման եթէ. ժամ է առնուլ առ իս զճայր իմ, որով զու, ասէ, տիրուհի մի՛ երբէք
ամբոխիր չպտտիլի, այլ Հանդերձ ուրախութեամբ ընկալ զբանս իմ, զի առ անծաճ
կեանս վերադառնացոյ ես :

5 Ատչն լուսոյ սատուածամայրն՝ մեծապէս յնճացաւ ուրախութեամբ չոյժ, զի փու-
թայր երթալ առ որդին իւր կարօտութեամբ : Եւ կոչեաց զնո Հրեշտակն ի լեւոն
Չիթենեաց՝ ուր սովոր էր Հանսոյալ երթալ սուտնձնունալ չաղօթն մտաւորաբար : Եւ
չաղօթն նորա տնդ երեկցաւ. Հրեշտակն եւ խօսեցաւ չաղագօ փոխադրելոյ նորա, եւ
առ ի Հաւատացուցանել ես նմա զբարբիտնն, որ էր նման յոտոս արմաւենեաց, նշանով
նորա ի զբախտէն Աստուծոյ երթալոյ :

10 Եւ Մարիամ չորժամ դարձաւ ի չարկս իւր, եկաց չաղօթն առ Աստուած եւ ասէ.
Դու ինքնին խոտացար ինձ զով եւ աւանդել զՏոբիտ իմ : Եւ եղև ձտչն տո նա . Ոչ
թողից զբեղ :

Եւ կոչեաց զոգոսկանս եւ զըրացիս իւր եւ ասէ . Լուցէք զամենայն ջաճո եւ
զղամբարտ եւ անսացէք առ իս զերթո սուտրո : Եւ չորժամ ժողովեցան՝ պատմեաց
15 նոցա զմեծամեծան Աստուծոյ եւ զգալուտ Տեսուն ի փոխադրել զնա առ ինքն : Իսկ
երջանիկ կանայքն որ ընդ նմա՝ լրբև լուսն զփոխաճին նորա տո վերեանց ի չաղուճն
արկին զնրեանս, եւ ի ձայն սղեոգորմ լալով աղաչէին ոչ թողուլ զնրեանս :

Եւ սրբուհին ասէր . Ոչ որբս զձեզ որպէս ասէր թողուճ, այլ եւ վստն ձեր եւ վստն

elle trois jours auparavant et lui notifia l'ordre du Seigneur : Il est temps que je
prenne ma mère auprès de moi, et lui dit : Reine, ne te trouble pas à ce sujet,
mais accueille avec joie mes paroles, car tu vas retourner à la vie immortelle.

A cette nouvelle, la mère de Dieu eut une joie immense, car elle avait
hâte d'aller auprès de son fils, vers lequel elle aspirait. Et l'ange l'appela
au mont des Oliviers, où elle avait l'habitude de se rendre tous les jours et
de s'isoler en prière mentalement. Et tandis qu'elle y priait, l'ange lui apparut
et lui parla de son transfert, et pour le lui assurer, il lui remit le trophée, qui
était semblable à des branches de palmiers, comme un signe qu'il arrivait du
paradis de Dieu.

Et lorsque Marie fut de retour chez elle, elle se mit à prier Dieu, en dis-
sant : Tu m'as promis de venir toi-même recevoir mon âme. Une voix se
fit entendre qui lui dit : Je ne t'abandonnerai point.

Et elle appela ses parents et ses voisins et leur dit : Allumez tous les
lustres et les lampes et restez avec moi pendant trois jours. Et lorsqu'ils
furent assemblés, elle leur parla des grandeurs de Dieu et de l'avènement
du Seigneur pour la transporter chez lui. Mais les bienheureuses femmes qui
se trouvaient auprès d'elle, en entendant qu'elle allait être transportée du
milieu d'elles, se laissèrent aller à un grand gémissement, et avec des cris
déchirants et des larmes la prièrent de ne point les abandonner.

Et la très sainte leur disait : Je ne vous abandonnerai point comme des

ամենայն աշխարհի բարեխօսութեամբ իմով խնամակալ ընիմ ի փոխադրելն առ որդին ի՞մ եւ Աստուած : Եւ զասացեալն ստուգեալ հաստատացուցանէր առ ի դադարիլ նոցա յողբոցն, եւ բառնայր զտրտմութիւնն առ չինքեանց :

* B
p. 79 a.

Եւ ահա եկն առժամայն եւ Յովհաննէս առաքեալն, եւ ողբարով ողջոցն * ետ, եւ մտին ի միասին ի սենեակն յորում կուսանքն սաղմոսէին եւ երգէին երգս օրհնութեանն : Եւ սրբուհին հրամայեաց նմա զի զերկու հանդերձս իւր տացէ երկու այլի կանանց աղբատաց զգրս սովորաբար միշտ կերակրէր :

5

Եւ յաշտութեամբ հոգւոյն Աստուծոյ յանկարծակի ի ծագաց երկրի եկին հասին առաքեալքն ի տուն աստուածամօրն, զորս երկալ առ զբանն ետես Յովհաննէս, եւ ողջոցն ետուն միմեանց : Էր ընդ նոսա եւ Գրոնեսիոս եւ Յետոթիոս եւ Տիմոթէոս եւ նորա մտեալք առ սրբուհին երկիր պապին եւ օրհնեցին զնա : Նոչնպէս եւ նա փառաւորեաց զնոսա :

10

Եւ օրհնեցին զԱստուած ընդ զարձանալի սքանչելիսն ժողովելոց առաքելոցն եւ եցոց նոցա զմահիճս իւր եւ զբարբիտն արմաւենի ոստոցն, եւ հրամայեաց նոցա նստել . եւ զամբարք եւ ջահք լուցեալ կաշին : Եւ այսպիսիս առ նա զարհուրածք ասէին . Զքեզ տիրուհի տեսանելով կացեալ յաշխարհի, իբրև զնոցն ինքն զՏէրն մեր եւ զվարպապետն համարելով մխրթարէար, եւ արդ տրտմութեամբ լնուս զձեզ ի բռն փոխադրութեանդ : Զայս ասելով արտասուօք զմահիճսն թանային եւ զինքեանս :

15

orphelines ¹, ainsi que vous le dites, mais lorsque je serai transportée auprès de mon fils et Dieu, je serai, par mon intercession, votre tutrice et celle de toute la terre. Et elle leur prouvait ce qu'elle leur disait, pour faire cesser leurs gémissements et faire disparaître leur tristesse.

* B
p. 79 a.

Et voilà qu'arriva, aussitôt, l'apôtre Jean, qui la salua avec plainte; * ils pénétrèrent ensemble dans la pièce où les vierges psalmodiaient et chantaient des cantiques de bénédiction. Et la très sainte lui ordonna de remettre ses deux vêtements aux deux pauvres veuves qu'elle nourrissait ordinairement.

Tout à coup, sur révélation de l'esprit de Dieu, arrivèrent de tous les coins de la terre, à la maison de la mère de Dieu, les apôtres, que Jean, sorti à la porte, aperçut, et ils se saluèrent réciproquement. Avec eux se trouvaient Denys et Hiérothée et Timothée. Ils entrèrent eux aussi auprès de la très sainte, se prosternèrent devant elle et la bénirent. Elle les honora également.

Ils bénirent Dieu pour l'extraordinaire miracle d'avoir convoqué les apôtres, et elle leur montra sa couchette et le trophée de branches de palmiers et leur ordonna de s'asseoir. Les lampes et les lustres étaient allumés. Ils lui dirent avec force émotion : En te voyant, reine, vivante sur la terre, nous nous consolions en te considérant comme notre Seigneur lui-même et notre maître, et maintenant tu nous remplis de tristesse par ton transfert. Et en disant cela ils baignaient de leurs larmes la couchette et leur personne.

1. Jean, xiv, 18.

Յանձմած եհաս եւ աստուածալինն Պօղոս, եւ անկեալ առ օտս տիրուհոյն երկիր պագանէր արտասուօք եւ բացեալ զբերան իւր բազում զովութիւնս նմա մատուցանէր եւ սաէր. Ուրախ լեր ծալր կենաց եւ պատճառ իմոյ բարոյութեանս, որ թէպէտ եւ զորդին քո մարմնով ոչ տեսի, այլ ի բեկ նայելով՝ զնա համարէի տեսանել :

Իսկ արդ՝ Տրուիրեալ սրբուհին ի փոխումն առ որդին իւր, յայանեալ աւետարանչին Յովհաննու զփայտն կիկարիս չորմէ կենսաբեր լաւն եւ մեծաւ թախանձմամբ կերպաձևէ զպատկեր տիրածօրն առ ի կենալ նշխար կենաց մերոյ առ անձուկ սրտին իւրոյ յոյժ բարձացեալ աւետարանչին :

Քանզի յետ համբառնալոյ Փրկչին * մերոյ նովաւ մխիթարէին աշակերտքն, զի զնոյն
 10 ինքն զօտրբ կոչան տեսանելով սրպէս զորդին իւր Քրիստոս ընկունէին : Նա եւ Պե- * B
 տրոս եւ Պօղոս բազում անգամ ելանէին յերուսաղէմ ի տեսանել զօտրբ տեղիւն եւ p. 79 b.
 ի տեսութիւն իսկուհոյ կուսին :

Երդ ժողովեալ աշակերտացն համագումար մխարանութեամբ ի յուրարկել զաստու-
 15 Դամապն, խորհեալ այնուհետև Յովհաննու ընդ առաքեալսն աղաչելով զտիրամայրն ի-
 րեանց զնել զփայտեղէն անօթն ի վերայ աստուածատիպ պատկերին իւրոյ եւ օրհնել
 զնա, եւ ինզրիկ ի Տեառնէ բարի առնել երկրի ի փոխմանն իւրոյ : Քանզի ավտ բորո-
 տութեան մեծապէս ցասմամբ եռալր յերկրի բացց ի յերուսաղէմ առաւել եւս :

Եւ երթեալ Պօղոսի եւ Յովհաննու հանդերձ մխարան զնորդն աղաչել զտիրամայրն

A ce moment arriva le divin Paul, qui, tombant aux pieds de la reine, se prosterna avec larmes, et ouvrant la bouche il lui présenta beaucoup de louanges en disant : Réjouis-toi, mère de la vie et la cause de ma prédication, car, bien que je n'aie pas vu ton fils en corps, en te voyant je croyais le voir.

Or, la très sainte [Vierge] étant invitée à être transportée auprès de son fils, l'évangéliste Jean, saisissant par inspiration une planchette de cypres, dont été faite la Croix vivifiante, y dessina, sur de nombreuses supplications, les traits de la mère du Seigneur, pour qu'ils demeurassent comme une relique de celle qui est notre vie, si chère à son cœur et si souhaitée par l'évangéliste.

Car après l'Ascension de notre Sauveur, * c'est par elle que les disciples se consolaient, et en contemplant la sainte Vierge, ils l'acceptaient comme son fils le Christ. Même Pierre et Paul se rendaient souvent à Jérusalem pour visiter les lieux saints et rendre visite à la sainte Vierge.

Or, les disciples se trouvant convoqués au complet, pour les obsèques de la mère de Dieu, Jean se concerta avec les apôtres pour prier la mère du Seigneur de vouloir apposer la planchette de bois sur les traits divins de son visage et de la bénir, et de prier le Seigneur de combler la terre de ses bienfaits à l'occasion de son Assomption. Car la maladie de la lèpre faisait beaucoup de ravage dans le pays et en particulier à Jérusalem.

Paul et Jean avec tout le chœur [des apôtres] s'étant rendus auprès de la mère

* B
p. 79 b.

իւրեանց, սաէ Պօղոս ցամենօրհնեալ կոյան . Անարասս սուպասս աստուծոյ Բանին, սարաչենք զբեզ ընկալ զփաշտեպէն պատկերս գոցս զնկարեալ ի Յալհաննեսէ ի սուրբ ձեռս քո եւ օրհնեսս գաս, եւ սուր գաս նշան կենաց աշխարհի : Եւ ապաւեսս զորպին քո, զԱստուածն մեր, բառնալ ի ձեռն այսր պատկերի զորոտութիւն չորդւոց ի մարդկանէ որք սպաւինին ի քո բարեխօսութիւնդ : Արաչենք զբեզ արա մեզ նշան զպատկերս գոցս, որպէս միածին որպին քո որ զխաչս մահուն իւրոց անմահութեան գործարան ետ աշխարհի եւ գանձ կենաց եւ հարածիչ զիւրաց : Եւ շնորհեսս զի սա լիցի բժշկ զիբաւորելոց եւ նշխար հաստացելոց, եւ տեսանելով գաս որք փափազին տեսանել զբեզ, լցեալք եղիլին խնդրուածք իւրեանց :

Յանժամ առեալ ամենօրհնեալ տիրուհւոյն զպատկերն նկարեալ ի սուրբ ձեռս իւր եւ տարածեաց զաստուածընկալ բարուկս իւր չերկինս եւ սաէ . Տէր Աստուած ամենակալ հար Տեառն իմոց բարեբարի, որ առաքեցեր զմիածին որպիւր քո վասն կենաց աշխարհի մարմնանալ * չանարժան աղախնոցս քո, որ կատարեաց ի մարմնի զբեալան օրինաց եւ մարգարէիցն : Արաչենք զբեզ այժմ եւ խնդրեմ ի Քէն բարձ Տէր զախտ բորոտութեան ի մարդկանէ ի ձեռն այսր նկարեալ պատկերիս, զգորութիւն Երրորդութեանդ սպաւորելով ի սմա ի ձեռն իմոց աղաչանացս եւ խնդրոցս : Որ բարձեր զչանցանս առաջին մարդոյն ի ձեռն միածին որպոյ քո Տեառն մերոց եւ իրկչին Յիսուսի Քրիստոսի, որ կատարեաց ի մարմնի իւրում զկամս սուարթղիւ չօր, կատարեսս եւ այժմ զիւրեղիբ

* B
p. 80 a.

13

du Seigneur pour la prier, Paul dit à la Vierge bénie par tous : Immaculé thalame du Verbe de Dieu, nous te supplions d'accepter cette image de bois, dessinée par Jean, en tes saintes mains, de la bénir et de nous la donner comme un signe de vie pour toute la terre. Prie ton fils, notre Dieu, de faire disparaître, par cette image, la lèpre des fils des hommes qui auront recours à ton intercession. Nous te prions, donne-nous cette image comme une enseigne, comme ton fils unique donna à toute la terre l'arbre de sa mort, en instrument d'immortalité, en trésor de vie et en signe persécuteur des démons. Accorde-la-nous comme un médecin pour les blessés, une relique pour les fidèles, pour qu'en la voyant ceux qui aspirent à te voir, aient leur vœu accompli.

Alors la reine bénie par tous, saisissant entre ses saintes mains l'image gravée et ayant étendu vers le ciel ses bras qui avaient reçu Dieu, dit : Seigneur Dieu tout-puissant, père de mon Seigneur bienfaiteur, toi qui as envoyé ton fils unique pour la vie du monde, prendre corps * dans ta servante indigne, qui accomplit en corps tout ce qui était écrit dans les lois et les prophéties. Je te prie maintenant et te supplie, Seigneur, de faire disparaître parmi les hommes la maladie de la lèpre, par cette image gravée, en lui imprimant la puissance de ta Trinité, par mes prières et mes supplications. Toi qui as fait disparaître la faute du premier homme par ton fils unique, notre Seigneur et rédempteur Jésus-Christ, qui accomplit en son corps la volonté de toi Père qui l'as envoyé, exauce maintenant la

* B
p. 80 a.

արանցս ընտրելոցս աչտոցիկ, որ բանիւ ըստ առաքեցան ի վրկութիւն աշխարհի աւետարանել զերբորդութիւնդ սուրբ եւ բեկ չօր եւ Սրբուց եւ սուրբ Հոգեւոյ վառք չախտանան :

Եւ ասացեալ առաքելոցն դամէնն, նոյնժամայն կամար լուսեղէն եկաց ի վերայ սրբուհայն եւ լոյս ամպեղէն խաչանման կաթեաց ի սուրբ պատկերն եւ եղեալ սրբուհայն զուրբ պատկերն ի վերայ երեսաց խրոց եւ թացեալ յորպասատ արտասուօրն զոր հեղոյք առաջն Տևան : Եւ աւեալ առաքելոցն Պետրոսի եւ Պօղոսի զպատկերն ի ձեռաց սրբուհայն եւ ամենեքեան երկրպագեցին :

Իսկ սրբուհին Մարիամ ընդ առաւտան ի ծագել արեգակման ել արտարս եւ համբարձեալ զձեռս խը չերկինս արթեաց սո Աստուած եւ պարձեալ եմուտ ի ներքս եւ հանգեաւ ի վերայ ծախճայն : Եւ Պետրոս նստաւ ի սնարից կայմն բուրվաւով լանից, եւ Յովհաննէս յանտից, եւ այլ առաքեալքն շուրջ զծախճօրն եւ յոլաց հանելով սրբոցն արտասուօր :

Էլին անդ եպիսկոպոսք Յակոբոս եղբայք Տևան եւ Դիոնէսիոս Արևազարացի, Յեռթիոս եւ Տիմոթէոս աշակերտք Պօղոսի, արթուն կային եւ հսկէին խրաբանչիւր որ ճրագաւ խրով, զի ոչ գիտէին եթէ երբ գարցոյ էր Տէրն :

Եւ Մարիամ սկսաւ կատարել զխարհօւրդ կատարման * կենացն : Եւ չերբորդ ժամու * A fol. 7
1° a.

17 Եւ Մարիամ սկսաւ կատարել զխարհօւրդ կատարման կենացն] եւ հրաման սուր նոյն անարատ կոյնն ամենեցան, բազմեցուցանել ի ծախճս զանարատ ծարձինն՝ կերպարանելով սրպէս եւ սխորժէր : Ազգանս առնէր յոպագս բարեկարգութեան աշխարհի եւ խաղաղութեան ժողովպեանն Աստուծոյ : Եւ այնպէս ի ձեռն օրհնութեանն կատարեաց եւ զնոյցայն : *add.* B — կենացն] incipit A.

prière de ces hommes élus, qui sur ton ordre ont été envoyés, pour le salut de la terre, évangéliser ta sainte Trinité, et à toi, Père, et Fils et Saint-Esprit, gloire dans l'éternité.

Les apôtres ayant répondu : Amen; il se forma aussitôt une voûte lumineuse sur la très sainte, et une lumière nuageuse, en forme de croix, rayonna sur la sainte image. La très sainte [Vierge] apposa la sainte image sur sa figure et la baigna d'abondantes larmes qu'elle répandit devant le Seigneur. Les apôtres Pierre et Paul reçurent l'image des mains de la très sainte [Vierge] et tous se prosternèrent devant.

Le matin, au lever du soleil, sainte Marie sortit dehors, leva les bras au ciel, pria Dieu, rentra aussitôt et se reposa sur sa couchette. Pierre, avec l'encensoir et l'encens, prit place au chevet, Jean aux pieds du lit, et les autres apôtres se rangèrent tout autour de la couchette; les saints sanglotaient et versaient des larmes.

Il s'y trouva aussi des évêques : Jacques le frère du Seigneur et Denys l'Aréopagite, Hiérothée et Timothée, disciples de Paul, qui veillaient, chacun avec sa lumière, car ils ignoraient quand le Seigneur viendrait.

Et Marie commença à accomplir le mystère de la fin * de sa vie. A la troi-

* A fol. 7
1° a.

կելս որոտումն եւ բուրեաց անուշահոտութիւն յոյժ եւ ամենեքեան ննջեցին բայց չառարկւոյն :

Եւ նոյնժամայն էջ Տէրն մեր յերկնից Միքայել հրեշտակապետան, եւ ողջոյն ետ առարկւոյն : Եւ տեսեալ զնա աստուածածինն փառս մատոց անուան նորա որ կատարեաց զտասուումն խր առ նա եւ այնպէս յանձնեաց զերիցս երանեալ հոգին 5 խր ի ձեռս Ռրդուոյն խրոյ եւ Աստուծոյն մերոյ զուարթերես ոգւովք :

Եւ առեալ Տէրն մեր զհոգին ետ ի Միքայել հրեշտակապետն եւ ոչ որ կարէր զփառս տեսութեան հոգւոյն պատմել, բանիւ երեւցաւ սպիտակ իրբեւ զըցս, պատեալ սրպէս ամբողջ մարդ առանց արուի եւ խի :

Ատէ Պետրոս . Տէր ով է ի մէնջ, որոյ հոգին այգպէս սպիտակ իցէ որպէս ծօրդ բո 10 Մարիամայ : Ատէ Տէրն . նվ Պետրէ ամենայն հոգիք մարդկան այգպէս սպիտակ իցեն չառաջնումն, այ մեղք սեւացունեն եւ ծառախղով ծածկեն :

Եւ զարձեալ ասէ Տէրն ցՊետրոս . երթիջիւր ի ձախակողմն բաղաբխ եւ ի տապանին որ անդ իցէ, զպուշացարուք ամենայն առաքելաբղ կելալ զմարմնիկ Մարիամու եւ մի որոշիք գերխա աուրս : 15

* A fol. 7
r^o b.

Եւ զայս ասացեալ Տէրն, խօսեցաւ * Մարիամ առանց հոգւոյ ցՏէրն եւ ասէ. Յիշեա

1 որոտումն] որտա B || 5 առ նա] եւ Միքայել երգէր զերգս օրհնութեան եւ այնպէս յանձնեաց add. B || 6 զուարթերես սպիովք] զուարթ երեսօք . եւ Տէրն վերացաւ յերկինս : add. B || 7 եւ առեալ... վերացաւ յերկինս om. B.

sième heure il se fit un grondement de tonnerre, et une forte odeur suave se répandit; tous s'endormirent à l'exception des apôtres.

Aussitôt notre Seigneur descendit du ciel accompagné de l'archange Michel et salua les apôtres. La mère de Dieu le voyant, rendit gloire à son nom pour avoir accompli sa promesse vis-à-vis d'elle, et rendit ainsi son âme, trois fois bienheureuse, entre les mains de son Fils et notre Dieu, le visage et l'esprit souriants.

Et notre Seigneur recevant l'âme la remit à l'archange Michel. Personne ne pouvait narrer la gloire de la vue de l'âme; car elle apparut blanche comme la lumière, enveloppée comme d'un corps humain entier, sans distinction de sexe.

Pierre s'écria : Seigneur, qui parmi nous aurait l'âme aussi blanche comme celle de ta mère Marie? Le Seigneur répondit : O Pierre! toute âme humaine est auparavant aussi blanche, mais les péchés la noircissent et l'enveloppent de brume.

Et le Seigneur dit encore à Pierre : Tu iras à gauche de la ville, et dans le tombeau qui s'y trouve, vous déposerez le corps de Marie, vous le garderez, vous tous apôtres, et vous ne vous éloignerez point pendant trois jours.

* A fol. 7
r^o b.

Après que le Seigneur eut dit cela, * Marie se mit à parler, sans âme, au Seigneur, et dit : Souviens-toi de moi, roi glorieux; souviens-toi de moi,

զին թագաւոր փառաց, չիշես զին թագաւոր զի ստեղծուած եմ անարատ ձեռաց բոց, չիշես զի անարատ պահեցի եւ զգուշութեամբ դռուեալն ինձ գանձ : Ասէ Տէրն . Աչ թողից զբեզ ո՛վ գանձարան գանձի իմոց : Եւ դուս ստացեալ Տէրն, վերացաւ յերկինս :

Եւ առաքեալքն բարձին զմարմինն աստուածածինին եղեալ ի վերայ զոտոս բրաբրինին : Եւ յորժամ տանէին լաէին ձայն երգոց Տրեշտակաց, բայց զբ ոչ տեսանէին : Եւ Պետրոս սարձուէր . Յեւրանքն Բարաչել յճղիպտոսէ, ալելուիա :

Եւ աստուհայ մորբեցոց զշրէպան, ելին ընդդէմ զի խորտակեացն զմահիճան սուրբ մարմնովն Մարիամայ, եւ կալաւ զնոսս աներևոյթաբար կուրութիւն եւ խաւարեցան աչք իւրեանց : Եւ մի ոմն ի քահանայիցն յանդիմարար ձգեաց զձեռն իւր ի մահիճան զի ի վայր ընկեացէ գանարատ մարմինն սրբոց կուսին . հատան ձեռքն չարմկացն եւ կախեցան զպագագացն : Եւ նա զլջանալով աղաղակէր եւ աղաչէր զառաքեալան եւ խոստովանէր զՄարիամ կոչս աստուածածին : Եւ Պետրոս առաքելովքն աղաչեցին զաստուածածինն եւ զձեռեան ի նմանէ զՏէրն մեր Յիսուս Քրիստոս, հասուցին զթիւ-

4-9 բարձին . . . մարմնով] ոմանք բարձին մահճոք զմարմին աստուածածինին ծածկեալը ամպով, զի միայն բարբառ նոցա լինէր լալի, եղեալ ի վերայ զոտոս բրաբրինին, եւ ոմանք առաջիւ երթալին զամբարօք : Եւ յորժամ տանէին՝ լաէին ձայնը երգոց Տրեշտակաց եւ բարբառ գերագոյն կարգացն ընդ զօրս՝ բայց ոչ զոր տեսանէին : Եւ Պետրոս սարձուէր զօրհուճիւնս երձանն . Յեւրանքն Բարաչել յճղիպտոսէ . Ալելուիա : Յարց ի ձայնէն ոմանք չիշխանաց ամբրին խաղիէին, զորս եւ զնոսն իսկ աստուհայ մորբեցոց զՏրեշտակաց եւ ելին ընդդէմ զի խորտակեացն զմահիճան եւ ընկեացն զուրբ մարմինն Մարիամայ եւ կալաւ զնոսս B || 12 աստուածածին] եւ աղաչէր զՊետրոս ստեղծ . Յիշես զին Տէր՝ յորժամ աղաղակին մասնէր զբեզ ի ժամ չարարանացն Տեսուն, եւ ծարտկելով օգնեցի բեզ յայնձ վայրի : Եւ Պետրոս ընդ սպ առաքեալսն աղաչեցին *add.* B.

roi, qui suis la créature de tes mains pures; souviens-toi de moi qui ai conservé immaculé et avec égards le trésor que tu m'avais confié. Le Seigneur répondit : Je ne t'abandonnerai point, ô trésor de mon trésor. Et ce disant, le Seigneur monta au ciel.

Les apôtres enlevèrent le corps de la mère de Dieu, après y avoir posé dessus les branches du trophée. Et route, ils entendaient les voix de chant des anges, mais n'apercevaient personne. Et Pierre psalmodiait : *Lorsque Israël sortit d'Égypte, alleluia* ¹.

Le démon induisit en erreur les Juifs qui s'avancèrent à leur rencontre pour briser la couchette avec le saint corps de Marie. Un aveuglement les saisit mystérieusement et leurs yeux s'obscurcirent. Un des prêtres ayant avancé audacieusement ses mains vers la couchette pour jeter à terre le corps immaculé de la sainte Vierge, ses mains se détachèrent des bras et restèrent suspendues au cercueil. Il s'en repentit, cria, implora les apôtres et confessa Marie, vierge et mère de Dieu. Pierre et les apôtres prièrent la sainte mère de Dieu et celui qui était né d'elle, Notre-Seigneur Jésus-Christ. Ils appro-

1. Ps. cxiii, 1.

A fol. 7
v° a.

կուանն ի կախեալ ձեռնն եւ կցեցան ի տեղիս իւրեանց եւ սլջայցա * սլցն : Ետուն նմա ի յտասոց բրարխնին զև զկցէ ի խաւարեալ աչս Հրէիցն եւ որբ հաւատացին բացան աչք իւրեանց :

Եւ աւարեալքն եկին զձարձինն ի տապանին եւ ծածկեցին եւ պահեցին զերիս աւարս որպէս պատուիրեաց նոցա Տէր եւ լսէին զերգս հրեշտակաց ի վերայ տապանին բաց զոր ոչ տեսանէին : Եւ յաւ երկց աւուրց զաղարեցին հրեշտակքն յորհարանուրեանէ :

Եւ աւարեալն Բարդղղիմէոս ոչ ժամանեաց զալ ընդ այլ աւարեալսն ի թաղումն : Եւ չառ յետ երկց աւուրց եւ աղաչեաց զայլ աւարեալսն զև արժանաւորեցուցեն եւ զնա տեսաթեան եւ սլջուելի պատուական եւ անբիծ եւ աստուածընկալ ձարմնոցն Մարիամու : Եւ յորժամ բացին զտապանն վասն նորա, զձարձինն ոչ զաին բաց ծիւան զպատանան, բանիկ վերափոխեաց զնա ձեւայն ի նմանէ Բրիստոս Աստուած մեր ի տեղին ուր ինքն կամեցաւ եւ ինքն ծիւան զիտէ զտեղին ուր հոգին իցէ եւ են ի միասին հոգին եւ ձարձինն յանձահական ի կեանն ուր անպատում զեկեցկութիւնն եւ անարտում ուրախութիւնն եւ բարեխօսէ վասն ամենայն աշխարհի ծանաւանց որ հաւատով կատարեն զոր վերափոխման նորա յերկրէ յերկինս : Եւ ամենայն եկեղեցիք

1 ձեռնն եւ] առժամայն *add.* B || 4 եղին] զձարձին նորա ի սուրբ տապանին *add.* B || 5 որպէս պատուիրեաց նոցա Տէր *om.* B || 8 աւարեալն Բարդղղիմէոս] ոմն ծի յաւարեալոցն B || 11 Մարիամու] Մարիամայ B — զձարձինն բաց ծիւան զպատանան եւ ծիւան զպատար ի փորումն վրձին կռածոց զերեզմանն տեսանի եւ երկրպագի ունայն ի ձարմնոցն : Քանզև վերափոխեաց զնա ձեւայն ի նմանէ Բրիստոս Աստուած մեր ի տեղին ուր ինքն կամեցաւ, միաւորեալ ի միասին հոգին եւ ձարձինն ի յանձահական կեանն : *add.* B.

* A fol. 7
v° a.

chèrent ensuite les épaules des mains restées suspendues, elles se rejoignirent à leur place et * l'homme fut guéri. Ils lui donnèrent des rameaux du trophée pour les appliquer sur les yeux obscurcis des Juifs, et ceux qui eurent recouvrèrent la vue.

Les apôtres déposèrent le corps dans le tombeau, le couvrirent et le gardèrent pendant trois jours, comme le Seigneur leur avait commandé, et ils entendaient les chants des anges sur le tombeau, mais n'apercevaient personne. Après trois jours les anges cessèrent de chanter les louanges.

L'apôtre Barthélemy n'était pas arrivé à temps comme les autres apôtres pour les obsèques. Il arriva trois jours après et pria les autres apôtres de le rendre digne, lui aussi, de voir et saluer le précieux et immaculé corps de Marie qui avait reçu Dieu en elle. Lorsqu'on eut ouvert le tombeau pour lui, ils n'y trouvèrent plus le corps mais seulement le linceul; car Celui qui était né d'elle, notre Dieu Christ, l'avait transportée à l'endroit où il lui avait plu, et lui seul connaît l'endroit où est l'âme, et là se trouvent réunis ensemble l'âme et le corps dans la vie éternelle, où est la beauté ineffable et la joie sans tristesse, et elle intercède pour toute la terre, surtout pour ceux qui célèbrent avec foi le jour

մեծաւ ուրախութեամբ տօնեն զոր հանգստեան նորա հաւատացեալք Քրիստոսի * Մաւա- * A fol. 7
սարդի Եւ եւ Օգոստոսի ժեշ : v° b.

Յորժամ ել ի տաճարէն աստուածածինն էր ամաց հնգետասանից եւ աւ Յովսէփ
ամիսս չորս եւ եղեն աւետիքն ի հրեշտակապետէն . եւ յորժամ համբարձաւ Քրիստոս էր
5 աստուածածին ամաց քառասուն եւ ութից եւ ի տանն Յովհաննու աստուածարան աւե-
տարանէին ամա մետասան . եւ յորժամ փոխեցաւ յերկրէ յերկիրն չիտուն եւ ինն ամաց էր :

[B Ի սբբոյն ներսիսէ Կամբրոնացոյ : *

* B
p. 81 a.

Ուր անպատուճ գեղեցկութիւնն է՝ եւ անորտուճ ուրախութիւն : Ուր չուէժ ցնծու-
թիւնն է՝ եւ զուարճացելոյն գեղապարտութիւն : Ուր սկումբ սերորէիցն է՝ եւ պարբ-
բերորէիցն : Ուր բխբբ հրեշտակացն են՝ եւ եկեղեցիք անպրանկացն : Անո՞ ուր եր-
կնասարքն երգեն . Սուրբ, սուրբ, սուրբ Տէր զօրութեանց, լի են ամենայն երկիր փառօր
նորա : Եւ երկրասարքն ընդ նոսա . Փրկութիւն Աստուծոյ մերոյ որ նստի չաթուն հօր
եւ գառինն :

* Սա աստուածամաչս՝ որ ցանկաչք տեսնել զՍրբին լուր չաթուն Գաւթի, ետես
15 զնա աչօր չաթուն Գաւթի քառադիմի, եւ չանուն նորա կրկեալ ծունր երկնաստրացն
եւ երկրաստրացս սեռի : Սա աստուածածինս՝ որ յուսահատութեան սրով լոսցեցաւ ի

* B
p. 81 b.

de son Assomption de la terre au ciel. Toutes les églises fêtent avec grande joie le jour de son repos, ainsi que les fidèles du Christ, le 5 Navasard, le 15 Août.

Lorsque la mère de Dieu sortit du temple elle avait quinze ans, elle resta auprès de Joseph quatre mois et reçut l'Annonciation de l'archange. Lorsque le Christ monta au ciel, la mère de Dieu avait quarante-huit ans. Elle resta dans la maison de l'évangéliste théologien Jean onze ans, et lorsqu'elle fut transportée de la terre au ciel elle avait cinquante-neuf ans.

[B [Homélie] de saint Nersès de Lambroun. *

* B
p. 81 a.

Là, où est la beauté inénarrable et la joie sans tristesse; là, où est l'allégresse sans fin et les congrégations des bienheureux; là, où sont le concert des séraphins et les chœurs des chérubins; là, où se trouvent des myriades d'anges et les églises des premiers-nés. Là, où les célestes chantent : *Saint, Saint, Saint est le Seigneur des armées, toute la terre est remplie de sa gloire*¹; et les terrestres avec eux : *Le salut est à notre Dieu qui est assis sur le trône du Père et à Vagneau*².

* La mère de Dieu qui aspirait à voir son Fils sur le trône de David, le vit aujourd'hui sur le trône de David à quatre faces, et à son nom plient le genou les genres des célestes et des terrestres. La mère de Dieu qui fut blessée

* B
p. 81 b.

1. Isaïe, vi, 3. — 2. Apoc., vii, 10.

տարածել ծիածնի իւրոյ ի խաչին, ետև աչօր զնա զուլս իշխանութեանց եւ պետութեանց երկնաւորացն եւ նստեալ ընդ աջմէ Հօր բահանապապեա եկեղեցւոյ բառութեան :

Սա սուրբ կոյսս՝ որ մեծամեծ վշտօք նեղեցաւ յանօրէն հրէիցն չարօթեւն ի տեղև չարչարանաց ծիածնին իւրոյ, աչօր պատուեալ պաշտեցաւ ի հրանիւթ բանակաց՝ եւ պովեցաւ ի լեզուաց հրեղինաց, եւ բազմեալ հանդեաւ ի խորանս՝ որոյ զեղեցկութիւնն անձառ է բանի նրաթեղէնս լեզուաց :

Աչօր պար առեալ շարջ գտաւ թեւաքօղեալ սերորէք աղապակն ստեալով. Օրհնեալ եւ ամէնօրհնեալդ ի կանաչս : Աչօր բարձեալ զսա ի վերայ բազկաց իւրեանց բերորէքն փառաց հնչեն ցնծութեամբ. Օրհնեալ են փառք Տեառն ի տեղւոջ սրբութեան հանգստեան իւրոյ ի տաճարս նրաթեղէնս :

Աչօր ընդ առաջ ելեալ սորա գունդք հրեշտակաց երզնն օրհնութեամբ. Փառք ի բարձունս Աստուծոյ եւ յերկիր խաղաղութիւն ի ծարղիկ հաճութիւն : Աչօր Գաբրիէլ զօրօք իւրովք սպասաւորեալ սուրբ կուսիս ամէ ի գառուն երկնից եւ ստէ. Ուրախ լեր լերկլեալ ի պատրաստեալդ հանդիսս եւ ի փասս ծիածնի բո : Աչօր ամբօրեալ բերորէն գառուն հրեղէն ճանապարհ տունէ սուրբ կուսիս հպիլ ի ծառն կենաց :

Աչօր նախաստեղծն Աբամ նախեցեալ ընդ գեղապանծ վայելչութիւնս զստեր իւր

par le glaive du désespoir, lorsqu'on étendit son Fils unique sur la croix, le vit aujourd'hui comme le chef des principautés et des puissances célestes¹, assis à la droite du Père, grand prêtre qui opère la réconciliation de l'église.

La sainte Vierge, qui fut affligée de grandes peines par les Juifs impies, lorsqu'elle pria sur les lieux de la passion de son Fils unique, fut honorée aujourd'hui et servie par les armées flamboyantes, et louangée par les langues de feu, elle reposa assise dans les tabernacles dont la beauté est indescriptible dans les termes des langues matérielles.

Aujourd'hui elle est entourée par les séraphins, qui se couvrent de leurs ailes et s'écrient en disant : *Tu es bénie la toute bénie entre les femmes*². Les séraphins glorieux la soulèvent aujourd'hui dans leurs bras en chantant avec joie : *Bénie soit la gloire du Seigneur en ce lieu saint*³ de son repos dans les temples matériels.

Aujourd'hui les chœurs des anges lui venant au-devant chantent avec bénédiction : *Gloire dans les hauteurs à Dieu et sur la terre paix aux hommes de bonne volonté*⁴. Aujourd'hui Gabriel avec ses armées se mettant au service de la sainte Vierge l'emporte dans les régions du ciel en disant : Réjouis-toi dans le repos qui t'est préparé, dans la gloire de ton fils unique. Aujourd'hui le chérubin rengainant son épée de feu livre passage à la sainte Vierge pour approcher de l'arbre de la vie.

Aujourd'hui le premier homme Adam contemplant la grande beauté de sa

1. Coloss., II, 10. — 2. Luc, I, 28. — 3. Ezéch., III, 12. — 4. Luc, II, 14.

ասէ. Սա է ծայր ամենայն կենդանեաց : Այսօր նախածայրն եւայ ողջագուրէ գրուար իւր, որ * եղև սահման եւ նահանջող երկանց եւ տրտմութեանց նորա :

* B
p. 82 a.

Այսօր Աբրահամ եւ Սառա գան ի համբոյք նորա, չորոց զաւակն օրհնեցան ազգ ձնեղոց նոցա : Այսօր ակն արկեալ Մովսէս ի սբբուհիս եւ բարձեալ զձայն իւր ասէ :

5 Ահա կոչան գոր ոսկի սափորն իմ նշանակէր :

Այսօր ընթացից սորա առաջը Դաւիթ սաղմոսարանան հնչէ. Կացցես զլսոյ ընդ աջմէ թագաւորին ի հանդերձս ոսկեհուռս զարդարեալ եւ պաճուճեալ : Այսօր Սողոմոնի խրախոյս տուեալ օրիորդացն անմարմնոց ուսուցանէ ասել առ հարսնացեալս Աստուծոյ. Կանոնութիւն ոսկեայ արասցուք բեկ հանդերձ կիտուածովք արծաթոյ, ճինչեւ արբայ ի գերկա իւր ընկալցի զբեկ :

10 ի գերկա իւր ընկալցի զբեկ :

Այսօր Եսայի բարձրաբարբառ հնչէ հանդէպ սբբուհոցս. Գու ես ծաղիկն ելեալ ի գուազանէն Յեսեայ, եւ կոչան որ զԵմմանուէլն ծնար :

Այսօր եղկիկէլ տեսեալ զընթացս սորա ընդ երկինս սրացեալ՝ նկատէ եւ ասէ. Այս է դուռն փակեալ ընդ որ եմուտ տէր Աստուածն Իւրաչելի, եւ յայտնեցաւ չերկրի : Այսօր 15 Չարբարիս ամբարձեալ զաչս իւր եւ տեսեալ զԶբելպարը կոչս՝ ցուցանէ. Սա է ձոյլ ոսկի աշտանակն՝ գոր երբեմն ես տեսի բարձող եօթնարփեան շնորհաց :

Այսօր ամբողին ընդ առաջ եկեալ իւրոյ սզգականին, ի ձայն բարձր աղաղակէ

filie dit : C'est la mère de tous les vivants ¹. Aujourd'hui Ève la première mère embrasse sa fille qui * limita et diminua ses douleurs de l'enfantement et ses tristesses ².

* B
p. 82 a.

Aujourd'hui Abraham et Sarah viennent lui donner le baiser, car c'est en sa semence que furent bénies les générations de sa couche. Aujourd'hui Moïse contemplant la très sainte élève sa voix et s'écrie : Voici la Vierge que *mon vase d'or* désignait ³.

Aujourd'hui David, se rendant au-devant de sa course, psalmodie et dit : *Tu te tiendras reine à la droite du roi en vêtements tissus d'or, toute ornée et couverte de broderies* ⁴. Aujourd'hui Salomon, encourageant les jeunes filles symboliques, enseigne à dire à la fiancée de Dieu : *Nous te ferons des chaînes d'or, marquetées d'argent, jusqu'à ce que le roi te reçoive dans ses bras* ⁵.

Aujourd'hui Isaïe s'écrie hautement à propos de la très sainte : *Tu es la fleur sortie de la tige de Jessé* ⁶ et la Vierge qui enfanta Emmanuel ⁷.

Aujourd'hui Ézéchiel, voyant sa course lancée à travers les cieux, contemple et dit : *C'est la porte fermée par laquelle entra le Seigneur le Dieu d'Israël, qui s'est révélé à la terre* ⁸. Aujourd'hui Zacharie, élevant ses yeux et apercevant la très belle Vierge, la désigne : *C'est le candélabre tout d'or que j'ai vu jadis, et qui soutenait les sept grâces* ⁹.

Aujourd'hui le fils de la stérile, [Jean-Baptiste], venant au-devant de sa pa-

1. Genèse, III, 20. — 2. Genèse, III, 16. — 3. Exode, XVI, 33. — 4. Ps., XLVI, [hébr. XLV], 10. — 5. Cant., I, 10. — 6. Isaïe, XI, 1, 7, 14. — 7. Is., VII, 14. — 8. Ézéch., XXXIV, 2. — 9. Zach., IV, 2.

վերգս ծաղրենի եւ ասէ : Օրհնեալ ես դու ի կանաչս եւ օրհնեալ է պտուղ որովաչնի բո, ծաղր Տեառն իմոյ եկեալ սու ձեզ ի յերկինս :

Աչօր երկոտասան գունդք առաքելոցն շուրջ գատուածընկալ մարմնովն եղանակեն եւ ասեն . Արի Տէր ի հանդիստ բո դու եւ տապանակս այս ամբի՛ծ՝ բնակարան սրբութեան աստուածութեանդ բո :

Աչօր կոչքն իմաստունք սպասաւորք վերախոխմանն կուսի՛ վարեն գտապանաւ մարմնացն եւ ասեն . Երանի՛ է բեզ երանեալդ ի յազգայ :

* B
p. 82 b.

Աչօր եկեղեցիք Քրիստոսի ընդ տիեզերս հանդէս գումարեալ ի պատիւ աւուրս ձեծի, երանի տան աստուածածնիւ ի զանապան շրթունս խօսից :

Աչօր երկիւայնք եւ երկրաւորք ի մի հանդէս պարու վերօրհնեն զճնօղս Աստուծոյ : 10

Աչօր եւ ձեք ի պատիւ փոխման տիրուհւոյ կուսիս՝ խրախոյս ցնծութեան տաղուք մեր ժողովոյ : Աչօր ժողովալքս ի տաճար անուան ձօր Տեառն խիւհւոյ, երկրպագութեամբ կալցուք զնա միջնորդ վրկութեան մերոյ : Աչօր եղեալ սպաստան յօս պատուական կայցուք մաղթանօք աստուածածնին սրբոյ յանդիման :

Ո՛վ ծաղր Աստուծոյ աստուածածնին Մարիամ՝ հեզ եւ քաղցրալուր որոյ առ բեղն յուսան : Ո՛վ պարծանք կուսից եւ փառք հրեշտակաց եկեղեցւոյ, որ միայն եւս համարձակ եւ բարեխօս աշխարհի : Ո՛վ շտեմարան բարեաց եւ աղբիւր ողորմութեան որոյ հաւատով 15

rente, crie à haute voix le cantique de sa mère et dit : *Tu es bénie entre les femmes et béni est le fruit de ton sein* ¹, mère de mon Seigneur qui viens à nous au ciel.

Aujourd'hui les douze chœurs des apôtres, entourant le corps, qui reçut en lui Dieu, chantent et disent : *Lève-toi, Seigneur, pour entrer dans ton repos, toi et cette arche pure*, qui fut l'habitation de ta sainte divinité ².

Aujourd'hui les sages vierges, servantes ³ de l'Assomption de la Vierge, embrassent le tombeau du corps et disent : Gloire * à toi, qui es nommée bienheureuse par toutes les générations ⁴.

* B
p. 82 b.

Aujourd'hui les églises du Christ répandues dans l'univers se convoquent en l'honneur de cette grande journée, et bénissent la mère de Dieu sur des bouches et des langues différentes.

Aujourd'hui les célestes et les terrestres, en un chœur unanime, bénissent la mère de Dieu. Aujourd'hui, nous aussi, réunissons-nous en une convocation joyeuse en l'honneur de l'Assomption de la reine Vierge. Aujourd'hui, réunis dans ce temple dédié au nom de la mère du Seigneur, prosternons-nous et prenons-la pour médiatrice de notre salut. Aujourd'hui, ayant recours, en cette précieuse journée, présentons-nous avec des cantiques à la sainte mère de Dieu.

O Mère de Dieu, Marie, douce et accueillante pour ceux qui espèrent en toi! O honneur des vierges, gloire des anges de l'église, qui seule es libre d'intercéder pour la terre! O dépôt de bienfaits et source de miséricorde

1. Luc, 1, 42. — 2. Ps. cxxxI, 8. — 3. Matth., xxx, 2. — 4. Luc, 1, 48.

գառըր ոտիցդ քո կախեցան . քեզ սպասէ ժողովեալ այս հանդէս եւ առաջն Քո անկեալ
զգլծութիւնս հաշցէ :

Գու սուրբ կոչս որ կացեր այսօր հուպ Երրորդութեան, խնդրեա եկեղեցւոյ զխա-
զապութիւն եւ անձանց մերոց զիրկութիւն : Գու տիրուհի որ համարձակդ ես առ
5 միաձին քո որդի, սղաչեա վասն արեամբ զնեալ իւրոյ հօտի՝ պահել ամբողջ զանդամս
զանագան ի լրումն ճարմնոյ իւրն հասակի . գալցելուս չառաջնորդել, զբահանայս ի
քաւել, զգաշտօնեալս յուսուցանել, զժառանգաւորս ի գաստխարակել, զժողովուրդս
ունկնդրութեամբ սոցին հետեւել :

Քեզ ճաղթէ եկեղեցիս եւ անկեալ առաջն աղբրսէ . խոնարհեաց յաղաչել զմիաձին՝
10 որդիդ քո վասն Թագաւորաց հանդարտութեան, իշխանաց գուարթութեան, զինուորաց
պատասպարութեան, քաղաքաց պահպանութեան, եւ որոց ի նոսա զանագան հասակաց
խնամակալութեան :

Որպէս զն միաձայն ելլալով ի մի հանդէս * պարու տօնեսցուք քեզ՝ աստ եւ յանդրան-
կացն խորան, ի վառս ամենատուրբ Երրորդութեան Հօր եւ Որդոյ եւ Հոգւոյն սրբոյ՝
15 այժմ եւ միշտ եւ չախտեանս չախտենից, ամէն :

Յայսմ աուր նահատակութիւն սուրբ վկային Տարսիկիտի :

Սուրբն Տարսիկիտս ընթերցող էր եւ ապալեթ [sic] եկեղեցւոյն Աստուծոյ Հոռմայ՝
անարատ վարուք եւ ուղիղ հաւատով : Եւ չաւուր միում բերէր զմարմինն Քրիստոսի ի

pour ceux qui tombent avec foi à tes pieds saints, c'est de toi qu'attend la
grâce notre convocation, et, se prosternant devant toi, elle te la demande.

Toi, sainte Vierge, qui te tiens aujourd'hui près de la Trinité, demande
la paix pour l'Église et le salut pour nos personnes. Toi, reine, qui as libre
accès auprès de ton Fils unique, demande pour son troupeau, acheté par
son sang, de préserver ses membres intacts jusqu'à la plénitude du corps
selon l'âge : les évêques dans leur mission de conduire [le peuple], les prêtres
dans celle de réconcilier, les diacres dans l'enseignement, les cleres dans
l'éducation et les peuples dans l'obéissance à les suivre.

L'Église prosternée te prie et supplie, daigne prier ton fils unique pour
la paix des rois, le bonheur des princes, l'abri des armées, la préservation
des villes et la tutelle des personnes de différent âge qui s'y trouvent.

Afin que d'une voix unanime et en un * chœur unique nous puissions te fêter
ici-bas et dans le temple des premiers-nés, en la gloire de la très sainte Trinité,
du Père, du Fils et du Saint-Esprit, maintenant et toujours et dans les siècles
des siècles. Amen.

En ce même jour, martyr du saint martyr Tharsice.

Saint Tharsice était lecteur et acolyte de l'église de Dieu à Rome; d'une
conduite sans tache et de foi orthodoxe. Un jour qu'il portait en secret le

* B
p. 83 b

* B
p. 83 a

ծածուկ, կալեալ զնա հեթանոսքն հարցին՝ եւ ոչ յայտնեաց զի մի անարգեացն զսուրբ խորհուրդն : Վասն որոյ հարին զնա բարամբբ եւ զաւազանօր մինչև մեռաւ, եւ ոչ մատնեաց զսուրբ խորհուրդն Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :]

Նաւասարդի 9 եւ Օդոստոսի Ժ9 : Տօն է փոխման ամենօրհնեալ աստուածածնի, եւ յայտն աւուր Քրիստոսի Աստուծոյ մերոյ սուրբ եւ պատուական դաստառակին սր առ Արգար :

Թագաւորն Հայոց եւ Ասորոց Արգար լուաւ ի հաւատարմաց իւրոց եթէ Քրիստոս յերկրին Հրէաստանի բազում բժշկութիւնս առնէ առանց դեպոց եւ արմատոց . զկուրաց աչս բանաց, զկաղս զնայտոյցանէ, զբորոտս սրբէ, զղեւ հանէ, զմեռեալս յարուցանէ, եղ ի մտի իւրում եթէ Աստուած է որ զայս գործէ : Քրեաց առ նա զիր արաչանաց զի եկեալ բժշկեացէ զնա, զի ախտացեալ էր մարմնով : Եւ առաքեաց զԱնանէ զհաւատարմ իմ իւր ընդ նմին եւ զմոհաննէս նկարիչ եւ պատկերահան զի թէ ոչ զայցէ բերցնն նմա զպատկեր նորա :

* A fol. 8
1° a.

* Եւ երթեալ արանցն յԵրուսաղէմ հանդիպեցան աչն աւուր որ Փրկիչն յաւանակաւ եմուտ յԵրուսաղէմ . եւ ձերքն եւ տղաքն յառաջ ելեալ ասէին . Ովսանա օրհնեալ որ զապ յանուն Տեառն :

4 եւ . . . Արգար՝ եւ առաքումն ի Քրիստոսէ յԵղեսիա պատուական դաստառակին՝ յորում էր անձեռագործ պատկերն՝ առ Արգար թագաւոր Հայոց որով բժշկեցաւ : B || 9 առ նա՝ նմա B || 10 զի՝ բանիլ յոյժ B || 11 զմովհաննէս B — բերցնն՝ բերցէ B || 13 այն՝ յայնժ B || 14 յառաջ՝ ընդ առաջ B || 15 զապ՝ զաս B.

corps du Christ, les païens le saisirent et l'interrogèrent, mais il ne dévoila rien, pour que le saint mystère ne fût pas insulté. Aussi ils le frappèrent à coup de pierres et de bâton jusqu'à ce qu'il en mourût, mais il ne livra point le saint mystère de notre Dieu le Christ.]

6 NAVASARD, 16 Août.

Fête de l'Assomption de la mère de Dieu, glorifiée par tous, et, en ce jour, de la sainte et précieuse image de notre Dieu Christ envoyée à Abgar.

Le roi d'Arménie et de Syrie, Abgar, ayant appris de ses gens fidèles que le Christ accomplissait, dans le pays des Juifs, beaucoup de guérisons sans médecines et sans racines, qu'il rendait la vue aux aveugles, faisait marcher les boiteux, guérissait les lépreux, chassait les démons, ressuscitait les morts, eut la conviction que c'était Dieu qui faisait cela. Il lui écrivit une lettre pour le prier de venir le guérir, car il avait une infirmité sur le corps. Et il envoya son fidèle Anané accompagné de Jean, peintre et dessinateur, pour que, dans le cas où il ne viendrait point, on lui apportât son image.

* A fol. 8
1° a.

* Ces hommes s'étant rendus à Jérusalem, y arrivèrent le jour où le Rédempteur, à dos d'âne, faisait son entrée à Jérusalem, et les vieillards et les enfants le précédant, criaient : Hosanna, béni qui viens au nom du Seigneur !

1. Jean, xii, 13.

Եւ Երկալ ի տաճարէն զնայ ի տուն Գաճաղիելի ի ճաշ : Եւ զնսպանքն Արգարու ճատեանն առ Փիլիպպոս եւ ասնն . Տէր, կամի՞մք զՅիսուս տեսանել : Եւ նորա առեալ զԱնդրէաս ընդ իւր, Ետուն զԹուղթն Արգարու : Եւ Յիսուս ասէ . Եհաս ժած զի փառաւորեացի որդի մարգոյ : Եւ Տրամաչեաց Թուճալի գրել թուղթ պատասխանի Արգարու թէ . Փորք ժամանակ ասա կատարեմ զկամս Տօր իմոյ եւ ապա վերացայց առ նա, եւ զմի յաշակերտաց իմոց առաքելոց բժշկել զբեկ :

Իբրև Ետես նկարիչն Յոհաննէս եթէ ոչ առ յանձն Յիսուս երթալ ընդ նոսա, սկսաւ նկարել զպատկեր նորա զի տարցէ Արգարու ըստ Տրամանին, զերթատար-
 10 վական պատկերն հասակի յորում էր Փրկիչն : Եւ զարձեալ հայեցեալ ի նա, տեսանէ զնա աչք ճեր փառատես : Եւ թողեալ գառաջինն լի զարմացմամբ սկսաւ զճերտե-
 նական նկարել : Եւ զարձեալ հայեցեալ ի նա Ետես պատանի զեղեցիկ . ապա զիտաց
 եթէ անհնարին է նմա առնուլ զհանգամանս պատկերի նորա :

Եւ Յիսուս զիտացեալ զխորհուրդս նորա կոչեաց * զնա առ ինքն եւ զի լուացեալ * A fol. 8
 էր զուրբ եւ զամենալոյս երեսս իւր ջրովն եւ կամէր զաստարակաւ մարբել : Յորժամ
 15 արկ զկտանն սակեթել զերեսօքն, նոյնժամայն տպաւորեցաւ ի նմա պատկերն տերու-
 նական, առանց դեղոց եւ արուեստից մարդկան, եւ ծալեալ զպն՝ ետ չԱնանէ եւ

1 սաճարէն] ի ասնէն՝ զնային B || 3 Արգարու] թագաւորի add. B || 4 Թուճալի] Թուճալի B || 5 փորք] ծի add. B || 8 պատկերն հասակի] հասակն B || 10 փառատես] փառաւորասն B || 12 նորա] եթող զնկարելն եւ կայր զարմացեալ add. B || 13 եւ զամենալոյս om. B || 15 արկ] աճ B || 16 գեղոց] զբեկ B.

Lorsqu'il sortit du temple, [le Seigneur] se rendit chez Gamaliel pour diner. Les envoyés d'Abgar se présentèrent à Philippe et dirent : Seigneur, nous voudrions voir Jésus¹. Il prit avec lui André, et ils lui remirent la lettre d'Abgar. Et Jésus dit : Le moment est arrivé pour que le Fils de l'homme soit glorifié², et il ordonna à Thomas d'écrire la lettre de réponse à Abgar : Il ne me reste que peu de temps pour accomplir la volonté de mon Père, et ensuite je monterai vers lui et enverrai un de mes disciples pour te guérir.

Lorsque Jean, le peintre, vit que Jésus n'avait pas accepté de se rendre avec eux, il se mit à peindre son portrait, pour le présenter à Abgar, selon son ordre; il peignait les traits de jeunesse, de l'âge dans lequel se trouvait le Rédempteur, mais l'ayant fixé de nouveau, il l'aperçut changé en un vieillard, d'une beauté remarquable. Et quittant les premiers traits, tout surpris, il se mit à peindre l'image de la vieillesse. L'ayant fixé de nouveau, il l'aperçut tout beau jeune homme. Alors il se rendit compte qu'il lui serait impossible de rendre les traits de son visage.

Jésus, qui connaissait sa pensée, l'appela * à lui, et comme il avait lavé, à * A fol. 8
 l'eau, sa sainte figure toute lumineuse, il voulait l'essuyer avec une ser-
 1° b.
 viette; lorsqu'il eut appliqué la toile tissée d'or sur sa figure, les traits du Seigneur s'y imprimèrent aussitôt sans le concours de couleurs et d'art humain,

ընկերս նորա տանել թագաւորին Արգարու : Եւ նոցա առեալ խնդութեամբ եկին յՄուհա եւ մինչ կամէին ծտանել ի քաղաքն, թշնամիք ասպատակեցին ի դուռն քաղաքին : Եւ նոցա եղեալ գուրբր գաստառակն ի մէջ երկուց աղիւսաց թրծելոց եւ պնդեալ ուժղին ընդ միմեանս՝ ընկեցին ի ջրհորն առ գուրս քաղաքին, եւ ինքեանք մտին ի քաղաքն, եւ փակեցաւ դուռն :

Եւ մտեալ առաջի թագաւորին ետուն պթուղթն ֆիսուսի եւ պատմեցին դամենայն եղեալն : Եւ ուրախացեալ Արգարու ի վաղին հրամայեաց ամենայն քաղաքին Կղեսիա կրանել ընդ նմա սպիտակ պղեսալիք եւ ծոծեղինօք վաւերովք եւ անուշատ խնկովք : Եւ երթեալ ի ջրհորն հանին գուրբր կտաւն անտի : Եւ դժի չսղիւսոցն թողին անդէն ի ջրհորին՝ որ բազում բժշկութիւնս առնէ մինչև ցայսօր :

Եւ զարձաւ թագաւորն ցնծութեամբ ի քաղաքն եւ ուրախութեամբ եւ երգովք նուազարանօք, եւ եղ թագաւորն ի վերայ երեսաց գուրբր գաստառակն * եւ բժշկեցաւ կէս մարմնոց նորա եւ բուսաւ մաղ աչացն եւ չոսացն, եւ ձայն նորա զօրացաւ : Եւ անկեալ լերկիր երկիր եպագ սուրբ գաստառակին եւ պատկերին Քրիստոսի եւ իբրև յԱստուած հաւատաց ի նա :

Եւ տօն մեծ կարգեաց զօրն զայն զվեցն Նաւասարդին եւ մեծարեաց զԱնանէ եւ

2 յՄուհայ B || 8 Եղեսայ B — զգետուր B || 9 հանին] անտի *add.* B || 10 ի ջրհորին] ի ջրհորն B || 11 երգովք] երգօք B || 12 եղ] եղեալ B — երեսաց] լւրոց *add.* B || 13 չոսացն] չոխիցն B || 14 սուրբ գաստառակին *om.* B || 16 զօրն զայն] որ վեց էր Նաւասարդի ամոց *add.* B.

et l'ayant pliée, il la remit à Anané et à ses compagnons pour l'emporter au roi Abgar. Ils la reçurent avec joie et retournèrent à Édesse [Ouhra]. Comme ils étaient pour pénétrer dans la ville, des ennemis envahirent la porte de la ville. Alors ils mirent la sainte image entre deux tuiles cuites et les ayant bien pressées l'une contre l'autre, ils les jetèrent dans un puits près de la porte de la ville, et eux ayant fait leur entrée en la ville, la porte se referma sur eux.

Ils se présentèrent au roi, lui remirent la lettre de Jésus et lui rendirent compte de tout ce qui s'était passé. Abgar, tout en joie, ordonna le lendemain à toute la ville d'Édesse de sortir avec lui, en habits blancs, avec des cierges allumés et de l'encens parfumé, et s'étant rendus au puits, ils en retirèrent la sainte toile. Ils laissèrent une des tuiles dans le puits, qui fait beaucoup de guérisons jusqu'aujourd'hui.

Et le roi revint à la ville, avec joie et allégresse, et aux sons d'instruments. Le roi apposa sur sa figure la sainte image, et * la moitié de son corps fut guérie, les cils et les sourcils repoussèrent, sa voix se fortifia. Et s'étant prosterné, il vénéra la sainte image du Christ. Il y eut comme à Dieu.

Il institua en ce jour une grande fête, le 6 Navasard. Il combla Anané et

զընկերս նորա յոյժ մեծութեամբ : Եւ կատարի տօնս այս ընդ տօնի վերափոխման
սուրբ տիրածօրն ի վառս Քրիստոսի Ատուծոց մերոց չախտեան :

Յայտմ աւուր վկայարանութիւն Գիտմիտոս բժշկի :

Քրիստոսի վկայն սուրբն Գիտմիտոս էր ի Տարսոն քաղաքէն, արուեստիւ բժիշկ,
5 չաւուրս կուսպաշտ արքային Գիտղեախանոսի : Առաջին հալածումն եղև բրիտանէից
ի Տրայանոսէ արքայէն եւ երկրորդ հալածումն եղև ի Գեկոսէ արքայէ եւ երրորդ
հալածումն ի Գիտղեախանոսէ արքայէ :

Եւ սուրբն Գիտմիտոս թողեալ զՏարսոն քաղաքն զնայ ի Նիկիա եւ անուամբն
10 Ատուծոց բժշկէր զամենայն հիւանդսն եւ մտանէր ի բանտսն առ բրիտանեայնս,
մխիթարէր զնոսս եւ բժշկէր զամենայն հիւանդսն եւ սղջացուցանէր զվէրս նոցա եւ
քաջալերէր հաստատուն կեալ ի հուստոն Քրիստոսի :

Եւ ամենաչարն սատանայ ազկեցոյց վասն նորա թապաւորին, եւ սրպէս նորա
հնազանդ եւ հրամանակատար առաքեաց * զօրականս զի տարցեն կապանօք զսուրբն
ի Նիկիա քաղաքէն ի Նիկիոմիդիա քաղաքն :

* A fol. 8
v° b.

1 մեծութեամբ] մեծարանօք B — վերափոխման սուրբ om. B || 2 Քրիստոսի մերոց om. B
|| 3 վկայարանութիւն Գիտմիտոս բժշկի] վկայութիւն Գիտղեայ բժշկապետի B || 4 սուրբն
om. B — Գիտմիտոս] Գիտմիղոս B || 6 Գեկոսէ] Տրայանոսէ B — եւ երրորդ հալածումն եղև
ի Գիտղեախանոսէ արքայէն om. B || 9 մտանէր ի բանտսն առ բրիտանեայնս] մտեալ ի բանդն
առ Քրիստոսի վկայն B || 10 զամենայն հիւանդսն եւ սղջացուցանէր om. B || 11 կեալ] կալ
B || 14 Նիկիոմիդիա] Նիկիոմիդիա B.

ses compagnons de beaucoup de richesses. Cette fête se célèbre avec la
fête de l'Assomption de la sainte mère de Dieu pour la gloire de notre Dieu
Christ éternellement.

En ce jour martyr du médecin Diomède.

Le martyr du Christ saint Diomède [Diomitos] était de la ville de Tarse, de
son état médecin, aux jours de l'empereur Dioclétien, l'idolâtre. La première
persécution des Chrétiens eut lieu par l'empereur Trajan, la deuxième persécution
par l'empereur Dèce et la troisième persécution par l'empereur Dioclétien.

Saint Diomède quitta la ville de Tarse et se rendit à Nicée. Il y guérissait,
au nom de Dieu, tous les malades; entraînait dans les prisons auprès des
chrétiens, les consolait, soignait tous les malades, guérissait toutes leurs
plaies et les encourageait à demeurer fermes dans la foi du Christ.

Le tout méchant satan excita l'empereur contre lui; il expédia des soldats,
* comme exécuteurs obéissants, pour conduire le saint, chargé de chaînes, de
la ville de Nicée à la ville de Nicomédie.

* A fol. 8
v° b.

Իբրև կարան զնա ի տեղին սր սովոր էր կալ չափն, անկեալ ի ծունկան եւ համբարձեալ զձեռս իւր չեբկինս եւ աղօթեաց առ Աստուած . եւ ճինչդեռ աղօթքն ի բերանն էր աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած Օգոստոսի ժՊ :

Եւ գորականքն հատին զձեռեալ ճարմնոյն զըւլին եւ առժամայն կուրացան եւ խաւարեալ աչօք տարան զլլուլին առ քաղաւորն . եւ նա չոյժ զարձայցաւ եւ հրամայեաց զգորականացն զլ տարցին զլլուլին եւ զիցեն ի ճարձինն : եւ չրժամ տարան, առժամայն բացան ոչք իւրեանց եւ հաւատացին ի Քրիստոս . եւ սպայն համարձակութեամբ բարողէին զձեձամէձս Աստուծոյ :

Եւ կին ճի բրիտանոնեաց Պետրոնեայ առ զազա զճարձին սրբոյ վկային Գիոմիտոսի եւ ի նոյն քաղաքին Կելկիա եղ պատուով ի տապանի եւ ճինչեւ ցալսօր բազում նշանք լինին ի նշխարացն :

[B * Ի սձին աւուր սօն է սրբոց վկայցն՝ Թիրսու, Լեւկիու, Կորօնատու, եւ սրոց զկնի նոցա, որք սրով եւ հրով ճաշեալք ի հեթանոսացն կատարեցան, եւ զՔրիստոս ոչ ուրացան, որով եւ վկայական ճաշուամբ պատկեցան փառօք : Կատարի ժողով տոցա ձերձ չեղենիանօն :]

1 ի ծունկա] իւր *add.* B || 2 համբարձեալ] համբարձ B || 3 Օգոստոսի ժՊ] եւ նուասարկի ? *add.* B || 4 կուրացան] կորուսին զլոյս աչաց իւրեանց B || 6 զլլուլին] հատեալ *add.* B || 9 Պետրոնեայ] անուն Պետրոնիա *add.* B — Գիոմիտոսի B || 10 եղ] եղիր B.

Lorsqu'ils l'arrêtèrent à l'endroit où [le saint] avait l'habitude de prier, il se mit à genoux, éleva ses bras au ciel et pria Dieu, et la prière encore sur les lèvres, il rendit l'âme à Dieu, le 16 Août.

Les soldats tranchèrent la tête du cadavre, mais furent aussitôt saisis de cécité; et, les yeux éteints, ils apportèrent la tête à l'empereur qui, très surpris, ordonna aux soldats de remporter la tête et de la remettre auprès du corps. Lorsqu'ils l'eurent rapportée, leurs yeux s'ouvrirent aussitôt et ils crurent au Christ. Ils prêchèrent avec hardiesse aux autres les merveilles de Dieu.

Une femme chrétienne de nom Petronia emporta secrètement le corps du saint martyr Diomède et le déposa avec honneur dans un tombeau dans la même ville de Nicée et jusqu'aujourd'hui il s'y accomplit beaucoup de miracles par les restes.

[B * En ce même jour, fête des saints martyrs Thyrese, Leucius, Coronat et ceux qui les suivirent et qui subirent la mort par le glaive et les flammes des païens, et ne renièrent point le Christ et furent couronnés de gloire par la mort des martyrs. Leur service commémoratif a lieu près d'Hel-lénianon.]

Նաւասարդի է և Օգոստոսի ժե : Վերսաին սան ննջման ամենօրհնեալ տառաւածածին
և վկայարմութիւն Միւռնոյ բաճանայի :

Յաւուրս Գեկոսի անօրէն արբային էր սուրբն Միւռնն բաճանայն : Եւ յաւուր
ճնդեանն Պրիստոսի գնաց անօրէն իշխանն Անալպարոս * յեկեղեցին ի Հարածել * A fol. 9
5 զբրիտանեայս . եւ ընդդէմ երեալ Միւռնն բաճանայն զարճոյց անարգանօր, եւ քաջա-
րերեաց զբրիտանեայն : Եւ բարկացեալ իշխանին հրամայեաց կախել զնա եւ քերել
զմարմինն եւ բորբոքեցին հնոց եւ երանէր բոցն յիսուն կանգուն . ընկեցին անդ զսուրբն
Միւռնն : Եւ էր ի ձեջ հնոցին ի հանգստեան որպէս ի տաճարի, եւ երանէր բոցն ի
հնոցէն եւ աչբէր զբազումս յանհաւատիցն :

10 Եւ ետես իշխանն արս կանգնեալս ի ձեջ հնոցին ընդ սրբայն Միւռնոյ եւ էին
երեսք իւրեանց պաշտաւ քան զարեգակն : Եւ երեալ սուրբն ի հնոցէ զուարթ երեսօր եւ
կացեալ առաջն իշխանին եւ քարոյէր ամենեցուն զանուն Տեսուն Յիսուսի եւ զԿալի-
սեական թագաւորութիւն իւր . եւ յամօթ արար զիշխանն : Եւ հանին փոկ ի թիկանցն

Չ բաճանայի] բաճանոյալկայի B || 3 անօրէն] սոճարիշս B — բաճանայն] ճեճ եւ
սրանցէն զարճովք պաշտաւացեալ յաշխարհին Արայեցւոյ add. B || 6 քերել] քերեցին B ||
7 հնոց] հար B — եւ երանէր բոցն յիսուն կանգուն om. B || 8 ի հանգստեան om. B ||
8-11 եւ երանէր ... զարեգակն om. B || 11 եւ երեալ] ի հնոցէն անկիստ զօրութեամբն
Պրիստոսի add. B || 13 եւ յամօթ արար] եւ զամօթի հարս իշխանն եւ հրամայեաց եւ հանին B.

7 NAVASARD, 17 Août.

De nouveau fête de la dormition de la mère de Dieu glorifiée de tous,
et martyre du prêtre Miron.

Le saint prêtre Miron vivait au temps de l'empereur Dèce, l'impie. Le jour
de la naissance du Christ, le président Antipater, l'impie, * se rendit à l'église
pour en chasser les chrétiens. Le prêtre Miron alla à sa rencontre, lui fit
rebrousser chemin avec insultes et encouragea les chrétiens. Le président
indigné ordonna de le pendre, de déchirer son corps ; on alluma ensuite
fournaise, dont les flammes montaient à cinquante aunes, et on y jeta saint
Miron. Il se trouva à son aise dans la fournaise comme dans un temple,
dont les flammes sortirent et brûlèrent beaucoup d'infidèles.

Le président aperçut des personnes debout dans la fournaise avec saint
Miron, et leurs visages étaient plus resplendissants que le soleil. Le saint
sortit des flammes avec une mine joyeuse et, se présentant devant le président,
prêcha à tous le nom du Seigneur Jésus et son royaume éternel. Il rem-

* A fol. 9
r° a.

մինչև ի ներբանս ստիցն, զոր առեալ սրբոյն ի ձեռս իւր ձգեաց յերեսս լշխանին :

Եւ զարձեալ միւսանգամ նեղեցին զնա զոհել կտոցն եւ ամենեին ոչ լուսա . բերեցին զարձեալ զխոյս վերացն . եւ ձաչն եղև յերկնից եւ զորացոյց զնա : Ընկեցին զնա առաջի ծառակ առ իւծի, եւ խօսեցաւ առ իւծն ճարտկաչին բարբառով եւ չանգիմանեաց զանաստուած ճորրութիւն կուսարշախիցն :

Իսկ զտարբն Միւսոն * առաքեաց կապանօր ի Կիլիկոն սա բղելիս բարարին եւ զղազանան սպանին եւ անա հատին զգրուխ նորա Օղոստոսի ժի :

[B * Վերստին տօն է ննջմանն աստուածածնի՝ ամենօրհնեալ Տիրուհւոյն մերոյ :

Եղևն յազամ առւր սքանչելագործութիւնք սրբոյ աստուածածնին, բանղլ վրկեցաւ բարարն թագաւորական ի սկիւբն թագաւորութեան Լեւոնի Բաւարոսի : Եկեալ բազմութիւնք Հազարացոյց հազար եւ ինն հարիւր նաւօր առնուլ զբարարն եւ հայհոյէին զաստուածածնին : Իսկ բարարացիքն չանկարութիւն անկեալք զամենաստօր աստուածածինն աղաչէին, եւ նա լուսա զթաճարար, որ եւ արագ զհազարացիսն նաւօրն ի խորս ընկզմեաց ի ծովն :

Եւ զաչն որ ի վերայ բարձր փայտին երեալ առաջնորդ նոցա եւ գոչէր զհայհոյական նոցին աղթան՝ կործանեաց, եւ զորս ընդ Բուլբարացիսն գաչին երկու բլբր հազարացիս՝

1 զոր առեալ սրբոյն ի ձեռս իւր ձգեաց յերեսս լշխանին *om.* B || 2 զարձեալ *om.* B || 3 եւ ձաչն եղև յերկնից եւ զորացոյց զնա *om.* B || 4 առաջի աբջոյ եւ ծառակ առ իւծոյ եւ ոչ վնասեցին նճա, հրաճպեաց եւ զգազանն սպանին *add.* B || 4-5 եւ խօսեցաւ ... կուսարշախիցն : *om.* B || 6 առաքեացի աբձակեաց — բղելիս բղելիս B || 7 եւ զգազանն սպանին *om.* B — Օղոստոսի ժի : եւ նաւասարդի է *add.* B.

plit le président de confusion. On lui enleva la peau du dos jusqu'à la plante des pieds, que le saint, saisissant de la main, jeta à la figure du président.

On le força de nouveau à immoler aux idoles, mais il ne voulut rien entendre. On rouvrit alors les plaies des blessures et une voix du ciel le reconforta. On le jeta devant une lionne et la lionne d'une voix humaine parla et blâma l'erreur athée des idolâtres.

Le président envoya saint Miron * chargé de chaînes à Cyzique au proconsul de la ville, on tua les bêtes fauves, et on y trancha la tête [du saint] le 17 Août.

[B * Encore fête de la dormition de la mère de Dieu, notre reine glorifiée par tous.

Il y eut en ce jour des miracles de la sainte mère de Dieu, car la ville royale fut sauvée au commencement du règne de Léon l'Isaurien. Une multitude de Sarrasins attaquèrent la ville avec mille neuf cents bateaux en blasphémant la mère de Dieu. Les habitants réduits à l'impuissance eurent recours à la très sainte Mère de Dieu; elle les exauça charitablement, et engloutit rapidement les Sarrasins avec leurs navires au fond de la mer.

Elle anéantit leur guide, qui, monté sur un long mât, exhalait leur prière de blasphème; elle défit les Sarrasins au nombre de vingt mille qui arrivaient

* A fol. 9
r° b.

* B
p. 85 a.

* A fol. 9
r° b.

* B
p. 85 a.

կոտորեաց, եւ վազ ամենայն նաւան ոչոր եւ անոր զրուեաց, որք ի ստիջ վտանդ անկեալ զմարմինս մարդկան եւ իշոյ եւ սոլնոյ ուտէին : Եւ այնպէս օգնականութեամբ տիրուհւոյն վրկեցան բարբաբայիբն, որք հաւատով եւ պատկաւանօք զնս աղաչէին :

Բով աւտջնորդ Հսգարացւոցն տեսեալ անգործ լեալ զձեռնարկութիւնն իւրեանց, 5 աղաչանօք խնդրեաց մտանել եւ տեսանել զբարբաբն : Եւ իբրեւ եկեալ ոչ կարէր մտանել, ի վեր հոյեցեալ ետես ի վերոյ զրանն զպատկեր աստուածածնին եւ ծանեալ զի նա ոչ թոյլ տար նոյա մտանել ի ներքս, վասն որոյ իջեալ ի ձիոյն եւ երկրպագեալ եմուտ հետեալ ի բարբաբն ստգտեալ ի գոտորութենէն :]

Նաւասարդ Բ՛ եւ Օդոասս սԲ՛ : Տօն ննջման Աստուածածնին եւ վկայաբանութիւն 10 սրբոյն Սահիաննօսի Աւրեցւոյն եւ ընկերացն նարա :

Վկայն Պրիստոսի սուրբն Ստեփաննոս էր ի ժամանակս ուրացողն Թուրխանոսի : Եւ էր ի թագասի ի լերինն : Եւ հովիւ ծի տեսեալ զնոսս մտանեաց դատարարի Սոկրատաց եւ առժամայն զիւսհարեալ մեռաւ : Եւ սուրբքն կացեալ առաջն զատուարին

9 վկայաբանութիւն] վկայութիւն սրբոյն Սահիաննօսի Աւրեցւոյն եւ սրոյ ընդ նժա բազմութեան վկայիցն *add.* B || 12 թագասի] թարսոյ B — ի լերինն՝ սր ձերձ է ի գրեական սր այժմ կայնչի կաչի *add.* B — Սոկրատաց B.

avec les Bulgares; elle dispersa par-ci par-là tous les autres navires qui, réduits à une grande famine, se nourrirent de cadavres des hommes, des ânes et des reptiles. Les habitants de la ville furent ainsi sauvés par l'aide de la Reine, eux qui la prièrent avec une foi suppliante.

Quant au chef des Sarrasins, voyant leur entreprise échouée, il pria avec instance de pouvoir entrer et voir la ville. Lorsqu'il fut près [de la ville] mais ne pouvait y pénétrer, il leva les yeux et aperçut au-dessus de la porte l'image de la mère de Dieu; il reconnut aussitôt que c'est Elle qui lui en empêchait l'entrée, c'est pourquoi il descendit de cheval et, se prosternant, entra à pied dans la ville, humilié dans son orgueil.]

8 NAVASARD, 18 Août.

Fête de la dormition de la mère de Dieu et martyre de saint Étienne
Ouhetsi et de ses compagnons.

Le martyr du Christ saint Étienne vivait aux jours de Julien l'Apostat. Il se tenait caché dans la montagne. Un berger les ayant aperçus [lui et ses compagnons], les dénonça au juge Socrate; mais il mourut aussitôt possédé du démon. Les saints mis en présence du juge confessèrent avec hardiesse le

խոստովանեցան զՔրիստոս համարձակութեամբ . և զստուարն սանջեաց զնոսս խոստարցն և ոչ հասանեցան կամայն նորա : Ապա հրամայեաց զմայրն Ստեփաննոսի հրով այլել . և զսուրբն Ստեփաննոս այլ ընկերօրն սրով սպանանել և այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցան ի Քրիստոս Օրոստոսի ժԲ, Նաւասարդի Բ :

Ի սմին աւար վկայարանութիւն սրբոցն Լաւրոսի և Փլորոսի :

5

Փառաւորեաց վկայքն Քրիստոսի Լաւրիոս և Փլորիոս երկուորեակ եղբարք էին, ի ճի արգանդէ, ի ճիում աւուր ծնեալք և էին արուեստիւ քարահատք, աշակերտք լեալ սրբոց ճարտիրոսացն Պրոկլի և Մարսինեայ :

* A fol. 9
v° a.

Եւ շեռ բարի՝ կատարեան վարդապետացն իւրեանց ելեալ ի Բիւզանդիոց, զնային ի գաւառն Գարգանիայ ի քաղաքն Ուլպիայ, չերկիրն Լիւրիկոյ . և վստոսակէին անզ զգործս քարահատութեան առ զստուարն Լիկիոնի : Եւ Լիկիոնոս սրղին Ելպիղիայ թագուհւոյն առաքեալ թուղթ առ Լիկիոն զստուարն և աարաւ զսուրբն առ ինքն զը շինեացն նմա տաճար կռոցն : Եւ յրժամ զնային և ևսես զնոսս ուրախ եղև յոժ և ևս նոցա հարիւր դահեկան և բառասուն զորձուոր ճառագարանս . եցոյց և

10

2 և 11 այնպէս *add.* B — զմայրն Ստեփաննոսի] այլ կուսանօրն ի հուր այլել *add.* B || 5 վկայարանութիւն] վկայութիւն Լաւրոսի և Փլորոսի և սրց ընդ նոսս վկայեց սրբոց *add.* B || 6 Քրիստոսի *om.* B — երկուորեակ] եղբարք էին երկուորեակք B || 7 արուեստիւ] արուեստաւոր B || 10 Ուլպիայ] Ուլպիանայ B || 11 Լիկիոնի] Լիկիոնի B — Ելպիղիայ] Լիպիղիայ B || 12 Լիկիոն] Լիկոն B || 14 զորձուոր] զորձօնեայ B.

Christ. Le juge les fit cruellement torturer; mais ils ne s'inclinèrent pas devant sa volonté. Alors il ordonna de passer par le feu la mère d'Étienne, et de tuer par le glaive Étienne et ses compagnons. Ils moururent ainsi en bonne profession de foi en le Christ le 18 Août, 8 Navasard.

En ce même jour martyre des saints Laurus et Florus.

Les glorieux martyrs du Christ Laurus et Florus étaient deux frères jumeaux, de même mère, nés le même jour. Ils étaient de leur métier tailleurs de pierres, disciples des saints martyrs Proclus et Maximus.

* A fol. 9
v° a.

Après la bonne mort de leurs maîtres, ils quittèrent la ville de Byzance et se rendirent dans la région de Dardania, dans la ville d'Ulpiana, dans le pays d'Illyrie, et y pratiquèrent leur métier de tailleurs de pierres auprès du juge Lycion. Licinius, le fils de l'impératrice Elpidia, envoya une lettre au juge Lycion demandant les saints auprès de lui, pour lui construire un temple d'idoles. Lorsqu'ils s'y rendirent, il fut pris d'une grande joie en les voyant, leur donna cent écus et mit à leur service quarante ouvriers. Il leur indiqua et traça l'emplacement appelé Kharie. Quant aux saints, ce qu'ils recevaient de

նշանեաց զոսղին որ կռչի Խարիէ : Իսկ սուրբքն զվարձան զոր սունէին եւ զսոճիկան բաշխէին աղքատաց եւ զզիշերն արօթէին առ Աստուած անհանգիստ :

Եւ յորժամ սկանն հատանել զվէճնս, դիւբաւ եւ փութով զորձն կատարէր, բունդի Աստուած գործակից էր նոցա : Եւ ի ծրուծ աւուր ծինչդեռ հատանէին զժարձարխանն, ոստեալ փոքր բար եւ հարաւ չական Անաստիայ, որդւոյ բքմի կուոյն եւ լրաւարեցոյց զնա : Գնաց հայրն նորա եւ գտաւ զանօք յոյժ գան եհար զսուրբսն . եւ զնաց առ Լիկինոս չարախօսեաց զնոսա, եթէ կամուորութեամբ կուրացուցին զորդին իմ :

Կսեաց զնոսա Լիկինիոս եւ հարցանէր եւ նորա սանն . եթէ ականաց եւ ոչ կամաւ եղև . արդ տացէ ի ձեզ զորդին իւր եւ ձեք անուածքն Տեսան բժշկեմք * զորդին իւր : Առէ Լիկինոս ցբուրմ . ոչ է պարտ բահանալի կոոց սուտ խօսել կամ հարկանել եւ զրպարտել զքք եւ զն զուտս բարբառեցար, արժան էր փոխանակ նոցա ձաղիկ զքեզ :

Իսկ զսուրբսն անդատապարտս արձակեաց : Եւ երթեալ սրբոցն արօթելով վաստակէին զործն իւրեանց : Եւ չերեկոյին երթեալ առ որդի բքմին եղին ձեան ի վերաց աշացն անուանելով զանուն Տեսան ձերայ Յիսուսի Դրիստոսի եւ արարեալ զնշան սրբոյ խաչին ողջացաւ առժաման :

Եւ յորժամ շնեցաւ տաճարն եւ կանգնեցաւ բազին, սահն սուրբքն զազբատան զոր կերակրեցին, զնացին ի տաճարն եւ արարին զոտն Յաշտոութեան Տեսան : Եւ

3 փութով փութ B || 5 Աստախայ Անաստասեայ B || 8 Լիկինիոս Լիկինոս B || 9 բժշկեմք զորդին իւր բժշկեցոք զակն նորա B || 10 սուա ստութեամբ B || 15 ողջացաւ բացաւ B || 16 կանգնեցաւ բազին կանգնեցին բազինս B.

* A fol. 9 v° b.

rétribution et de pension ils le distribuèrent aux pauvres et passaient les nuits à prier Dieu sans repos.

Lorsqu'ils eurent commencé à tailler les pierres, l'œuvre avança aisément et rapidement, car Dieu aidait à leur œuvre. Un jour qu'ils taillaient du marbre, une parcelle en jaillit et alla toucher l'œil d'Anastasius, fils d'un prêtre des idoles, et l'obscurcit. Son père arriva et assomma de coups de bâton les saints. Il alla trouver ensuite Licinius et les accusa d'avoir, avec préméditation, rendu aveugle son fils.

Licinius les fit venir et les interrogea. Ils lui dirent : L'accident est arrivé malgré nous et sans le vouloir, qu'il nous présente * son fils et nous le guérirons au nom du Seigneur. Licinius dit au prêtre : Il ne convient pas à un prêtre d'idoles de dire des mensonges, de frapper ou de calomnier qui que ce soit, et comme tu as menti, je devrais, à leur place, te flageller.

* A fol. 9 v° b.

Il remit en liberté les saints, qui s'en allèrent travailler, en priant, à leur œuvre. Le soir, ils allèrent trouver le fils du prêtre, imposèrent leur main sur les yeux en invoquant le nom de notre Seigneur Jésus-Christ, firent le signe de la sainte croix, et il fut guéri aussitôt.

Lorsque le temple fut achevé et l'autel érigé, les saints prirent avec eux les pauvres qu'ils avaient nourris, se rendirent au temple, y célébrèrent la fête

արկեալ պարան ի պարանոց կոսն կըրճանկցին եւ սկանն պաշտել, ունելով խաչս ի ձեռս իւրեանց եւ սաւելն . Փասք բեկ Տէր Աստուած, աւարեւոյ պարճանք, մարտիրոսաց ցնծութիւն, սրոց բազցրութիւնն է համապոչ Երբարգութիւնց :

Եւ յորժամ լուաւ Լիկինոս բարկացաւ յոյժ եւ հրամայեաց ի մեծ գուր հօւր արկանել եւ ընկենուլ անց զաղբասան : Եւ յորժամ ստարան զնոսս ի տեղին, ազաչեցին սուրբին վասն նոցա զԱստուած եւ նախ բան զընկենուլն նոցա ի հօւրն, աւանդեցին զհօգին իւրեանց :

A fol. 10
1° a.

Եւ զսուրբան կապկեցին ի սպանն եւ ձաղկեցին * ուժղին եւ կապանօք յուղարկեցին աւ Լիկին առ որում էին յառաջագոյն . եւ Լիկինոս որմալեց լեալ սատակեցաւ :

Եւ Լիկին դատաւորն հրամայեաց վորել գուր մեծ զն արկեցն անց զսուրբան . եւ նորս աղօթեցին ապախս . Փրկիչ եւ համագործող ամենաջիւր, որ իշխանց եւ կենաց եւ մահու, ընկալ զհօգին մեր եւ հանգո յերիցս կրանեալ հանգիստն, յորում իցեն վարդապետքն մեր, բո սուրբ վկայքն Պրովգոս եւ Մաքսիմոս, եւ պահեսս զմարմինս մեր մինչև ի ժամանակս բրիտաննէութեան, եւ որք չիշեն զմեզ չարթիւ իւրեանց լուր վազվազակի խնդրուածոց նոցա եւ զարձօ զբաղբարս գալս ի գիտութիւն ճշմարտութեան : Եւ եղև ձայն աւ նոսս եւ զօրացոյց զնոսս եւ խոստացաւ կատարել զինկրուածս նոցա եւ

1 պարան ի պարանոց] պարանն ի պարանոցս B || 3 բազցրութիւն] բարրգութիւն B || 8 ուժղին] ուժղինն B || 9 Լիկին] Լիկին B — լեալ] եղևալ B || 10 արկեցն] արկեց B || 14 եւ որք չիշեն . . . նոցա om. B || 15 եւ եղև ձայն . . . զինկրուածս նոցա] Եւ ազպեցաւ նոցա յԱստուծոց կատարել զինկրուածս նոցա, եւ մխիթարեցան յոյժ B.

de l'Épiphanie du Seigneur, et lançant des cordes au cou des idoles, les renversèrent et les brisèrent; ils se mirent à célébrer les offices, tenant chacun une croix à la main et disant : Gloire à toi, Seigneur, la gloire des Apôtres, la joie des martyrs, pour lesquels votre Trinité consubstantielle est une douceur.

Lorsque Licinius eut appris cela, il entra dans une grande colère, et ordonna d'allumer un feu dans une fosse profonde et d'y jeter ces pauvres. Lorsqu'on les conduisit à l'endroit, les saints prièrent Dieu pour eux et avant qu'ils fussent jetés dans le feu, ils rendirent leur âme.

* A fol. 10
1° a.

On lia les saints à des chars, on les flagella * avec force, et on les envoya, chargés de chaînes, à Lycion, auprès de qui ils étaient auparavant. Licinius mourut dévoré par les vers.

Le juge Lycion ordonna de creuser une large fosse pour y jeter les saints. Ils prièrent ainsi : Rédempteur et cocréateur de toutes choses, toi qui es le maître de la vie et de la mort, reçois notre âme et repose-la en ta paix, trois fois bienheureuse, où se trouvent nos maîtres, tes saints martyrs Proclus et Maximus; préserve nos corps jusqu'au temps du christianisme, et à tous ceux qui se souviendront de nous en leurs prières, exauce leurs vœux promptement, et convertis cette ville à la lumière de la vérité! Une voix se fit entendre à eux, qui les réconforta et leur promit d'exaucer leurs vœux. Aussitôt,

նորժամաճն աւանդեցին զհոգիս իւրեանց զինի ձայնին ի ձեռս հրեշտակաց, յՕգոստոսի ժԷ՛. եւ զճարձինս նոցա ընկեցին ի զուրն եւ լցին աւազով :

Եւ ոճն Ալեքսիանոս անուն, սիրելի սրբոցն, զնայ ի զուրն եւ արօթեաց առ Աստուած, եւ երեւցան նժս սուրբքն եւ ասնն . երթիջլիւր ի բազարն ԹԷսսալոնիկոյ եւ զիպուցիս մեծ իշխանութեան, բանիլ հաճեցաւ Աստուած լուստորել զբազարն Կաչն ի ձեռն Փոկասու ասն * արդարոջ որ է զպոյց յԱլբրիկիոյ, եւ նա յաշտնեսցէ զնշխարս մեր . սրպէս եւ եպե խսկ :

* A fol. 10
1° b.

Եւ մինչդեռ Ալեքսիոս ի ԹԷսսալոնիկէ էր, Կոստանդիանոս թագաւորն հաստաց ի Քրիստոս եւ զրեաց հրամանս յամենայն բազարս եւ ի զեօղս եւ յազարակս եւ ի զաւատս զի զամենայն քրիստոնեացս ապասեացն ի կապանաց եւ ի բանդէ եւ որ ոչ մկրտի եւ ընի քրիստոնեաց զամենայն ինչս իւր յարբունիս տարցեն :

Յայնժամ զնայ Ալեքսիանոս ի բազարն Ուլպիանու եւ միաւորեցաւ ընդ երանւոյն Փոկասու եւ ի միասին մարեցին զտաճար կոոյն զոր շինեցին սուրբքն եւ եկեղեցի Նուիրեցին : Եւ երթեալ ի զուրն փարեցին եւ հանին ամբողջ զմարձինս սրբոց վկայցիցն Լաւրիոսի եւ Փլորիոսի եւ եպեալ ի տաճարն զոր շինեցին եւ սրբեալ եկեղեցի Նուիրեցին :

1 զհոգիս իւրեանց] առ Աստուած նաւասարդի Է՛ եւ Օգոստոսի ժԷ՛ *add.* B || 3 սմն] մի *add.* B — Ալեքսիանոս] Ալեքսիոս B || 4 եւ] ի աւելան *add.* B || 6 Փոկասու] Փոկասայ B || 9 ի զեօղս եւ յազարակս *om.* B || 10 բանդէ] բանդից B || 12 Ալեքսիանոս] Ալեքսիոս B — Ուլպիանու] Ուլկիանայ B — միաւորեցաւ] միարանեցաւ B || 13 Փոկասու] Փոկասայ B — եկեղեցի] Աստուծոյ *add.* B || 14 ամբողջ . . . նուիրեցին] զնշխարս սրբոց վկայցիցն Լաւրիոսի եւ Փլաւրիոսի եւ եպին յեկեղեցին զոր շինեցին եւ սրբեցին եւ նուիրեցին B.

après la voix, ils rendirent leur âme entre les mains des anges, le 18 Août. On jeta leurs corps dans la fosse et on la remplit de sable.

Un nommé Alexianus, cher aux saints, se rendit à la fosse et pria Dieu. Les saints lui apparurent et lui dirent : Tu iras à la ville de Thessalonique, et tu y parviendras à un grand pouvoir; car Dieu s'est plu à illuminer la ville, par l'intermédiaire de Phocas, l'homme * juste, qui doit venir de l'Afrique et qui découvrira nos restes. Ce qui arriva, en effet.

* A fol. 10
1° b.

Pendant qu'Alexianus se trouvait à Thessalonique, l'empereur Constantin se convertit au Christ, et donna des ordres écrits à toutes les villes et villages, campagnes et provinces, de délivrer des chaînes et des prisons tous les chrétiens, et qu'à celui qui ne se ferait baptiser et ne deviendrait pas chrétien, de lui confisquer tous ses biens, au profit du Palais.

C'est alors qu'Alexianus se rendit à la ville d'Ulpiana et s'unit au bienheureux Phocas; ils nettoyèrent ensemble le temple d'idoles, que les saints avaient construit, et le consacèrent église. Ils se rendirent à la fosse, y creusèrent et en retirèrent intacts les corps des saints martyrs Laurus et Florus, les déposèrent dans le temple qu'ils avaient construit eux-mêmes et, l'ayant nettoyé, le consacèrent église.

Նաուսարիի Թ և Օրատորի ԺԹ : Տան վախճանն սուրբ Աստուածածինն և
վկայարանութիւն սրբոց Աստուածանց :

* A fol. 10
v° a.

Սուրբն Աստոծ մեծ իշխան էր Հայոց, և էր ի Պարսիկս զօրօքն և Յազիկերս հրապաշտ սրբոցն Պարսից բռնադատէր զնոսա ուրանալ զՔրիստոս : Եւ նորա զօրան զնալ յերկիրն Հայոց և Յազիկերս զօր բազում առաքեաց զինի նորա զի ուր և Հասցեն կամ վարձուցեն ի կրօնս իւրեանց կամ սրով կոտորեացեն : Եւ սրբոցն Հասեալ ի սահմանս իւրեանց ի Հայք բանակեցան առ միացնակեաց մի և նա ծարգարէացս նոցա թէ վասն Քրիստոսի մարտիրոսութեամբ կատարին : Եւ ի զիշերին յաջնձիկ երեւցաւ Քրիստոս սրբոցն Աստուծայ և բաշխէր նոցա սպակս ի կարմիր վարդից : Եւ ի վաղէն Հասին աւաղունդ զօրն Պարսից, և նորա հեծեալք յերիվարս իւրեանց կամեցան պատերազմել ընդ զօրն Պարսից, և աեսիլ զիշերոցն յաջտնապէս երեւցաւ ամենեցուն և իջեալք առ Հասարակ յերիվարացն մատուցին յօժարութեամբ զպարանոցս առաջն պարսկական սրոցն :

Եւ սուրբ Աստոծ զբրանչելառեսակ որդեակն իւր յառաջ բան զինքն մատուց ընդ-

1 Վերստին տօն է Աստուածածինն B || 2 վկայարանութիւն] վկայութիւն B — Աստուածանց] իշխանացն Հայոց *add.* B || 4 նորա] առեալ զզօրս իւր զնալ *add.* B || 5 Յազիկերալ] B — առաքեաց] առաքեալ B — Հասցեն] Հասանիցեն B || 6 ի սահմանս] Հայոց *add.* B || 8 և] երեւեալ Քրիստոս ի աեսլեան զիշերոց *add.* B || 9 վարդից] վարդէ B || 10 հեծեալ B — կամեցան] կուուել ընդ Պարսիկս *add.* B || 12 առ Հասարակ *om.* B || 14 զբրանչելառեսակ] զբրանչելառեսիկ B.

9 NAVAARD, 19 Août.

Fête de l'Assomption de la mère de Dieu et martyre des saints
compagnons d'Atom.

* A fol. 10
v° a.

Saint Atom était un grand prince d'Arménie. Il se trouvait en Perse * avec ses troupes. Hazkert, le roi des Perses, l'adorateur du feu, les contraignit de renier le Christ. [Atom] retourna au pays d'Arménie avec ses troupes. Hazkert envoya à leur poursuite une nombreuse armée avec ordre de les convertir à leur religion ou de les exécuter par l'épée, là où ils les rejoindraient. Les saints arrivés dans leur région, en Arménie, établirent le camp près de la demeure d'un solitaire, qui leur prédit une mort de martyre pour le Christ. Dans la même nuit, le Christ apparut à saint Atom et leur distribua [au saint et à ses troupes] des couronnes de roses rouges. Le lendemain, l'armée noire des Perses les rejoignit. Ils montèrent aussitôt en selle et se disposèrent à attaquer l'armée des Perses, mais la vision de la nuit apparut manifestement à tous, et ils descendirent tous de leur monture et offrirent de bon gré leur cou à l'épée persane.

Saint Atom présenta son jeune fils, d'une beauté ravissante, avant lui à

դէժ սրոյն : Եւ սարս ինքն ամենայն զօրօքն կատարեցաւ ի նմին տեղոջ : Եւ որք նա-
 Տատակեցան են այտրելի . սուրբն Ատոմ եւ որդին իւր չարգէն Գնունեաց . Վարս՝ չՍու-
 տան տանէ, Ներսէ՛՛ չԱրթանթունի, Վարձաւոր եւ այլք ընդ նոսա որոց անուանքն
 գրեալ են ի գարութիւն :

5 * Եւ Մանու՛ճի՛՛հր ծեծ ըլխանն Ռշտունեաց իւրովք Տարսպատովք եւ զօրօք կատարե- * A fol. 10
 յաւ ի սահմանս իւրոյ՝ երկրին ի տեղւոջն որ կոչի Ոչխարաց վանք : Կատարեցան նա- v° b.
 Տատակքս եւ սուրբ վկայքս այս չՕգոստոսի ժի՞ :

Ի սմին աւուր վկայաբանութիւն սրբոյն Անդրէի սարստեղատի եւ եօթն Տարիւր
 իննսուն եւ եօթն զօրացն ծերձ Վահկայ :

10 * Բրխտոսի վկայն Անդրէ, սորստեղատն էր չարեկից կողմանս առ Անտիոքաւ
 զօրավարաւ չաւուրս կուսպաշտ արքային Մարքսիմիանոսի եւ վաղէք սուրբն Անդրէաս
 իբրև զվարդ ի ծէջ փշոց եւ բուրէր իբրև զխունկ ի ծէջ անուշահոտութեան :

Եւ եղև ընդ աւուրս ընդ այնտիկ ելին զօրքն Պարսից ի սահմանս Հուստոնց, սա-
 պատակէին եւ աւերէին : Եւ զօրավարն Անտիոքոս աւաքեաց զսորստեղատն Անդր-
 15 Էաս ընդդէմ թշնամեացն զօրօքն ի ծարտ : Եւ չորժամ զնայ՝ չաւուր պատերազմին

3 չԱրստանդունի B || 4 գարութիւն] ի գարութեան կենաց B || 5 Տարսպատովք] ազատօք B
 || 7 չՕգոստոսի ժի՞] եւ Նաւասարդի թ՞ add. B || 8 եւ եօթն Տարիւր իննսուն եւ եօթն զօրացն
 ծերձ Վահկայ] եւ զօրաց իւրոյ B || 10 Անդրէաս B — կողմանս] կողմանէն B || 11 զօրավա-
 րաւ] զօրավարին B — սուրբն Անդրէաս om. B || 14 աւերէին] աւարէին B.

l'épée, et ensuite lui et tous ses hommes subirent la mort à la même place. Ceux qui offrirent leur vie étaient : saint Atom et son fils, de la famille des Gnounis; Vars, de la maison Ostan; Nersèh, des Arianthounis; Vartzavor et autres, dont les noms sont inscrits dans le livre de la vie.

* Manatchihr, le grand prince des Reichtounis, subit la mort avec ses nobles et ses troupes dans la région de son pays, à l'endroit appelé Couvent des Brebis [Otcharatz Vank]. Ces héros et saints martyrs moururent le 19 Août.

En ce même jour martyre de saint André le stratélate
 et des sept cent quatre-vingt-dix-sept soldats, près de Valha.

Le martyr du Christ André, le stratélate, se trouvait dans les régions de l'Orient, auprès du général Antiochus, aux jours de l'empereur Maximien, l'idolâtre. Saint André brillait comme une rose parmi les épines, sentait comme l'encens parmi les parfums.

A cette époque, les troupes des Perses, envahissant les provinces romaines y commettaient des incursions et des pillages. Le général Antiochus envoya le stratélate André avec des forces pour combattre l'ennemi. André

արաչեաց սու Աստուած սուաջի զորացն իւրոյ եւ կնքեալ զինքն նշանաւ սրբոյ խաչին, եմուա ի պատերազմ եւ ըսջութեամբ ձեձու չալթեաց բազում զորացն Պարսկոյ : Եւ իւրաս տալք իւրամ զորացն զի թողցեն վկասապաշտութիւն եւ հաւատացեն չԱստուած եւ ի Տէր ձեր Յիսուս Քրիստոս . եւ նորա հաւանեցան եւ հաւատացին չԱստուած եւ ի Տէր ձեր Յիսուս Քրիստոս :

* A fol. 11
1° a. Եւ երեւցաւ * նմա ստտանայ երկիրս անպամ, ի ձիւում ժամու իրբեւ զհրեշտակ եւ ի ձիւտում ժամու իրբեւ զորական, եւ նա նշանաւ սրբոյ խաչին ստտեաց նմա . եւ անչպտարար երթեալ սու Անտիոքոս ի կերպարանս զպլրի ստէ եթէ . Անդրէաս եւ սրբ ընկ նմա էին զորքն սպտոամբ եղեն ի բէն եւ հաւատացին ի խաչեկեան :

Եւ տաւբեաց Անտիոքոս երկերիւր զորականս եւ տարան զԱնդրէաս սուաջի իւր եւ զզորականն . եւ լուա ի բերանոյ նոցա եթէ բրիտանեացք եղեն եւ իցեն :

Հրամայեաց եւ տարածեցին զԱնդրէաս ի վերայ հրացեալ երկվորոյ ճաշճայ եւ ձօտ եկեալ ստտանայի ձերձ ի ճաշիճան ստէ . եկի վարսակ ի բէն գտանջաննդ . եւ ստտեաց նմա սուրբն եւ անչպտ եղև : Չայն եղև սու նա չերկնից եւ ստէ . եղից գտատանայ ի ներքոյ սոխի քոյ եւ գու չալթեացն նմա :

Կուպեցին եւ զհաւատացեալ զորականն եւ բեւեոեցին զձեւս իւրեանց ի չորեքան-

1 ապաչեաց] աթթեաց B — եւ կնքեալ զինքն նշանաւ] արարեալ զնշան B || 3 չԱստուած եւ ի Տէր ձեր Յիսուս] ի Քրիստոս B || 4 չԱստուած... Յիսուս] ի Քրիստոս B || 6-9 եւ երեւեցաւ... խաչեկեան om. B || 10 եւ] Չայս իրբեւ լուա B || 12-16 1. 2 Հրամայեաց... ցրուեցեն om. B.

partit, et le jour où il allait livrer bataille, il pria Dieu en présence de ses troupes, fit le signe de la sainte croix, se jeta dans la mêlée, vainquit avec grand courage l'armée nombreuse des Perses et exhorta ses troupes à abandonner l'idolâtrie et croire en Dieu et en notre Seigneur Jésus-Christ. Ils consentirent et eurent en Dieu et en notre Seigneur Jésus-Christ.

* A fol. 11
1° a. Alors, le démon lui apparut * deux fois, une fois sous la forme d'un ange et une autre fois sous celle d'un soldat, mais il le chassa par le signe de la croix. Alors il se rendit invisiblement chez Antiochus sous la forme d'un secrétaire et lui dit : André et les troupes qui se trouvaient avec lui se sont révoltés contre toi et croient au Crucifié.

Antiochus expédia deux cents soldats, qui amenèrent en sa présence André et ses troupes. Il entendit de leur propre bouche qu'ils étaient et restaient chrétiens.

Sur son ordre, on étendit André sur un lit de fer rougi au feu, et le démon s'approchant du lit lui dit : Je viens pour t'épargner les tortures. Le saint le chassa et il disparut. Alors une voix du ciel lui parvint qui dit : Je mettrai le démon sous tes pieds et tu le vaincras.

On lia aussi les soldats fidèles et on leur cloua les mains à des planches

կիւնի տախտակս : Եւ եմուտ սաստնայ ի սիրան Անտիոքայ եւ գրեաց սու թագաւորն Մաքրիմիանոս վասն Անդրէասայ եւ վասն զորականայն . եւ հրածալեաց զի ցրուեցն զնոսս ի սահման Հայաստանեայց եւ սրով սպանցեն : Եւ երկու հազար զորականք առաքեցին ի ցրուել * եւ ի սպանանել զնոսս : Եւ սուրբն Անդրէաս ուսոյց զնոսս եւ * A fol. 11
5 զարձոյց ի Քրիստոսի հաւատն . եւ ամենեքեան սրով կատարեցան բարի խոստովանութեամբ ի Քրիստոս :

Իսկ սուրբն Անդրէաս ծուր եղեալ յերկիր աղօթեաց սու Աստուած այգպէս . Տէր Աստուած ընկալ զմեղաւոր հոգիս իմ եւ արա ողորմութիւն ամենեցուն որ զլիշատակս մեր կատարեն : Եւ ձայն եղև սու նա եւ ասէ . Ի տեղոջն յորում արկնդ ձեր հեղցի,
10 բղիւնեցէ աղբիւր եւ եղիցի բժշկութիւն հիւանդաց եւ հարածիչ զիւաց . եւ ամենեքեան որք աղաչեցն զիս անուամբ քո վրեկութիւն գոցեն հոգոց եւ մարմնոց իւրեանց : Եւ սպա հատին զգրակս նորա յՕգոստոսի ժԹ* : Եւ նոյնժամայն ի տեղոջն յորում արկն սրբոյն Անդրէի հեղաւ բղիւնեաց աղբիւր ջրոյ եւ բժշկեցան ամենայն հիւանդք եւ ականածեալք եւ այսասարք : Եւ որք կատարեցան ընդ սրբոյն Անդրէի էին երկու հազար
15 իննսուն եւ ութ վկայք :

3 Հայաստանեայց] Հայց B || 4 առաքեցին] առաքեցան B || 8-11 եւ արա . . . մարմնոց իւրեանց om. B || 12 յՕգոստոսի ժԹ*] եւ նաւասարդի Թ* add. B || 12-14 եւ նոյնժամայն . . . այսասարք om. B || 14 էին . . . վկայք] անձինք երկու հազար եւ իննսուն եւ եօթն B.

carrées. Le démon entra dans le cœur d'Antiochus, et il écrivit à l'empereur Maximien au sujet d'André et de ses soldats. Celui-ci ordonna de les disperser dans les régions d'Arménie et de les y exécuter par le glaive. Deux mille soldats furent expédiés pour les disperser * et les tuer. Saint André les enseigna * A fol. 11
et les convertit à la foi du Christ. Tous trouvèrent la mort par le glaive
en une bonne profession [de foi] dans le Christ.

Quant à saint André, il mit genoux à terre et pria Dieu ainsi : Seigneur Dieu, reçois mon âme pécheresse et accorde ta miséricorde à tous ceux qui célébreront notre mémoire. Une voix se fit entendre qui lui dit : A l'endroit où votre sang sera versé, surgira une source qui guérira les malades et chassera les démons. Et tous ceux qui m'adresseront leur prière en ton nom, trouveront le salut de leur âme et de leur corps. On lui trancha ensuite la tête le 19 Août. Aussitôt surgit, à l'endroit où fut répandu le sang de saint André, une source d'eau, et tous les malades, les infirmes, les possédés y trouvèrent la guérison. Et ceux qui subirent la mort avec saint André étaient au nombre de deux mille quatre-vingt-dix-huit martyrs.

Նաւասարդի Թ եւ Պրոստասի Բ : Տօն է Սամուէլի ճարգարէին եւ Ննջման Աստուածածինի :

* A fol. 11
v^o a.

Եւ զնայ Սամուէլ ճարգարէ չ՛Արեմաթեմ եւ ոչ ես չաւել Սամուէլ տեսնել * զՍաւուղ, ծինչ յօր ճահտան իւրոյ : Եւ սուղ ունէր Սամուէլ ի վերայ Սաւուղայ : Եւ մեռաւ Սամուէլ, եւ ժողովեցաւ ամենայն Բարայել եւ կոծեցին զնա ի տան իւրում չ՛Արեմաթեմ :

Յայճ աւուր վկայաբանութիւն սրբոյն Վլասոյ եւ Էրեբ սրբուցն նորա Թէոգնիտի,
Ագապիտի, Պրոստասի :

Սրբուհին Վլասաւ Էր չաւուր Մարտիմիանոսի անօրէն արքային, յերկրէն Ելլաղայ, ի քաղաքն Եղեսիա, եւ Էր քրիստոնեայ հաւատով : Եւ ալն իւր Վաղերիոն Էր հեթանոս : Եւ աղախինն Քրիստոսի ուսուցչ զորդին իւր Քրիստոսի հաւատովն. եւ ճատնեայ զնա ալն իւր Վաղերիոն աւ Վիկար բղեաշին . եւ խոտաովանեցաւ սրբուղբ իւրովք զՔրիստոս Աստուած ճշմարիտ :

Վախեցին զերէց սրդին իւր Թէոգնիտս եւ քերեցին զմարմինն առաջիւ մօրն եւ Էղբարցն : Եւ ապա զԱգապիտս տանջեցին ուժգին . եւ մալն քաջալերէր հաստատուն

1 Տօն . . . Աստուածածինի Վերսաին տօն Ննջման Աստուածածինին եւ յիշատակ սուրբ եւ վառաւարեալ ճարգարէին Սամուէլի *add.* B || 2 ճարգարէ *om.* B — չ՛Արեմաթեմ ի տան իւր Վրեմաթեմ *add.* B || 3 ծինչ յօր B — Սաւուղայ : Սա կոտեայ զԲարայել ամս բազումս առանց կաշառոց եւ սրբարութեամբ զամենայն աւուրս կենայ իւրոյ *add.* B || 4 ժողովեցաւ ժողովեցան աւ նա B — կոծեցին կոծեցան B || 5 վկայաբանութիւն սրբոյն Վլասոյ վկայութիւն Բասոյ եւ սրբուց իւրոյ B — Էրեբ *om.* B — Թէոգնիտի Ագապիտի, Պրոստասի *om.* B || 7 Վլասաւ Բասա B || 8 Եղեսիա Եղեսեայ B || 10 Վիկար Վիկար B || 11 ճշմարիտ մեր *add.* B || 12 Թէոգնիտս Թէոգնէտ B || 13 ապա զերկրորդն B.

10 NAVASARD, 20 Aoūt.

Fête du prophète Samuel et de la dormition de la mère de Dieu.

Le prophète Samuel partit pour Arimathem, et Samuel ne continua plus
* A fol. 11 * à voir Saül jusqu'au jour de sa mort. Samuel prit le deuil de Saül. Samuel mourut et Israël, tout entier, se rassembla et le pleura dans sa maison d'Arimathem.

En ce jour martyre de sainte Basse [*Vlas*] et de ses trois fils Théognis, Agapius et Fidèle [*Pistos*].

Sainte Basse [*Vlas*] vivait aux jours de l'empereur Maximien, l'impie. Elle était du pays de Hellade, de la ville d'Édesse, de foi chrétienne. Son mari Valérius était païen. La servante du Christ éleva ses enfants dans la foi du Christ, et son mari Valérius la dénonça au proconsul Vicarius. Elle confessa, avec ses fils, le Christ vrai Dieu.

On suspendit son fils aîné Théognis, on lui déchira le corps en présence de la mère et des frères. On soumit ensuite Agapius à de cruelles tortures, et

կալ եւ համբերել չարչարանացն : Եւ քերդեցին եւ զզուլան եւ սաէ : Որչափ հեշտալն է մահն որ վասն Քրիստոսի լինի : Ապուցյին սաաջի եւ զերրորդն զՊիատոս եւ զնա եւս չարչարեցին ուժգին . եւ նա ուրախութեամբ համբերէր եւ մեծաձայն բարբաւով խոստովանէր զՔրիստոս :

5 Հրամայեաց բլեաշխն զվաստել զերխն եւ նորա * ազօթեցին առ Ատուռած եւ սանն . * A fol. 11
 v° b.
 Ատուռած ամենակալ որ զվրական զունդան ընկղմեցեր ի տարտարոսն, եւ զգաստ հրեշտակացն յերկինս բարդաբաւորս զրեցեր, ընկալ եւ զհալիս մեր եւ զրեա զմեզ ի վերինն նրուսադէմ : Յիշեա եւ զմալքս մեր որ զերխ ձնունդս արգանդի իւրոյ բեզ ընձայս մատոյց եւ ընկալ զհոզի սորա խաղաղութեամբ : Եւ ձայն եղև յերկնից եւ սաէ . Լ'նթացր ձեր կատարեալ են . եկալք եւ վաշեցէք զպատկս ձգնութեան ձերոյ : Եւ այնպէս հաստին զզուլին նոցա : Եւ եղին զերեսեանն ի միում սապանին, ի նմին բարաբի եղեսիս :

Եւ երանելի մալքն իւրեանց էր ի բանդին եւ հրեշտակ կերակրէր զնա անդ : Եւ Վիգար բլեաշխն զնաց ի Մակեդոնիս եւ հրամայեաց տանել զինի իւր զերանելին Վլաստ : Եւ յորժամ զնացին բռնադատեաց զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կոսոյն եւ յորժամ ոչ
 15 կարաց հաւանեցուցանել արկ զնա ի ջրալից կաթնաց յորում էր բոսն եւ հինգ սալոր

1 բերդեցին] քերդեցին B || 2 Քրիստոսի] Ատուռած մեզայ լինի add. B — սաաջի om. B || 5 զերխն] զերեսեանն B || 7 զրեա] զատարեալ զմեզ B || 9-10 եւ ձայն . . . ձգնութեան ձերոյ om. B || 11 սապանին] զերեզմանի B — եղեսիս om. B || 12 մալքն] Բաստ add. B — եւ հրեշտակ կերակրէր զնա անդ om. B || 13 զերանելին Վլաստ] զբրաւհին Վաստ. B || 15 արկ . . . ելեապոնաս] չարչարեցին պէս պէս սանջանոր եւ զօրութեամբն Քրիստոսի սարկեցաւ ի ջրալից կաթնացէ, ի հրոյ, ի բարկածմանէ, ի գազանաց եւ ի ծալէ, յորմէ, եւ սաաջնարգութեամբ հրեշտակն Ատուռած ի կղզին որ կոչի ելեապոնաս B.

la mère l'encourageait à persévérer dans la foi et à endurer les souffrances. On lui enleva la peau de la tête, et il dit : Qu'elle est douce la mort qu'on subit pour le Christ! On présenta le troisième. Pistos, qu'on soumit également à de cruelles tortures; il les endurait avec joie et confessa à haute voix le Christ.

Le proconsul ordonna de les décapiter, tous les trois. Ils se * mirent à * A fol. 11
 v° b.
 prier Dieu et dirent : Dieu tout-puissant, toi qui as englouti dans l'enfer les légions des démons et as inscrit, citoyens du ciel, les ordres des anges, reçois aussi notre âme et inscris-nous dans la haute Jérusalem. Souviens-toi aussi de notre mère qui t'a présenté en offrande les trois fruits de ses entrailles et reçois son âme en paix. Une voix du ciel se fit entendre et dit : Votre carrière est accomplie, venez jouir des couronnes que vous avez méritées par vos souffrances. On leur trancha ainsi la tête. On déposa tous les trois dans la même tombe, dans la même ville d'Édesse.

Leur bienheureuse mère était en prison; un ange la nourrissait. Le proconsul Vicarius se rendit en Macédoine et ordonna d'emmener à sa suite la bienheureuse Basse. Lorsqu'il y arriva, il l'obligea à renier le Christ et à immoler aux idoles, mais n'ayant pu la persuader, il la fit jeter dans un grand bassin rempli d'eau, dans lequel il y avait vingt-cinq cruches d'eau

ջուր եւ օցեալ եւ Տրեշտակացեան եհան զնա ամբողջ : Ընկեցին զնա ի Տուր եւ Տրեշտակ Տեան շիջոյց զՏուրն եւ եհան զնա անարատ : Գարեծեցին զնա եւ ի բարանցն ոչ
 * A fol. 12 1° a. Տարա յանձն նորա . ընկեցին զարանացն կերտուր, եւ ոչ մերձեցան ի նա . * ընկեցին ի
 ծովն զնա եւ Տրեշտակ եհան զնա ի կողին որ կոչի Երեւանաստ :

Եւ ոմն ծի Փրիլպարս անուն զնաց յերկիրս եւ պատմեաց բղշխին եթէ Վրաստ
 կեկանի է : Գրեաց առ Ղեւոնդէոս պատուոր կողոյն զի կալցէ զնա եւ նեղեցէ զնա
 պատուոյ ի կուսն : Եւ պատուորն աւարեաց եւ կարա զնա, եւ յոյժ բանադատեաց, եւ
 նա մեծաւ բարբառով խոստովանէր զՔրիստոս եւ անարգութեամբ թշնամանեաց
 զկուսն եւ զկապաշտան :

Կապեցին զնա ձեռս յետս եւ մեծաւ եւ հաստ բրովք ջախջախեցին զամենայն մար-
 ծինն եւ յաղօթեցն նորա հատին զուրբ գլուխն յՕղոստոսի Ի :

Եւ Սովորիտս բահանայն ի բարձր տեղոջ թաղեաց զուրբ մարմին նորա, զի
 տեսցին նուարիք եւ աղալակեցեան առ նա, եւ փրկեցին յաբէկածութենէ սրեաց :

* B
 p. 89 a. ԸԵ Յնայժ առաք յիշատակ սուրբ առաքելոյն Թաղէոսի լուսաւորչին հաջոյ, եւ
 վկայութիւն աշակերտաց իւրոց Սամուէլի եւ Ջարմանդիտու, եւ բաղմութեան հապա-
 րացն որ ընդ նոսա կատարեցան ի Սանատրկոյ :

5 Վրաստ] Վրաստ B || 6 Ղեւոնդէոս] Ղեւոնդիտո B || 7 գառնալ ի կուսն] ուրանալ
 զՔրիստոս B || 8 թշնամանեաց] թշնամանէր B || 10 հաստ բրովք ջախջախեցին] բրօք
 ջախեցին B || 11 Օղոստոսի Ի] եւ նուսաւարի Թ add. B || 12 Սովորիտո B — զուրբ om.
 B || 13 նուարիք] ի ծովուն եւ բարեկաս կալցին զնա առ Աստուած եւ փրկեցին յաբեկա-
 ծութենէ, մրբեկալ սրեաց ծովուն add. B.

bouillante, mais l'archange l'en sortit indemne. On la jeta dans un feu et
 l'ange du Seigneur éteignit le feu et l'en fit sortir sain et sauf. On la lapida,
 mais les pierres ne firent aucun mal à sa personne. On la jeta en pâture
 * A fol. 12 1° a. aux bêtes féroces, mais elles ne s'en approchèrent point. * On la jeta à la mer,
 et l'ange la fit sortir en une ile nommée Hellespontus.

Un certain nommé Philippe se rendit à Édesse et fit part au proconsul que
 Basse était en vie. Il écrivit au juge de l'île, Léonce, de la saisir et de la
 forcer à revenir aux idoles. Le juge l'envoya saisir et la contraignit forte-
 ment, mais elle confessa le Christ à haute voix et méprisa avec insultes les
 idoles et les idolâtres.

On lui lia les mains derrière le dos et on lui brisa tout le corps à coups
 de grands et gros bâtons. Pendant qu'elle priait encore on trancha la sainte
 tête le 20 Août.

Le prêtre Sophronius inhuma le saint corps sur une hauteur afin que les
 navigateurs puissent l'apercevoir, avoir recours à elle et être préservés des
 tempêtes des flots.

* B
 p. 89 a. ԸԵ * En ce jour commémoration du saint apôtre Thaddée, illuminateur des
 Arméniens, et martyr de ses disciples Samuel et Zarmandoukht, et de plu-
 sieurs milliers qui avec eux subirent la mort par Sanatrouk.

Յայնժ ուուր վկայութիւն երանելոցն Խաչատուրյ նոր վկայի :

Բարեկյայթ վկայն Քրիստոսի Խաչատուր՝ էր ի բարարէն Տիրանակերտու՝ պատանի քանանեայ, գեղեցիկատեսիլ եւ վայելչահասակ, աղօթասէր եւ ընթերցասէր : Որ եւ լուեալ զվարս եւ * զնահատակութիւն սրբոց եռայր հարուլ եւ ինքն ծահակից նոցին լինել, որպէս զեւ եւ պատկաց նոցին լինիցի հարսրգակից : Եւ այնչափ վառեալ էր ի սէր ծարտիրտութեան վասն Քրիստոսի հաւատոցն՝ ծինչ զեւ յանուրջս տեսնէր զնահատակութիւն իւր :

* B
p. 89 b.

Եւ յաուր ծիում եղեալ ի տանէ, ստէ : Ահաւասկի երթամ ի շուկայն, եւ կարծեմ թէ այլ ոչ եւս գտնամ ի տուն, զեւ Տէր կոչեաց զեւ : Եւ ի նմին ուուր թշնամանեալ յալպոյ-
10 գոջ ումենէ, ոչ այլ ինչ ստաց նմա՝ բացց փքս ծխայն թէ : Մորբ եւ սուտ է կրօնն ձեր : Յայնժամ կուտեցան ի վերայ նորս բազմութիւնք, այլապիկեաց եւ կարեալ տարան յատեան աղաղակելով թէ . Հաչոյեաց գորէնս մեր :

Եւ դատաւորն բարում որբանօք յորդորէր զնա ուրանալ զհաւատն Քրիստոսի եւ սպրիլի եւ պարգեւս մեծամեծս ընդունիլ : Ասէ նահատակն Քրիստոսի . Թէ եւ պարգեւ-
15 եսջիք ինձ գամենայն մեծութիւնս աշխարհի, կամ ձորթեղերձ արարեալ սպանջիք զեւ՝ զՔրիստոս Աստուածն իմ ոչ թողում եւ ոչ գտնամ ի ճշմարիտ հաւատոց նորս :

Ապա չես սաներոյ զնա առաջի բղէշիսն եւ այլոց մեծամեծ իշխանաց, եւ չես

En ce jour martyre du bienheureux et nouveau martyr Khatchatour.

Le victorieux martyr du Christ Khatchatour était de la ville de Tigranokert, jeune homme de vingt ans, beau de visage, d'une belle taille, et aimant la prière et la lecture. Ayant entendu parler des vies et du * martyr des saints, son âme désirait ardemment partager une mort semblable à eux, pour être lui aussi associé à leur couronne. Il fut tellement épris de l'amour du martyre, pour la foi du Christ, qu'il voyait son martyr jusque dans ses rêves.

* B
p. 89 b.

Un jour, en sortant de chez lui, il dit : Je me rends au marché et je crois que je ne retournerai plus à la maison, car le Seigneur m'appelle. Le même jour, comme il fut insulté par un infidèle, il ne lui donna pour toute réponse que cela : Votre religion est erronée et fausse. Alors une multitude d'infidèles se rassembla autour de lui et l'ayant saisi, le conduisit au tribunal en criant : Il a insulté notre religion.

Le juge l'exhorta avec beaucoup de douceur à renier la foi du Christ, à sauver sa vie et à accepter de riches cadeaux. Le martyr du Christ répondit : Vous me donneriez toutes les richesses de la terre ou vous me tueriez en m'arrachant la peau, je n'abandonnerai point le Christ, mon Dieu, et je ne me détournerai point de sa vraie foi.

Alors après l'avoir conduit devant le gouverneur et autres hautes notabi-

բազում որդանայ եւ սրաւնայայ իբրեւ տեսին զհաստատութիւն ճապ նորա, հասին վճիռ բերթիկ զմորթ ճարմնայ նորա եւ սպանանկ :

Մերկացուցին զնա եւ կապեցին զձեռս յետ՝ եւ սուկ տանէին արտաքոյ բարաբին ձեռս ամբոխի եւ բարսն աղաղակէր առաջի : Եւ վկայն Քրիստոսի ուրախութեամբ ընթանայր սրպէս ի կոչունս խրախճանայ :

Եւ իբրեւ եհաս ի տեղին ստէ ցրահիճան . Քերթիցէր զնա այժմ որպէս եւ հաճիր : Եւ զահիճքն բերթիցին զմորթ թիկանց նորա ձինչեւ ցմէջան, եւ զբանջացն ձինչեւ ցորովայն : Եւ այնպէս զմորթն կախեալ ունելով ի վայր՝ շրջեցուցին զնա ի փողոցս բարաբին . եւ սուրբ վկայն ընթանայր զուարթ երեսօք եւ երգէր զերգս նահատակութեան սրբոց .

* B
p. 90 a.

* Եւ աճին զնա ի մեծ հրապարակն եւ զահիճքն յորդորէին զնա եւ ստէին . Տակաւին բեկ գոյ հար բռչուրթեան, խնայեա ի ճանկութիւն բո եւ ուրացիր զհաւատն բո եւ զարձիր ի կրօնս մեր : Եւ բայ նահատակն արհամարհեալ զբանս նոցա, անդադր խոստովանէր զՔրիստոս Աստուած : Ասէն ցնա զահիճքն . Ճարածեա ապա զբարուկս բո ի վերայ վնձիւս զն խորտակեցուք : Եւ նա առժամայն տարածեայ եւ խորտակեցին կայնով զերկտին բարուկսն նորա : Ապա լնդրեցին զոտսն՝ եւ զպնս տարածեայ յօժարութեամբ եւ խորտակեցին նոյնպէս զորքս երկոցունց ոտիցն, եւ թողին զնա անկ կիսամեռ ձինչեւ ցերեկոյ :

Եւ արիւնն յոր իջանէր եւ բրիստոնեայք որբ անդ ժողովեալ էին լալին կովճաղին

lités et après bien des paroles affables et des menaces, vu la fermeté de sa volonté, on décréta de lui enlever la peau et de le tuer.

On le mit à nu et on lui attacha les mains derrière le dos, et suivi d'une grande foule on le conduisit hors de la ville; en tête un héraut proclamait [sa condamnation], et le martyr du Christ s'en allait comme à un joyeux banquet.

Lorsqu'il fut arrivé au lieu désigné, il dit aux bourreaux : Enlevez-moi la peau maintenant, comme il vous plaira. Et les bourreaux lui ôtèrent la peau du dos jusqu'aux reins, et de la poitrine au ventre. On le promena ainsi, la peau pendante, dans les rues de la ville; le saint martyr marchait le visage souriant, et chantait des cantiques sur les saints martyrs.

* B
p. 90 a.

* On le conduisit à la grande place, où les bourreaux l'exhortèrent en disant : Il est encore possible pour toi de guérir, aie pitié de ta jeunesse, renie ta foi et convertis-toi à notre religion. Mais le vaillant martyr, méprisant leur propos, confessait incessamment Dieu le Christ. Les bourreaux lui dirent : Étends tes bras maintenant sur cette pierre pour que nous les brisions. Il les étendit aussitôt. On lui fracassa les deux bras à coups de haches. On lui réclama ensuite les pieds. Il les étendit également de bon cœur. On lui brisa aussi les jambes des deux pieds, et on l'abandonna sur place à moitié mourant jusqu'au soir.

Le sang coulait abondamment et les chrétiens qui s'y étaient rassemblés

և սուր վկայն նուպեալ ի կարծրագոյն տանջանացն պատկեցաւ, և սսէ. Օտարւի եմ : Եւ նորա հրաման տուալ ի դաճմաց ծառուցլին նմա ջուր խեցեաւ ձիով. և սրբեալ գալն սսէ յնոսա. Փափաքիմ սրբոյ հապրպաթեան : Եւ յլեցին նմա քահանայք գտորբ խորհուրդն եկալ ի մէջ հացի. զոր ճաշակեալ զոհացաւ զԱստուծոյ և լցաւ հոգեւորական յնծութեամբ : Եւ կացեալ կենդանի ժամս ինչ՝ ի մէջ զիշերի աւանդեաց զհոգի իւր սո. Աստուած : Եւ էջ լոյս պաշտաւ ի վերայ սուրբ մարմնոյ նորա ի տեսիլ պահապանաց և աչքոյ բազմաց որոյ կրպակք էին շուրջ գտեղեաւն այնորիկ :

Եւ ի լուսանալ առևտառն հրամանաւ գատաւորին բարձին զնա ձիարան բազմութեամբ ամենայն պղբ բրխտոնէից որք կալին անպ, և տարեալ թապեցին փառօք : Եւ ի ձիւս զիշերի վերտին ծագեաց լոյս մեծ ի վերայ գերեզմանի նորա ակներեւ բրխտոնէից և աչքազեաց : Եւ բազում նշանք բժշկութեան լինին ի ասարանէ սրբոյն ի հիւանդս և յախտածէտս : Նայնպէս և ի խեցեոյն որով զջուր էարբ՝ զորձեցան սքանչելիք, զի լցեալ ի նա ջուր տալին ըմպել հիւանդաց * կամ հեղուին ի վերայ նոցա, որով և բժշկէին :

* B
p. 90 b.

15 Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Խաչատուր ի թուին Հայոց հազար հարիւր և և ձի, չ(0)գատոսի Ի :

pleuraient à chaudes larmes. Le saint martyr, défaillant à cause des tortures cruelles, eut soif et dit : J'ai soif. On lui offrit, avec la permission des bourreaux, de l'eau dans une tasse. L'ayant bue, il leur dit : Je désire la sainte communion. Les prêtres lui envoyèrent le saint mystère mis dans du pain, qu'ayant consommé, il rendit grâce à Dieu, et fut rempli de joie spirituelle. Il demeura en vie encore quelques heures et rendit son âme à Dieu au milieu de la nuit. Une lumière resplendissante descendit sur son saint corps, devant les yeux des gardiens et de beaucoup d'autres personnes dont les magasins entouraient l'endroit.

A l'aube du jour, avec la permission du juge, toutes les communautés chrétiennes de la localité, d'un commun accord, enlevèrent le corps et l'inhumèrent avec solennité. La nuit après, une grande lumière se produisit de nouveau sur son tombeau constatée par les chrétiens et les infidèles. Nombre de miracles de guérisons sur les malades et les infirmes ont lieu au tombeau du saint. Il se fit également des miracles de la tasse avec laquelle [le saint] avait bu de l'eau, car on la remplissait d'eau et on en faisait boire aux malades, * ou bien on répandait sur eux de l'eau avec, et ils en trouvaient la guérison.

* B
p. 90 b.

Le saint martyr du Christ Khatchatour mourut le 20 Août, mille cent un de l'ère arménienne.]

Նաուսարգի ԺԼ և Պպոտոսի ԻԼ : Վերստին տօն է նեջձան սուրբ Ասուածածինին :
 և վկայութիւնս սրբոյն Իուստոսի :

* A fol. 12
 r^o b. Քրիստոսի վկայն Իուստոսն՝ նախ զօրական էր ի զուեղս տաւարոնաց ի Հոսոմ
 բաղարբին . * և երկալ ընդ զօրապետին իւրոյ Կրօղիտոսի ի պատերազմ և չաղթեաց թշնա-
 մեացն : Եւ չորժամ դառնալին ինչուութեամբ մեծաւ ի ձանապարհին եղև շարժ մեծ,
 և չաշէն անկան ամենապն սրբն չերկիր և եղեն որպէս մեռեալք :

Եւ երեւեցաւ խաչ սառնանման . եղև ձաչն ի խաչէն առ Յոստոս և ստէ . Աւստի դոս
 կոմ չն երթաւ : Ատէ Յոստոս աշխ մեծաւ . Ի Հոսոմ բաղարբէ ևմ, որպի Տրբերիատոսի,
 որ դաստերեաց զեւ ի զուեղս չաչ . և ելլ ընդ ընկերակիցս իմ և ընդ զօրապետն
 մեր ի պատերազմ ընդդէմ բարբարոսացն և չաղթեցար նոցա . և խաղալութեամբ և
 մեծ ուրախութեամբ դառնամբ ի Հոսոմ բաղարբն մեր : Եւ վարձեալ եհարց . Եւ զու
 Տէր ուլ իցես : Եւ եղև առ նա ձաչն ի խաչէն, ստէ . Եւ ևմ Յիսուս Քրիստոս, որ
 պղեցաւ ծարմին : Եւ ստէ Աւստոս . Եւ ընդէր պղեցար ծարմին : Ատէ ձաչն որ ի խաչէն .
 եթէ ոչ էի պղեցեալ ծարմին՝ ծարդն ոչ ապատէր ի ծառայութենէ . եթէ ոչ էի դոստ-

1 Վերստին . . . Իուստոսի] Տօն նեջձան Ասուածածինին և վկայութիւն սուրբ վկային
 Յոստոսի որ ի Հոսոմ *add.* B || 3 տաւարոնաց B || 5 ինչուութեամբ] ուրախութեամբ B ||
 6 սրբն] սրբն B. || 7-69 1. 3 և երեւեցաւ . . . ինչուպից յոյժ] և ինքն Յուստոս չաղապղեցաւ
 ծառք և տեսնէր խաչ սառնանման և բէր ձաչն որ ստէր յեա . Հաւատս ի խաչէրեալն
 Յիսուս Քրիստոս և կեցցես : և սթափեալ նորա զնաց ի սուն իւր աշխ և ինչուութեամբ
 բազմաւ և խորհուրդք նեղէին զնա յոյժ B.

11 NAVASARD, 21 Août.

Encore fête de la dormition de la sainte mère de Dieu et martyre de saint Just.

* A fol. 12
 r^o b. Le martyr du Christ Just était d'abord soldat du corps des Tavalson (?) dans
 la ville de Rome. Il * partit avec son général Claudius en guerre et vainquit les
 ennemis. Pendant qu'ils retournaient pleins de joie, il y eut en route un grand
 tremblement de terre, tous les hommes tombèrent à terre de frayeur, ils étaient
 comme morts.

Une croix apparut en forme de cristal, et de cette croix une voix se fit en-
 tendre à Just qui disait : D'où viens-tu et où vas-tu? Just répondit, saisi de
 grande frayeur : Je suis de la ville de Rome, fils de Tibériade, qui me fit inscrire
 dans ce corps. Je suis parti avec mes compagnons et notre général en guerre
 contre les barbares et nous les avons vaincus. Nous retournons en paix et avec
 beaucoup de joie en notre ville de Rome. Et il ajouta : Et toi, Seigneur, qui
 serais-tu? La voix de la croix lui dit : Je suis Jésus-Christ, qui ai revêtu un
 corps. Just dit : Et pourquoi as-tu revêtu un corps? La voix de la croix ré-
 pondit : Si je n'avais revêtu un corps, l'homme n'aurait pu être délivré de la
 servitude; si je n'avais été condamné, les condamnés n'auraient pu sortir de

պարտեալ՝ ոչ երանէին զատապարտեալքն ի զժոխոցն . եթէ ոչ էի բեւեռեալ ի խաչին՝ բեւեռեալքն յատական անղնրոց ոչ լուծանէին ի կապանաց . եթէ ոչ էի մեռեալ՝ մեռեալքն ի նախաստեղծէն ոչ կենդանանային :

5 Եւ լցաւ Յոստոս հոգւովն սրբով . զնաց ի Հուոմ եւ եմուտ ի տուն իւր եւ կազր սարխամիտ * եւ խնդալից յոյժ : Եւ ի միւռմ զիշերի տեսանէ յանուրջան զհրեշտակ * Տեսան սր ասէր . Մի՛ ծուռանար զՏէր Աստուած քս, որ երեւեցաւն քեզ ի ճանապարհին, զու բազում չարչարելոց եւ վասն անուան նորա եւ լինիցիս կատարեալ վկայ նորա : Եւ զարթուցեալ Յուստոս յահի եղեալ եւ զամենայն ինչս իւր բաշխեաց ազբատաց եւ օտարաց եւ զազոտի մեծաւ հաւատով պաշտէր զՔրիստոս :

10 Եւ մի ոմն ի զօրականացն իմացեալ եւ երթեալ պատմեաց զօրապետին : Եւ նա աւարեաց զօրականս զի տարցեն զնա առ ինքն, եւ յորժամ զնային՝ զալին զնա չտօթիս եւ կալեալ տարան առաջին : Եւ չորժամ հարց ցնա զօրապետն իւր, նա համարձակութեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս եւ ասէ . Ես քրիստոնեայ եղէ եւ Քրիստոսի Աստուծոյ մկայնոյ զոհս մատուցանեմ եւ ոչ կուոյ : Ասէ զօրապետն . Տեսանեմ զքեզ զեղեցիկ 15 մանուկ եւ երիտասարդ եւ զթամ ի քեզ . եթէ ոչ լսես ինձ եւ ոչ զոհես աստուածոց մերոց բազում չարչարանօք տանջիս :

Ասէ սուրբն Յուստոս . Գրեալ է յաստուածային գիրս, Տեսան Աստուծոյ քո երկիր

5-6 Մի ծուռանար... նորա] Յիշեալ զձայնն զոր լուար ի ճանապարհին եւ արա սրպէս ազդեցաւ քեզ ի Տեսանէ, զի բազում չարչարելոց եւ վասն Քրիստոսի B || 7 յահի եղեալ օռւ. B || 8 օտարաց] եւ ճիրտեցու add. B || 10 առ ինքն] առ նա B || 11 եւ չորժամ... իւր] եւ զօրապետն հրամայեցաւ նմա զոհել կուոյ B || 13 մկայնոյ] մկայն B — կուոյ] զկուոյ B || 16 սուրբն օռւ. B.

l'enfer; si je n'avais été cloué sur la croix, les gens cloués au fond des abîmes n'auraient pu se dégager des liens; si je n'étais mort, les morts dès le premier homme, ne seraient pas ressuscités.

Just fut rempli du Saint-Esprit, se rendit à Rome, reentra chez lui et vécut heureux * et fort content. Une nuit il vit dans son rêve l'ange du Seigneur qui * lui disait : N'oublie pas ton Seigneur Dieu, qui t'apparut sur la route; tu auras beaucoup à souffrir pour son nom et tu seras un martyr accompli pour lui. Just s'étant réveillé tout tremblant, distribua tous ses biens aux pauvres et aux étrangers et adora, en secret, avec grande foi, le Christ.

Un des soldats l'ayant appris alla le raconter au général, qui envoya des soldats pour l'amener près de lui. Ceux-ci s'étant rendus, le trouvèrent en prière, le saisirent et le conduisirent devant le général qui l'interrogea. Il confessa le Christ avec hardiesse et dit : Je suis devenu chrétien, je n'offrirai des sacrifices qu'au seul Dieu le Christ et non aux idoles. Le général lui dit : Je vois que tu es un beau jeune homme et j'ai pitié de toi; si tu ne m'écoutes et ne vois sacrifices à nos dieux, tu auras bien des tortures à subir.

Saint Just lui répondit : Il est écrit dans les écritures divines : Tu adoreras

պաղցես եւ զնա միայն պաշտեսցես. բանդի եւ ես ի նա հաւատայի. եւ հաւատած եւ զնա միայն պաշտան : Եւ սուժամայն երոջձ զգօտին եւ ընկէջ առաջն զօրապետին եւ

* A fol. 12
v° b.

ասէ . Ես գորական եղէ երկնաւոր թագաւորին եւ * Աստուծոյն իմոյ :
Յանժամ զօրապետն բարկացաւ եւ արկ զնա ի բանա եւ զբուշացաւ գտան ի վաչտի :

Եւ երևեցաւ նմա հրեշտակ Տեսան եւ զօրացոյց եւ բաջալերեաց զնա :
Եւ զօրապետն տեսալ զն ոչ հաւանեցաւ, զրեաց վասն նորա առ դատաւորն Մապնեն-
տիոս . առաքեաց եւ զնա գկնի : Եւ չորժամ ընթերցաւ զթուղթն բարկացաւ յոժ եւ
կոչեաց առաջն իւր : Եւ տարածեցին մերկ եւ արջաուսջօբ ճաղկեցին զկանջան եւ
զթիկուանն : Եւ սուրբն Յոստոս զաշան յերկինս ունելով աղօթէր եւ ասէր . Տէր Աստուած
առաքեալ զհրեշտակ բժշկութեան եւ փարատեալ զյաւս անձին իմոյ եւ սկսան զմիմեանս
հարկանել զաճիճքն :

Արկին գտուրբն ի բանդ եւ հրեշտակ Տեսան մերձեցաւ ի խոցս վկալին եւ բժշկեաց
զնա : Եւ չորժամ հանին ի բանդէն տեսին ողջ զմարմինն :

Եղին ի զլուխ նորա հրացեալ աղաւարտ եւ շամփուրս հրացեալս արկին յանթան .
եւ տարածեցին ի վերայ բոլորքեալ կայծականց : Եւ նա աղօթեաց առ Աստուած եւ

5 նժա] ի տեղեան add. B || 8 կոչեաց] գտուրբն add. B || 9 զթիկուանն] աժգին յոժ
add. B || 9-13 եւ ասէր . . . ողջ զմարմինն] աղօթէր առ Աստուած, եւ արկին զնա ի բանդ :
եւ սպա հանեալ ի բանդէն եղին ի զլուխ նորա B.

le Seigneur ton Dieu et tu le serviras lui seul'. Et comme j'ai cru en Lui, et je
crois en Lui, je n'adore que Lui. Et aussitôt, il défit son ceinturon et le jeta
devant le général en disant : Je suis devenu soldat de mon * Dieu, le roi du ciel.

* A fol. 12
v° b.

Le général entra alors dans une colère et le fit mettre en prison, et fit
garder ses pieds dans le bloc. L'ange du Seigneur lui apparut, l'encouragea et
le fortifia.

Le général voyant qu'il ne se laissait pas fléchir, écrivit à son sujet au pré-
fet Magentius, et envoya le prisonnier après la lettre. Lorsqu'il eut lu la
lettre, il entra dans une grande fureur et le manda auprès de lui. On l'éten-
dit nu, et on lui frappa sur la poitrine et sur le dos avec des nerfs de bœuf.
Saint Just, les yeux fixés au ciel, pria en disant : Seigneur Dieu,
envoie l'ange de guérison pour soulager les douleurs de mon corps. Aussitôt
les bourreaux se mirent à se frapper les uns les autres.

On jeta le saint en prison et l'ange du Seigneur s'approchant des plaies
du martyr les guérit. Lorsqu'on le sortit de la prison, on s'aperçut que le
corps était indemne.

On lui posa sur la tête un casque enflammé et on le piqua sous les
aisselles avec des broches rougies au feu, et on l'étendit sur un brasier

տակ : Արարիչ իմ եւ ստեղծիչ, լուր աղաչանաց իմոց եւ պահեալ գրադարս դասս եւ սրբեալ դաս ի ձեռններաց զոհից կոտցն, եւ որք կատարեն զխշատակս իմ պահեալ գնոսս ի փորձութենէ : Եւ աչնպէս ի մէջ հրոցն աւանդեաց զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ չՕգոստոսի ԻԱ :

5 Յորժամ շէջաւ հուրն, * հանին զմարմինն ամբողջ որ մալ մի ի զլիտցն ոչ պրեցաւ. * A fol. 13
եւ թաղեցին ի սուրբ եւ ի նշանաւոր տեղոջ : Եւ ամենեքեան որ սուտ երդուին չանուն
սրբոցն Յոստոսի աշտահարէին : Յորժամ կատարեցաւ սուրբն Յուստոս էր ամաց բասն
եւ հնդից :

[ԵՅ * Յայլամ աուր լիշատակ սրբոցն Բրիվարդի եպիսկոպոսի որ ի Կալալիդան բաղար * B
10 կատարեցաւ վասն հաւատոցն Գրիստոսի :] p. 91 b.

Նաւասարդի ԺԲ եւ Օգոստոսի ԻԲ : Տօն նեջման սուրբ Աստուածածնին եւ վիպարանութիւն
Թովմայի սուրբերցն :

Աւարեալն Գրիստոսի Թովմաս՝ անուանեալն երկուորեակ, իբրեւ վիճակեցին առա-
քեալքն գաշխարհս, եհաս Թովմայի երթալ ի Հնդիկս եւ նա ոչ կամէր :

15 Եւ երեւեալ նմա Յիսուս, վաճառեաց զնա Անբանէս վաճառականի, որ եկեալ էր ի

2 եւ ... փորձութենէ] եւ որք լիշատակեն զնս աղօթիւք՝ պահեալ գնոսս չամենայն փորձու-
թենէ B || 3 ի ձեռս Աստուծոյ om. B || 4 չՕգոստոսի ԻԱ] եւ Նաւասարդի ԺԲ add. B ||
5 ամբողջ որ մալ մի ի զլիտցն ոչ պրեցաւ om. B || 6 եւ ամենեքեան... աշտահարէին om. B.

ardent. Il pria Dieu et dit : Mon créateur et auteur de mon existence, exauce mes prières et préserve cette ville, nettoie-la de l'odeur de graisse des sacrifices aux idoles, et ceux qui accompliront ma mémoire, préserve-les des tentations. C'est ainsi qu'il rendit l'âme à Dieu, parmi les flammes, le 21 Août.

Lorsque le feu fut éteint, * on en retira le corps intact, pas un seul cheveu * A fol. 13
de la tête n'avait brûlé. On l'enterra dans un lieu saint et renommé. Tous r^o a.
ceux qui faisaient des faux témoignages au nom de saint Just, devenaient possédés du démon. Lorsque saint Just mourut, il avait vingt-cinq ans.

[ԵՅ * En ce jour commémoration de saint Privat, évêque, qui mourut en * B
la ville de Gévaudan [Cavalidan] pour la foi du Christ.] p. 91 b.

12 NAVASARD, 22 Août.

Fête de la dormition de la mère de Dieu et martyre de l'apôtre Thomas.

L'apôtre du Christ Thomas, surnommé le Jumeau, alors que les apôtres se partagèrent le monde par le sort, il lui échet d'aller aux Indes; mais il ne voulait pas [s'y rendre].

Jésus lui apparut et le vendit au marchand Anbanès, venu des Indes

Հնդկաց ասնել հիւսունս եւ բարակոխ, զի շինեցին ասձոր թագաւորին Հնդկաց :
 Եւ երեւեալ նմա Քրիստոս ասէ . Ես ունիմ ծառայ մի որ զիտէ հիւսնութիւնս եւ
 բագուճ ճարտարութիւնս եւ եջոջց զԹովմաս ի հետաստանէ :

Եւ ասէ Անբանէս զԹովմաս . Սա է ատէր քո : Եւ նա ասէ . Այո զո՞ն է :

Եւ վաճառեաց Յիսուս զԹովմաս եւ սոս ի նմանէ երեսուն գահեկան հնդկացի . եւ
 ես նմա զիր սչոյղէս . Ես Յիսուս որդի Յովսեփայ ի Նազարեթիաց, վաճառեցի զԹովմաս
 ծառայ իմ Անբանէս վաճառականի եւ առ ի երեսուն գահեկան . մի որ սմա
 ընդդիմացի : Չունադրեցին ի զիրն Պետրոս եւ Յովհաննէս եւ Թովմաս բուն կայր :

Եւ ասեալ վաճառականն զԹովմաս եծուտ ի նաւ եւ զնաց ի Հնդկիս : Եւ մտին ի
 քաղաք մի եւ թագաւոր քաղաքին արարեալ էր հարսանիս մլամօր դատեր իւրոյ եւ
 պատուիրակս էր հանեալ ի քաղաքն թէ . Որ ոչ գայ ի հարսանիս մահապարտ է :
 Գնացին անդ Անբանէս եւ Թովմաս . եւ առաքեալն ոչ ուտէր եւ ոչ ըմպէր եւ մի
 սին ի մատուռակացն ամ ապտակ Թովմալի : Եւ ասէ թովմաս . Տեսից զձեռքդ որ
 եհար զիս, զի բարչեսցին զիս շունք :

Եւ զնաց մատուռակն բերել շուր եւ պտտահեալ նմա առ լուծ սպնն զնա եւ արար
 անգամ անգամ եւ շուն մի բարձեալ զաջ ձեռն ընկեաց ի մէջ բազմականացն եւ
 ծանկան թէ ձեռն մատուռակին է, եւ սքանչացեալ յոյժ ընդ արագ կատարուին բանից

pour emmener avec lui des menuisiers et des tailleurs de pierre, pour construire un temple au roi des Indes.

Le Christ apparut à Anbanès et dit : J'ai un serviteur qui connaît la menuiserie et beaucoup d'industries, et lui montra de loin Thomas.

Anbanès demanda à Thomas : Est-ce ton maître celui-là? Il lui répondit : Oui, c'est lui.

Et Jésus lui vendit Thomas et en reçut trente écus des Indes. Il lui donna un billet ainsi : Moi, Jésus, fils de Joseph de Nazareth, ai vendu mon serviteur Thomas au marchand Anbanès et en ai reçu trente écus; que personne ne lui fasse opposition. Pierre et Jean signèrent de leur main * le billet. Thomas gardait le silence.

Le marchand emmena Thomas, s'embarqua et fit route pour les Indes. Ils entrèrent dans une ville dont le roi célébrait les noces de sa fille unique, et faisait annoncer par des messagers dans la ville : Celui qui ne se rendra pas aux noces sera condamné à mort. Anbanès et Thomas s'y rendirent. L'apôtre ne mangeait ni ne buvait; et un des échansons donna un soufflet à Thomas. Thomas lui dit : Je verrai ta main qui m'a souffleté trainée par les chiens.

L'échanson étant allé chercher de l'eau, un lion le rencontra, le tua et le déchira en morceaux. Un chien apporta la main droite, et la déposa au milieu des convives, qui reconnurent la main de l'échanson; ils furent beau-

* A fol. 13
r^o b.

* A fol. 13
r^o b.

առաքելոյն եւ տարան զնա օրհնել զհարսն եւ զփեսայն : Եւ ելին զնացին յաշխարհն
 Հնդկաց եւ թագաւորն Հնդկաց ուրախացեալ ընդ գալուստ նորա կարճելով թէ արուես-
 տաւոր է, եւ ետ ի նա զանձս բազումս զն շինեսցէ: Նմա սպարանս : Եւ նորա առեալ
 զգանձն բաշխեաց աղքատաց եւ կարօտերց : Եւ զխտացեալ թագաւորին կարեալ զնա
 կապեաց եւ եղ ի բանդի :

Մեռաւ եկրապր թագաւորին եւ առաքելալն յարոց զնա * եւ հաւատաց ի Քրիս- * A fol. 13
 տոս եւ խնդրեաց չեղբորէն իւրմէ գտածարն զոր առաքելալն շինեալ էր Նմա չերկինս ի
 ձեռն աղքատաց, եւ պատմէր զգեղեցիութիւն շինուածին եւ ուրախացեալ թագաւորն
 հաւատաց յԱստուած :

Եւ ելեալ առաքելոյն զնաց յաչ աշխարհն Հնդկաց բարոզել անդ եւ կինն Մժղէհի
 արքայի եւ որդի նորա հաւատացին ի բանս առաքելոյն, եւ ոչ մեկնէին ի նմանէ : Եւ
 լուեալ Մժղէհի բարկացաւ եւ եղ ի բանդի գտաքելալն : Եւ ապա ետ չիշխան մի եւ
 ի չորս զննուորս եւ հանեալ ի լեռնս սպանին զնա աշտէիւք խոցեալ ի չորիցն եւ անդ
 թաղեցին : Եւ մի ոմն յաշակերտաց նորա զոգացաւ զմարմինս սուրբ առաքելոյն թիովմալի
 եւ տարաւ ի Միջագետս եւ անտի տարան ի Հալս :

Կատարի տօն սուրբ առաքելոյն յՕգոստոսի ԻԲ ի փառս Քրիստոսի :

coup étonnés de la rapide exécution des paroles de l'apôtre. On le conduisit
 pour bénir la fiancée et l'époux. Ils partirent de là et se rendirent au pays des
 Indes. Le roi des Indes se réjouit de son arrivée et, le croyant un ouvrier d'art,
 lui remit de fortes sommes pour lui construire un palais. Il prit les sommes et
 les distribua aux pauvres et aux indigents. Le roi l'ayant appris le fit lier et
 jeter en prison.

Le frère du roi vint à mourir, et l'apôtre le ressuscita * et il crut au Christ. * A fol. 13
 Il demanda à son frère de lui donner le temple que l'apôtre lui avait cons-
 truit au ciel par les pauvres, et lui décrivit la beauté de l'édifice. Le roi
 s'en réjouit et crut en Dieu. v° a.

L'apôtre partit et se rendit dans une autre contrée des Indes pour y
 prêcher. La femme du roi Mejdèh et son fils se convertirent aux paroles de
 l'apôtre et ne se séparaient pas de lui; ce qu'ayant appris, Mejdèh en fut
 irrité et fit mettre en prison l'apôtre. Il le remit ensuite entre les mains
 d'un prince et de quatre soldats, qui l'ayant conduit sur une montagne, le
 tuèrent à coups de lance des quatre côtés et l'y enterrèrent. Un de ses
 disciples vola le corps du saint apôtre Thomas, et l'emporta en Mésopotamie;
 et de là il fut transporté en Arménie.

La fête du saint apôtre se célèbre le 22 Août, pour la gloire du Christ.

Յայժմ առ ք զկապթիկն որդոն Ագաթոնիկոսի որ է բարեյազթ :

Մարտիմիանոս ամբարիշտ արքայն առաքեաց ի Նիկիոմիդիա բաղաբէն զելշամն ձի՝ որոյ անունն էր Եւտոլմիոս ի գաւառն Պոնտոսի ձինչև ի Նէոկեսարեան, ի գտանել եւ ի քննել զքրիստոնեաց : Եւ վասն զժուարիւն եւ մեծամեծ գետոցն որ էին ի ճանապարհին, ընդ ցամաք ոչ կարէին գնալ :

* A fol. 13
v° b.

Եզիտ անդ զսուբբն Զոտիկոս աշակերտօրն, որ խոստովանէին զՔրիստոս եւ ուսուցանէին * զալցան : Եւ սպան զնոսա ի տեղւոջն յանձնիկ . եւ քրիստոնեայք զաղտ թաղեցին ի տեղի նշանաւոր : Եւ զնաց ի շխանն ձինչև ի Նէոկեսարեան եւ զորս եզիտ քրիստոնեայտ, որք էին խոնարհ ի ճարգկանէ՝ սրով ետապն . եւ զելշամն եւ զըլլաւսորսն գան եհար եւ չարաչար տանջեաց, եւ զկիւր իւր առեալ՝ դարձ ի Նիկոմիդիա :

Եւ ասացին ցնա եկիէ զմեծ իշխանն Պուրնկիպոս դարձոց Ագաթոնիկոս ի քրիստոսի հաւատն . եւ այժմ յազարակին որ կոչն Կիլկերոց եւ այլ բազումս դարձոց ի կուպաշտութենէ : Եւ հրամայեաց բազում զօրականաց երթալ ի տեղին եւ ասել տունա զԱգաթոնիկոս եւ զորս դարձոց ի քրիստոնէութիւն : Եւ յորժամ գնացին զօրականքն

1 որ է բարեյազթ om. B || 2 ի Նիկիոմիդիայ B || 3 Եւտոլմիոս ի գաւառէն B — Նէոկեսարիա B || 5 ոչ] կարաց գնալ՝ այլ եմուտ ի նաւ : եւ յորժամ եհաս ի Բիւթանիա, ի գետոն Կարպոն, եզիտ անդ add. B || 8 Նէոկեսարիա B || 9 խոնարհ ի ճարգկանէ] ի խոնարհ ճարգկանէ B || 10 դարձ] դարձաւ. B || 13 դարձոց] դարձուցանէ B.

En ce jour martyre de saint Agathonicus, dont le nom signifie heureux vainqueur.

L'empereur Maximien, l'impie, envoya de la ville de Nicomédie un président de nom Eutolmios dans la province du Pont jusqu'à Néocésarée pour y rechercher et y soumettre à l'interrogatoire les chrétiens. A cause des grands fleuves, difficiles à traverser, qui se trouvaient sur la route, on ne pouvait voyager par terre.

* A fol. 13
v° b.

Il y trouva saint Zoticus avec ses disciples qui professaient le Christ et enseignaient * aux autres. Il les tua sur place. Les chrétiens les enterrèrent secrètement dans un endroit célèbre. Le président partit jusqu'à Néocésarée, et tous les chrétiens qu'il rencontra d'humble condition parmi les gens, il les tua par l'épée; quant aux principaux et aux notables, il les fit flageller et cruellement torturer et, les emmenant avec lui, il revint à Nicomédie.

On lui fit savoir qu'Agathonicus avait converti le grand prince [*Prinkips*] à la foi du Christ, et qu'ils se trouvaient actuellement dans la propriété dite *Kiverno* avec beaucoup d'autres qu'il avait convertis de l'idolâtrie. Il ordonna à nombre de soldats de se rendre à cet endroit pour lui amener Agathonicus et ceux qu'il avait convertis au christianisme. Les soldats s'y

և տեսին զնոսս սուրբքն, յօժարութեամբ զնայն զինի : Եւ ի ճանապարհին ուսուցանէր զգորականսն զն ճանիցեն զլաւտենից Աստուածն զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս :

Եւ յորժամ հասին ի դուռն քաղաքին, նստաւ իշխանն Եւտողմէոս յատենի տեղոջն եւ ասն . Ո՛էր են որ զհրամանս թագաւորին արհամարհեն : Եւ ասն . Առաջին կան մեծապաշտօնաւ իշխանութեանդ քո, Ագաթոնիկոս աղնուականն՝ թոռն մեծի Բասիկոսի եւ որդի Ասկլիպիաբոյ եպարքոսի . սա է որ զարձոյց զմեծ իշխանն զՊաինկիլոս * ի հաւատն իւր : Եւէ իշխանն . Ղշմարիտ է զոր ասն վասն քո : Իսկ սուրբն Ագաթոնիկոս տուեալ նմա շնորհս յԱստուծոյ եւ իմաստութիւն՝ սկսաւ պատմել ի զրոյց սրբոց զմեծամեծս Աստուծոյ եւ զսքանչելիսն . եւ զարմացոց զիշխանն եւ զնստեալսն յատենին : Հրամայեաց եւ զան հարին զնա ուժգին :

Եւ զնայ ի թրակիս առ թագաւորն, եւ տարաւ կապանօք զինի իւր զխոստովանոյ վիպան Քրիստոսի, զն թագաւորն ինքնին արասցէ զքննութիւնն : Եւ ի ճանապարհին զրազուծս ետարն : Եւ տեսեալ իշխանին յոմանցն զորս զինի տանելին, զն ի բարուժ տանջանայն ոչ կարէին շարժել, եւ եհարց զնոսս եթէ դաւանան եւ զրհեն կոոյն եւ ի պատիւս իւրեանց կայցեն եւ վաշելեսցեն : Եւ նորա ամենելին ոչ հաւանեցան եւ ի

2 զլաւտենից զլաւտենական B || 3 Եւտողմէոս B || 4 Եւն իցեն որք B — ասնն զօրականքն add. B || 5 իշխանութեանդ տէրութեանդ B — թոռն որ է թոռն մեծին Պասիպի B || 8 շնորհս եւ իմաստութիւնն շնորհս իմաստութեան B || 9 ի զրոյց . . . զսքանչելիսն ի սուրբ զրոյց զԱստուծոյ մեծամեծ սքանչելիսն B || 10 զնստեալսն ընդ նմա add. B || 11 Եւ ինքն add. B || 14 կոոյն խոստովանոց B.

étant rendus, les saints à leur vue les suivirent de bon gré. Chemin faisant, Agathonicus enseigna aux soldats à connaître notre Seigneur Jésus-Christ, Dieu éternel.

Lorsqu'ils arrivèrent à la porte de la ville, le président Eutolmios prit place au tribunal. Il demanda : Où sont ceux qui méprisent les ordres de l'empereur? On lui dit : Ils sont présents devant votre haute Seigneurie, le noble Agathonicus, le petit-fils du grand Hippasius [Pasicus] et fils de l'éparque Asclépiade, c'est lui qui convertit * à sa religion le grand prince [Prinkips]. Le président lui dit : Est-ce vrai ce qu'on dit de toi? Saint Agathonicus, par la grâce et la sagesse qu'il avait reçues de Dieu, se mit à développer, d'après les saintes écritures, les merveilles et les miracles de Dieu; il émerveilla le président et ceux qui occupaient des sièges au conseil. Il ordonna de le frapper vigoureusement.

De là, [le président] se rendit auprès de l'empereur en Thrace, emmenant à sa suite les martyrs confesseurs du Christ, accablés de chaînes, pour que l'empereur lui-même les jugeât. En route il exécuta beaucoup [de chrétiens]. Le président voyant que quelques-uns d'entre les martyrs, à sa suite, ne pouvaient marcher à cause des grandes tortures, leur demanda s'ils revenaient à leur religion et immolaient aux idoles pour reprendre leur rang et en jouir, mais aucun ne consentit, et il leur fit trancher la tête sur place. Leurs noms

նոցն տեղւոջ եհաստ զզուելս նոցա . որոց անուանին էին . Զիննն, Թէոպրիպիտս, Ակինտինոս, զլլաւորք լեալ ի նէտկեարիա բարարին եւ գաւասին : Եւ ընկաւան գանապական սրտակն ի Քրիստոսէ եւ ի նոցն տեղւոջ թաղեցին շրթալիւքն զնոսս :

Եւ յորժամ հասին ի Քաղկեդոն ետես զՍեւերիանոս զի զեւ եւս բարոզէր զՔրիստոս . եհաստ սրով զզուելս նորա : Եւ յորժամ նաւեցին ի Բիւզանդիոն ձաղկեցին զսուրբն Ագաթնանիկոս եւ զալլ կապեալան եւ ոչ կարացին զարձուցանել ի Քրիստոսի յուսոյն : Եւ ինն * ի Բիւզանդիոյ եւ զնացին ի Սիւլզամբրոս բարարն յորում էր թագաւորն : Եւ անկ հատին զզուելս Ագաթնանիկոսի եւ Պոլինիկոսի եւ ալոց բազմայ բրիտանեայ իշխանայն : Եւ կատարի տօն Ագաթնանիկոսի, Զոտիկոսի, Զիննի, Թէոպրիպոսի, Ակինտանոսի, Սեւերիանոսի, Պոլինիկոսի, յՕգոստոսի ԻԲ :

* A fol. 14
1° b.

5

10

* B
p. 91 b.

[B * Ութօրեայ տօն է ննջման Աստուածածնին եւ յիշատակ Թովմայի առաքելոյ :

Առաքեալն Քրիստոսի Թովմաս՝ անուանեալն երկուորեակ՝ էր յերկրաստանից ընտրելոյ անտի : Իբրեւ վիճակեցին առաքեալքն զաշխարհս՝ եհաս Թովմայի երթալ ի Հնդկիս, եւ զինթացս ձանապարհորդութեան իւրոջ՝ էանց ընդ Միջագետս Հայոց եւ

2 գաւառին] եւ ի գաւառան B || 3 սրտակն] զգասկս անապական B || 4 ի բարարն Քաղկեդոն B || 5 սրով] սուսերով B — Բիւզանդիոն] Բիւզանդիա B — ձաղկեցին] ուժղին add. B. || 7 Սիւլզամբրոս] Սիւլեմբոս B || 8 զզուելս] երանելոյն add. B || 9 Տօն] սրբոյն Ագաթնանիկոսի add. B || 10 Ակինթնոսի B — յՕգոստոսի ԻԲ] եւ նաւատորդի ԺԲ add. B.

étaient : Zénon, Théoprepis, Acindynus, notables de la ville de Néocésarée et de la province. Ils reçurent la couronne impérissable du Christ. Ils furent inhumés au même endroit avec leurs chaînes.

Lorsque le président arriva à Chalcédoine, il vit Sévérianus qui prêchait encore le Christ; il lui fit trancher la tête par l'épée. Et lorsqu'ils firent voile pour Byzance là ils flagellèrent saint Agathonicus et les autres prisonniers, sans pouvoir les détourner de l'espérance du Christ. Ils quittèrent Byzance pour la ville de Silybria, où se trouvait l'empereur; et là ils tranchèrent la tête à Agathonicus, à Prinkips et à de nombreux autres notables chrétiens. La fête des saints Agathonicus, Zotieus, Zénon, Théoprepis, Acindynus, Sévérianus, Prinkips, se célèbre le 22 Août.

* A fol. 14
1° b.

* B
p. 91 b.

[B * Huitième jour de la fête de la dormition de la mère de Dieu et commémoration de l'apôtre Thomas.

L'apôtre du Christ Thomas, surnommé le Jumeau, était l'un des douze élus. Lorsque les apôtres se partagèrent au sort la terre, Thomas fut désigné pour aller aux Indes. Au cours de son voyage, il traversa la Mésopotamie

Ատորոյ : Եւ առաքեաց զեղբայր իւր զԹադէոս չեղեալս առ Աբգար թագաւոր Հայոց՝ կատարել զիտատունն Փրկչին առ նա. ուր զբազունս ի զիցածոյ մարդկանէ լուսաւորեաց մկրտութեամբ սուրբ աւազանին :

Իսկ ինքն երանելին Թովմաս քարոզեաց Պարթևաց եւ Մարաց՝ Պարսից եւ Կրմահայոց, Բակարիացաց եւ Մոզուց՝ մինչեւ ի Սինէացիս, ընդ ամենայն տեղիս առնելով նշանս եւ սքանչելիս անուամբն Քրիստոսի եւ զարձուցանելով զբազունս ի հաւատոս ճշմարտութեան, հաստատելով եկեղեցիս եւ կարգելով պաշտօնեացս ի տեղիս տեղիս :

Երջեցաւ եւ յաշխարհն Եթովպացոց որք Հապէշ կոչին եւ աւետարանեաց զՅիսուս Քրիստոս : Գնաց եւ ի գուսուս թագաւորութեան երկց մոզուց, որք եկին չեքկրպագութիւն ծննդեանն Քրիստոսի եւ մկրտեաց զնոսս եւ արար իւր գործակիցս ի քարոզութիւն աւետարանին :

Ապա եհաս ի Հնդկիս՝ քարոզէր զՔրիստոս ընդ ամենայն աշխարհն, եւ առնէր նշանս մեծամեծս. յոր հաւատացին բազումք եւ մկրտեցան յոնուն ամենատուրք Երրորդութեան : Բայց Մծղիս արքայ * Հնդկաց զբաւեալ ի քրմաց կարաւ զԹովմաս եւ բազունս չարչարեաց : Ապա աշտեիւ խոցեալ ի չարից զինուորաց ընդ չորեսին կողմանս իւր, կատարեցաւ ի Բաղամիդիս քաղաքի եւ անդ թաղեցաւ : Եւ զերեզման սուրբ առաքելոցն է հոչակաւոր ուխտատեղի մինչեւ ցայսօր ժամանակի, յորմէ բազունս բժշկութիւնք կատարին ի փառս Քրիստոսի :

* 13
p. 92 a.

des Arméniens et des Syriens. Il envoya son frère Thaddée à Édesse au roi d'Arménie, Abgar, pour accomplir la promesse que lui avait faite le Sauveur, et là il illumina beaucoup de gens adonnés à l'idolâtrie, par le baptême des saints fonts.

Quant à lui, le bienheureux Thomas, il prêcha aux Parthes et aux Mèdes, aux Perses et aux Kirmans, aux Bactriates et aux Mages et jusqu'en Chine, opérant partout des miracles et des prodiges au nom du Christ, convertissant beaucoup de gens à la vraie foi, établissant des églises en plusieurs pays et des ministres pour le culte.

Il parcourut aussi l'Éthiopie, qui s'appelle Abyssinie, et y évangélisa Jésus-Christ. Il se rendit dans les provinces du royaume des trois mages qui vinrent à l'adoration de la naissance du Christ, et il les baptisa et en fit ses coopérateurs à la prédication de l'évangile.

Il arriva ensuite aux Indes, prêcha le Christ dans tout le pays, y fit de grands prodiges, auxquels nombre de gens crurent et se firent baptiser au nom de la très sainte Trinité. Mais le roi des Indes Mejdèh, * excité par les prêtres païens, fit arrêter Thomas et le tortura beaucoup. Ensuite blessé par les lances de quatre soldats et des quatre côtés, l'apôtre mourut en la ville de Balamidis et y fut enterré. Le tombeau du saint apôtre est un lieu de pèlerinage célèbre jusqu'aujourd'hui, et bien des guérisons s'y opèrent pour la gloire du Christ.

* 13
p. 92 a.

Իսկ յետ կատարմանն սուրբ սուարելոյն՝ ձի ամն յաշակերտաց նորս Քսանդիկոս անուն՝ որ ընդ նմա երթեալ էր ի Հնդկիս, ապ լսորեպաշտ եւ երկիւզած յԱստուծոյ, ազգու ասորի ի Միջագետաց, աւեալ զիշերի զսուրբ նշխարս նորս զնոց վախաստամբ յաշխարհէն Հնդկաց եւ եկեալ բնակեցաւ ի Միջագետս Ասորոց, յՆիւսիսա բարբաբ, եւ սպասուսուրէր ի ծածուկ սուրբ սակերացն : Եւ յետ մեռանելոյ Քսանթիկոսի բարի խոստովանութեամբ՝ մնաց ի սուս նորս զբարուժ ժամանակս :

Եւ յաւուրս մեծի Կոստանդինոսի բարեպաշտ թագաւորին՝ Հաւատացեալք երկրին՝ տեսեալ զմեծամեծ սքանչելիսն որք լինէին ի նշխարաց սուրբ սուարելոյն, մեծարեցին զտեղի բնակութեան նորս : Երևեցին վկայարան վաչկուս էւ եկեղեցի ի նոսա, եւ զարգարեցին մեծագին սպասուր, եւ եկաց մնաց անդ մինչեւ ի ժամանակս Յուլիանոսի ուրացողին :

Եւ եղև ի սատակիլ նորս յաշխարհին Պարսից՝ զորքն Պարսից յարձակեցան մինչեւ ի Միջագետս Ասորոց, եւ ձի ամն ի զորագլխացն Պարսից Հանդիպեալ եղև զնշխարս սուրբ սուարելոյն Թովմայն՝ եղեալ ի պատուական զբրոցի, եւ ծածկեալ մեծագին Հանդերձիւ : Եւ Համարելով զանձ պատուական գտանել ի խնդութեանն ոչ երաց մինչեւ յերեկոյն : Եւ իբրեւ օրն նակնացաւ՝ խնդրեաց լոյս եւ երաց զգուշութեամբ : Այլ իբրեւ ետես զսուրբ սակերոսն՝ զպարայեալ զբուռեաց զնոսա յոսա երիվարացն, եւ ինքն տրամութեամբ ննջեաց : Եւ նոյնժամայն սկսան երիվարքն ամբոխիլ՝ եւ միմեանց կիցս արձակել եւ չարաչար վերսուրել զմիմեանս :

* B.
p. 92 b.

Après la mort du saint apôtre, un de ses disciples de nom Xanticus, qui était allé avec lui aux Indes, homme pieux et craignant Dieu, de nationalité syrienne de la Mésopotamie, ayant pris les saints restes pendant la nuit, s'enfuit du pays des Indes, et vint habiter la Mésopotamie syrienne, dans la ville d'Édesse. Il vénérail en secret les saints ossements, qui restèrent longtemps encore après la mort, en bonne confession, de Xanticus dans la maison de celui-ci.

Aux jours du grand Constantin, le pieux empereur, les fidèles du pays, témoins des grands prodiges qui s'opéraient des restes du saint apôtre, honorèrent sa maison d'habitation. Ils y construisirent un tombeau élégant avec église, et l'ornèrent de riches vases. Ils y restèrent jusqu'aux jours de Julien l'Apostat.

Lorsque ce dernier mourut en Perse, l'armée des Perses envahit le pays jusqu'en la Mésopotamie syrienne. Un des généraux perses, trouvant les restes du saint apôtre Thomas renfermés dans un précieux coffret et recouvert de riches étoffes, crut avoir trouvé un grand trésor et, de joie, ne voulut l'ouvrir jusqu'au soir. A la tombée de la nuit, il demanda de la lumière et l'ouvrit discrètement. Mais lorsqu'il aperçut les saints ossements, il entra en colère, les jeta aux pieds des chevaux et s'en alla coucher tristement. Aussitôt les chevaux se mirent à donner des signes d'inquiétude et * à se ruer les uns les autres, en se blessant gravement.

* B.
p. 92 b.

Եւ էր այք ծի Յուսուպի անուն զարմանիչ երիվարացն, սա իբրեւ ետես զեղևալան՝ շփոթեցաւ յոյժ, էջ վազվարակի յոտս երիվարացն, եւ զնէր զգոտծառ ամբոխելոյ նոցա : Եւ անեսալ ի գետինն լոյս ծագեալ ի սուրբ ոսկերացն, զարմանայք ահիւ ձեծաւ, եւ սպա որպէս յազգմանէն Աստուծոյ ժողովեալ ի կապերտ ինչ եւ ինքն զարհուրեալ ծոպխոջ լինէր վասն ամենայնի այտորիկ :

Եւ իբրեւ ի քուն կնուտ՝ ետես զերկինս բացեալ եւ հրեշտակ ծի ահեղակերպ ի նմանութիւն բոցոյ հրոյ լիչեալ կալք սու նմա . կոչեաց նա յանուանէ ասերով . Տես եւ ի ծիտ սու զձեծամեծս Աստուծոյ, եւ հաչեաց ի զօրութիւն սուրբ ոսկերացոյ որ կան ընդ սնարս քր : Յայնժամ ամբարձ զաչս լւր եւ տեսանէր սիւն ծի հրեղէն մերձ սու իւր ի վերայ ոսկերէն խարսխի ահագին բարձրութեամբ մինչեւ յերկինս, եւ խաչ ծի լուսեղէն ի վերայ նորս ի նմանութիւն ահան շափիղպ : Եւ հեռագոյն ի նմանէ երեւէին այ սիւնք մետասանք նոյնպէս հրեղէնք եւ երկնաբերձք, որոց խարսխք հաստատեալ կալին ի վերայ երկրի : Եւ ի վերայ իւրաքանչիւր սեանց ծի ծի խաչ լուսեղէն յովանց շափիղպ, եւ կամարք սքանչելք ի ծիմեանս կապեալք՝ ի գոյն զարդու սպիտակութեան մարգարտի :

Եւ ի վերայ կամարացն այ ջրեղէն կամար երկնագոյն կապուտակ սաւեանձեւ իբրեւ զամոյ ձածուցեալ, լի բազմութեամբ խաչազգեստ լուստիւղ մարդկան : Եւ ի վերայ

Il y avait un homme, nommé Houssoup, qui soignait les chevaux. Lorsqu'il vit ce qui se passait, il en fut fort troublé et se baissa auprès des pieds des chevaux pour y chercher la cause de leur emportement. Il aperçut sur le sol une lumière qui jaillissait des saints ossements, fut pris de grande stupeur et frayeur, et, comme mû par l'inspiration de Dieu, il les ramassa dans un linge, tout en réfléchissant avec effroi à tout ce qu'il venait de voir.

Lorsqu'il se fut endormi, il vit le ciel ouvert et un ange d'apparence terrible, en forme de flamme de feu, descendit près de lui, l'appela de par son nom en lui disant : Regarde et comprends les merveilles de Dieu, contemple la puissance de ces saints ossements qui se trouvent à ton chevet. Alors il éleva les yeux et vit une colonne de feu près de lui sur un socle d'or et d'une hauteur effrayante qui montait jusqu'au ciel. Une croix lumineuse le surmontait ressemblant à un zaphir. Plus loin apparaissaient onze autres colonnes, également de feu, atteignant le ciel et dont les bases reposaient sur la terre. Sur chaque colonne une croix lumineuse de zaphir et des arcades merveilleuses rattachées l'une à l'autre, d'une belle couleur blanche de perle.

Sur ces arcades d'autres arcades aqueuses, bleu de ciel, en forme de cristal, comme un nuage condensé, pleines d'une foule lumineuse de gens revêtus de la croix. Sur les arcades aqueuses un char divin, merveilleux à voir.

ջրեղէն կամարացն կառք աստուածականք՝ զարմանատեսք անխմանալիք, եւ որ նստէր ի վերայ նորա՝ անձառելի եւ անպատմելի փառօք զարդարեալ :

Եւ սերորէքն կապին շարք զնովա վեցիմեաներ, որոց թեւք էին իբրեւ զբոց հրոյ բորբոքելոց . եւ բերորէք բազմաշնայք կապին զարբոնական արթափն, որ նայել ոչ իշխէին ի փառս՝ աստուածապին երեւմանն : Եւ երկոտասան առաքեալքն երկոտասան ամթոռովք նստեալ յաջմէ եւ յահեկէ կառացն : Եւ յառաջին սիւնէն երանէր լոյս ահեկալկերալ ի նմանութիւն շողոց եւ սլանալք յարեւելք կոչս :

* B
p. 93 a.

Եւ հրեշտակն որ իջեալ կապ առ Ֆուստփայ՝ ասէ ցնա . Այլ գու, անտեր զբարանչեւիւղ որ երեւցաւ քեզ : Եւ նա ասէ . Արաչեմ զքեզ ծէք, պատմեա ինձ զինչ է ահագին եւ զարմանալի տեսիլս երեւեալ :

Ասէ ցնա հրեշտակն . Սիւնդ առաջին զոր տեսեր ծերձ առ սնարս քո, այլ բարոյութիւն առաքելոյն թուճալի է, որ աշակերտեաց զճնկիկս եւ զԱղբաւանս եւ զճաշս, որոց սակերքն կան ընդ սնարս քո : Եւ մտասան սիւնքն զոր տեսեր, իւրաքանչիւր առաքելոց բարոյութիւնն է չիւրաքանչիւր վիճակս հաստատեալ : Եւ կամարբոյ լուսեղէնք ի վերայ սեանցդ, այլ ընդհանրական եկեղեցիք են՝ շինեալ ի վերայ հիման առաքելոց եւ մարգարէից :

Եւ ջրեղէն կամարբոյ երկնագոյն ամպատեսիլ՝ լի ամբառ բազմութեամբ խաչադրեցից, այլ մկրտութիւն սուրբ աւազանին է, զի լուսաւորեալք սուրբ աւազանաւ մարքապարզ փայլեն ի կամարս երկինից : Եւ կառքդ ահեկակերալ զորտեսերդ այլ աստուածութիւնն

incompréhensible, et celui qui s'y trouvait assis, était entouré d'une gloire indescriptible, inénarrable.

Des séraphins à six ailes l'entouraient. Leurs ailes apparaissaient comme des flammes d'un feu violent. Des chérubins pleins d'yeux se trouvaient auprès du trône royal, et n'osaient contempler * la gloire de l'apparition divine. Et les douze apôtres se tenaient assis sur douze sièges, à droite et à gauche du char. De la première colonne sortait une lumière terrifiante, sous forme de rayon qui s'élançait vers l'orient.

* B
p. 93 a.

Et l'ange qui était descendu près de Houssoup lui dit : Homme, tu as vu les merveilles qui t'ont apparû. Il lui répondit : Je t'en prie, Seigneur, explique-moi ce que signifie cette vision terrible et merveilleuse qui m'est apparue.

L'ange lui dit : La première colonne que tu as vue près de ton chevet, c'est la prédication de l'apôtre Thomas, qui a instruit les Indes et les Albassais et les Arméniens, et dont les ossements sont à ton chevet. Les onze colonnes que tu as vues, représentent la prédication de chacun des apôtres établis dans les pays qui leur sont échus par le sort. Les arcades lumineuses sur les colonnes sont les églises dispersées dans l'univers, édifiées sur la base des apôtres et des prophètes.

Les arcades aqueuses, bleu de ciel, nuageuses, remplies d'une multitude de gens revêtus de la croix, représentent le baptême des saints fonts. Car ceux qui sont illuminés par les saints fonts resplendissent en toute pureté

է, հանգուցեալ ի վերայ նոր մկրտելոց եւ քարոզութեան առաքելոցն, եւ նստեալն ի մէջ կառայն Քրիստոս է՝ որպիս Աստուծոյ եւ երկրօտասան առաքեալքն լաղմեալք ի դատողական աթոռս ըստ խոստման Տեսան որ առ նոսա :

5 Եւ լոյսն ցոլացեալ չառաջին սիւնեյ չարեւերս կոչս, սչս բեղ առաջնորդէ չարեւերս տանել զնշխարսոյ, որում զու արժանաւորեցար հանդիպել եւ սպասաւորեցես զմա մինչև ցոր կելց քոց չաշխարհէս : Եւ ուրանօր զսպարումն սունէ լոյսն ցոլացեալ չարեւերս, սչն է տեղն բնակութեան սուրբ առաքելոցն : Եւ չորժամ մերձեսցիս չաշխարհս Հայոց՝ մկրտեսցիս յանուն Հօր եւ Որդուց եւ Հօգուցն սրբոց :

10 * Եւ զարթուցեալ այն՝ հիացեալ զարձացեալ կաչք իբրև զարբեալ, եւ ոչ գիտէր թէ զինչ առնիցէ : Ապա լոյսն որ ի սիւնէն ցոլացաւ՝ չայնապէս երեւէր առաջնորդել նմա եւ նա չարուցեալ վաղվադակի գնացր զինի լուսոյն ցոլացելոյ հանդերձ նշխարօքն :

* B.
p. 93 b.

Եւ իբրև եհաս լոյսն չաշխարհս Հայոց ի գաւառն Աղձնեաց ի տեղն մի Պալն կոչեցեալ, որ է առ զեղջն Հողձ անուն, անպանօր զադարումն էստ, եւ զիտաց այն եթէ անդ է բնակութիւն սրբոցն :

15 Եւ էր ի տեղւոյն չայնմիկ եկեղեցի մի, եւ սպասաւորէր եկեղեցւոյն քահանայ մի բարեպաշտօն եւ երկխաղձ յԱստուծոյ եւ մկրտեցաւ այն ի քահանայէն չայնմանէ, եւ կոչեցաւ անուն նորա Յովսէփ ըստ ձայնելոյ զնա հրեշտակին : Եւ զգիցաւ զգեատ կրօ-

dans les voûtes célestes. Le char terrifiant que tu as vu, c'est la divinité, reposant sur les nouveaux baptisés et sur la prédication des apôtres. Celui qui était assis dans le char est le Christ, le fils de Dieu, et les douze apôtres assis sur des sièges de juge selon la promesse du Seigneur qui leur a été faite.

La lumière qui jaillit de la première colonne vers l'Orient sera ton guide vers l'Orient, pour y transporter ces restes, que tu as été digne de rencontrer, et tu les desserviras jusqu'au jour de ta sortie de cette terre. Et là où s'arrêtera la lumière jaillissant vers l'Orient, sera l'endroit de la demeure du saint apôtre. Et lorsque tu seras arrivé près du pays d'Arménie, tu te feras baptiser au nom du Père, du Fils et du Saint-Esprit.

* L'homme s'étant réveillé, se sentit comme ivre d'extase et d'étonnement, ne sachant quel parti prendre. Alors la lumière qui jaillit de la colonne, parut visiblement lui servir de guide. Il se leva aussitôt et suivit la lumière qui jaillissait avec les restes.

* B.
p. 93 b.

Lorsque la lumière parvint au pays d'Arménie, dans la province d'Altsnik, à un endroit nommé Pali, près du village du nom de Holtz, elle s'y arrêta. Et l'homme comprit que c'était là que devrait être la demeure du saint.

Il y avait en cet endroit une église; et celui qui desservait l'église était un prêtre pieux et craignant Dieu. L'homme se fit baptiser par ce prêtre et prit le nom de Joseph, ainsi que l'avait interpellé, de sa voix, l'ange. Il revêtit l'habit

նաւորական եւ բնակեցաւ ի տեղւոջն հանդերձ սուրբ նշխարօրն եւ կոչեցաւ տեղին Պալիվանս :

Եւ այլն Յովսէփ սպասաւորէր սրբօջն ի տեղւոջն չաջնմիկ տմա վեց ամենայն սրբաթեամբ : Ապա նոջն տեսիլն երևէր նմա իբրև գառաջլնն, լոյսն ցորացեալ ի նշխարացն չարեւկս : Եւ նա չարուցեալ առնալ զնշխարան եւ վնայր վկի լուսոյն ի գառան Ռշաունեայ մինչև ցբլրակ ձի որ կայ հանդէպ Մանաղիկերտոյ՝ ի վերայ գեղջն որ կոչի Բձիծս : Եւ էր բնակեալ միաջնակեաց ձի հրեշտակաբօն վարուք եւ բնակեցաւ սա նմա այլն Յովսէփ սուրբ նշխարօրն եւ կրօնաւորեալ ի միասին սպասաւորէին սրբօջն մինչև ցոր մահուան խրեանց :

Եւ նախարարք աշխարհին որ էին ի մեծ տանէն Արծրունեաց՝ վանս շինեցին գտեղին եւ կարգեցին ի նմա քահանայս հանդերձ կրօնաւորօք, որ կայ մինչև ցայսօր, եւ կոչն վանք սուրբ Թովմայի առաքելոյ : Եւ սաղմոսիք եւ օրհնութեամբ եղին դասք նշխարան ի քարեայ տապանի, ի զրանդի եկեղեցոյն, յոր՝ մ տեղւոջ բժշկութիւնք բազումք լինին ի վառս ամենասուրբ՝ Երրորդութեան : Աստաբի տօն սուրբ առաքելոյն Թովմայի՝ Նուասարդի ժԻ՛ : Եւ Օգոստոսի ԻԲ՛ :

Ի ամին աւուր յըշտով Սինիօրխանօսի եւ Տիմօթէի, որ ի ժամանակս Աբելիանոսի կատարեցան վանս Բրիտոսի հաւատոյն ի Հռոմ :]

religieux et établit sa demeure en cet endroit avec les saints restes et l'endroit fut nommé Palivank (Couvent de Pali).

Et l'homme, Joseph, desservit le saint en toute sainteté, à cet endroit, pendant six années. Ensuite la même vision lui réapparut comme la première fois : la lumière jaillissant des saints restes se porta vers l'Orient. Il se leva, prit les restes, et suivit la lumière, dans la province de Rechtounik, jusqu'à une colline qui fait face à Manaskert, au-dessus du village nommé Betsits. Il y habitait un ermite, qui menait une vie d'ange. Joseph établit sa demeure, avec les saints restes, auprès de lui. Ils vécurent ensemble comme religieux et tous les deux servirent le saint jusqu'au jour de leur mort.

Les satrapes du pays, qui étaient de la grande maison des Artsrounik, construisirent un couvent en cet endroit et y établirent des prêtres avec des religieux. Ce couvent existe encore aujourd'hui et est appelé monastère du saint apôtre Thomas. On déposa, avec psalmodies et des cantiques de bénédiction, les saints restes dans un tombeau de marbre, dans le vestibule de l'église, où beaucoup de guérisons s'opèrent pour la gloire de la * très sainte Trinité. La fête du saint apôtre Thomas se célèbre le 12 Navasard, le 22 Août.

En ce même jour, commémoration de Symphorianos et Timothée, qui aux jours d'Aurélien moururent pour la foi du Christ à Rome.]

* B
p. 94 a.

* B
p. 94 a.

Նաւասարդի ժԿ և Օգոստոսի ԻԳ : Բնծորեայ տօն է ննջման ամենօրհնեալ կուսին
Մարիամու և վկայաբանութիւն Իրինոսի եպիսկոպոսի :

Սուրբ Երինոս՝ եպիսկոպոս էր Սերմոպոլոս գաւառին, ի ժամանակս կուսապետ ար-
քային Գիովղետիանոսի : Եւ կալան զնա անօրէն զօրակներն ևւ տարան ի Պանոնիա,
սա դատաւորն Պուպոս . և խոստովանէր ևւ բարոյէր զձշմարիտ հաւատն ի Տէր մեր
Յիսուս Բրիտոս : Չարչարեցին զնա ուժգին ամնջանօր ևւ արկին ի բանոյ :

Եւ շատ աւուրց հրամայեաց հանել ի բանտէն ևւ հատանել զզլուխն : Եւ յորժամ
հատանէին ևկաց ի վերայ կամրջին տարածեաց զձեռս իւր աղօթեաց այսպէս . Տէր,
բաց զդռնն երկնից ևւ ընկալ զոգի ծառայիս քո, զի վասն ժողովրդեանս քո ևւ վասն
կաթողիկէ ևկեղեցոյ քո չարչարեցաց ևւ հեղուժ զարիւնս իմ : Եւ յորժամ հատին
զզլուխն, ընկեցին զմարմինն ի գետն որ կոչի Սառոն, չՕգոստոսի ԻԳ :

1 ամենօրհնեալ կուսին Մարիամու] սասուածածնին ևւ յայտ աւուր վկայութիւն սրբոյն
Իրինոսի եպիսկոպոսին B || 3 Երինոս] Իրինոս B — ի Սերմոպոլի գաւառին B || 5 Պուպոս]
Պուրաս B — բարոյէր] համարձակ add. B || 7 ևւ յեա . . կամրջին] ևւ յորժամ հանին ի
վերայ կամրջին զլսասել զնա B || 8 իւր] յերկինս add. B || 11 Սառոն] Սառն B —
չՕգոստոսի ԻԳ] ևւ Նաւասարդի ժԿ add. B.

13 NAVASARD, 23 Aout.

Neuvième jour de la dormition de la Vierge Marie glorifiée de tous
et martyre de l'évêque Irénée.

Saint Irénée était évêque de la province de Sirmium, au temps de l'em-
pereur Dioclétien, l'idolâtre. Les soldats impies le saisirent et le condui-
sirent en Pannonie chez le juge Probus. Il confessa et prêcha la vraie foi en
notre Seigneur Jésus-Christ. On lui fit subir de cruelles tortures, et on le
jeta en prison.

Quelques jours après, le juge ordonna de le faire sortir de la prison et de
lui trancher la tête. Lorsqu'on était pour lui couper la tête, il s'arrêta sur
le pont, étendit ses mains et pria ainsi : Seigneur, ouvre-moi la porte du
ciel et reçois l'âme de ton serviteur, car c'est pour ton peuple et pour ton
Église catholique que j'ai subi les tortures et que je verse mon sang.

Lorsqu'on lui trancha la tête, on jeta le corps dans le fleuve qui s'ap-
pelle la Salve, le 23 Aout.

* B
p. 95 a.

[B * Յայսմ աւար սօն է սուրբ քահանայապետ Իրինիայի եպիսկոպոսի Լուկասոսու,
հետեւոյն սուրբերոցն :

Սուրբ Իրինիոս մեծ սրննն աստուածպաշտութեան հաւատոց եւ աստուածազգեաց հպրատական եւ վարդապետան եկեղեցւոց, հզօր ակոյտեանն ճշմարտութեան, եւ յաղթահարչն հակառակն հերետիկոսաց՝ հետեւեալ գոյով սրբոց սուրբերոցն : Որ եւ եկաց եպիսկոպոս Լուկասոսու ի Գալլիա, ի ժամանակա Մարկոսի եւ Անտոնինոսի թագաւորաց : Սա հետեւեցաւ եւ ընկալուց եղև սուրբ առաքելոցն, եւ բազում դրեանս սքանչելիս վասն ուղղափառ եւ սուրբ հաւատոց եկնոյ ի սուրբ եկեղեցի՝ առ ի հաստատութլան քրիստոնէութեան վարդապետութեան : Յորձէ եւ որք վնի Նորա եկին վարդապետք եկեղեցոյ ընկալան դպտածառս եւ դերանակ եւ վերանն մեկնութեան աստուածաշունչ սուրբ գրոց ի բանս իւրեանց : Չի եղև մեկնիչ ամենայն աստուածաշունչ գրոց, եւ վարդապետ ի հեթանոսաց վարձոցց եւ լուսաւորեաց նշանօք եւ վարդապետութեամբ եւ առաքինի վարուք :

Եւ ապա յետ հովուելոց բարիք զժողովուրդն եւ անարատ պաշտելոց զեպիսկոպոսութլանն ի Գալլիա ի քաղաքն Լուկասոսու, եւ դատուան յորդորելոց ի վկայութլանն եւ զեկեղեցւոց զեկան բարիք զեկավարելով բազում բանս շահաւէտս եւ պատուիրանս օգտակարս խօսեցաւ, եւ զգրովս ի խորհրտութեանէ աստանալի յախշտակեաց՝ եւ Գրիստոսի մարտիրոսս արար եւ պողոպեղեաց Աստուծոյ ի ժամանակա հարսմանայն Անտոնի-

* B
p. 95 a.

[B * En ce jour, fête du saint prêtre martyr Irénée, évêque de Lyon
et imitateur des apôtres.

Saint Irénée, la grande colonne de la piété et de la foi, le prélat revêtu de Dieu et le docteur de l'Église, le puissant champion de la vérité et le vainqueur des adversaires hérétiques, était l'imitateur des saints apôtres. Il devint évêque de Lyon en Gaule du temps des empereurs Marc et Antonin.

Il suivit et devint l'hôte des saints apôtres. Il laissa à la sainte Église nombre de livres merveilleux sur la sainte foi orthodoxe, pour l'édification de la doctrine chrétienne. Et ceux qui vinrent après lui, les docteurs de l'Église y puisèrent les raisons, la manière et les règles pour commenter les saintes Écritures, inspirées de Dieu, dans leurs discours. Car il fit le commentaire de toutes les écritures inspirées de Dieu, il convertit nombre de païens, les illumina par des miracles, par sa doctrine et sa vie pleine de vertus.

Après avoir bien gouverné son peuple et accompli sans tache son ministère d'évêque, en Gaule, dans la ville de Lyon; après avoir encouragé nombre de personnes au martyre et bien tenu le gouvernail de l'Église, parlé de choses édifiantes et donné des conseils utiles, il arracha beaucoup de gens à l'erreur du démon et les fit martyrs du Christ; il produisit des fruits pour Dieu à l'époque de la persécution d'Antonin. Il ne cessa d'exhorter et d'encourager

նստի : Այլ եւ ծիշա չարգրէր եւ բաջարէր զՔրիստոսի խոստովանողն եւ զբոլոր
 հօտն իւր պլինդ կալ ի հաւատան եւ արխարար մեսանել, եւ չթողար զբ կորնչել :

Ընդ սրա եւ զինքն կալան եւ բանդեցին, եւ բերեալ յատեան յամօթ արար զձեռնա-
 5 յիսն բւաւար խոստովանութեամբն Քրիստոսի եւ համարձակ վկայելոյ զՔրիստոս
 ճշմարիտ Աստուած, յաղագս սրոյ ազգի աղբի տանջանօք սրոյ եւ հրոյ չարչարեցին
 զնա եւ նեղեցին զառնութեամբ կապանաց եւ բանդից : Եւ ապա յետ պէս պէս հալա-
 ծանացն եւ զառնագոյն չարչարանացն յրժամ ոչ ուրացաւ զՔրիստոս եւ ոչ զոհեաց
 կռոյցն ընդ ազոց բաղմոց խոստովանողացն որք էին ի հօտէն իւրմէ՝ զլրատեալ սրով
 կատարեցաւ վառուար վկայութեամբ ընդ բաղմութեան ընկերացն ի վրաս Քրիստոսի :]

10 * Նաւասարդի ԺԳ եւ Օգոստոսի ԻԳ : Վկայաբանութիւն սրբոյն Տիմոթէոսի :

* A fol. 14
 v° a.

Աստուծոյ սիրելին եւ սքանչելի աչն Տիմոթէոս, էր ի Պաղեստինոյ երկրէն, զար-
 դարեալ ասառւածահաճոյ վարուք, վարդապետ լեալ բարեպաշտ հաւատոցն Քրիստոսի :
 15 Եւ գնացեալ ի Գաղա քաղաքն, եկաց առաջի Ուրբանոսի ամբարիշտ իշխանին, խոս-
 տովանեցաւ զբարեպաշտ հաւատն քրիստոնէութեան եւ պատմեաց զսորհուրդ ծար-
 դելութեան Տեառն ձերոյ Յիսուսի Քրիստոսի վասն վրկութեան ամենայն աշխարհի :

10 Վկայաբանութիւն Վկայութիւն սրբոյ վկային B || 13 գնացեալ էրթեալ B ||
 15 Յիսուսի Քրիստոսի om. B.

les confesseurs du Christ et toutes ses ouailles à rester inébranlables dans
 la foi et à mourir vaillamment. Il ne laissait personne se perdre.

On le saisit aussi, avec d'autres, et on le mit en prison. Introduit devant le
 tribunal, il humilia les Hellènes [les païens] par sa confession lumineuse du Christ
 et par son témoignage intrépide pour le Christ, vrai Dieu, c'est pourquoi on le
 soumit à diverses tortures par l'épée et le feu, et on le maltraita cruellement
 aux fers et à la prison. Après diverses persécutions et de plus cruelles tor-
 tures, lorsqu'il n'eut point renié le Christ, ni immolé aux idoles, il fut, avec
 beaucoup d'autres confesseurs qui étaient de son troupeau, décapité par le
 glaive et mourut en glorieux martyr avec ses nombreux compagnons pour la
 gloire du Christ.]

14 NAVASARD, 24 Août.

* Martyre de saint Timothée.

* A fol. 14
 v° a.

L'aimé de Dieu et l'excellent homme Timothée était du pays de Pales-
 tine, orné d'une conduite agréable à Dieu, ayant prêché la foi pieuse du Christ.
 Il se rendit à la ville de Gaza, se présenta devant Urbain, le président impie,
 professa la pieuse foi du christianisme et développa le mystère de l'Incarna-
 tion de notre Seigneur Jésus-Christ pour le salut du monde entier.

Եւ իշխանն առաւել ի սրածառթիւն բորբոքեցաւ, եւ այնչափ չարչարեաց գտորն Տրմոթէոս ձկնչեւ բազմաց ասել թէ՛ մեռաւ . եւ նա վասն սիրոյն Քրիստոսի համբերէր :

Արկին ի բանաւ եւ ստիպելն ուրանալ ՂԲրիստոս եւ զոջն զիւայ եւ վրկիլ ի տանջանաց եւ ի մահուանէ . եւ նա վասն յուսոյն Քրիստոսի զմահն լաւ համարէր քան զվասն կուոցն կեանքն : Ապա ընկեցին ոչ ի խիտ բորբոքեալ հուր զի մի վութով մեռանկից եւ յերկար աչքեալ եւ սուրբն սրթթկով աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած նուասարդի ժԻ :

Յայսմ աւուր սուրբն Ագապիոս եւ սրբուհին Գեկղիս ի բարաբէն Գապա յանօրէն իշխանէն բաղում չարչարանօք տանջեցան եւ վասն զի ոչ ուրացան զՔրիստոս եւ ոչ

* A fol. 14
v° b. պաշտեցին զկուռան, գաղանաց կերակուր * եղևն եւ փոխեցան առ Քրիստոս :

* B
p. 96 a.

B] * Վերադարձունն պատուական նշխարացն սուրբ առաքելոյն Բարդղղմէոսի :

Սուրբ առաքելոյն Բարդղղմէոս ի գանազան քաղաքս եւ ի գաւառս գանուն Տեառն յապոնսպէս մարդկան քարոզեաց եւ խաչեցաւ ի Հաչք չարեւելս : Չսա ստորեղին ի տապանի քարեղէն՝ որք ի վախճանի իւրում անկ հաւատացեալք գտան, եւ եղին ի յՈւրբանուպօլս : Եւ քանզի սուրբ տապանն այն մշտահաս զբժշկութիւնն բլխէր՝

2 սիրոյն] յուսոյն B — Քրիստոսի] արիարար *add.* B || 4 զիւայ] կուոցն B || 5 յուսոյն *om.* B — Համարէր] համարեցաւ B || 7 յերկար] ընկ յերկար B — եւ սուրբն *om.* B — Աստուած] նուասարդի ժԻ եւ Օգոստոսի ԻԻ *add.* B || 8 Յայսմ աւուր] Ի սմին աւուր B || 9 չարչարանօք տանջեցան] տանջանօք չարչարեցան B || 10 Քրիստոս] Աստուած B.

La colère du président redoubla; et il fit torturer saint Timothée à tel point, que beaucoup le tinrent pour mort; mais il endura tout pour l'amour du Christ.

On le jeta dans la prison et on le contraignit à renier le Christ, à immoler aux démons, pour éviter les tortures et la mort, mais il préféra la mort à cause de l'espoir du Christ à la vie pour les idoles. Ensuite on le jeta dans un feu, pas trop ardent, pour qu'il ne mourût pas trop vite et qu'il brûlât lentement. Le saint, tout en priant, rendit son âme à Dieu le 24 Navasard.

En ce jour, saint Agapius et sainte Thècle de la ville de Gaza furent soumis à beaucoup de tortures par le président impie, et pour n'avoir pas renié le Christ ni adoré les idoles, ils devinrent la nourriture des bêtes fauves * et s'en allèrent auprès du Christ.

* A fol. 14
v° b.

* B
p. 96 a.

[B * Retour des précieux restes du saint apôtre Barthélemy.

Le saint apôtre Barthélemy prêcha ouvertement aux gens le nom du Seigneur dans plusieurs villes et plusieurs provinces, et fut crucifié dans la partie orientale de l'Arménie. Il fut déposé à Albanopolis dans un tombeau en pierre par les fidèles témoins de sa mort. Et comme le saint tombeau était devenu une source intarissable de guérisons, des populations nombreuses

ընկնանային ժողովուրդը բազումը որք ի հիւանդութիւնս էին եւ ազատէին ի արտ-
մեցուցանողաց իւրեանց ակտիցն եւ հաւատային ի Քրիստոս :

Արդ զպս տեսանելով բանասիրտին սպասաւորքն՝ մոլեգնէին ընդլէճ նշանապործ
տապանին աչնմիկ : Որ եւ առեալ ընկեցին գտտպանն եւ զարբոջն մարմինն ի ծով անդր
5 հանդերձ եւ այլ չորս եւս տապանօր սուրբ մարտիրոսաց չորից, որոց անուանքն են
այսօրիկ . Պապիանոն, Լուկիանոն, Գրիգորիոն եւ Ակակիոն : Եւ բերեալ գտտպանն
ծովուն եհան ի կղզին որ կոչւիւր Լիպարի, եւ անդ յարմարեցան :

Իսկ սուրբ մարտիրոսն իբրևս զհետ թագաւորի երթալին՝ ուր եւ հոմեցաւ հանդչի
մեծ առաքեալն, եւ անդ զնա թողին եւ առժամայն ի լետս դարձան, ուր եւ իւրարան-
10 չիւր ուրուք բնակիլ հոմեցաւ աստուածային նախախնամութիւնն : Պապիանոս՝
յճմիրա բարբըն Սիկիլացոց, եւ Լուկիանոս՝ ի Մեսենիոն, Գրիգորիոս՝ ի Կալմինի
բարբըն Կարաբլու եւ Ակակիոս ի Վակարաս բարբըն կոչեցեալ :

Յայնժամ Արթիւնի կախկողտի որ զեպիսկոպոստանն զուարթապէս ուղղէր՝
աստուածային առաքեալն զինքն չիշեցուցանէր երեւմամբ, առժամայն փութացաւ ի
15 տեղին եւ իբրև ետես զմեծ եւ զհաջաւոր նշանն՝ սրանչայցմամբ լցեալ՝ եւ փոխանակ
բարբաւէր . Ուստի՝ բեկ այչափ զուարթ հարստութիւնս եղև ո՛վ Լիպարիա, բազում
ասուգապէս ցնծայար եւ առաւելապէս փառաւորեցար, պարեմ, եւ լույստան, ընկալ
իւրական ձևօք եւ զոչեսա առ նա . Բարի եկիր Տեսուն առաքեալով : Զայստօրիկ եւ այլ

atteintes de quelque infirmité y accouraient et étaient délivrées des maux qui les affligeaient et croyaient au Christ.

Ce que voyant, les serviteurs du démon devinrent furieux contre le tombeau miraculeux. Ils s'emparèrent du tombeau et le jetèrent avec le corps du saint à la mer, en même temps que les quatre autres tombeaux de quatre martyrs dont les noms sont les suivants : Papianus, Lucianus, Grégorius et Akakios. La mer rapporta et déposa les tombeaux sur une île nommée Liparis, et ils y restèrent.

Les saints martyrs avaient suivi le grand apôtre comme un roi, mais là où il lui plut de s'arrêter, là ils l'abandonnèrent et retournèrent aussitôt à l'endroit où la divine providence daigna leur désigner la demeure à chacun : Papianus à la ville d'Amila en Sicile; Lucianus à Messine; Grégorius à Kolimi, ville de la Calabrie, et Akakios à la ville nommée Ascali.

C'est alors que le divin apôtre, en une vision, se rappela au souvenir de l'évêque Agathon, qui dirigeait l'évêché avec beaucoup de zèle, et qui s'empressa aussitôt sur le lieu, et en apercevant le grand et terrifiant miracle, plein d'enthousiasme, il s'écria : O Liparis, d'où te vient-il tant de belles richesses? Tu es vraiment heureuse outre mesure, et tu es glorifiée supérieurement. Forme des chœurs, et danse de joie, accueille de tes propres mains et crie à lui : Sois le bienvenu, apôtre du Seigneur. L'évêque parla ainsi et en

ևս ոչ սովաւս եպիսկոպոսն առ նա տօսցեալ ևս գովեալ գառաբեաին ևս զկղզին՝
հանդոյց զսանն :

Եւ քանզի հարկ էր զգաստուական տապան կայուցանել ի նշանաւոր տեղոջ, յբրտմ
ևս տաճար շինել հանդերձեալ էր ի վառս ամենապալ առաքելոցն ևս եղեալ անդ գաս-
պանն սուբբ : Որ ևս տաճամայն բազում բժշուքիւնս արար ի հիւանդս ևս յսխտածէսս 5
ևս ի զվահարս հանապոյօր :

Եւ յետ անցանելոյ բազում ժամանակայ՝ ի յաւուրս Թէոփիլոսի թագաւորի, վասն
բազում ճեղաց մերոյ առեալ Հագարացիքն զամենայն կղզին Լիպարիւս զի ևս ոչ մնաց
մարդ ևս ոչ մի :

Եւ իշխանն Պէնեւէնդոյ զիտէր ևս լուեալ էր զսքանչեկիս առաքելոցն ևս վասն ջերմն
հաւատոյն զոր եռաչք առ սուբբն, առաքեաց արս նաւօք ի բարաբէն Մարքիմոն, ևս ետ
բազում ինչս ևս աղաչեաց զի երթեալ սուցեն զճեճ գանձն անդին, զոր ևս արարին : Եւ
իշխանս այս իբրեւ լուաւ եթէ գայ տապանն հետի ի ծովէն, սու զեպիսկոպոս տեղոցն
ևս զամենայն կղերիկոսն ևս զժողովուրդն ևս զնային ընդ առաջ մինչև ի բարաբն
Պենիմէնդ ևս եղ ի գեղեցիկ տեղոջ ևս սունէ միշտ ողջութիւն հաւատացելոցն ի վառս 15
Դրիստոսի Աստուծոյ մերոյ :]

bien d'autres termes à l'apôtre et après l'avoir loué de même que l'île, il termina son allocution.

Et comme il fallait déposer le précieux tombeau en un lieu célèbre, où devait s'ériger un temple à la gloire du très célèbre apôtre, ils transportèrent en cet endroit le tombeau, qui accomplit aussitôt et tous les jours de nombreuses guérisons aux malades et aux infirmes et aux possédés du démon.

Longtemps après, aux jours de l'empereur Théophile, à cause de nos innombrables péchés, les Sarrasins s'emparèrent de toute l'île Liparis, de sorte qu'il n'y resta plus personne.

Le prince de Bénévent qui connaissait et avait appris les miracles de l'apôtre, mù par l'ardente foi dont il était animé envers le saint, envoya des gens avec des navires de la ville d'Amalphi, dépensa de fortes sommes et les pria d'aller lui rapporter le grand trésor inestimable. Ce qu'ils firent. Et ce prince, lorsqu'il eut connaissance que le tombeau revenait seul nageant sur mer, prit avec lui l'évêque du lieu et tout le clergé et la population et ils se rendirent au-devant jusqu'à la ville de Benendos. Il fit déposer le tombeau dans un magnifique endroit, où il accomplit toujours des guérisons aux fidèles pour la gloire de notre Dieu le Christ.]

Նաւասարդի ժե և Օգոստոսի Իե : Տօն է ամենաբարբառհայ Ատուածածնին զոր
կարգեաց սուրբն Գրիգոր Լուսաւորիչ :

Սուրբ Գրիգոր Լուսաւորիչն և մեծ հաչրապեան ամենայն Հայոց Մեծաց կործանեաց
զամենայն պատկերս կռօցն և երարձ զգլխապաշտութիւնն յաշխարհէս Հայոց և
Վրաց և Արուանից, և լիփսմանկ շինեաց եկեղեցիս յանուն սուրբ ատուածածնին
Մարիամու և սուրբ Կարապետին Յովհաննու : Եւ զտօնս պղծութեանն՝ լիփսեաց ի
տօնս սրբութեան, զի մինչ ի կռապաշտութիւն էր աշխարհս, տօնէին աչսօր Անահիտ
տիկնոջն և կօչէին զնա ճեանդ ալքոջն Արամազդաց օր է Ափրոյլիտէս ըստ յունա-
կանին :

Իսկ յորժամ շինեաց սուրբն Գրիգոր զտեղի կռօցն՝ եկեղեցի ի գիւղն Երբիլա յեկեղեցեաց
զաւան յանուն Ատուածածնին որ մինչեւ ցայսօր մեծամեծ սրանչելիք կատարի
անդ անուամբ տիրածօրն :

Կարգեաց սուրբ Լուսաւորիչն մեր զպչս տօն Նաւասարդի ժե և Օգոստոսի Իե :

3 Սուրբ . . . մեծաց] Մեծ հաչրապեան Հայոց սուրբն Գրիգոր՝ կործանեաց B || 7 կռապաշտութիւն] կռապաշտութեան B — աչսօր] յանուն *add.* B || 8 ճեանդ] մեծի սրբոյն *add.* B || 10 կռօցն] Անահայ *add.* B || 11 զաւան] զաւտօր B — յանուն] սուրբ *add.* B.

15 NAVASARD, 25 Aout.

Fête de la très sainte mère de Dieu établie par saint Grégoire l'Illuminateur.

Saint Grégoire l'Illuminateur et le grand patriarche de toute la Grande Arménie détruisit toutes les statues des idoles et supprima le culte du démon du pays d'Arménie, de Géorgie et d'Albanie. A leur place il fit ériger des églises au nom de la sainte mère de Dieu Marie et de saint Jean le Précurseur. Il changea les fêtes impures en des fêtes saintes, car du temps où le pays se trouvait dans l'idolâtrie on célébrait en ce jour la fête de la déesse Anahit et on l'appelait la fille du mâle Aramazd; c'était l'Aphrodite des Grecs.

C'est alors que saint Grégoire construisit sur l'emplacement des idoles une église, dans le village d'Eriza, dans la province d'Ekeliats, au nom de la mère de Dieu, où de grands miracles s'opèrent au nom de la mère du Seigneur jusqu'aujourd'hui.

Saint Grégoire notre Illuminateur établit cette fête le 15 Navasard, le 25 Aout.

Յայժ ուսար սան սրբոյն Աթանասի եպիսկոպոսի որ զորբուհին Խանթուշ ձկրտեայ :

* A fol. 15
1° a.

Երանելի աղախինն Քրիստոսի Խանթուշ՝ էր ի * Սելեւկիոյ, ի ժամանակս Վարդերիանոսի ամբարշտ արքային եւ ցանկալը բրիտաննէական հաւատոյն եւ աստուածալին մկրտութեանն եւ աղաչեայ զմայրն զի լինիլի բրիտաննեայ եւ նա սչ կամէր ալ խափանէր :

Իսկ երանելին Աթանասիոս եպիսկոպոսն Տարսն քաղաքին ուսուցանէր զբանն կենաց եւ առնէր մեծամեծ սքանչելիս : Եւ հրեշտակ Տեառն սսէ ցԽանթուշ եթէ . Աթանաս եկեալ է ի Սելեւկիոս . եցսց նմա եւ զկերպարան եւ զբատկեր երեսացն : Առ ընդ իւր երկուս ծառայս եւ պատճառս ել մօրն եթէ . Առ դաշտակն իմ երթամ . եւ զնոց առ եպիսկոպոսն երկիր եղազ նմա եւ հայցէր ի նմանէ զաստուածալին մկրտութիւնն : Եւ նորա արարեալ զնշան սրբոյ լաւչին ի վերայ երկրի եւ բլրեաց ի տեղւոյն աղբիւր եւ երեւեցան նոցա երկու հրեշտակք ի կերպարանս զօրականաց ունեկալ ի ձեռս իւրեանց սպիտակ հանդերձս վասն զպեղեցանելոյ զԽանթուշ ի մկրտութիւնէն :

Եւ յորժամ ձկրտեցաւ յանուն սուրբ Երրորդութեանն, հաղորդեցաւ ի պատուական

1 սան ... ձկրտեայ] վկայութիւն Աթանասի եպիսկոպոսի եւ Խանթուշի որ ձկրտեցաւ B
|| 3 ամբարշտ] կուսպաշտ B || 4 աղաչեայ] աղաչէր B || 6 ի Տարսն B || 7-9 Տեառն ...
ծառայ] ի տեղեան երեւեալ Խանթուշի ասոց վասն Աթանասի եթէ զարց է ի Սելեւկիոս,
ճանոց նմա եւ զկերպարանն եւ զբատկեր երեսացն : Եւ յորժամ լուաւ Խանթուշ եթէ եկեալ
է ի Սելեւկիոս, առ երկուս ծառայս ընդ իւր B || 11-15 արարեալ ... հաղորդեցաւ եւ նորա
տեսեալ զեքն որ առ Քրիստոս Յիւսուս՝ անպէն ի տեղւոյն ձկրտեայ զնա յանուն սրբոյ
Երրորդութեանն : Եւ յորժամ հաղորդեցաւ B.

En ce jour, fête du saint évêque Athanase qui baptisa sainte Anthousa.

* A fol. 15
1° a.

La bienheureuse servante du Christ Anthousa vivait à * Séleucie, aux jours de l'empereur Valérien, l'impie. Elle aspirait à la foi chrétienne et au baptême divin, et pria sa mère de la laisser devenir chrétienne, mais elle s'y opposa et l'en empêchait.

Le bienheureux Athanase évêque de la ville de Tarse enseignait la parole de la vie et faisait de grands miracles. L'ange du Seigneur dit à Anthousa : Athanase est arrivé à Séleucie, et lui montra les traits et l'image de son visage. Elle prit avec elle deux domestiques, donna comme prétexte à sa mère : Je vais auprès de ma nourrice ; et se rendit auprès de l'évêque, le salua et implora le baptême divin. Il fit le signe de la sainte croix sur le sol, et une source surgit de l'endroit et deux anges leur apparurent sous la forme de soldats, tenant à la main des vêtements blancs pour en revêtir Anthousa dans le baptême.

Lorsqu'elle fut baptisée au nom de la sainte Trinité, elle communia du

եւ ի սուրբ ճարմնոց եւ յարեմէ Սրբոցն Աստուծոց եւ տեսին երկու ճառագըն Խանթուշը կին ձի փառօրն մերձ առ Խանթուշ ունեկով ի * գրուին իւր երկու սրտակ եւ խաչ : * A fol. 15
1° b.

Իսկ երանելին Խանթուշ եհան զհանդերձն մեծագին եւ ետ աղբրատաց : Մկրտեցան եւ երկու ճառագըն իւր Քարխիմոս եւ Նէոփիտոս եւ զարձան խնդութեամբ ի առնա
5 իւրեանց :

Գնաց առ դաշեակն իւր եւ նորա զխտացեալ եթէ մկրտեցաւ ոչ ընդունեցաւ
զԽանթուշ ի տուն իւր : Գարձաւ առ մաչրն իւր եզիտ զնա ի յոյժ արտօնելուն : Եւ
եղ զսրտ ի տանէն զնաց առ եպիսկոպոսն Աթանաս, եղև կրօնաւոր եւ զընցաւ մագերէն
պարեգօտ եւ խաչ ի ձեռինն զնաց յանապատ ի լեառն եւ ձգեցաւ անդ ամա բտան
10 եւ չորս : Եւ գաղմբ անապատի տանէին նմա կերակուր : Գնաց առ նա սաստնաց ի
կերպարանա արեգաչի եւ ստէ . Եկ աղօթեացուք : Եւ նա ծանեաւ զնա եւ արար զնշան
սրբոց խաչին, սաստեաց նմա եւ անչաչտ եղև : Եւ դարձեալ երեւեցաւ նմա զեւն եւ
ստէ . Եկ արբ ի գետոց կաթին եւ մեղու, եւ սաստեաց նմա եւ անչաչտ արար :

Եւ յաղթելն նորա երեւեցաւ նմա հրեշտակ Տեառն եւ աղբեաց նմա զխալձանն
15 մերձեալ : Գնաց ի վէմն ուր ստոր էր հանդէկ, տարածեցաւ ի վերայ, եւ զձեռսն իւր

1 տեսին] տեսանէին B — երկու om. B || 2 կին . . . խաչ] զն կար առ նմա կին ձի
փառաւոր, եւ ունէր ի գրուին սրտակ երկու եւ խաչ ձի B || 3 խոյ . . . աղբրատաց om. B ||
4 ի առնա իւրեանց om. B || 6 Գնաց] Խանթուշ add. B — ընդունեցաւ] ընկալաւ B ||
7 արտօնելուն] արտօնութեան B || 8 ի տանէ] ի նմանէ B || 9-14 զնաց . . . զխալձանն] զնաց ի
լեառն եւ ձգեցաւ յանապատին ամա բտան եւ չորս խառամբեր վարուք. եւ յաղթեաց
ամենայն փորձութեանց զիսին զօրութեամբն Քրիստոսի : Եւ աղբեցութեամբ հրեշտակի Տեառն
ձանեաւ զխալձանն B || 15 էր] նմա հանդէկ add. B.

précieux et sacré corps et sang du Fils de Dieu et les deux domestiques d'Anthousa aperçurent une dame dans toute sa splendeur qui se tenait près d'Anthousa, ayant sur la * tête deux couronnes et une croix.

* A fol. 15
1° b.

La bienheureuse Anthousa se dépouilla de ses vêtements très coûteux et les donna aux pauvres. Ses deux domestiques Charisimos et Néophytos se firent aussi baptiser et retournèrent chez eux remplis de joie.

Anthousa se rendit auprès de sa nourrice, qui la sachant baptisée, ne voulut pas l'accueillir chez elle. Elle retourna chez sa mère et la trouva dans une grande tristesse. Elle quitta la maison secrètement et se rendit auprès de l'évêque Athanase, se fit religieuse, revêtit une tunique de hère, et un crucifix à la main prit le chemin du désert dans la montagne et y mena une vie ascétique pendant vingt-quatre ans. Les bêtes fauves du désert lui apportaient à manger. Le démon vint la trouver sous la forme d'un moine et lui dit : Viens prier avec moi. Mais elle le reconnut, fit le signe de la sainte croix, le chassa et il disparut. Le démon lui apparut une seconde fois et lui dit : Viens boire au fleuve de lait et de miel. Elle le chassa, et le fit disparaître.

L'ange du Seigneur lui apparut dans sa prière et lui annonça sa fin prochaine. Elle se rendit au rocher où elle avait l'habitude de se reposer, et

եղեալ խաչանման ի վերայ կրծիցն՝ աւանդեաց զհոյին իւր սա Աստուած՝ յՊրատոսի
 * A fol. 15 ԻԵ : Եւ եկաց ծարձինն ի վերայ վլմին ամս չաւ . * եւ պահեցաւ սմբալջ :
 v° a.

Եւ կին ծի Պոլիքսոսն իս անուն, որ թարգմանի բաղձամանակեաց, բնակէր բան
 մղանաւ հետն ի լեւոն, էստ խաչ եւ խնդրէր զծարձինն . բանցն ոչ զլաէր գտելն :
 Եւ երթեաց ծատակ առ լւծ ծի ատամամբքն կարեալ զմապղէն պարեգօան, տարաւ
 մինչեւ ի վլմն ուր էր ծարձինն . եւ տեսալ զերեսս նորա պայծառ եւ զուարթ որպէս
 կենդանոց ուղջունեաց եւ զնաց պատմեաց մեծի անապատաւորին Արահամու : Եւ
 նորա տեսալ ընդ իւր երկն կրօնաւորս զնաց ի տեղին ուր էր ծարձինն . բարձին զնա
 եւ տարեալ թաղեցին ի վլմին զոր իւր խակ փորեալ էր վան իւր, եւ շինեաց ի վերայ
 ծատուռն եւ արար վանն եւ է մինչեւ ցայսօր : 5

Իսկ Վաղերիանոս կուսպաշտ սրբայն կալաւ զԱթանասոս եպիսկոպոսն ի Տարսն
 բաղարին եւ էսարկ ի բանդ զն բուս ուր բազում կուսպաշտոս զարձոց ի բարեպաշտու-
 թինն եւ մկրտեաց : Եւ չորժամ զիտաց եթէ զհաւասան իւր հաստատուն ունի եւ ոչ
 զառնայ ի կուսպաշտութիւն, հրամայեաց եւ հատին զղլուխ նորա :

Եւ ալր ծի բարեպաշտ սրբա տապան արձաթի եւ եղ անդ զծարձին սրբոյն Աթա- 15
 նասի եւ առաքեաց յԵրուսաղէմ :

1 յՊրատոսի ԻԵ] եւ նուասարդի ժե add. B || 3-9 եւ կին ծի... թաղեցին] եւ յնա
 չորից ամաց մեծն Արահամ անապատաւորն յայտնութեամբ Տեսուն ստեալ երկն կրօնաւորս
 զնաց, եւ բարձին զծարձինն եւ տարան թաղեցին B || 11 կալաւ] զերանեղ add. B ||
 13 կուսպաշտութիւն] կուսա B || 15 անդ] պատուով add. B.

s'étendit sur la pierre, posa ses mains en forme de croix sur sa poitrine et
 rendit son âme à Dieu le 25 Août. Son corps resta sur ce rocher quatre ans

* A fol. 15 * et fut conservé intact.

Une femme nommée Polychronia, nom qui se traduit une personne « de
 longue vie », et qui habitait à vingt lieues de distance, regarda vers la mon-
 tagne, prit une croix et se mit à la recherche du corps, car elle ne connaissait
 pas l'endroit. Une lionne la saisissant par la tunique de hère, avec ses dents,
 la conduisit jusqu'au rocher sur lequel se trouvait le corps. En apercevant son
 visage frais et souriant, comme si elle était en vie, elle la salua et alla raconter
 au grand anachorète Abraham, qui prit avec lui trois religieux et se rendit à
 l'endroit où se trouvait le corps; ils le soulevèrent, le transportèrent et l'enter-
 rèrent dans le rocher qu'elle avait creusé pour elle-même. Il construisit sur
 le rocher une chapelle et un couvent, qui existe encore aujourd'hui.

Quant à Valérien, l'empereur idolâtre, il fit saisir l'évêque Athanase, dans
 la ville de Tarse, et le fit mettre en prison; car il apprit qu'il avait converti de
 nombreux idolâtres à la piété et les avait baptisés. Et lorsqu'il connut qu'il
 était inébranlable dans sa foi et ne voulait pas se convertir à l'idolâtrie, il or-
 donna de lui trancher la tête.

Un homme pieux fabriqua un tombeau en argent, y déposa le corps de
 saint Athanase et l'envoya à Jérusalem.

Յայժմ աւուր եւ զերկուս ծառայան սրբուհւոյն * Խանթուշի զՔարիսիմոս եւ զՆէոֆիտոս կացուցին առաջին Աւերելանոսի անօրէն արքային եւ խոստովանեցան զՔրիստոս Աստուած ճշմարիտ : Եւ հրամայեաց կապել շղթայիւք եւ տանել առ Ապելլանոս զատուորն . եւ առաջին նորա խոստովանեցան զՔրիստոսի հաւատն : Կախեցին զնոսա մերկա եւ քերեցին երկաթի քերչօք զմարմինս նոցա :

Ասն սուրբքն . Մեր վասն ճշմարտութեանն չարչարիմք եւ մտանիմք : Հարցին ցնոսա թէ զինչ է ճշմարտութիւնն : Ասէ Քարիսիմոս . Առաջին ճշմարտութիւնն՝ չԱստուած հաւատալ . ապա արգար գործք, հեղութիւն, հոնարտութիւն, սէր, քաղցրութիւն, արգարութիւն, երկայնձտութիւն, եւ զոր զու տեսն, ապում մի արասցես : Եւ նոյնժամայն հատին զզուլսս նոցա յՕգոստոսի ԻԾ :

Նուաւարդի ժԶ եւ Օգոստոսի ԻԶ : Վկայարանութիւն սրբոյն Աղլիանոսի եւ կողակցին իւրոյ Անատոլեայ :

Քրիստոսի վկայն սուրբն Աղլիանոս եւ Անատոլիա ամուսինն իւր՝ Էին ի Նիկոմիդիա քաղաքէն . եւ կռապաշտքն կալան քաննելչորս քրիստոնեայս չարի միում թա-

1 սրբուհւոյն] երանելոյն B || 3 Աստուած] ճեր add. B — կապել շղթայիւք եւ տանել] կապել շղթայիւք տարան B || 7 Ասէ] սուրբ add. B || 10 յՕգոստոսի ԻԾ] եւ Նուաւարդի ժԾ add. B || 11 Վկայարանութիւն] Վկայութիւն — կողակցին իւրոյ] կինջ նորա B || 13 Քրիստոսի] Սուրբ B || 14 Նիկոմիդեայ B.

En ce jour, on mit également en présence de l'empereur * Valérien, l'impie, * A fol. 15
les deux domestiques de sainte Anthousa, Charisimos et Néophytos, qui v^o b.
confessèrent le Christ, vrai Dieu. Il ordonna de leur passer des chaînes et de les conduire au juge Appélianus. Ils confessèrent également devant lui la foi du Christ. On les pendit nus, et on déchira leur corps avec des ongles de fer.

Les saints dirent : Nous souffrons et acceptons la mort pour la vérité. On leur demanda ce qu'était la vérité. Charisimos répondit : La première vérité est de croire en Dieu, ensuite viennent les bonnes œuvres : l'affabilité, la tranquillité, l'amour, la douceur, la justice, la patience; et ce que tu hais, ne pas le faire à autrui.

Aussitôt on leur trancha la tête, le 25 Août.

16 NAVASARD, 26 AOÛT.

Martyre des saints Adrien et son épouse Natalie.

Le martyr du Christ saint Adrien et son épouse Natalie étaient de la ville de Nicomédie. Les idolâtres saisirent vingt-quatre chrétiens cachés dans une

* A fol. 16 1° a. գուցեայք, զան հարին զնոսս ուժղին * եւ զբերանն խորտակեցին վասն զի խոտոտ-
վանէին զՔրիստոս :

Եւ տեսայ Արիւանոս զաջնչալի համբերութիւն սրբոյն, հարցանէր զնոսս երզմամբ .
Ո՛վ արբ զինչ ականկարութիւն է ձեր փոխարինաց այդչալի տանջանաց : Ասն սուրբն .
Զոր ակն ոչ կոես եւ ունին ոչ լուաւ եւ ի սիրտ մարդոյ ոչ անկաւ, զոր պատրաստաց
Ատողած սիրելաց իւրոյ որբ մարտիրոսանան վասն անուան նորա :

Յաջնժամ Արիւանոս լլաւ հոգւով սրբով, կալով ի մէջ սրբոյն, ասէ յարագաղիւրն .
Գրեան եւ զնձ անուես . բանդի եւ ես բրիտանեաց եմ եւ յօժարութեամբ մեռանիմ
վասն Քրիստոսի . եւ աջնպէս խառնեցաւ ընդ սուրբ վկայան Քրիստոսի : Կապեցին եւ
զնա շղթայիւք եւ արգելին ընդ նոսս ի բանն :

Լուաւ Անտողեա կրին իւր եթէ երկաթի կապանօք արկին զնա ի բանտ, երկեաւ եւ
պատուեաց զհանդերձս իւր եւ ճողեաց զհերս զլլոց իւրոյ : Յորժամ լուաւ եթէ վասն
Քրիստոսի հաւատոջն արգելաւ ի բանտ, ուրախ եղեւ յոյժ բանդի բրիտանեաց էր .
փոխեալ զհանդերձս իւր, զնաց ի բանդն եւ համբուրեաց զշղթայն եւ հաստատէր զնա
ի սէրն Քրիստոսի եւ ապաշէր զալ սուրբոն զի աղօթեցեցն վասն նորա առ Ատողած :

3 Արիւանոսի B || 4 Ո՛վ արբ] ասացէր ինձ *add.* B — փոխարինաց այդչալի] փոխարէն
այնչալի B || 8 եւ զանուես ի՞մ B — եւ ես բրիտանեաց եմ *om.* B || 10 շղթայիւք] ի շղթայս
— ընդ նոսս] ընդ սրբոյն B — ի բանն *om.* B || 11 երկաթի կապանօք] երկաթակապ B ||
13 ի բանտ *om.* B.

* A fol. 16 1° a. Grotte, les frappèrent brutalement * et leur brisèrent la bouche pour avoir
confessé le Christ.

Adrien voyant une telle patience des saints, leur demanda sous serment :
O hommes, quel est votre espoir de récompense pour tant de tourments? Les
saints lui dirent : *Ce que l'œil n'a pas vu, ce que l'oreille n'a pas entendu, et ce
qui n'est pas monté au cœur de l'homme, ce que Dieu a préparé pour ceux qui
l'aiment* ¹, qui acceptent le martyre pour son nom.

Alors Adrien animé du saint Esprit, se tenant au milieu des saints, dit au
scribe : Inscris mon nom aussi, car moi aussi je suis chrétien et je meurs
volontiers pour le Christ. Il se mêla ainsi au nombre des saints martyrs du
Christ. On lui passa également des chaînes et on le détint avec les autres
en prison.

Sa femme Natalie, ayant appris qu'on l'avait mis aux fers en prison, eut
peur, déchira ses vêtements, et arracha les cheveux de sa tête. Mais lorsqu'elle
sut que c'était pour la foi du Christ qu'il était détenu en prison, sa joie déborda,
car elle était chrétienne. Elle changea de vêtements, se rendit à la
prison, baisa les chaînes, et le raffermir en l'amour du Christ. Elle demanda
aux autres saints de prier Dieu pour lui.

1. I Cor., II, 9 (cf. Is., LXIV, 3).

Եւ սուրբն Աղրիանոս դարձոց զիմն ի տունն իւր * եւ ասէ . Յորժամ տարցեն * A fol. 16
 զմեզ չատեան ի բննութիւն ազլ արարից բեզ եւ եկեացես եւ տեսցես զկատարումն մեր : r^o b.

Եւ չեա աւուրց չորժամ կամէին տանել զնոսս ի բննութիւն, եւ երաշխատր բան-
 ստարեապն զսուրբ վրայն, եւ ինքն գնաց ի տունն իւր ազլեցոյցանել կնոջն իւրում :

5 Եւ չորժամ ետես զնա Անատոլիա կարճեաց եթէ ուրացաւ զՔրիստոս եւ կամ վա-
 խեալ ի ժողովրդեանէն եւ ի տանջանացն, վախեաց զդուռնն եւ ոչ եւ թոյլ մտանել :
 Եւ ասէր ի ներքուս . Ի լաց երթ ուրացոյ Քրիստոսի, երկրորդ մեզա . զարմացայ
 եթէ եզէ ես կին մարտիրոսի :

10 Իսկ Աղրիանոս ուրախանայր ընդ բանն Անատոլեաց, եւ ասէ հեզարար . Ոչ է
 որպէս ասես, եթէ վախեաց կամ ուրացայ զՔրիստոս . քան լեցի . այլ եկի հրամարել
 ի բէն եւ զն եկեացես եւ տեսցես զկատարումն մեր, որպէս չառաջագոյն խոստացայ
 բեզ : Եւ չորժամ լուա զպն Անատոլիա, երաց զդուռնն զիրկս արկեալ համբուրեցին
 զմիմեանս, եւ ի միասին գնացին առ սուրբն :

15 Եւ տարան զԱղրիանոս եւ կացոյցին առաջն թագաւորին եւ մեծարայժառ համար-
 ձախութեամբ խոստովանեցաւ զանուն Տեսան մերոյ Յիւսուսի Քրիստոսի, եւ զան
 հարին զնա զաւազանօք ուժկին եւ յերկար : Ասէ Աղրիանոս յիմադարն . Որչափ
 չաւերաւ ի հարուածոյ այնչափ * պայժաւացոյցանես զդեղեցկութիւն պակայն : Եւ * A fol. 16
 v^o a.

2 յատեան] յատենին B — եւ] զև B || 3 բանդապետացն B || 6 ի ժողովրդեանէն om. B ||
 12 Անատոլիա] Ենատիա B || 16 յերկար] ընդ երկար B || 17 ի հարուածոյ] զհարուածս B .

Saint Adrien renvoya sa femme chez elle * en lui disant : Lorsqu'on nous * A fol. 16
 emmènera au tribunal pour y être jugés, je t'en avertirai, et tu viendras et r^o b.
 tu assisteras à notre exécution.

Quelques jours après, lorsqu'on était pour les conduire à l'interrogatoire, il donna en garantie aux géoliers les saints martyrs, et il se rendit chez lui pour avertir sa femme.

Natalie le voyant arriver, crut qu'il avait renié le Christ ou qu'il avait fui devant le peuple et les tortures. Elle ferma sa porte et ne lui permit pas d'entrer; et elle lui disait de l'intérieur : Va-t'en, renégat du Christ, second Judas; je m'étonnais d'être la femme d'un martyr.

Mais Adrien se réjouissait des paroles de Natalie, et lui dit doucement : Ce n'est pas comme tu dis, que je me sois sauvé ou que j'aie renié le Christ, loin de là. Je suis venu seulement prendre congé de toi, pour que tu viennes assister à notre exécution, comme je te l'avais promis avant. Lorsque Natalie l'eut entendu, elle ouvrit la porte, et ils se jetèrent dans les bras l'un de l'autre et se donnèrent le baiser et allèrent ensemble auprès des saints.

On conduisit Adrien en présence de l'empereur, et il confessa avec une hardiesse éclatante le nom de notre Seigneur Jésus-Christ. On le frappa longuement à coups de gros bâtons. Adrien dit à l'empereur : Plus tu ajoutes aux coups, * plus tu rends resplendissante la beauté des couronnes. On lui * A fol. 16
 v^o a.

այնչափ զան հարին զորովայնն մինչև հերձաւ եւ հեզան աղերն, եւ զեւ եւս բտան եւ աթ ամաց էր, եւ երբեքստան ամիս էր որ ամուսնացեալ էր ընդ Անատոլիա : Եւ բարձ զնա ի զիրկս իւր Անատոլիա եւ տարաւ ի բանտն առ սուրբսն :

Արդիւնն եւ զբարեպաշտ կանայնն ի մտանելոյ ի բանտն եւ հարթեաց Անատոլիա զհերս զկտայն եւ զընցաւ առն զգետտ. եւ մտանէր ի բանտն առ սուրբսն, մարբէր եւ պատէր զխոյս վերացն, եւ բաջալերէր զպլն իւր ժուժկալ լինել ի տանջանսն :

Եւ հրամայեաց թաղաւորն սրով կոտորել զնոսա եւ Անատոլիա աղաչէր զդահիճան զն սկիզբն չԱրիանոսէ : սրացեան զկոտորակումն չողից մարմնոցն : Եւ կալեալ Անատոլիա գտալիցն Արիանոսի տարածեաց ի վերայ սալնն, եւ դահիճըն ուժգին զորովեամբ հատին գոտան ի ճնկացն, նոցնպէս եւ չարմկացն զձեռանն եւ նոցնժամայն աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած, չՕգոստոսի ԻԶ :

Այնպէս եւ զպլ սրբոցն հատին գոտան եւ զձեռանն որպէս եւ զԱրիանոսին. եւ նորա բարի խոստովանութեամբ աւանդեցին զհոգիս իւրեանց առ Աստուած :

Եւ Անատոլիա զողացաւ զպջ ձեռն Արիանոսի եւ պահեաց ի ձոց իւր : Եւ ընկեցին զմարմինն նոցա ի հուր եւ էջ * չերկնից սաստիկ անձրեւ եւ շեջոց զհուրն եւ առեալ բրխատնէլիցն զմարմինն սրբոցն արկին ի նաւ եւ տարան ի Բիւզանդիա :

* A fol. 16
v° b.

2 ամուսնացեալ էր ընդ Անատոլիա] որ առեալ էր կին զԱնատոլեա B || 4 ի մտանելոյ] որ մտանէին B || 7 զնոսա] զմարմինն նոցա B || 8 Անատոլիա] նասատիա B || 11 չՕգոստոսի ԻԶ] եւ նաւաստարդի ԺԶ add. B || 12 Այնպէս] նոցնպէս B || 13 Աստուած] Քրիստոս B || 14 Արիանոսի] առն իւրոյ add. B || 15 եւ առեալ . . . զմարմին] եւ երթեալ բրխատնէլիցն առին զնշխարս սրբոցն B.

frappa tant sur le ventre, qu'il s'entr'ouvrit laissant échapper les intestins. Il n'avait que vingt-huit ans et n'était marié à Natalie que depuis treize mois. Natalie le prit dans ses bras et le conduisit à la prison auprès des saints.

On défendit aux pieuses femmes l'accès de la prison. Natalie se fit couper les cheveux de la tête, prit un costume d'homme et pénétra dans la prison auprès des saints; elle lava et pansait la plaie des blessures et encourageait son mari à supporter les tourments.

L'empereur ordonna de les tuer par l'épée. Alors Natalie pria le bourreau de commencer par Adrien, à briser les articulations du corps. Natalie saisit les pieds d'Adrien, les étendit sur l'enclume, et les bourreaux, usant de toutes leurs forces, séparèrent les pieds des genoux, de même les mains des bras, et aussitôt Adrien rendit son âme à Dieu le 26 Août.

On détacha également les pieds et les mains des autres saints comme on avait fait à Adrien. Et ils rendirent leur âme, en bonne confession, à Dieu.

Natalie prit en secret la main droite d'Adrien, la cacha dans son sein. On jeta leur corps dans le feu, * mais une forte pluie tomba du ciel qui l'éteignit. Les chrétiens prirent les corps des saints, les embarquèrent et les conduisirent à Byzance.

* A fol. 16
v° b.

Եւ ոմն ծի ի հազարապետացն յանդրեաց զԱնատոլիա իւր ի կնութիւն եւ նա խարեաց
գնա երթէ : Անսո՞ս ասկաւ աւուրս զի խորհեցայց : Եւ զնաց աւ ծա՛հիծս արբոջն Ադրիա-
նոսի երաց դառնապէս եւ աղաչեաց գտուրբն զի վրկեացէ զնա ի խորհրդոց կուսպաշտիցն :

Եւ ծի ոմն ի սրբոցն Երեւեցաւ նժա եւ ասէ : Լուաւ Աստուած ալօթից բոց . արդ
5 փութասցիւր եւ եկեացիւր ի Բիւզանդիա ուր նշխարբն ծեր եղեալ են եւ անդ այց արաս-
ցուր բեզ : Ասէ Անատոլիա . Երեւեցան տէրն իմ Ադրիանոս Քրիստոսի : Ասէ աւուրբն .
Այ՛ս, յառաջ բան զմեզ՝ նա երեւեցաւ Քրիստոսի :

Եւ վաղվապակի ասեալ քաջ ձեռն Ադրիանոսի եծուտ ի նաւ եւ փախչէր ի Բիւզան-
դիա : Իսկ հազարապետն որ կամէր ասնուլ զԱնատոլիա ի կնութիւն, ծառայ ի նաւ
10 ստիպէր հասանկ եւ դարձուցանկ . եւ հորձ էլ ընդդէմ, զարձոյց զնա յետս : Եւ
ծինչդեա նաւէր Անատոլիա ի ծէջ զիշերին ասէ հոգին ծոյրութեան յնաւաւարն . Ի
ձախակողմն շրջեցէք զնաւսղ եւ փութով երթիջիւր : Կամելով յետս շրջել զնաւն ի
Նիկիմոլիա : Եւ երեւեցաւ սուրբն Ադրիանոս առաջի նոցա նաւով եւ ասէ . * Վարեցէք * A fol. 17
15 Անատոլիա ուրախ եղեւ եւ ապաղսկեաց ձեծաձայն . Ահա տէրն իմ Ադրիանոս, եւ այլ
ոչ եւս կտես զնա :

Եւ յորժամ հասին ի Բիւզանդիա, երթեալ սղջունեաց գտուրբն եւ ի զիշերին երեւե-

1 ի կնութիւն ի կնութեան B || 4 նժա յանուրջս add. B || 5 նշխարբ ծարծեր B ||
6 Անատոլիա Նատոլիա B || 8 եւ յարուցեալ add. B || 9 ի կնութիւն ի կնութեան B ||
10 էլ եղեալ B || 10-16 եւ ծինչդեա... կտես զնա : om. B.

Un des officiers demanda Natalie en mariage, mais elle le trompa en disant : Attends quelques jours pour que je réfléchisse. Et elle alla près du lit de saint Adrien, pleura amèrement et pria le saint de la sauver des desseins des idolâtres.

Un des saints lui apparut et dit : Dieu a exaucé tes prières. Hâte-toi de venir à Byzance où nos restes reposent, et là, nous te visiterons. Natalie lui dit : Mon maître Adrien a-t-il comparu devant le Christ? Le saint répondit : Oui, il a comparu devant le Christ avant nous.

Aussitôt elle prit la main droite d'Adrien, s'embarqua et se sauva à Byzance. Mais l'officier qui voulait en mariage Natalie, s'embarqua sur un navire et pressait [les gens] de rejoindre [Natalie] et de la faire revenir. Un vent contraire s'éleva et le fit retourner en arrière. Pendant que Natalie naviguait, la nuit, l'esprit d'erreur dit au capitaine : Virez le navire à gauche et vous irez plus vite. Il songeait à faire revenir le vaisseau à Nicomédie. Alors apparut saint Adrien devant eux, sur le navire, et il dit : * Faites * A fol. 17
17 suivre votre navire après moi, car celui qui vous faisait virer à gauche, r^o a. c'était le tentateur. Natalie le voyant, fut prise de joie et s'écria à haute voix : Voilà mon maître Adrien. Et elle ne le vit plus.

Lorsqu'ils arrivèrent à Byzance, elle alla saluer les saints, et dans la nuit

յաւ նմա սուրբն Արիմանոս եւ ասէ . Բարի եկիր խաղաղութեամբ արախին Քրիստոսի եւ զուստը սրբոց մարտիրոսացն, եկեաջեր առ ձեզ եւ ընկալջեր ըստ արժանեաց զխաղաղէնս վատակոց բոց :

Եւ առժամայն առնկեաց զհոգին խր առ Աստուած եւ եպին զնա ձերձ ի սուրբ վկայն : Եւ լաղուծը ի հաւատացեալ կանանցն հրաժարեցին ի տանէ եւ չընտանեաց եւ ձինչեւ ի մահ սպասուորէին սրբոցն :

Յայսմ ուսը վկայաբանութիւն սրբոցն Ապուղիմոսի :

Յուսուր Քրիստոսի իմանոսի կուսալաշտ արքային կալան զսուրբ վկայն Քրիստոսի զԱպուղիմոս սր էր բրխտոնեաց ի Տենեդ կղզւոցն : Եւ բռնադատէին զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ նա չանձն ոչ առ, ալ համարձակ խոտտովանեցաւ զբրխտոնէութեան հաւատն խր :

Կապեցին զնա ի չորս ցիցս եւ ուժգին չարչարեցին ինն զահիճը, եւ նեղեցին զնա ձաշակեացէ ի պիղձ զոհիցն կուսն եւ ոչ կարացին հաւանեցուցանել . բերեցին երկաթի

* A fol. 17^r b. * եղնգամբը զմարմինն, եւ ապա հատին զլուրն յՕղոստոսի ԻՉ :

4 ձերձ ի] ձերձ առ B || 7 վկայաբանութիւն] վկայութիւն B — Ապուղիմոսի] Արուղիմոսի || 8 Յուսուր] Սուրբ վկայն Քրիստոսի Արուղիմոս էր բրխտոնեաց ի Տենեդ կղզւոց յաւարս B || 10 համարձակ] համարձակութեամբ B || 12 նեղեցին] նեղէին B || 13 կուսն om. B — բերեցին] բերթեցին B || 14 յՕղոստոսի ԻՉ] եւ նաւասարդի ԺՉ add. B.

lui apparut saint Adrien qui lui dit : Sois la bienvenue en paix, servante du Christ et fille des saints martyrs; tu viendras à nous et tu recevras, selon ton mérite, la récompense de tes fatigues.

Elle rendit aussitôt son âme à Dieu et on la déposa auprès des saints martyrs. Beaucoup de femmes fidèles abandonnèrent leur maison et leur famille et servirent les saints jusqu'à leur mort.

En ce jour, martyre de saint Aboudimos.

Aux jours de l'empereur Dioclétien, l'idolâtre, on saisit le martyr du Christ, Aboudimos, qui était chrétien de l'île de Ténédos. On l'obligea à renier le Christ, mais il ne consentit point; au contraire il confessa avec hardiesse la foi du christianisme.

On le lia à quatre poteaux et neuf bourreaux le soumirent à de cruelles tortures, et l'obligèrent à manger des abominables sacrifices des idoles, mais ne purent le persuader. Ils déchirèrent le corps avec des ongles de fer, ensuite ils lui tranchèrent la tête, le 26 Août.

* A fol. 17^r b. * ne purent le persuader. Ils déchirèrent le corps avec * des ongles de fer, ensuite ils lui tranchèrent la tête, le 26 Août.

Եւ ի վեցերորդ ժամու աւուրն Երեւեցաւ սուրբն սուսերա Պիտկեափանոսի արբայլն ահաւոր հրեշտակօք . եւ յայժ զարհուրեցուցին զնա եւ ասն . Տես զԱպուղիմոս զԱստուծոյ ճառայն զոր կարծես թէ սպաներ եւ Աստուծոյ զօրութեամբն ցուցանեմք բեկ օր յես փոխելոյ յերկրէս՝ կենդանի է եւ կարող է ընդդէմ զիւայն զոր պաշտես : Եւ նա եւս առաւել բարկացաւ ընդ Երեւումն հրեշտակայն . հրամայեաց եւ զձարմին սրբոյն Ապուղիմոսի հրով ալբեցին :

Նաւասարդի ժէ : եւ Օդոստոսի Իէ : Տօն է սրբոց Սուրբխահանցն :

Սորա էին յԱրանաց զրանէ, եկեալք զհետ Սաթիւնկայ տիկնոջ, կնոջն Արտաշէսի արբայլ ի Հայս . եւ աշակերտեցան սուրբ Սակեանցն, աշակերտաց թաղէտի առաքելոյն : Եւ ի բաց կացեալ ի դրանէ տիկնոջն զնայեալ ի լեառն Սուկաւ, կրօնաւորեցան սնդ, կացեալ խոտածարակ ամս ԻՊ . որոյ զլիսաւորին անուն Բարաբադր ասէին, օր ի ձկրտութենէն անուանեցաւ Սուրխաս :

Եւ յետ ժամանակաց ի վախճանելն՝ ճապուհոյ Արանաց թագաւորին, թագաւորէ * A fol. 17
Պիգիանոս եւ տերեկացեալ վասն նոցա, առաքէ զԲարլահա զօրօք բաղձօք յերկրն v^o a.

1 Երեւեցաւ . . . ասն] Երեւեցան ի տեպեան Պիտկեափանոսի արբայլն հրեշտակք սուսերա-
ւորք եւ ցուցին նմա զհոյի սրբոյն Ապուղիմոսի արխաբար սպտաղինեալ եւ ասն . Տես B ||
4 կարող] յաղթող B || 5 բարկացաւ] բարկացեալ B || 6 ալբեցին] վասն հաւաստոցն Պրիստոսի
add. B.

A la sixième heure de la journée, le saint apparut, armé d'une épée, à l'empereur Dioclétien, et entouré d'anges terribles qui l'effrayèrent beaucoup et lui dirent : Regarde le serviteur de Dieu, Aboudimos, que tu croyais avoir tué; nous te le montrons par la puissance de Dieu, qu'après avoir été transporté de la terre, il est encore vivant et puissant contre les démons que tu adores. Il fut davantage irrité de cette vision des anges et ordonna de jeter au feu le corps de saint Aboudimos.

17 NAVASARD, 27 Août.

Fête des saints Hésychios et de ses compagnons.

Ils étaient de la maison royale des Alans, venus en Arménie à la suite de la reine Satinik, femme du roi Artachès. Ils devinrent les disciples des saints Oski et de ses compagnons; ces derniers, disciples de l'apôtre Thaddée. Ils se retirèrent du palais de la reine et se rendirent à la montagne Soukave, et s'y firent religieux, se nourrissant d'herbes pendant vingt-quatre ans. On appelait leur chef Barakadre, qui prit le nom de Hésychios, à son baptême.

Après des années, à la mort de * Chapouh, roi des Alans, régna Gighianus, lequel, s'étant informé à leur sujet, envoya Barlaha avec de nombreuses

Հայաց, ածել զնոսս չԼիանս մեծաւ պատուով թէ դարձցին ի կուսս, ապա թէ ոչ սրով բարձցես զնոսս ի կենաց :

Իսկ սուրբն Սուրբիսս տեսիլ պատմէր Եղբարցն թէ . Լիուաւ մի թաթաւեայ չարեան՝ դալք առ մեզ ի զրանէ, մերմէ, եւ կամէր զրուզ զմեզ իբրեւ զձապս աղանեաց : Լիզ չաղթն կայէր եւ բաջալերեցարուր զն մի սբ կորիցէ ի մէնջ :

Եւ եկեալ Բարբաճա կտես զնոսս եւ զարհուրեցաւ . զն տեսանէր զնոսս որպէս զբոջս վալքենին ծաղեղս եւ ճարմինը նոցա իբրեւ զմամուսս զոր ունին բարինը վասն զրտոյն սաստկութեան . եւ խտածարակ նման անասնոց : Եւ ասէ զնոսս . Զինչ էք դուր : Պատասխանի կտուն սուրբքն եւ ասեն . Մարդիկ էմք եւ աղլաւ Լիանք : Եւ ասէ զորսվարն . Գարձիք ի սխառտն ստոռւածոցն եւ ժառանգեցէք զգահ ձեր եւ զպատիւ զն տեսանեմ զձեզ արս հզօրս եւ պատերազմողս :

Եսէ սուրբն Սուրբիսս . Ինչպակակից էի Շապուհոյ արքայի եւ երկրորդական գահոյն նստելի, իսկ արզ մշակ էմք մեր Աստուծոյն մերոյ եւ ժամ է զվարձս աւետլ մեզ ի նմանէ եւ ոչ * պաշտեմք մեր պատուածան ձեր եւ ոչ զանկամք երկրաւոր պատուոյ :

Եւ բարկացեալ բռնաւորին տանջեաց զնոսս խտապոյնս եւ նոցա գոհանային զՏեսանէ : Եւ հրամայեաց դալք ի բերանս նոցա արկանել զն մի վառաւորեացն զԱստուած, եւ սլբեաց հրով զմարմինս նոցա :

troupes au pays d'Arménie, pour les reconduire dans le pays des Alans, avec de grands honneurs s'ils revenaient aux idoles, et dans le cas contraire, de leur ôter la vie par l'épée.

Saint Hésychios raconta un songe aux frères : Un corbeau trempé dans le sang arrivait à nous du palais royal de notre pays, et voulait nous disperser comme de jeunes pigeons. Or, mettez-vous en prière et fortifiez-vous, afin que personne de nous ne se perde.

Barlaha arriva, les aperçut et en fut effrayé; car il les voyait semblables à des boues sauvages, couverts de poil, et leurs corps paraissaient comme couverts de mousse, qui envahit les pierres, à cause de la rigueur du froid. Ils broutaient l'herbe comme des animaux. Il leur dit : Qu'êtes-vous? Les saints répondirent : Nous sommes des hommes, et de nationalité Alane. Le général leur dit : Revenez au culte des dieux et reprenez votre siège et vos honneurs, car je vous vois des gens forts et guerriers.

Saint Hésychios répondit : J'étais l'allié du roi Chapouh, et j'occupais le second trône; mais maintenant nous sommes les serviteurs de notre Dieu et le moment est arrivé pour nous d'obtenir de lui notre récompense; * nous n'adorons pas vos dieux et n'aspérons plus aux honneurs terrestres.

Le tyran, irrité, les soumit à de sévères tortures; et eux, rendaient grâces au Seigneur. Il ordonna ensuite de leur mettre des mors à la bouche, pour qu'ils ne pussent glorifier Dieu, et fit brûler au feu leur corps.

* A fol. 17
v° b.

* A fol. 17
v° b.

Եւ նորա արօրեցիկն առ Աստուած վասն բառնարչ կուսարշատութեան յաշխարհէս եւ վասն բժշկութեան ի պէս պէս արտօրեց ի բարեխօսութիւնն նոցա ապալինելոցն : Եւ ճաշն եղև յերկնից առ նոսա . Եկացք ձգնաւորք իմ ի պատրաստեալ ձեզ հանգիստն եւ աւէք զպսակն ձգնութեան ձերոյ . եւ ի տեղոջդ ուր հեղցի արևն ձեր հարն լնցի զեղ երեք հարիւր վաթսուց եւ հինգ յաւոյ ըստ աւուրց ամի :

Եւ իշխանն հրամայեաց արով սպանանել զնոսա, եւ կատարեցան ի նմին ժամուտարն Սուբխոս, Բոկիանոս, Պորբոէս, Կոլրատլոս, Յովսիմոս, Բլբրոտր, Թլարբլբլրոն, Մեմաս, Փոկաս, Մէրլոս, Գիմէտլոս, Աղրլանոս, Թադէս, Յորլանէս, Անաստաթէս, Թէոդլոտոս, Յակոբ, Թէոդորոս . եւ այլ եւս երկու մանկագոյնքն որոց բերելով զոհ արոյն՝ զնոցիկն գաղտ յայտ տեղի եւ արարեալ խրեանց զարափորս եւ անդ կացեալ ձգնութեամբ կատարեցան :

Եւ կատարեցան ձգնագղեաց վկայքս Քրիստոսի, * ի նաւասարդի ժի : կացեալ մարմինք նոցա անթաղ մինչև ի ժամանակս մեծին Գրիգորի Լուսաւորչին որ արկեցութեամբ սուրբ Հոգւոյն երթեալ ժողովեաց զնշխարս նոցա եւ թաղեաց ի նոյն տեղոջ : Եւ զինեաց գտելին վանս, եւ հրամայեաց ամ յամէ կատարել զլիշատակս նոցա յամնաշն տեղիս :

Եւ բազում բժշկութիւնք լինին ի տեղոջն, որով հանապաղ վատուարի ամենատարբերորդութիւնն :

Ils prièrent Dieu de faire disparaître de la terre l'idolâtrie et d'accorder la guérison des diverses infirmités à ceux qui auraient recours à leur intercession. Une voix du ciel se fit entendre à eux : Venez, mes ascètes, dans le repos que je vous ai préparé, et recevez la couronne de votre vie ascétique; et à l'endroit où sera versé votre sang, la terre deviendra le remède de trois cent soixante-cinq maladies, selon les jours de l'année.

Le prince ordonna de les faire mourir par le glaive, et ils furent exécutés à la même heure : saint Hésychios, Lucianus, Polyeucte, Quadratus, Hosimus, Victor, Diognet, Mémas, Phocas, Sérius, Dimetius, Adrien, Thalès, Jourdan, Anastadès, Théodidos, Jacob, Théodore; et deux autres plus jeunes, à qui le glaive avait fait peur, partirent en secret à un autre endroit, se creusèrent un souterrain et y moururent dans la vie ascétique.

Ces martyrs ascètes du Christ moururent * le 17 Navasard. Leurs corps demeurèrent sans sépulture jusqu'aux jours du grand Grégoire l'Illuminateur, qui, par l'inspiration du Saint-Esprit, se rendit [sur les lieux], recueillit leurs restes et les inhuma à la même place. Il construisit en ce lieu un couvent et ordonna de célébrer chaque année leur mémoire partout.

Beaucoup de miracles se font à cet endroit, glorifiant ainsi quotidiennement la très sainte Trinité.

* A fol. 18
1° a.* A fol. 18
1° a.

B
p. 100 b.

[B * Վերցաթիւն սրբոց Սուբխասնցն սրբ վկայեցին ի Բագրեւանդ գուտտի ի Սուկաւէտ լերինն, եւ են թուով երեք հարիւր եւ վաթսուն եւ չորս :

Աւարեանն Քրիստոսի Թաղէսս յորժամ եկն ի Հաչա, աշակերտեաց զսուրբն Սուխի հանդերձ ընկերօրն լւրովք : Սորա բնակեալ էին ի լեւանն Նաղիոց ցականս Եփրատաց գետոց, առանձնական կեանս ստացեալ : Եւ ի ժամանակս Արտաշէլի արքայն եկին ի 5
գուռն արբունի, եւ խօսեցան ընդ թաղաւորին եւ ընդ կին նորա Սաթինիկ սր յԱլանաց՝
զվարդապետութիւն հաւատոցն Քրիստոսի :

* B
p. 101 a.

Եւ ոմանք ի պատուաւոր սրանց սր եկեալ էին յԱլանաց ընդ թաղուհւոցն՝ հաւատացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան ի նոցանէ : Եւ ի բաց գնացեալ ի գրանէ արքայն բնակեցան ի Սուկաւէտ լերինն՝ չանդիման Բագրեւանդ * գեղջն, ընդդէմ նպատ լերին, խոտաճարակ 10
լրբու զվայրենի գոշս ամս բազումս : Եւ եղև ճորթ նոցա իրբու զմամուռ բարի ի խոտութենէ օդոցն եւ անեալ հերբն ճածկեալ զամենայն մարմինս նոցա :

Եւ էին անուանք սրբոցն այսորիկ. Սուբխաս, Աուկիանոս, Պօղեբաէս, Կողբատոս, Իլիորբիբերան, Մեմաս, Փոկաս, Սարգիս, Դեմետրիոս, Աղբիանոս, Յովուճոս, Բիկտոր, Թալկոս, Յորգանէս, Անաստաթէոս, Թէօքնիտոս, Յակովբ, Թէօդորիոս, եւ այլբ 15
ընդ նոսա :

Սորա բնակեցան խոտաճարակ ի լերինն Սուկաւէտ ամս բառասուն եւ չորս, մինչև

* B
p. 100 b.

[B * Martyre des saints Hésychios et de ses compagnons, qui furent martyrisés dans la province de Bagrévand, sur la montagne Soukavète, et qui sont au nombre de trois cent soixante-quatre.

L'apôtre du Christ Thaddée, lorsqu'il vint en Arménie, eut pour disciples saint Oski et ses compagnons. Ils habitaient la montagne Tsalkots, près des sources du fleuve Euphrate, et menaient une vie solitaire. Aux jours du roi Artachès ils se présentèrent au palais royal, entretinrent le roi et sa femme, la reine Satinik, qui était de la maison des Alans, de la doctrine de la foi du Christ.

Plusieurs parmi les notabilités, arrivés du pays des Alans avec la reine, crurent au Christ et se firent baptiser par eux. Ils quittèrent le palais du roi et établirent leur demeure sur la montagne Soukavète, en face du village Bagrévand, * contre la montagne Nepat, ne se nourrissant que d'herbes, à l'instar de boues sauvages, pendant de longues années. Leur peau devint comme la mousse des pierres à cause de l'inclémence de l'air et leurs cheveux croissant, couvrirent tout leur corps.

* B
p. 101 a.

Les noms de ces saints étaient : Hésychios, Lucianus, Polyeucte, Quadratus, Idioksichéron, Mémas, Phocas, Sergius, Démétius, Adrien, Hosimus, Victor, Thalélus, Jourdan, Anastathéus, Diognet, Jacob, Théodore et autres.

Ils demeurèrent, en se nourrissant d'herbes, dans la montagne Soukavète

ի ժամանակա թագաւորութեանն Ալանաց Գորգիանասի, որ համար արարեալ զօրացն, ոչ եղևա զնոսա ի կարգ պատուոյ իւրեանց՝ յերկրադական գահն Աթալի : Եւ սնն օր կոչէր Սկրհեր՝ զուշակեաց նմա թէ յերկիրն Հայոց բնակեցան պաշտելով զհաւասան բրիտանէից :

5 Եւ թագաւորն զպը ոմն Բաւրահայ սուարեաց զօրօք ածել զնոսա պատուով եւ եթէ ոչ հաւանեացին՝ ի սուր սուսերի ծաշել . որ եկեալ ի լերինն եղևա զնոսա յանվանել ձցնութիւնն : Եւ բապում հարց եւ վարձ արարեալ եւ ողբական բանս խօսեալ, ծանեալ զն անշարժք էին ի հաւասան Քրիստոսի եւ զպըսեցեալ խորհէր եթէ որով ծահու սպանցէ զնոսա :

10 Եւ երանելիքն ժողովեալ միբարն ի մխասին կալին յաղթն զբապում ժամս, եւ իբրեւ ետես զօրավարն եթէ յաճեն յաղթան, սխաւ սպառնալ նոցա, եւ հրամայեաց չորս չորս ցիցս հարկանել իւրաբանչիւր ուճեք եւ սրկել զնոսա ի վերաց եւ հրով զմարմինս նոցա սպրել : Եւ սուրբքն սկսան ի ամենջանան սաղմոսել : Բսկ նա ել զնկ գալ ի բերանս նոցա եւ հարկանել զն մի կարասցեն աղթել : Եւ սուրբն Կողբատոս անխալթ արարեալ

15 առաջնորդէր ամենեցուն յաղթան եւ յանդիմանէր զանձտութիւն զօրավարին :

* Բսկ նա բարկացեալ հրամայեաց զօրականացն ածել զամենեւեան եւ ի սուր սուսերի ծաշել : Եւ մինչդեռ աղթէին՝ զվաստեցին զամենեւեան՝ նաւատարդի ժի :

* B
p. 101 b.

quarante-quatre ans, jusqu'aux jours du roi Gordien des Alans, qui, faisant faire le recensement de ses troupes, ne les trouva pas à leur rang d'honneur, au second siège d'Atha. Un certain nommé Sikerhère lui fit connaître qu'ils habitaient le pays d'Arménie, où ils pratiquaient la foi chrétienne.

Le roi envoya un certain Barlahai avec des troupes pour les ramener avec honneur, mais s'ils ne consentaient point, de les exterminer par l'épée. Il se rendit à la montagne et les trouva dans la plus profonde vie ascétique. Il les interrogea longuement, les conjura par de douces paroles, mais les trouvant inébranlables en la foi du Christ, il médita, avec colère, de quelle mort les faire mourir.

Les bienheureux, s'étant réunis ensemble, prièrent unanimement pendant de longues heures. Le général, les voyant s'attarder dans la prière, commença par les menacer, et ordonna ensuite de planter quatre poteaux pour chacun d'eux, et de les y lier fortement et d'y mettre le feu, afin de brûler leur corps. Les saints, pendant leur supplice, se mirent à psalmodier. Il ordonna de leur mettre des mors à la bouche et de les frapper pour les empêcher de prier. Saint Quadratus, n'en tenant compte, les guida tous dans la prière et blâma la folie du général.

* Ce dernier, en colère, ordonna aux soldats de les amener tous et de les exterminer par l'épée. Et tandis qu'ils priaient, on les décapita tous, le

* B
p. 101 b.

և Պրոտոսի ԻԷ : և լղխեաց արբուր ի սերուջ ի բժշկութիւն սոճնացն յսաց և ախտից :

Եւ երկուք ի կրասերագոյն ընկերաց սրբոյն որք սա ահի թորուցեալ էին ի խորշս լերին և սպա եկին թաղել զճարմինս վրաւոյն և ոչ գտին, զև Աստուած ճաճկեաց զնոսս չաչտնել ի յետին ժամանակս : Իսկ երկուքին նորա մեծապէս սարջացեալք վասն զրկելոյ 5
 իւրեանց ի սրտէէ ճարտիրտութեան, սուսեկրացոյն ճղնութեամբ կտասրեցին զկեանս իւրեանց՝ մինչև փոխեցան սա Տէր և թաղեցան չնդէտրաց :]

* A fol. 18
 1° a.

* Յայտմ աւար վկայարանութիւն սրբոյն Ատրներեսի :

Քրիստոսի ճարտիրտն սուրբն Ատրներես՝ որդի էր Պրորոսի Հոսովնաց արբային : Եւ յա մահուան հօրն իւրոյ եղև քրիստոնեաց և ջանկալք մեռանել վասն անուանն 10
 Քրիստոսի :

Եւ լուս անորէն արբայն Լիկինոս Նիկոմիդոյ զև սոճնացն աւար աւելի քան զհարար քրիստոնեացս սպանոնէր, վասն ոչ ուրանարց զՔրիստոս և զոջերոյ կուոյն : Ընթացաւ փութանակի և զնայ ի Նիկոմիդիա, և ստէ յԼիկինոս համարձակու- 15
 թեամբ. Ընդէր սցլչափ անխնայարար կոտորես զգորս Հոսովնացեաց և ջնջեցեր

8 վկայարանութիւն] վկայութիւն B -- Ատրներեսի] վկային *add.* B || 9 սուրբն *om.* B || 12 եւ... Նիկոմիդոյն] եւ լուս սր ի Նիկոմիդիա անորէն արբայն Լիկինոս B || 15 Հոսովնացեաց] Հոսովնաց B.

17 Navasard, le 27 Août. Une source surgit à l'endroit pour la guérison de toutes les maladies et infirmités.

Deux des plus jeunes compagnons des saints, qui s'étaient, par crainte, cachés dans une anfractuosité de la montagne, revinrent après, pour enterrer les corps des martyrs, mais ils ne les trouvèrent point, car Dieu les avait cachés, pour les révéler dans les derniers temps. Alors les deux, regrettant beaucoup de s'être privés de la couronne du martyre, achevèrent leur vie avec plus d'ascétisme encore, jusqu'à ce qu'ils s'en allèrent auprès du Seigneur, et furent enterrés par des bergers.]

* A fol. 18
 1° a.

* En ce jour, martyre de saint Aternersch.

Le martyr du Christ saint Aternersch était le fils de l'empereur de Rome, Probus. Après la mort de son père il devint chrétien et aspira à mourir pour le nom du Christ.

L'empereur de Nicomédie, Licinius, l'impie, vint à l'apprendre, lui qui journellement tuait plus de mille chrétiens, pour ne pas avoir renié le Christ et immolé aux idoles. Il [Aternersch] se hâta d'accourir à Nicomédie et dit à Licinius avec hardiesse : Pourquoi fais-tu mourir sans les épargner tant de

զամենայն բաջ փորականն յերկրէ, եւ թշնամիք աներկիւղ ծտանեն ի Հոռոս եւ աւերեն եւ ջնջեն զերկիրս ամենայն : Ասէ լիկինոս. Միթէ եւ զո՞ւ բրխտոնեաց իցես : Ասէ սուրբն * Ատրնէրսէ՛. Յոյժ ազաչեմ՝ զԱստուած որ այսպիսի խոստովանութեամբ * A fol. 18
կատարիմ : 1° D.

5 Եւ սկսաւ Լիկինոս ողորմեօք եւ բաղջրութեամբ խրատ տալ եւ խոստանալ ձեծութիւնս եւ պատիւս եւ պարգևս : Եւ ոչ հաւանեցաւ : Եւ սպա ապառնալ տանջանս եւ նեղութիւնս, եւ ոչ կարաց զարձուցանել : Հրամայեաց եւ հատին զբոլոր նորս . եւ այնպէս բարի խոստովանութեամբ կատարեցաւ ի Քրիստոս, յ(Պրոստոսի ԻԷ) :

10 Եւ Գոմէտիոս Բիւզանդիոյ եպիսկոպոսն՝ եղբայր էր սրբոյն Ատրնէրսէ՛ի. լուա զձարտիրոսութիւնն եղբորն, նաւեաց ի Նիկիոմիդիա եւ գողացաւ զնշխարս եղբորն իւրոյ եւ տարաւ ի Բիւզանդիա . եւ եղ պատուով ձեծաւ յեկեղեցին յորում էին նշխարք սրբոյն Արիմանոսի եւ Անատոլիս, եւ այլոցն որք ձարտիրոսացան ընդ նմա :

Յայնմ եկեղեցւոջ են եւ նշխարք սուրբ առաքելոյն Ստաբիտի յեօթնամասնիցն, զոր ձեւնադրեաց սուրբ առաքելն Անդրէաս Բիւզանդիոյ եպիսկոպոս :

1 Հոռոսն Հոռոսն B || 8 յ(Պրոստոսի ԻԷ) եւ նուաւարդի ժէ; *add.* B || 11 եղ] եղիր B || 12 եւ այլոցն . . . նմա] որ ձարտիրոսացաւ ի Մարտիրոմանսէ, անօրէն սրբապէն B || 13 Ստաբիտի] Ստաբիտոյ B.

soldats romains, et fais-tu disparaître les plus fiers guerriers du pays? Les ennemis désormais entreront sans crainte à Rome et dévasteront et ruineront tout le pays. Licinius lui dit : Serais-tu aussi chrétien? Saint Aternersch lui répondit : * Je prie beaucoup Dieu de me faire mourir en une telle confession. * A fol. 18
1° D.

Licinius se mit à lui parler avec bonté et lui donna des conseils avec douceur; il lui promettait des grandeurs, des honneurs et des présents. Il ne se laissa pas persuader. Alors il le menaça de tortures, de peines, et ne put le détourner. Il ordonna de lui trancher la tête; et il mourut ainsi en bonne confession du Christ, le 27 Août.

Domitius, l'évêque de Byzance, était le frère de saint Aternersch. Il apprit le martyre du frère, s'embarqua pour Nicomédie et prit en secret les restes de son frère, qu'il emmena à Byzance, et déposa, avec grands honneurs, dans l'église où se trouvaient les reliques des saints Adrien et Natalie et des autres saints qui furent martyrisés avec lui.

Dans cette même église se trouvent également les restes du saint apôtre Stachyos, l'un des soixante-dix, que le saint apôtre André avait sacré évêque de Byzance.

Ի սմին աւար Անտիոքոյ բժշկին :

Սուրբ վիպն Քրիստոսի Անտիոքոս՝ բժիշկ էր բարեպաշտ հաւատով ի բարպէն Սեւաստիոյ . եւ շրջէր յամենայն բարպարս եւ ի դեօսս եւ յարարակս եւ բժշկէր զամենայն հիւանդս հաւատացեալս : Եւ եթէ ի հեթանոսաց զոր բժշկէր՝ վտխանակ վարձու

* A fol. 18
v° a.

* բժշկութեանն՝ զարձուցանէր ի Քրիստոսի հաւատն :
Կարս զնա Աղրխանոս անօրէն իշխանն եւ բարսմ չարչարանօր չարչարեաց եւ չեւացեալ կաթնաց արկ զնա եւ ոչ աչրեցաւ . ի զազան ընկեցին եւ զազանքն ի նա ոչ մերձեցան, այլ խօսեցան մարդկային բարբառով եւ չանկամանեցին զմոլորութիւն զատուորին : Գնաց սուրբն ի սամար կոտցն եւ զամենայն բազման կործանեաց եւ խորտակեաց :

Եւ հրամայեաց զատուորն հատանել զլուխ նորս եւ նա ազօթեաց աչսպէս . Աստուած Արբահամու եւ Սահակայ եւ Յակոբայ, Ատուած ամենայն մխիթարութեանց կատարեալ զնորութեամս իմ : Եւ ձայն եղև յերկնից եւ սաէ . Սոյ Անտիոքէ բժիշկ հիւանդաց, հարած իջ զիւսոյ . սուսջնորդ կուրաց, զաւազան կաղաց, լսելն եղևն աղօթք քո եւ ինկրուածք . եւ ամենայն որ որ աղաչէ զքեզ, եթէ ի լերինս իցեն եւ եթէ ի զաշտ-

3 Սեւաստիոյ] Սերաստիոյ B — եւ ի դեօսս... հաւատացեալս] եւ ի զաւասս եւ բժշկէր անուածք Տեառն զհաւատացեալ հիւանդն : B || 6 իշխանն] զատուորն B — չարչարանօր] սանջանօր B || 7 եւ ոչ աչրեցաւ] եւ սրահեաց զնա Ատուած B — ի զազան ընկեցին] ընկեց սուսջն զազանց B || 8-10 այլ խօսեցան... խորտակեաց om. B || 11 զատուորն om. B || 11-107 l. 4 եւ նա ազօթեաց... սարարատեալ է om. B

En ce même jour, [martyre] du médecin Antiochus.

Le saint martyr du Christ, le médecin Antiochus, de foi pieuse, était de la ville de Sébaste. Il parcourait toutes les villes, les villages et les campagnes, et soignait les malades fidèles. S'il soignait quelque païen, en rétribution de ses * guérisons, il le convertissait à la foi du Christ.

* A fol. 18
v° a.

Le préfet Adrien, l'impie, le fit saisir et lui fit subir de nombreuses tortures, ensuite il le fit jeter dans un bassin d'eau bouillante. Il ne s'y brûla point. On le livra aux bêtes fauves, mais elles ne s'approchèrent point de lui, et parlant un langage humain, elles reprochèrent au préfet son erreur. Le saint se rendit au temple des idoles et renversa et mit en pièces tous les autels.

Le préfet ordonna de lui trancher la tête. Il pria ainsi : Dieu d'Abraham, d'Isaac et de Jacob, Dieu de toutes les consolations, exauce mes vœux. Une voix se fit entendre du ciel qui dit : O Antiochus! médecin des malades, persécuteur des démons, guide des aveugles, soutien des boiteux, tes prières et tes vœux ont été exaucés. Tous ceux qui t'invoqueront, qu'ils soient

վաչրիս, եթէ ի գետս եւ եթէ ի ձովու եւ չամենայն տեղն՝ վրկեացին չամենայն վտանկից եւ ի նեղութիւնէ : Եւ անունն քո եղեցի բժիշկ ճարգական եւ անասնոց եւ թռչնոց . եւ զու եկեաջիւր չարախուրժիւն Տեսան քո, բացան բեկ զբունք երկնից եւ պատկն քո պատրաստեալ է :

5 Եւ առժամայն հատին զզուս նորա յՕրոստոսի Իւ : Եւ բլխեաց * ընդ արեանն * A fol. 18
կաթն : Եւ Կիրակոս զահիճն հաւատաց ի Քրիստոս եւ նկովեաց զիււսն : Հատին v° b.
եւ զնորա զուին վասն լտտատվաներոյ նորա զՔրիստոս :

Նաւասարդի ժԷ եւ Օրոստոսի ԻԷ : Վկայաբանութիւն սրբոցն Ստրատոնիկոսի,
Փիլիպպոսի եւ Եւաթբիանոսի :

10 Փառաւորեալ վկայքս Քրիստոսի էին ի քաղաքէն Նիկոմիդիկա եւ ի ձիւմ աւուր
գնացին ի թէաորոնն ի տեսութիւն խաղուց, ուր բազմութիւն ամբոխից ժողովէին եւ
ուսուցանէին զանհաւատսն . եւ բազումք հաւատացին ի Քրիստոս նոցին վարդա-
պետութեամբն . եւ գառնային ի տեսութենէ թէաորոնին : Եւ զն պակասէին ժողո-
վուրդն ի խաղուցն, հարցանէր իշխանն եթէ . Ընդէր էրթայ ժողովուրդն եւ զասարկ

5 յՕրոստոսի ԻԷ] եւ Նաւասարդի ժԷ: *add.* B || 5-7 եւ բլխեաց . . . զՔրիստոս *om.* B ||
8 Վկայաբանութիւն սրբոցն] Վկայութիւն սրբոց վկայիցն B || 10 վկայքս Քրիստոսի] ճարտի-
րութք այտրիկ B — Նիկոմիդիկայ B || 11 ուր] զն B — ժողովէին] ժողովեալ էին սնդ B || 13 եւ
զն . . . խաղուցն] եւ տեսեալ անօրէն իշխանին զն պակասէին անօրէն ժողովուրդքն ի խաղուցն
B || 14 երթայ ժողովուրդն] գնան ժողովուրդքն B.

dans les montagnes ou dans les plaines, sur les fleuves ou sur les mers, par-
tout où ils seront, seront sauvés de tout péril, de toute peine. Ton nom sera
celui de médecin des hommes, des animaux et des oiseaux. Viens en la joie de
ton Seigneur. Les portes du ciel sont ouvertes pour toi et ta couronne est
prête.

Aussitôt on lui trancha la tête, le 27 Août. Il jaillit * du lait avec le sang. * A fol. 18
Le bourreau Cyriaque crut au Christ et anathématisa les idoles. On lui v° b.
trancha aussi la tête pour avoir confessé le Christ.

18 NAVASARD, 28 Aout.

Martyre des saints Straton, Philippus et Eutycheianus.

Ces glorieux martyrs du Christ étaient de la ville de Nicomédie. Ils se
rendirent un jour au théâtre pour assister aux jeux, où se trouvait rassemblée
une foule compacte, et ils prêchèrent aux infidèles. Beaucoup crurent au Christ
par leur doctrine, et revinrent du spectacle du théâtre. Et comme la foule
devenait rare aux jeux, le prince demanda : Pourquoi le peuple s'en va-t-il et
le théâtre reste-t-il vide? Plusieurs parmi les idolâtres lui répondirent : A

մնաց թէաորոնն : Եւ ոմանք ի կոապաշարիցն սանն . Վասն սրբոցն, եթէ խրատ սանն եւ ուսուցանեն ի բաց կալ ի թէաորոնն; եւ ի դոճերոց սատուածոց մերոց :

Եւ հրամայեաց աւաջիլ իւր բերել եւ նեղէր զնոսա իջանկ ի մէջ թէաորոնին եւ երկիր պապանկ կոոցն : Եւ սուրբն յանդիմանեցին համարձակութեամբ զմտրուրթիւն * կոապաշարութեանն եւ ապաշաւէին զկրուստ արնչալի ճարդկան : 5

* A fol. 19
r^o a.

Թնկեցին զսուրբան ի մէջ զպառնաց եւ ոչ մերձեցան ի նոսա . եւ ելին անձնաս ի թէաորոնն; Բերին ալ զազանս եւ թողին ի նոսա, եւ ոչ նորա մերձեցան ի նոսա . եւ բազումք ի ժողովրդենէն տեսին եթէ վաչքենի պառնքն երկեան ի սրբոցն՝ հաւատացին ի Քրիստոս : Եւ ապա բորբոքեցին հօր եւ արեցին զսուրբ վկայն Քրիստոսի զՍարատոնիկոս, զՓիլիպպոս եւ զԵւտիբիանոս չժողոտոսի ԻԹ . եւ վախեցան բարի խոստովանութեամբ յերանկը եւ յանոյց կեանն : 10

Յայսմ սուրբ վարք երանելոյն Ռնեսիմայ, ոչ աշակերպին Պօղոսի :

Սորա ճնողքն էին ի Կեսարիայ Պաղեստինացւոց, ի գեղջէն Վատինէ, եւ հրամանաւ հրեշտակին Տեառն եղեն բրխտոնեացք եւ մկրտեցան . եւ աւետարանեաց նոցա զճնունց զաւակի նոցա եւ զանունն . որպէս եւ եղեւ իսկ : 15

Յ բերել] ածել B || 6-7 եւ ելին... ի նոսա om. B || 10 չժողոտոսի ԻԹ] եւ նաւասարդի ժԹ add. B || 11 յերանկը om. B || 12 Ռնեսիմայ] Ռնեսիմոսի B || 13 եւ հրամանաւ հրեշտակին Տեառն] աղբեղութեամբն Աստուծոյ B || 14 եւ աւետարանեաց ... եղեւ իսկ : om. B.

cause des saints qui leur consillent et leur enseignent de se tenir à l'écart du théâtre et des sacrifices à nos dieux.

Il ordonna de les amener en sa présence; il les obligea à descendre au milieu du théâtre et à adorer les idoles. Les saints lui reprochèrent avec hardiesse l'erreur de l'idolâtrie et regrettèrent la perte de tant de gens.

* A fol. 19
r^o a.

On jeta les saints aux bêtes fauves; elles ne les approchèrent point et ils sortirent indemnes du théâtre. On amena d'autres bêtes fauves et on les lâcha; elles ne les approchèrent pas non plus. Beaucoup parmi le peuple voyant que les bêtes sauvages avaient la crainte des saints, crurent au Christ. On alluma ensuite un grand feu et on y brûla les saints martyrs du Christ Straton, Philippus et Eutyhianus le 28 Août, et ils furent transportés en bonne confession en la vie bienheureuse et immortelle.

En ce jour, vie du bienheureux Onésimus, celui qui n'est pas disciple de Paul.

Ses parents étaient de Césarée de Palestine, du village Carines. Ils devinrent chrétiens sur l'ordre de l'ange du Seigneur et furent baptisés; il leur annonça la naissance de leur fils et le nom qu'il devait porter. Ce qui arriva.

Եւ ճինչ զեւ պատանեակն էր, եկեղ զճնոզն եւ զնայ չեկեառս . եւ եմուտ ի վանն յարում էին կրօնաւորք եօթն հարիւր . եւ եղև կրօնաւոր եւ ճղելք ստորուածահաճոյ վարուք առաւել քան զայ կրօնաւորսն : Իսկ ճնողքն իւր ի բազում արտօմութենէն եւ յանհանգիստ ուրաւոյն վասն զրկելոյ ի զաւակէն * խրեանց, կուրացան եւ ոչ տեսա- * A fol. 19
ր՝ b.

Եւ ընդ աւուրն ընդ աչնոսիկ եղև հարածուծն բրխատնէլց ի կոպաշա արբայն Գիտիղեախանութ . եւ ջրուեցան ամենայն կրօնաւորք վանացն : Եւ երանելին Մնեսիմոս զնայ ի տունն իւր, ետես զճնոզն իւր կուրացեալ եւ ոչ տա ճանօթս, բայց մխայն զայս տաց կթէ . Գիտեմ զՄնեսիմոս որդին ձեր թէ ուր իցէ :

Եւ ի զիշերին չպնծիկ զրեաց ի բարախի վասն իւր որ տա էր Մնեսիմոս որդին նոցա : Եւ ընդ առաւօտն ել զգրեալ բարեանն ի պատահանն եւ ինքն գազա վախտաւ : Եւ մտեալ աչք մի ի կրացեացն իւրեանց, ետես զթուղթն եւ ընթերցեալ առաջին նոցա, եւ առաւելապէս բեկան ի արտօմութենէն եւ սնմխիթարելն սպալին :

Գնաց երանելին Մնեսիմոս ի Մագնիսեա Ասխաղեոյ, եւ շինեաց վանս : Եւ յամուրջս երևեցաւ ճնողաց իւրոց եւ կոչեաց առ ինքն եւ նորս զնային : Եւ եղեալ ձեռս ի վերայ աչաց նոցա եւ տեսին լոյս, եւ զսրդին իւրեանց եւ գոհութեամբ ետան վառս Աստուծոյ :

1 էր] Մնեսիմոս *add.* B — զճնողն] իւր *add.* B — եւ զնայ] գազա *add.* B || 4 սրբապն] սրբաց B || 11 պատահանն] ի պատահանին B || 12 ընթերցեալ] եւ առեալ ընթերցաւ B || 14 վանս] եւ բնակեցաւ սնկ *add.* B — Եւ յամուրջս . . . զնային] եւ ճնողք նորս տեսին յամուրջս զՄնեսիմոս զարդի իւրեանց որ կոչէր զնոսս ի Մագնիսիս ի վանս իւր եւ զնայն սնկք B || 16 եւ գոհութեամբ . . . Աստուծոյ] գոհացան զԱստուծոյ B.

Pendant qu'il était tout jeune, il quitta ses parents et se rendit à Éphèse. Il entra dans un couvent où il y avait sept cents moines; il se fit moine et se mortifia, avec une conduite agréable à Dieu, supérieure aux autres moines. Ses parents, à cause de leur grande tristesse et de leurs larmes incessantes pour avoir été privés de leur enfant, * devinrent aveugles et perdirent la vue. * A fol. 19
r՝ b.

En ces jours-là, il y eut une persécution des chrétiens par l'empereur Dioclétien, l'idolâtre. Tous les moines du couvent se dispersèrent. Le bienheureux Onésimus revint chez lui, vit ses parents aveugles, et ne se dévoila pas. Il leur dit simplement : Je sais où se trouve votre fils Onésimus.

La nuit, il écrivit sur une feuille qu'il était, lui, leur fils Onésimus; et le lendemain, il posa la feuille écrite sur la fenêtre et s'éloigna secrètement. Un de leurs voisins étant entré, aperçut le papier et le lut devant eux. Ils furent encore plus abattus et gémissent avec une tristesse inconsolable.

Le bienheureux Onésimus se rendit à Magnésie d'Asie, y construisit un couvent. Il apparut, dans un rêve, à ses parents, et les appela auprès de lui. Ils s'y rendirent. Il posa les mains sur leurs yeux et ils revirent la lumière et leur fils et rendirent grâce et gloire à Dieu.

Եւ աչնչափ առարիւնի վարուք հաճոցացան Աստուծոց երեւեանն, զի արօթիւք եւ ձեռս զնելով սղջացոց ցանէին զամենայն հիւանդս եւ զախտածէոսս եւ զպատհարս : Եւ խտապութեամբ հանգեաւ ի Քրիստոս երանելին Մեսիմոս՝ չՕղոստոսի ԻԲ :

* A fol. 19
v° a.

* Նաւասարդի ԺԹ եւ Օղոստոսի ԻԹ : Տօն զլիստածան Յովհաննու Մկրտչին Քրիստոսի
Կարապետի : Լիով սրտածութիւնն յաւատարմնն զրեալ է :

5

Կարապետն Քրիստոսի եւ Մկրտչն Յովհաննէս՝ սրբութեամբ սնաւ յսնապատի զամս երեսուն : Եւ սպա հրամանաւն Աստուծոց եկն ի Յորդանան քարոզել ձկրտութիւնն ապաշխարութեան ի թողութիւնն ձեղաց :

Եւ եկեալ առ նա Երուսաղեմացիք եւ ամենայն Հրէաստանն եւ Գալիլեա եւ կողմն Յորդանանո՞ւ՝ ձկրտել ի նմանէ եւ խոտտովան լինել զմեկս իւրեանց . եւ նա խրատէր զամենեկանն ըստ իւրաքանչիւր պատշաճի :

Եկն եւ Յիսուս ի Գալիլէէ առ Յովհաննէս ձկրտել ի նմանէ . եւ նա արգելոյր զնա եւ ասէր . Ինձ պիտոց է ի քէն ձկրտել եւ զու առ իս գաս : Եւ Յիսուս ասէ . Թոյլ տուր աչժմ, զի այսպէս վայել է մեկ ընդ զամենայն սրբարութիւնս :

3 յՕղոստոսի ԻԲ] եւ Նաւասարդի ԺԹ *add.* B || 4 Տօն . . . Կարապետի] Տօն է զլիստածանն . Յովհաննու Կարապետին եւ Մկրտչին Քրիստոսի B || 9 Եկեալ] Եկին B — կողմն] կողմանք B || 10 խոտտովան լինել] սոտտովանեալ B || 14 այժմ *om.* B — վայել է] խոնարհութեամբ պարտ է B.

Tous les trois furent si agréables à Dieu par leur vie vertueuse que par la prière et par l'imposition des mains ils guérissaient tous les malades, les infirmes et les possédés. Le bienheureux Onésimus s'endormit en paix dans le Christ, le 28 Août.

* A fol. 19
v° a.

* 19 NAVASARD, 29 Août.

Fête de la décollation du précurseur Jean qui baptisa le Christ
(L'histoire est écrite en entier dans l'Évangile *).

Le précurseur du Christ Jean Baptiste vécut saintement dans le désert pendant trente ans. Ensuite, sur l'ordre de Dieu, il vint au Jourdain pour prêcher le baptême de la pénitence pour la rémission des péchés.

Les habitants de Jérusalem, de toute la Judée, de la Galilée et du pays qui avoisine le Jourdain, vinrent à lui pour se faire baptiser par lui et confesser leurs péchés. Il donna des conseils à tous, selon les besoins de chacun.

Jésus vint aussi de Galilée vers Jean pour être baptisé par lui, mais il s'en défendait en disant : C'est moi qui dois être baptisé par toi et tu viens à moi ?

Et Jésus dit : Laisse faire maintenant, car c'est ainsi qu'il convient que nous accomplissions toute justice.

1. Matth., xiv, 1-12; Marc, vi, 14-29.

Եւ ապա մկրտեաց զնա Յովհաննէս : Եւ բացան երկիրք եւ Հոգին սուրբ մարմնաւոր
 տեսեամբ իբրեւ զապաւնի էջ ի վերայ Յիսուսի : Ձի զպա նշան տուեալ էր հայր Յով-
 հաննու զև . Յոյր վերայ տեսանկցես զհոգին զև իջանկցէ եւ հանգչեցի, նա է որդին
 Աստուծոյ : Եւ ձայն ի վերուստ որ ասէր . Դա՛ է որդի իմ սիրելի ընդ որ հաճեցայ :

Եւ Յովհաննէս վկայեաց . Ահա գառն Աստուծոյ որ բաւեաց զմեզս աշխարհի :

Եկն եւ Հերովդէս չորրորդապետ՝ որդի Հերովդին աւաջնոց, որ զմանկուանն ի Բե-
 ղեհէ՛՛ճ՝ կոտորեաց, մկրտիլ ի Յովհաննէ : Եւ նա յանդիմանեաց զնա եւ ասէ . Ձէ օրէն՝ * A fol. 19
 ունկ բեղ զկին Փիլիպպոսի եղբոր քո ծինչ նա կենդանի է եւ ունի զաւակ ի նմանէ : v° b.

Եւ զարձաւ Հերովդէս ի տուն իւր արտոճութեամբ, առ Հերովդիազա կին իւր, զոր
 յախշտակեալ էր անիրաւութեամբ ի Փիլիպպոսէ, եւ պատմեաց նմա զյանդիմանութիւնն
 Յովհաննու : Եւ նա խրատեաց զնա ունկ եւ զնկ ի բանաի :

Եւ յաւուր միւսճ արար Հերովդէս խրատութիւն մեծ՝ հազարապետաց եւ զաւսու-
 պետաց իւրոց, եւ արբոյց նոցա զինխ հինս, եւ լիմարեցան ամենեքեան : Կոչեցին
 անկ եւ զղուստոն Հերովդիազայ եւ նորա եկեալ լիտութեամբ, ծարբեալ աչօր եւ կար-
 ժրացեալ աշտիւք եւ արուեստաբար հիւսեալ հերիւք եւ զոչնագոյն զարդարեալ զղեսաիւք
 եւ պաճուճեալ կոշիւք : Երկիր եպաղ թագաւորին եւ բազմակնացն եւ ծախ եհար

2 Յիսուսի] նորա B || 3 զև] թէ B — զև իջանկցէ եւ հանգչեցի om. B || 5 վկայեաց] ասէ
 add. B || 6 Հերովդին] Հերովդէին B — ի Բեղեղէճէճ՝ Բեղեղէճէճի B || 11 եւ զնկ om. B —
 բանաի] եւ աւարեաց կալաւ զՅովհաննէս եւ եղ ի բանկի add. B || 15 հերիւք] հերթօք B —
 զղեսաիւք] զղեսաութ B || 16 եւ] ապա add. B.

Alors Jean le baptisa, et le ciel s'ouvrit et l'Esprit-Saint, sous une forme corporelle, descendit comme une colombe sur Jésus. Car tel était le signe qu'avait donné le Père à Jean : Celui sur lequel tu verras l'Esprit descendre et se reposer, c'est lui le fils de Dieu. Et une voix d'en haut disait : Celui-ci est mon fils bien-aimé en qui j'ai mis mes complaisances.

Et Jean rendit ce témoignage : Voici l'Agneau de Dieu qui ôte le péché du monde.

Vint aussi Hérode, le tétrarque, fils d'Hérode le premier, qui massacra les Innocents à Bethléem, pour se faire baptiser par Jean. Mais celui-ci lui fit des reproches et dit : Il ne t'est pas permis d'avoir la femme de ton frère Philippe, tandis qu'il est encore en vie, et qu'il a un enfant d'elle.

Hérode revint chez lui plein de tristesse, auprès d'Hérodiade sa femme, qu'il avait enlevée injustement à Philippe, et lui raconta les reproches de Jean. Elle lui conseilla de le saisir et de le mettre en prison.

Un jour, Hérode donna un grand festin à ses officiers, aux grands de sa cour, et leur fit boire des vins vieux; tous s'enivrèrent. On fit appeler la fille d'Hérodiade. Elle vint effrontément avec des yeux peints, des joues fardées, les cheveux arrangés avec art, des vêtements ornés de diverses couleurs et des souliers brodés. Elle s'inclina devant le roi et les convives, battit des mains

* A fol. 19 v° b.

ձևօրն եւ սկսաւ կարաւել ստիւքն : Եւ գարձայան բազմականքն ընդ հնարասորութիւն
 Կարգացն եւ ընդ արուեստ կարաւելոցն :

Եւ իբր չոջ՝ արախոյոցց զնոսս, ասէ թագաւորն յազջելին . Խնդրեա զինչ եւ կամիս
 եւ տայ բիւ մինչեւ ցիկէս թագաւորութեանս իմոց : Եւ նա յառջայոցն խրատեալ էր ի
 * A fol. 20 20թիւն * իւրմէ . Տուր ինձ, ասէ, ի վերայ սկսեղ զզուխն Յովհաննու Մկրտչի : Եւ կեղ-
 1° a. ծաւորութեամբ արտոնեցաւ թագաւորն : Յայնժամ ամենայն բազմականքն սկսան աղաչել
 զթագաւորն, զի մի մեռցի արդարն՝ սրտածառանօք մեկաց : Իսկ անօրէն թագաւորն ոչ
 կամեցաւ ստել զերբումն իւր . այլ վաղխազակի առարեաց գահինս, զի հաստեղ զզուխ
 նորա բերցէ առ թագաւորն :

Եւ երթեալ գահին ի բանդն եզիտ զՅովհաննէս զի չաղօխ կալք ի բանդին, եւ սկսաւ
 10 գահին լի զտուրութեամբ լալ : Եւ Յովհաննէս կոչեաց զնա առ ինքն եւ Էհարց զպատճառս
 սպանման իւրոց, եւ նա պատմեաց նմա զամենայն կարգաւ : Եւ ասէ գահին .
 Տագնաւ մե՞ծ է ինձ սուրբ Մատուծոց. զի եթէ սպանանե՞մ զքեղ՝ երկնչեմ չՄատուծոցն
 բո, եւ եթէ ոչ սպանից՝ թագաւորն սպանանէ զես . բայց լաւ է ինձ մեռանել բան
 15 հեղուլ զսուրբ արիւնդ բո : Եւ ասէ ցնա Յովհաննէս . Եկ որդեակ, առ զզուխ իմ, զի
 խաչտալով ճնայ եւ կարաւելով մեռանիմ :

Եւ առեալ գահին գտար զզուխն Յովհաննու, տարաւ առ թագաւորն, եւ տեսեալ

1 գարձայան] չոյժ *add.* B || 3 խնդրեա] չինէն *add.* B || 5 Մկրտչի *om.* B || 10 ի բանդն
om. B || 11 լի զտուրութեամբ *om.* B || 12 իւրոց *om.* B — կարգաւ *om.* B — գահին
om. B || 14 սպանից] սպանանեմ B || 15 արիւնդ] արիւն B || 17 Յովհաննու] նորա B.

et se mit à exécuter des danses. Tous les convives admirèrent l'ingéniosité
 de la parure et l'art des danses.

Après qu'elle les eut bien contentés, le roi dit à la jeune fille : Demande-
 moi ce que tu voudras et je te le donnerai, jusqu'à la moitié de mon
 * A fol. 20 20royaume. Elle, instruite d'avance par sa * mère, lui dit : Donne-moi sur un
 1° a. plateau la tête de Jean-Baptiste. Le roi fut contristé hypocritement. Alors
 tous les convives se mirent à prier le roi, pour que le Juste ne mourût point,
 pour des prétextes de péché. Mais le roi impie ne voulut mentir à son ser-
 ment, et envoya aussitôt un bourreau pour qu'il tranchât la tête et l'ap-
 portât au roi.

Le bourreau se rendit à la prison et y trouva Jean en prières. Le bourreau
 se mit à pleurer tout en tremblant. Jean l'appela à lui et lui demanda la raison
 de sa mort. Il lui raconta tout avec détail. Et le bourreau ajouta : Je suis
 dans les transes, ô saint de Dieu! si je te tue, je crains ton Dieu; et si je
 ne te tue pas, le roi me tuera. Mais je préfère mourir que de verser ton
 sang saint. Jean lui dit : Approche, mon fils, prends ma tête, car je suis né
 par un tressaillement et je meurs par la danse.

Le bourreau saisit la sainte tête de Jean et l'apporta au roi. A cette vue,

ամենեցուն լացին յոչժ, և համբուրէին զուրբ զլուխն և արտասուօք թողութիւն խնդրէին :

Կուչեաց թագաւորն * զաղջիկն և ետ ի նա արծաթեայ սկտեղբ զլուխն Յովհաննու, * A fol. 20
 և նա խնդարով տարաւ աւ ծալք իւր : Եւ առեալ Հերովդիապայ զսկտեղն, ընկէց
 5 զուրբ զլուխն Յովհաննու յերկիր, նախատէր զնա և սսէր. Գու ճորտաց որդի, զու
 կամէիր հանել զմեզ ի թագաւորութենէս. արդ ես յաղթեցի բեզ և կաքաւելով զտտերն
 իճոյ սպանի զբեզ : Եւ ալ բազում բանիւք նախատէր զնա :

Լուսն աշակերաբն նորա և առեալ զճարձինն տարեալ թաղեցին և երթեալ
 պատմեցին Յիսուսի :

10 Եւ յետ աւուրց արար Հերովդէս ալ ուրախութիւն և կուչեաց զաղջիկն կաքաւել
 զարձեալ. և սսէց նա. Ալ արիւն ճարգոյ ձի խնդրեր, զի ոչ շնորհեմ բեզ :

Եւ սկսաւ աղջիկն կաքաւել առաջին նմանութեամբն և ելին արտաքոյ ապարանկցն
 ի տեղի ինչ պատշաճաւոր, յորում էր ջրածոցով լիճ մի սառուցեալ : Եւ ել կոշկօքն ի
 վերայ սառինն կամեցեալ նորագոյն ինչ ցուցանել, և ջուրն ոչ կարաց տանել զան-
 15 համութիւն նորա, ալ վազվազակի լուծաւ սառն ի ներքոյ ոտից նորա և ընկզմեցաւ
 ճարձին նորա ի ջուրն, և սառն իբրև սրով եհատ զլուխ նորա և մնաց զլուխ նորա

1 համբուրէին] լացին և համբուրեցին B — զուրբ... խնդրէին om. B || 3 արծաթեայ] արծաթի B || 8 Լուսն... թաղեցին] լուեալ աշակերտացն նորա՝ թաղեցին զճարձին նորա B || 16 մնաց] ճիւղք զիսաւոր զլուխ նորա B.

tous pleurèrent amèrement et baisèrent la sainte tête en demandant pardon avec des larmes aux yeux.

Le roi appela * la jeune fille et lui remit la tête de Jean sur un plateau en * A fol. 20
 argent. Elle la porta joyeusement à sa mère. Hérodiade saisissant le plateau, r b.
 jeta à terre la sainte tête de Jean, l'injuria en disant : Toi, fils des fous, qui
 voulais nous enlever la royauté, eh bien, c'est moi qui t'ai vaincu et tué par
 la danse de ma fille. Elle l'injuria encore par beaucoup d'autres paroles.

Ses disciples l'apprenant, enlevèrent le corps et l'emportèrent pour l'in-
 humer. Ils allèrent ensuite rendre compte à Jésus.

Quelques jours après, Hérode donna un autre festin, fit appeler la jeune
 fille pour y venir danser encore et lui dit : Ne me demande plus du sang
 humain, car je ne te l'accorderais point.

La fille se mit à danser comme la première fois. Ils sortirent ensuite du
 palais pour se rendre à un endroit plus convenable, où il se trouvait un bas-
 sin plein d'eau glacée. Elle monta sur la glace avec ses souliers, désireuse
 de faire voir quelque chose de nouveau, mais l'eau ne put résister à une telle
 insolence, la glace fondit aussitôt sous ses pas, son corps s'engloutit dans
 l'eau et la glace lui trancha la tête, comme avec une épée; sa tête resta flot-

* A fol. 20
v° a. Ի վերայ ջուրցն : Եւ տեսալ ամենեկուն վառս էտուն Աստուծոյ որ արդար * իրաւամբ ինկրեաց գլխէն Յովհաննու :

Եւ պատուէր եւ Հերովդէս զի ձի որ պատմեացէ Հերովդիպոս . եւ առաքեաց բանի գտերն իւրայ թէ . Մայր սուր զսկտեղն արձաթի զի նովաւ բերից զպարգեւ թագաւորին : Եւ իրբեւ բերին եղին ի նմա զպուլս գտերն նորս, եւ առաքեաց առ նա : Եւ տեսալ Հերովդիպոս անկաւ իրբեւ զձեռեալ եւ սպառ ուշաբերեալ եւ սկսաւ հասցոյն զսուրբն Աստուծոյ զՅովհաննէս : Եւ անկաւ բար ձի չօլիցն եւ ջարդեաց զերեսս նորս եւ սատակեցաւ զսուրբնեամբ :

Եւ Հերովդիպոս որդեակից եկեալ շարաշար մահուամբ բարձաւ ի կենացս եւ պահեալ էր գառաստան նոցա առաջի Աստուծոյ :

Նաւասարդի Ի եւ Օգոստոսի Լ : Վկայարանութիւն Սրբոյն Փիլիմոսի եպիսկոպոսի :

* A fol. 20
v° b. Սուրբ եպիսկոպոսն Փիլիմոս * էր ի բանոի վասն հաւատոցն Քրիստոսի, ընդ ալ խոտորվանող վկայան, չաւորս անօրէն արքային Գիողիտիանոսի :

Իսկ սուրբն որ էին ընդ նմա ի բանդին . Արիստոկլէս, Գիմիտրիանոս, Աթա-

Յ-8 եւ պատուէր . . . գառնութեամբ om. B || 9 Հերովդիպոս] Հերովդէս B — եղեալ] լեալ B || 11 Վկայարանութիւն . . . եպիսկոպոսի] Վկայութիւն Փիլիմոսի եպիսկոպոսի եւ որոց ընդ նմա B || 12 Փիլիմոս] Փիլիմոս B.

* A fol. 20
v° a. tante sur les eaux. Ce que voyant, tous rendirent gloire à Dieu qui * avait, de juste droit, vengé Jean.

Hérode ordonna que personne n'en prévint Hérodiade; et il envoya dire de la part de sa fille : Mère, donne-moi le plateau en argent pour que je t'apporte les cadeaux du roi. Lorsqu'on l'apporta, on y déposa la tête de sa fille et il la lui envoya. A sa vue, Hérodiade tomba comme morte, et reprenant ensuite connaissance, elle se mit à blasphémer le saint de Dieu, Jean. Une pierre tomba du ciel et lui brisa la figure; elle mourut cruellement.

Hérode, rongé par les vers, fut enlevé à la vie par une mort atroce. Leur jugement devant Dieu est encore réservé.

20 NAVASARD, 30 Août.

Martyre du saint évêque Philonidis.

* A fol. 20
v° b. Le saint évêque Philonidis * se trouvait en prison, pour la foi du Christ, avec d'autres confesseurs martyrs, aux jours de l'empereur Dioclétien, l'impie. Les saints qui se trouvaient avec lui en prison, Aristocles, Dimitrius,

նախոս՝ կատարեցան ճարտիրոսութեամբ ի Քրիստոս եւ դասեցան ընդ հրեշտակս ի չերկինս . եւ մնաց ի բանդին ճիւղն սուրբն Փիլիւնդոս եպիսկոպոսն :

Եւ շատ սակաւ աւուրց հրամայեաց անօրէն իշխանն Մարտիմոս եթէ զբրխտոննայն որ ոչ կամեցին ուրանալ զՔրիստոս եւ զոհել կռօցն, տալ ի պղծութիւն զանձինս նոցա անառակ եւ պղծագործ արանց, առ ի չապականել զնոսա :

Եւ սուրբ եպիսկոպոսն Փիլիւնդոս, ոչ եզիտ հնարս փախչելով ի պիղծ ապականութեանէն : Ել ի բարձր տեղի, եղ ճուրճ եւ բազում արտասուօք եկաց չարօթս եւ եհան զհանդերձս իւր, պատեաց զերեսն եւ զգլուխն եւ ընկէց զանձն իւր ի վերուստ ի վաք . եւ նախ բան զհասանելն չերկիր՝ աւանդեաց զհոգին իւր յ(Պատտոսի 1 :

Եւ անօրէնքն երկն զճարմին նորա ի բուրձ եւ ընկեցին ի ծով : Եւ ալիք ծովուն հանին զնա ի ցամաք : Եւ ձանապարհորդք ի հեռուստ երկրէ անցանէին . երեւեցաւ նոցա սուրբ եպիսկոպոսն ընթանալով առաջն՝ նոցա մերկ՝ ունելով ի գլուխ իւր պսակ * A fol. 21
1° a.
Եւ ի ձեռինն ոստ արձաւնի, եւ անուշահոտութիւն յոյժ բուրէր ի նմանէ եւ զնալով երգէր . Գոհանամ զբէն Քրիստոս որ բեւ չաղթեցի եւ ելել չերկրաւոր զբանց . եւ մտի չերկնաւոր զբունս եւ տեսի զկամարս լուսեղէնս : Գնացին զհետն ձանապարհորդքն

2 Փիլոնիդէս B || 3 Մարտիմոս B || 4 կամեցին] կամեցին B || 5 անառակ . . . զնոսա om. B || 6 Փիլիւնդոս B — փախչելով] փախչել B || 8 զերեսն] զերեսս իւր B || 9 իւր] առ Լատուս ad. B — յՊատտոսի 1,] եւ նաւասարդի Ի ad. B || 11 ի հեռուստ] ի հեռուստ B || 12 նոցա] յանուրջս ad. B — ընթանալով առաջն նոցա om. B || 13 ձեռին] իւր ad. B — Եւ անուշահոտութիւն . . . նմանէ] om. B — զնալով] ընթանալով B || 15 լուսեղէնս] եւ եկեալ ցուցանէր զտեղին սր ճարմինն էր : եւ չարուցեալ ընդ առաւօտն զնոցին ի տեղին զոր եցոյց նոցա եւ բացին զբուրձն եւ հանին զճարմինն B.

Athanasius, subirent le martyre pour le Christ et furent classés parmi les anges au ciel. Le saint évêque Philonidis resta seul en prison.

Un certain temps après, le prince impie, Maximus, ordonna que le corps de tout chrétien qui ne consentirait pas à renier le Christ et à immoler aux idoles, fût livré à toutes les infamies d'hommes débauchés et infâmes, pour le souiller.

Le saint évêque Philonidis ne trouva pas moyen d'échapper à l'infâme souillure. Il se rendit à un endroit élevé, se mit à genoux et pria avec beaucoup de larmes; ensuite il ôta ses vêtements, s'en couvrit le visage et la tête et se précipita de haut en bas. Avant d'arriver au sol il rendit son âme, le 30 Août.

Les impies mirent son corps dans un sac et le jetèrent à la mer. Les flots de la mer le déposèrent sur la plage. Des voyageurs de pays lointain y passaient. Le saint évêque accourant au-devant * d'eux, leur apparut dans sa nudité, ayant une couronne sur la tête et une branche de palmier à la main. Une forte odeur suave se dégagait de sa personne. Il marchait en chantant : Je te rends grâce, ô Christ! pour avoir vaincu par toi et pour être sorti des portes terrestres. J'ai fait mon entrée dans les portes célestes et j'ai vu les voutes lumineuses.

* A fol. 21
1° a.

ծինչև ի բուրջն ուր էր ձարծինն եւ նա անգառ եղև : Եւ նորա բայլն գբուրջն եւ հանին զձարծինն : Եւ չրժամ բայլն զերևան, ծանեան եւ թագեցին ի անդուշն չափնիկ, փառաւորելով զԱստուած :

Յայսմ ուուր վկայարանութիւն սրբոյն Տաթիանոսի :

Ձսա սարան առ անօրէն գատաւորն Ուրբանէս ի Կղզիտաօլիս վանն զև խոստո- 5
վանէր զԲրիտոս : Հրամայեաց եւ զան հարին զնա ուժղին գաւազանօք, եւ բերին-
ցին զանձն երկաթի եղնգամբք եւ կապեցին գոտսն եւ բարշեցին ընդ ձէջ բաղաբին :
Եւ նա ասէ . Որչափ չաւերուք ի տանջանս, աչնչափ չաւերուք ինձ բարութիւնս չերկինս :

Եւ չրժամ եհաս ի դուռն՝ առեալ չարենէն որ հեղույր չանձնէն, սրար խաչ ի 10
ձակասն եւ ի սիրան եւ աղաչեաց զԱստուած : Եւ ձայն եղև չերկնից առ նա եւ ասէ .
Տաթիանոս ել չերկինս զև պատրաստեալ է բեզ զբախան փափկութեան. եւ առժամայն

* A fol. 21
r° b. աւանդեաց * զհոգին իւր առ Աստուած չՕգոստոսի 1. :

2 ծանեան] զնա *add.* B || 4 վկայարանութիւն] վկայութիւն սրբոյն Տաթիանոսի, զոր
սձանք Տաթիան անուանեն *add.* B || 5 Ձսա] անօրէն գատաւորն Ուրբանոս ի Կղզիտաօլիս՝ B ||
9 եհաս] հասեալ B || 10 աղաչեաց] աղօթեաց առ B — եւ ձայն եղև... փափկութեան *om.* B
|| 12 չՕգոստոսի 1.] եւ նաւասարդի Ի *add.* B.

Les voyageurs le suivirent jusqu'au sac dans lequel se trouvait le corps et il disparut. Ils ouvrirent le sac, en sortirent le corps, et lorsqu'ils eurent découvert le visage, ils le reconnurent et l'inhumèrent sur place, en rendant gloire à Dieu.

En ce jour, martyr de saint Tatianus.

On le conduisit auprès de l'impie juge Urbanus, à Claudiopolis, pour avoir confessé le Christ. Celui-ci ordonna de le frapper vigoureusement avec des bâtons; on lui déchira ensuite le corps avec des ongles de fer, on lui lia les pieds et on le traîna à travers la ville. Il disait : Plus vous ajoutez aux tortures, plus vous m'amassez des biens au ciel.

Lorsqu'il arriva à la porte, il prit du sang qui se répandait de son corps, fit le signe de la croix sur le front et sur le cœur et pria Dieu. Une voix du ciel se fit entendre à lui qui disait : Tatianus, monte au ciel, car 30 Août.

* A fol. 21
r° b. on t'y a préparé le paradis de délices. Aussitôt il rendit son âme à Dieu, le

Նաւասարդը ԻԱ եւ Օգոստոսի ԼԱ : Գիւտ պատուական գօտւոյ ամենաբբուհնոյ
Աստուածածնին որ է ի Կոստանդնուպօլիս որ կոչի Քալիպոլասիա .

Զգօտի ամենատւրբ կուսին Մարիամու աստուածածնին գտեալ չՆրուաղէմ սքան-
չելեօք, տարան ի թագաւորաբնակ քաղաքն Կոստանդնուպօլիս :

Եւ ելին ամենայն քաղաքն ընդ տուջ ջաշիւք եւ լսպտեօք եւ տարեալ պատուով
եղին ի վառաւորեալ եկեղեցոյ՝ Աստուածածնին որ կոչի Քալիպոլասիա եւ զօրն
զայն տօն մեծ կարգեցին յանուն սուրբ Աստուածածնին որ որ ԼԱ Օգոստոսի :

Յայտմ աւուր վկայաբանութիւն սրբուհոյն Փաւսինեայ որ թարգմանի լուսեղէն :

Սա է կի՛նն Սամարացի յորմէ Քրիստոս ջուր խնդրեաց չաղբիւրն Յակոբայ, որ եւ
ճաւատաց ի Քրիստոս եւ երթեալ ի Կարթագինէ ի քաղաքն Ալիքիկիոյ մկրտեցաւ եւ
անուանեցաւ Փաւտինէ : Եւ քաղոցէր զանուն Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի ամե-
նեցուն, եւ լուսաւորէր զբազումս ի կուսպաշտիցն :

Եւ զնացեալ չՆրուաղէմ սպասաւորէր աւերուական զերեզմանին : Լուսա զՊե-

8 վկայաբանութիւն] վկայութիւն B — որ թարգմանի լուսեղէն *om. B* || 9 Սա] Ալաբինս
Քրիստոսի B.

21 NAVASARD, 31 AOÛT.

Découverte de la précieuse ceinture de la très sainte mère de Dieu, qui se trouve
à Constantinople, à l'endroit qui s'appelle Chalcoptatie.

La ceinture de la très sainte Vierge Marie, mère de Dieu, trouvée à Jérusalem par miracle, fut transportée dans la ville royale de Constantinople.

Toute la ville se porta à sa rencontre avec des torches et des cierges allumés et on la déposa avec honneur dans la glorieuse église de la mère de Dieu, appelée Chalcoptatie. On établit ce jour-là grande fête au nom de la sainte mère de Dieu, le 31 Août.

En ce jour, martyre de sainte Photine, dont le nom signifie lumineuse.

C'est la femme samaritaine à qui le Christ demanda de l'eau au puits de Jacob. Elle crut au Christ, se rendit à Carthage, dans la ville d'Afrique, y fut baptisée et reçut le nom de Photine. Elle prêchait à tous le nom de notre Seigneur Jésus-Christ, et instruisait bon nombre d'idolâtres.

Elle partit pour Jérusalem et prit soin du tombeau de notre Seigneur. Elle entendit les apôtres Pierre et Paul, devint leur disciple et enseignait

* A fol. 21
v° a.

որոտե և զՊօղոսէ գառարբերցն, աշակերտեցաւ նոցա, և ուսուցանէր * յամենայն քաղաքս և ի գաւառս հաւատալ ի մի Աստուած ի Տէրն մեր Յիսուս Քրիստոս :

Կնաց ի Հոսոմ քաղաքն և անդ ևս մեծաւ բարբառով ուսուցանէր ժողովրդեանն որոնալ զիսոսն և հաւատալ ի Քրիստոս :

Եւ լուսւ կուսպաշտ արքայն Կերոն, աւարեաց ցորականս զի գացն զնա . և կողեալ զերանելին Փատինի կացոցին առաջի, և ի բազում ժամս ընդ միմեանս վիճա- 5
րանեցան և ամենեւին ոչ կարաց տղքանոր և ոչ սպաւնալոր հաւանեցոյցանել զնա :

Եւ հրամայեաց զի սրով հատցեն զձեռսն, և յորժամ զրին ի վերայ սալին և զա-
հիճքն ուսկին բախէին սրովն, յերբորդ ժամէ աւուրն մինչև զվեց ժամն և ոչ կարացին հասանել զձեռսն : Հրամայեաց Կերոն արքայն զի մրձօր կորեացին զձեռսն և չոյժ 10
աշխատեցան զահիճքն և մորձքն խորտակեցան և ոչ այնպէս կարացին հասանել զձեռսն :

Եւ սպա հուր բորբերեցին և բնկեցին անդ զապախին Քրիստոսի և զերիս աւուրս թողին ի մէջ հրոյն և ոչ ալքեցաւ : Հանին ի հրոյն և արբուցին երկիցս անգամ զեղ
մահու և ոչ վնասեցաւ նա : Հալեցին կապար և արկին ի բերանն և իբրև զցուրս 15
ջուր էջ չորովայնն :

1 յամենայն] զամենայն B || 6 Փատինի B — վիճարանեցան] վիճարանէին B || 10-16 Հրա-
մայեաց . . . չորովայնն] Եւ հրամայեաց մասնել զնա ի շարաշար սանջանս, բաց նա օգ-
նականութեամբն Քրիստոսի սպրեցաւ ի սրոյ, ի մրձոյ, ի հրոյ, ի մահադեոյ և ի հալեալ
կապարէ արկելոյ ի բերան նորա B.

* A fol. 21
v° a.

* dans toutes les villes et les provinces, à croire en un seul Dieu, notre Seigneur Jésus-Christ.

Elle partit pour la ville de Rome et là aussi elle enseigna à haute voix au peuple, de renier les idoles et de croire au Christ.

L'empereur Néron, l'idolâtre, l'apprit. Il envoya des soldats pour la découvrir. Ils se saisirent de la bienheureuse Photine et la mirent en sa présence; ils discutèrent ensemble pendant de longues heures, mais il ne parvint pas à la fléchir, ni par supplications, ni par menaces.

Il ordonna de lui couper, avec l'épée, les mains; lorsqu'on les posa sur l'enclume, les bourreaux se mirent à frapper vigoureusement avec l'épée, de la troisième heure de la journée jusqu'à la sixième heure, mais n'arrivèrent pas à lui couper les mains. Néron ordonna alors de lui détacher les mains avec des marteaux. Les bourreaux s'employèrent beaucoup, les marteaux se brisèrent et ils ne parvinrent pas, quand même, à lui détacher les mains.

On alluma ensuite un grand feu et on y jeta la servante du Christ. On la laissa trois jours dans le feu, elle n'y brûla point. On la fit sortir du feu, et on lui fit boire par deux fois du poison mortel, elle n'eut aucun mal. On fit fondre du plomb qu'on lui versa dans la bouche, et qui descendit comme de l'eau fraîche dans l'estomac.

Եւ սպա կախեցին * զբաշտէ եւ բերեցին զճարձին նորա եւ յոջ Տեղաւ արինն *
 չերկիր եւ հրամայեաց՝ եւ շամփրօք աչքեցին զխոցս վերացն եւ ձոխիր հնոցի բացալտով
 խստենալ արկին ի բիթսն : Եւ յորժամ իջուցին ի փաշտէն հանին զերկաւսին աչան եւ
 բարձեալ տարան զնա ի խուարապին եւ ի ժահահոտ բանտ յորում էին օձք եւ թու-
 5 նաւոր սողունք : Եւ ի զիշերին յայնմիկ էջ Տէր չերկիրց ընդ Պօղոսի եւ ընդ Պետրոսի
 եւ եղև լոյս ի բանտն եւ անուշահոտութիւն եւ մերձեցաւ յաչս նորա եւ ողջացոյց եւ
 ետևս զՏէր :

Եւ ստէ Փաւտինէ . Ողորմեա Տէր սպախնոցս քո եւ տուր շնորհս անուան իմոյ եւ
 ոսկերացոս, զի որք ցաւազնին չտաչս եւ աղաչեացն բեղ անուամբս իմով եւ սարաւնին
 10 ի բարեխօտութիւն իմ, բժշկեա եւ լուսաւորեա զաչս նոցա : Եւ Տէրն խոտացաւ կու-
 տարել զիննորուածս նորա : Եւ մինչև ցաշար որք խցին աչացաւ եւ աչաչևն զԼատուած
 եւ զարբուհի վկայն իւր զՓօտինէ սուժամայն բժշկին եւ լուսաւորին աչք իւրեանց :

Թողն զերանելի կինն ի բանտն զերխս ամս չեա շարձարմանցն եւ ամենեւին ոչ բաղ-
 15 ցեաւ եւ ոչ ծարաւեցաւ եւ ոչ զրտացաւ եւ այլ ոչ եղև խաւար կամ * ժահահոտութիւն *
 ի բանտին . Եւ չեա երկց ամաց հանգեալ ի Քրիստոսս :

1 զճարձին] զանձն նորա B || 2 եւ] հրացեալ *add.* B || 4 տարան զնա] եւ արդելին ի
 խաւարին եւ ի ժահահոտ բանտի *add.* B || 5-15 եւ ի զիշերին . . . Քրիստոսս] ի տեսեան երեւեցաւ
 նձա Տէրն ընդ Պետրոսի եւ ընդ Պօղոսի եւ մխիթարեաց զնա : Եւ թողն զերանելի կինն ի
 խաւարին եւ ի ժահահոտ բանտի անդ զերխս ամս չեա շարձարմանցն ի բաղց եւ ի ծարաւ եւ ի
 մերկութիւն եւ Տէր սրահեաց զնա կենդանի : Եւ չեա երկց ամաց հանգեալ ի Քրիստոսս B.

Ensuite on la suspendit * à un arbre, on lui déchira le corps, le sang *
 coula abondamment à terre; il [Néron] ordonna de lui passer des fers rougis
 sur les blessures des plaies et de lui introduire dans les narines de la cendre
 de four mêlée à du vinaigre. Lorsqu'on la descendit de l'arbre, on lui creva
 les deux yeux et on la transporta dans une prison obscure et infecte, où se
 trouvaient des serpents et des reptiles venimeux. Dans la même nuit, le Sei-
 gneur descendit du ciel avec Paul et Pierre, il se fit une grande elarté dans
 la prison et une odeur douce s'y répandit; Il s'approcha de ses yeux, les
 guérit et elle vit le Seigneur.

Et Photine dit : Aie pitié de ta servante, Seigneur, et donne grâce à mon
 nom et à mes os; et ceux qui pâtissent des yeux et te prieront en mon nom
 et auront recours à mon intercession, guéris-les et illumine leurs yeux. Le
 Seigneur promet d'exaucer ses vœux. Et jusqu'aujourd'hui, ceux qui souffrent
 des yeux et prient Dieu et sa sainte martyre Photine guérissent aussitôt et
 recouvrent la vue.

On abandonna en prison, après les tortures, pendant trois ans, la bienheu-
 reuse femme; elle n'eut jamais faim, ni soif, ni froid, il n'y eut jamais d'obseu-
 15 rité ni d'odeurs infectes dans la prison. Trois ans après, elle s'endormit dans
 le Christ.

* A fol. 21
v° b.* A fol. 22
1° a.* A fol. 21
v° b.* A fol. 22
1° b.

* B
p. 105 b.

[B * Գիւտ զօտոյ ամենաօրբուհոյ աստուածածնին եւ ճիշտ կուսին Մարիամու :

Յորժամ աստեւել փառաւորեալ տիրուհին ձեր՝ ճշմարիտ աստուածածին կոչան՝
երանեալն յամենայն՝ ազգաց Մարիամ, հանդերձեալ էր փոխիլ եւ վնայ սա որ ի նմանէ
ճնեալ էր ճարմնով Տէրն եւ Աստուածն Յիսուս Քրիստոս, հրաման ետ զերկուս հան-
դերձան տալ երկուց ազբատ աչբի կանանց, զոր ոմանք կուսանք սանն . յորոց ճինն ընդ
հանդերձին էստ եւ զգօտի նորա սուրբ եւ ունելով զգուշութեամբ եւ պահէր պատուով :
Նոչնպէս եւ զերկու պատմուճանսն իւրաքանչիւր որ սա ինքեանս պահէր, եւ ըստ
ազգս ազգս առաքելով եւ աւանդելով աչքոց կուսանաց ազգականաց իւրեանց խորհրդ-
ղարար ի պահեստ տալին : Նոչնպէս եւ որ զգօտին ունէր՝ աւանդեալ աչքոց զգուշու-
թեամբ պահէին, եւ աչք ի յաչք փոխանորդէին :

Եւ յորժամ նախախնամութեամբն Աստուծոյ վերաբերու նորին տիրուհւոյն ի Կա-
պեռնոճէ բերեալ եղև ի Կոստանդնուպօլիս ի ձեռն երկու պատրկացն Ալվլոնի եւ
Կանտիտոսի, ի թագաւորութեան ճեճին Լեւոնի . եւ աչնուհետև յաչտնեցաւ սուրբ
գօտի նորին տիրուհւոյն ձերոց յեպիսկոպոսէն Զիլիու, ի թագաւորութեան բարեպաշտին
Յուստինիանու եւ զանձեցաւ ի Խալկոպուստիայ : Եւ աչնպէս պարգևեցան աստուա-
ծալին ձիրքս թագաւորական բաղաքին, որ նճին տիրուհւոյ աստուածածնին նուիրեալ
եղև ի բարեպաշտէն Կոստանդիանոսէ շինողէ նորին :

* B
p. 105 b.

[B * Invention de la ceinture de la très sainte mère de Dieu et toujours vierge Marie.

Lorsque notre reine glorieuse par-dessus tout, la vraie vierge et mère de Dieu, proclamée bienheureuse par toutes les générations, Marie, était sur le point d'être transportée pour aller trouver Celui qui était né d'elle selon la chair, le Seigneur et Dieu Jésus-Christ, elle ordonna de donner ses deux vêtements à deux pauvres veuves, que d'autres disent deux vierges. Une d'elles prit, avec le vêtement, aussi la sainte ceinture et la conserva avec soin et vénération. Quant aux deux vêtements, chacune conserva l'un d'eux près d'elle, et ils les transmirent de génération en génération et les confièrent à d'autres vierges parentes secrètement comme dépôt. De même celle qui possédait la ceinture, la transmet à d'autres, qui la conservèrent avec tous les soins, la transmettant de génération en génération.

Et lorsque par la providence divine, le manteau de la même reine fut apporté de Capernaoum à Constantinople par les soins de deux patriciens Albion et Candidus, sous le règne du grand Léon, la sainte ceinture de notre reine fut ensuite découverte par l'évêque de Zila, sous le règne du pieux Justinien, et déposée comme un trésor à Chalcopratiae. C'est ainsi que ces dons divins furent offerts à la ville royale, dédiée à la même reine, la mère de Dieu, par le pieux Constantin, son fondateur.

Եւ ի ժամանակս Լեւոնի որդւոյ Վասիլ թագաւորի՝ բազում սքանչելագործեաց զօտի սուրբ աստուածածինն բժշկութիւնս ի թագուհին Ջոլի, յորմէ Հալաճեաց ի նմանէ զդեւն, որ բազում ամօք չարչարէր զնա, եւ չալ ամենայն նեղեալս : Եւ կարգեցին զօրն զայն սոն մեծ յանուն սուրբ Աստուածածինին՝ նաւասարդի ԻԼ, եւ Օգոստոսի ԼԸ, ի փաստ սուրբ Երրորդութեանն :]

Բճիս Սեպտեմբեր աւուրս ունի երեսուն : Տիւն ժամս երկոտասան, զիշերն երկոտասան . սարեմուս է Հուռոնց :

Նաւասարդի ԻԲ եւ Սեպտեմբերի Լ : Տօն է Յետույ որդւոյ նաւեայ ծառային Մովսիսի աստուածախօսի եւ Բիցոսի եւ Ճիլ հօրն :

Յետև որդին նաւեայ էր չազգէ Եփրեմի եւ աշակերտ մեծի նախածարգարէին Մովսէսի եւ էր կուսան եւ սուրբ, որ ոչ մեկնէր ի խորանէն Աստուծոյ զցոյց եւ զցերէկ : Եւ չերանկէն Մովսէսի ի Սինա լեռուն առ Աստուած եւ սս ընդ նմա էր եւ պահեաց ընդ նմա զերիս քառասունն սուանց հայցի եւ ջրոց : Լուսւ եւ զիսոսս Աստուծոյ սս Մովսէս . եւ յորժամ առաքեաց Մովսէս երկստասան ալք ի ցեղեցն Բարաչելի լրտեսել

8 Տօն . . . աստուածախօսի] Յայժմ աւուր չիշատակ է Յետույ որդւոյ նաւեայ, սր յես Մովսիսի՝ առաջին զօրալարեաց եւ ժառանգեցոց զԲարաչել B || 10 Յետև . . . Մովսէսի] Սս էր ի ցեղէն Եփրեմի, որդւոյ նաւեայ, եւ աշակերտեցաւ Մովսէսի B || 12 Սինա օմ. B || 13 զիսոսս] զիսոսելն B || 14 ցեղեցն] ի ցեղէն B.

Sous le règne de Léon, fils de l'empereur Basile, la ceinture de la sainte mère de Dieu fit de nombreux miracles et guérisons sur la personne de l'impératrice Zoë, en chassant le démon, qui la tourmentait depuis de longues années, et sur tous les autres infirmes. Et on établit ce jour, grande fête, au nom de la sainte mère de Dieu, le 21 Navasard, le 31 Août, pour la gloire de la sainte Trinité.]

Le mois de Septembre a trente jours; la journée a douze heures, la nuit en a douze. C'est le premier jour de l'an pour les Grecs.

22 NAVASARD, 1er Septembre.

Fête de Josué fils de Navé, serviteur de Moïse qui parla avec Dieu: et de Bitzus et du père Djéli.

Josué le fils de Navé était de la tribu d'Éphraïm et disciple du grand et premier prophète Moïse. Il était vierge et saint, ne quittant pas le tabernacle de Dieu le jour et la nuit. Lorsque Moïse gravit le mont Sinaï vers Dieu, il était avec lui. Il jeûna avec lui les trois fois quarante jours, sans pain et sans eau. Il entendit les paroles de Dieu adressées à Moïse. Et lorsque Moïse envoya douze hommes, parmi les tribus d'Israël, pour espionner la terre pro-

ղերկիրն պարգևաց սա եւ Քաղէբ որդի Յեփոնիաց չղան զհետ կամայն Աստուծոյ, որոյ խոստացաւ Տէբ սոցա ձիայն ծաանել յերկիրն աւետեաց յայնցանէ որբ ի չափ հասեալ էին չեղկաբոսս ի վից հարիւր հազարաց անտի որբ սաստակեցան յանապատին :

* A fol. 22
1° b. 5

Եւ չորժամ հանգերձեալ էր Մովսէս վախճանիլ եղ զձեռն * իւր ի վերայ նորա եւ օրհնեաց զնա եւ կացոցց զնա հրամանաւն Աստուծոյ զորավար Իւրաչելի :

Սա կոտորեաց զԱմադէկ եւ զՍևհոն թագաւորան Ամուրհացոց եւ զՍիվ արքայ Բառանու : Եւ երեւեալ նմա Աստուած սաաց . Զօրացիր եւ բաջ լիբ . որպէս էի ընդ Մովսէսի նոյնպէս եղէց եւ ընդ բեղ : Սա թրխտեաց զորդիւն Իւրաչելի որբ ոչ էին թրխտեալք չեղկաբոսս եւ ոչ յանապատին զամս քաւասուն :

Սա ցամաքեցոցց զՅորդանան գետ եւ անցոցց ընդ ցամաք զԻւրաչել որպէս Մովսէս 10

ընդ Մովսէս Կարմիր : Սա լոկ ձայնիւ կործանեաց զամուր պարխսպն Երիբրով շուրջ եկեալ զնովաւ զեօթն օր :

1-3 սա եւ Քաղէբ . . . յանապատին] սա եւ Քաղէբ ձիայն խոսեցան ի նոցանէ յերթանն ըսա կամայն Աստուծոյ : Վասն որոյ եւ սոցա ձիայն խոստացաւ Տէբ ծաանել եւ ժառանգել զերկիրն աւետեաց, յամենեցանց որ ի չափ հասեալ էին յերանն չեղկաբոսս որբ եւ անկան յանապատին այլն B || 5-123 l. 8 Իւրաչելի . . . Երիբրով :] ժողովրդեանն, որ կոտորեալ զԱմադէկ եւ զՍևհոն թագաւորան Ամուրհացոցց երեւծածրն Աստուծոյ զօրացեալ : Թրխտեաց զորդիւն Իւրաչելի զպախտաղիւ, որ անթրխտեալ էին յանապատին զամս քաւասուն : Յետոյ դարձոցց զՅորդանան եւ անցոցց զԻւրաչել եւ կործանեաց զպարխսպն Երիբրով : Եւ ետես զորդին Աստուծոյ ի կերպարանն զնոսորի, եւ կոտորելով զերեսան եւ երկու թագաւորան Քանանացոցց եւ ժառանգեցոցց զԻւրաչել : Որ եւ հրաման ետ արեղական եւ լուսնի զպարել եւ զպարեցլին ձինչեւ կոտորեաց զՔանանացիւն : Անկապն իւրովն նշանակ եւ պատկեր եղեալ ճշմարիտ Յիսուսին եւ Փրկչին աշխարհի, որ եւ հասեալ ի բարիսք Տերութեան հանդես խաղաղութեամբ եւ թաղեցաւ ի Թամնասաբար՝ ամաց հարիւր եւ սասանց, որ եւ ծարգարէացաւ ամս քսան եւ եօթն B.

mise, lui et Caleb fils de Jéphoné suivirent la volonté de Dieu; c'est à eux seuls que Dieu promit l'entrée en la terre promise, parmi les six cent mille personnes qui étaient arrivées à leur majorité en Égypte et qui trouvèrent la mort dans le désert.

* A fol. 22
1° b. 5

Et lorsque Moïse fut sur le point de mourir, il posa sa main * sur lui, le bénit et par ordre de Dieu l'institua général d'Israël.

C'est lui qui massacra Amalec et le roi des Amorrhéens, Séhon, et le roi de Basan, Og. Dieu lui apparut et dit : Prends courage et sois fort; comme j'étais avec Moïse, je le serai aussi avec toi. C'est lui qui circoncit les fils d'Israël, qui n'avaient été circoncis ni en Égypte ni au désert, pendant quarante ans.

C'est lui qui dessécha le fleuve Jourdain et fit traverser à sec Israël, comme l'avait fait Moïse dans la mer Rouge. C'est lui qui, seulement par le son [des trompettes], fit tomber en ruine les solides fortifications de Jéricho, après une marche de sept jours autour de la ville

Սա չորժամ պատերազմէր ընդ Քանանացիսն ետես զորդին Աստուծոյ ի կերպ զինուորի եւ սուր ձերկ ի ձեռինն եւ ճատուցեալ հարցանէր . Ի ձէնջ եւ եթէ ի թշնամաց ձերոց : Եւ նա ասաց . Չօրաւար եմ զօրու Տեստն եւ արդ եկի օգնել բնդ :

Սա ետ հրաման արեգավանն եւ լուսինն եւ զաղարեցին ի գնացից, ձինչեւ կոտորեաց զՔանանացիսն ի Գաբաուն : Սա երեսուն եւ երկու թաղաւոր եպօսն եւ ժառանգեցուց զերկիրն նոցա վիճակաւ որդւոցն Իսրայելն :

Եւ հասեալ ի բարիոր ձերութիւն վախճանեցաւ ամաց հարկւր եւ տասանց եւ թագեցաւ ի Թամնասարաբ ի լերինն եւ վրեժնի :

* Յայտն աւուր վկայն Քրիստոսի Բիցոս եւ ճլն հայրն ստաբիլի վարուք կեցեալ եւ * Ա fol. 22
 10 բազում տանջանաց համբերեալ կատարեցան ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ .
 Նուասարգի ԲԻ՛ եւ Սեպտեմբերի Ա :

Յայտն աւուր վարք Սիմէոնի Սիւնակեցոյն որ ի Մանդրայն ի Հաւալ :

Երանելին Սիմէոն էր ի բաղարէն Անտիոքայ Ասորւոց, ի ժամանակս բարեպաշտ արքային Լէոնի :

15 Եւ ձինչեւ պատանեակն էր լսէր յեկեղեցւոյն հանապաղ զգրեալսն ի Պօղոսէ

9-12 Յայտն աւուր . . . սեպտեմբերի Ա : om. B || 12 վարք] երանելոյն add. B — որ ի Մանդրայն ի Հաւալ om. B || 13 ի բաղարէն] զիւրաբաղարէն B — Անտիոքայ Ասորւոց] Սիւնն Կրիկեցաց, B || 14 արքային Լէոնի] կայսերն Լեւոնի ձեճի եւ Մարտիրիու պատրիարքի : add. B || 15 պատանեակն էր] ճանուկն էր՝ արտձէր զշխորս ճնարացն եւ ի ձճեանային ժամանակն պարապեալ՝ եկն յեկեղեցին սուրբ եւ լսէր յեկեղեցոյն add. B.

C'est lui qui, lorsqu'il livrait combat aux Chananéens, vit le fils de Dieu, sous la forme d'un soldat, ayant une épée nue à la main; il s'en approcha et lui demanda : Es-tu des nôtres ou de nos ennemis? Il lui répondit : Je suis général des armées de Dieu, et je suis venu pour t'aider maintenant.

C'est lui qui commanda au soleil et à la lune, et ils s'arrêtèrent dans leur course jusqu'à ce qu'il eût massacré les Chananéens à Gabaon. C'est lui qui tua trente-deux rois et partagea au sort, aux fils d'Israël, leurs territoires.

Parvenu à une grande vieillesse, il mourut à l'âge de cent dix ans; il fut enterré à Tamnathsaré, sur la montagne d'Ephraïm.

* En ce jour, le martyr du Christ Bitzus et le père Djéli, après une vie * Ա fol. 22
 pleine de vertus et après avoir souffert bien des tortures, moururent dans le Christ en bonne confession, le 22 Navasard, le 1er Septembre.
 v° a.

En ce jour, vie de Siméon le stylite à Mandra d'Alep.

Le bienheureux Siméon était de la ville d'Antioche de Syrie, aux jours de l'empereur Léon, le pieux.

Pendant qu'il était tout jeune il entendait continuellement à l'église les

առարկոյն եւ ի ճերունի ուժննէ; աստուածաւորէ տեղեկանայր կի՞թէ վասն փրկութեան հոգւոց եւ գրեալքն :

Եւ առժամայն զպոտ ի ճնորաց իւրոց երթեալ ի վամս կղև կրօնաւոր : Եւ այնչափ ճգնութեամբ կեալք, զև եւ ոչ ի կերակուր ընթանալք յոգ եւ անձանձորոյթ ճառալքր եղբարցն ճինչև ամենեքեան զարձանալին :

5

Եւ չաւարձմիւսմ վնայեալ ի ջրհորն կլիտ ճաղեալ պարան եւ զպոտ յամենեցունց ճերկացաւ եւ պատեաց զամենայն ճարձինն իւր եւ այնչափ պնդեաց ճինչև յտկերան թաղեցաւ : Եւ նեխեցաւ ճարձինն եւ կղև որդեալից եւ ժաշահոտութիւն յոյժ կամեր ի ճարմնոյն : Եւ յորժամ իմացան եղբարքն՝ հասլիւ կարացին հանել զպարանն ի տորեալ ճարմնոյն * տար ջրովն : Եւ նախանձեալ կրօնաւորացն ընդ ճղութիւն արդարոյն

10

ստիպեցին զհայր վանացն հանել զնա : Իսկ երանելին կեալ լալով գտամէ ջրհոր մի ցածար, եւ խոր յոյժ, լի թիւնաւոր գեւորք եւ ընկէց զանձն իւր ի ճէջ օձիցն, ոչ ինչ ճաշակելով :

Եւ յետ աւուրց ի տեղեանն հրեշտակ ճեառն զան հարեալ զհայր վանացն սպառ-

1 ճերունի] ճերունու B || 2 գրեալքն] լուս եւ զաւետարանն տարք. որ երաներ եւ զովքր զորս տանն զաշխարհ : add. B || 3 երթեալ] ի Լալլոյն որ կուէր Մանարաց, զոր փարախ անուանեն, որ էր ճերձ ի Բերլա, որ է Հալպ եւ եղև կրօնաւոր add. B || 5 զարձանալին] եւ յաղթոյ երևեր ամենեցունց ասուելապէս ճղեղովն ասարկութեամբ : եւ այնպէս զճարձին իւր բաղցիւ եւ ճարաւով եւ չարակրութեամբ թառամեցոյց add. B || 6 գնացեալ] երթեալ B || 7 պատեաց] պնտ add. B || 11 հանել զնա] ի վանացն, որ եւ սապ նձա երանել add. B || 12 եւ խոր յոյժom. B || 14 յետ աւուրց] յետ այսորիկ տեղիլ ետես վանաց հայրն զև հրեշտակք պաշարեալ զճեառտանն՝ ջահ ի ձեռին սպառնացեալ ասէին. Արեւք գրել եւ զվանս

épîtres de l'apôtre Paul, et il apprit d'un vieillard zélé qu'elles étaient écrites pour le salut des âmes.

Aussitôt secrètement de ses parents il se rendit dans un couvent et se fit religieux. Il y vivait dans un tel ascétisme, qu'il ne se hâtait même pas d'aller manger à sa faim, et servait inlassablement ses frères, à leur grande édification.

Un jour qu'il était allé au puits, il y trouva une corde de erin, et à l'insu de tous il se devêtit, et en entoura tout son corps, en se serrant à tel point que [la corde] s'enfonça jusqu'aux os. Son corps pourrit, fut rongé par les vers et une odeur infecte se dégagait de son corps. Lorsque les frères l'apprirent, ils eurent toute la peine à dégager avec de l'eau chaude la corde entrée dans la chair. * Les religieux devinrent jaloux de l'ascétisme du juste et obligèrent l'abbé du couvent de le renvoyer. Le bienheureux partit en pleurant, trouva un puits à sec et très profond, plein de reptiles venimeux, et se jeta parmi les serpents, sans prendre de nourriture.

Quelques jours après l'ange du Seigneur, en une vision, frappa de coups

նախօք եթէ ոչ գոցէ զճառայն Աստուծոյ : Եւ անչապալ առարէ կրօնաւորս, գաին զնա ի խորագոյն ջրհորին եւ հանեալ անտի տարան ի վանքն : Եւ նորա արարեալ անդ աւուրս ինչ՝ զնաց չանապատ եւ անդ շինեաց իւր արգելանոց նեղ եւ բնակեցաւ անդ ամս չորս . եւ ոչ ինչ ճաշակեաց բայց միայն սոսկն թրջեալ :

5 Եւ յետ այնորիկ շինեալ սին բարձրագոյն յերկէ գլրկս չորս եւ ելեալ եկաց անդ ամս եօթն : Եւ աղօթիւք զբազում հիւանդս բժշկէր, եւ ուսուցանէր առնել զկամս Աստուծոյ եւ կեցուցանել զհոգիս :

Եւ յետ քսան եւ եօթն ամաց լուաւ ծայր իւր, զնաց տեսնել զնա եւ ոչ կարաց, քանկի ոչ կամեցաւ երանելին Սիմէոն . բայց միայն բարբառեալ ասէր . Թողութիւն 10 շնորհեալ ինձ ծայր իմ եւ մի հարկեալ զնա տեսանել յայժմ աշխարհի . այլ եթէ իցեմք արժանի ի * հանդերձեալ զալտեսանն Կրիստոսի տեսանեմք զմիմեանս . հանգիր առ * A fol. 23
1° a.

խարսիս սեան իմոյ եւ նեջեա . եւ նորա ելեալ զգլուխ առ սեանն աւանդեաց զհոգին : Եւ հրամայեաց զնել զմարմին ձօրն իւրոյ առ սեանն . եւ ի տեսնել զծայր իւր տխրեցաւ : Եւ թաղեցին զնա ի տեղւոյն յայնմիկ վասն տեսանելոյ միշտ զգերեզմանն եւ չիշխելոյ զհոգի նորա :

քո՛ եթէ ոչ գուցես զճառայն Աստուծոյ : Եւ նորա անչապալ առարեալ կրօնաւորս, գաին զնա ի գուբն, եւ հանեալ զնա անտի՛ տարան ի վանքն *add.* B || 3 անդ] ի նժա B || 4 ճաշակեաց] ճաշակէր B || 5 յերկէ] իրբե *add.* B || 8 քսան եւ եօթն] քսաստան եւ եօթն : Եւ աղօթիւք զբազում բժշկէր եւ զբազում հիւանդս առաջապառուցանէր, եւ ուսուցանէր առնել զկամս Աստուծոյ եւ կեցուցանել զհոգիս . եւ բազում սքանչելի առնելով՝ զյարգիս ի հեթանոսաց եւ յանհաւատաց զարձուցանէր առ Աստուած *add.* B || 11 զալտեսանն] նորոգմանն B || 13 առ] առաջի B .

l'abbé du couvent en le menaçant s'il ne retrouvait pas le serviteur de Dieu. Il envoya aussitôt des religieux, qui le trouvèrent dans le puits très profond et, l'en ayant retiré, le conduisirent au couvent. Il y demeura quelques jours, et se rendit dans un désert; il s'y fabriqua un abri étroit et y demeura quatre ans; il ne se nourrissait que de lentilles mouillées.

Il construisit ensuite une colonne élevée de la terre de quatre coudées, y monta et y demeura sept ans. Par ses prières il guérissait beaucoup de malades et leur enseignait à accomplir la volonté de Dieu et à sauver leur âme.

Après vingt-sept ans, sa mère, ayant entendu parler de lui, alla le voir, mais ne le put, car le bienheureux Siméon ne le lui permit pas. Il lui parla seulement et dit : Pardonne-moi, mère, et ne m'oblige pas à te voir en ce monde; mais si nous sommes dignes, à la * future venue du Christ, nous nous reverrons encore. Repose-toi au pied de ma colonne et endors-toi. Elle 15 posa la tête auprès de la colonne et rendit son âme. Il ordonna d'enterrer le corps de sa mère près de la colonne. A la vue de sa mère il devint triste. On l'enterra en cet endroit, pour qu'il ait toujours sous les yeux son tombeau et pour qu'il se souvienne de son âme.

Եւ ընդ աւարսն ընդ այնտիկ տեսեալ որտորպայ ոմանց եղն ձի, զհետ ծառայ ոչ կարացին ըմբռնել զնա . երգումսն եղինն այն չարօթնն Սիմէոնի ոչ ստնել նմա վրաս ինչ, եւ զազարեաց եղն վասն երգմանն, եւ որտորպայն ըմբռնեալ զնա զենեցին եւ կերան . եւ նոյնժամայն ատամուռք նոցա սնկան ի բերանս իւրեանց առ հասարակ : Եւ նորա զղջացեալք չափսն առ երանեկին ունեկով իւրտըանչլուր զատամուռս իւր ի ձեռս, խոտտովանելով զոր ինչ արարին առ եղն : Եւ երանեկոյն աղօթն արարեալ հրամայեաց արկանել զատամուռնն ի բերանս իւրեանց եւ առժամայն ողջացան . եւ երթեալ ամենայն ատամանցն ի տեղիս իւրեանց պնդեցան :

Կին ամն ի զիշերի ջուր բմպելով՝ եմուտ չորովայն նորա ընդ ջրոյն ձազ օձի, եւ սնեալ ի փորին՝ աճեաց * եւ յոյժ չարչարէր զկկինն . եւ զնացեալ առ երանեկին աղաչեաց : Եւ սարբն Սիմէոն աղօթիւր եհան զօձն ընդ բերան կնոջն . եւ առժամայն ստտակեցաւ եւ էր կանգուն ձի :

Եւ շեռ այնորիկ բարձրացուցին զաբանն բառասուն կանգուն, եւ կեալք ի վերայ սեանն բացօթեաց, յամարայնի արեգակնակէզ լինելով եւ ի ձմերայնի ցրտածք եւ ձի-

2 կարացին] կարէին B || 3 զազարեաց եղն] նոյնժամայն *add.* B — վասն երգմանն *om.* B || 4-8 նոյնժամայն . . . պնդեցան] եւ ճինչդեռ կերակուրն ի բերանս իւրեանց էր, ատամուռք նոցա թափեցան : Յայնժամ ի զղջումն եկեալ ընթացան առ երանեկին Սիմէոն եւ լային զչարիս իւրեանց, եւ նա զնացեալ աղօթն արար ի վերայ նոցա եւ առժամայն ողջացան B || 10 զնացեալ] երթեալ B — աղաչեաց] աղաչէր : Եւ նա աղօթելով՝ ել օձն ընդ բերան կնոջն B || 12 էր] իբրեւ *add.* B || 13 կեայք] կայր B.

En ces jours, quelques chasseurs ayant aperçu une biche, la poursuivirent, sans pouvoir l'atteindre. Ils jurèrent à la biche, sur les prières de Siméon, de ne pas lui faire du mal. La biche s'arrêta à cause du serment. Les chasseurs la saisirent, la tuèrent et la mangèrent. Aussitôt toutes leurs dents tombèrent dans leur bouche. Ils se repentirent, allèrent trouver le bienheureux, chacun tenant ses dents dans la main, et avouèrent ce qu'ils avaient fait à la biche. Le bienheureux, après avoir prié, leur ordonna de remettre leurs dents dans la bouche, et ils furent aussitôt guéris, car toutes les dents se fixèrent à leur place.

Une femme en buvant de l'eau la nuit avait introduit dans son estomac, en même temps que l'eau, un petit serpent, qui continua à se nourrir et à croître dans le ventre * et causait beaucoup de douleurs à la femme. Elle alla trouver le bienheureux et le pria. Saint Siméon, par ses prières, fit sortir le serpent par la bouche de la femme; il creva aussitôt. Il était long d'une aune.

On rehaussa ensuite la colonne de quarante aunes. Il vivait sur la colonne en plein air, brûlé par le soleil en été et subissant le froid et la neige l'hiver. Sa renommée se répandit par toute la terre, jusqu'à Rome, où l'on érigea son image.

* A fol. 23
r° b.

նով ժուժկայեալ : Եւ էլ Համբաւ նորա ընդ ամենայն երկիր մինչև էի Հոսոմ որ եւ զգատ-
կեր իւր կանգնեցին :

Եւ լուեալ վասն նորա եւ իշխանին Տաճկաց եւ երթեալ հաստաով Ետես զերանելին :
Եւ անկաւ ի վերաւոր օտից երանելոյն որդն մի եւ ընթացեալ իշխանին առ ի ձեռս իւր
5 զորդն եւ եղեւ մարգարիտ չոժ մեծագին :

Եւ զաւագակն անբժբանելի զՈրոնտոսս լուսուորն զարձուցց ի զըջուսն երանելին
աղօթիւք իւրովք, եւ կացեալ ապաշխարութեամբ առ սեանն վախճանեցաւ :

Եւ աղօթիւք երանելոյն աղբիւր բղխեաց ի մերձակայ լերինն անջրղի : Եւ լազուժ
10 վտանգաւորք ի ծովու եւ ի ցամաքի կոչէին չօքնականութիւն զանուն սրբոյն Սիմէոնի,
եւ առ ժամայն փրկէին ի նեղութենէ իւրեանց :

Եւ չեա բաւաւասն եւ եօթն ամաց կացեալ ի վերայ * սեանն Հանգեաւ խաղաղու- * A fol. 23
թեամբ ի Քրիստոս : Եւ հազարպետն Անտիոքաց եւ զօրավարն իջուցին զնշխարս
15 սրբոյն Սիմէոնի եւ տարան չեկեղեցին :

Եւ չաւարան չաչնտիկ աչք մի ցանկացեալ կնոջ ուժեմն եւ ոչ կարացեալ հասանել
15 պիղծ ցանկութեանն : Իսկ չորժամ վախճանեցաւ կինն, երթեալ զազտնաբար ի զիշերի
առ տապան կնոջն կամէր պրանընկիլ ընդ մեռեալ մարմինն եւ կապեցաւ ընդ տապանին
եւ ոչ կարէր երանել : Եւ չորժամ անցուցանէին զազալօքն զմարմին սրբոյն Սիմէոնի

1 զգատակեր] նորա նկարէին չեկեղեցիսն եւ սքանչելիա առնէր նովաւ Ատուած *add.* B
|| 3-5 Եւ լուեալ . . . մեծագին *om.* B || 6 զաւագակն] զՈրոնտոսս լուսուոր եւ անբժբանելի
add. B || 7 եւ կացեալ . . . վախճանեցաւ *om.* B || 10 փրկէին] զերձանէին B || 11 կացեալ]
կարայ B || 14 p. 128 l. 2 Եւ չաւարան . . . զմեզս իւր *om.* B.

Le prince des Sarrasins entendit parler de lui et alla voir avec foi le bienheureux. Un ver tomba des pieds blessés du bienheureux, le prince accourut, saisit le ver de ses mains, qui se changea en une perle d'une grande valeur.

Le bienheureux, par ses prières, convertit l'insaisissable brigand, le tyran Ogonatus, qui vécut en pénitence auprès de la colonne et y mourut.

Sur la prière du bienheureux une source surgit dans la montagne voisine et aride. Et beaucoup de gens en danger, sur mer et sur terre, appelant au secours et invoquant le nom de saint Siméon, furent aussitôt délivrés de leurs peines.

Après avoir demeuré quarante-sept ans sur * la colonne il s'endormit paisi- * A fol. 23
blement dans le Christ. Le patriarche d'Antioche et le général descendirent
15 les restes de saint Siméon et les déposèrent dans l'église.
v° a.

En ces jours, un homme convoitant une femme ne parvint pas à réaliser ses désirs impurs. Lorsque la femme mourut, il se rendit en secret et pendant la nuit à la tombe de la femme dans l'intention de violer le cadavre; il resta lié à la tombe, et ne pouvait en sortir. Au moment où l'on faisait passer dans

մերձ ի տապանն չաչն, աղաղակեաց աչն ասելալ. Ողորմես ինձ տարրդ Աստուծոյ Սիմէոն : Եւ առժամաչն արձակեցաւ, ել ի տապանէն եւ խոտաւանեցաւ զմեզս իւր : Եւ թաղեցին զերանելին մերձ ի սիւնն : Եւ Անտոն աշակերտս սրբոյն եւ սպասաւոր նորին զրեաց զաստուածաճաճոյ վարս նորս : Եւ ննջեաց Երանելին Սիմէոն Սեպտեմբերի Է :

* B
p. 106 b.

[B * Յիշատակ ամենօրհնեալ ակրուհւոյն մերոյ եւ միշտ կուսին Մարիամու աստուածածնին :

Ի ժամանակս պատկերամարտիցն զանարատ աստուածածնին զերանելի պատկերն՝ ունելով ի զիրկս դողալացեալ Աստուածն մեր՝ սր էր ի տախտակի նկարեալ ի վանն սր կալն Միսախնն, ընկեցին ի ծովակն որ կոչի Գազարու (?) : Որ եւ զբարոժ ժամանակս անդէն անփուտ պահեցաւ տախտակն, եւ անսպական ի նմին՝ զիւրաջինջ նկար զեղոց :

Եւ սպա ի մինն Սեպտեմբերի կամօք նորին Աստուածածնին՝ լոյս ծագեաց չերկնից ի վերայ տեղւոյն եւ չայանեաց զպատկերն սր երեւեցաւ փառօք ի վերայ ջուրցն : Եւ ի չատուոն զնոյն արտաքս, բարոժ սքոռչելիս արար չամենայն նեղեալ՝ որ հաւատով մատուցան, ի փառս Աստուծոյ օրհնելոյն չախտանն :

3 զերանելին om. B || 4 նորին] նմին B || 5 Սեպտեմբերի Է] չածեսանն Սեպտեմբերի չառաջին աւուրն, ի փառս Քրիստոսի B.

un cercueil le corps de saint Siméon près de cette tombe, l'homme se mit à crier : Aie pitié de moi, saint de Dieu, Siméon. Il se dégagea aussitôt, sortit de la tombe et confessa son péché.

On enterra le bienheureux près de la colonne. Et Antoine, le disciple du saint et son serviteur écrivit, la vie du saint, si agréable à Dieu. Le bienheureux Siméon s'endormit le 1er Septembre.

* B
p. 106 b.

[B * Commémoration de notre reine louangée par tous et toujours vierge Marie, mère de Dieu.

A l'époque des Iconoclastes, on jeta dans le lac dit Zagourou la bienheureuse image de l'immaculée mère de Dieu, tenant dans ses bras notre Dieu comme enfant, [image] peinte sur bois et qui se trouvait au couvent dit Miasinon. Le bois s'y conserva incorruptible pendant de longues années, et les couleurs délicates n'eurent à souffrir aucune détérioration.

Plus tard, le premier de Septembre, par la volonté de la même mère de Dieu, un rayon jaillit du ciel au-dessus de cet endroit, et y fit découvrir l'image, qui apparut glorieusement sur la surface des eaux. Lorsqu'on la sortit [des eaux], elle opéra de nombreux miracles sur toutes les personnes affligées qui y approchèrent avec foi, pour la gloire de Dieu éternellement béni.

Յայնմ աւուր կատարեցան չարչարանօր եւ նահատակութեամբ վասն հաւատոցն եւ խոստովանութեանն Աստուծոյ՝ ի կուսպարիշտ հեթանոսացն, սուրբ վկայքն բրիստոսի՝ Երմոզենէս, Կալիստոս, եւ սուրբն Էվուզու, զոր Եւոզիոս կոչեմք, եւ սրբուհին Արախնկլիսա :

5 Նոյնպէս կատարեցաւ եւ երանեցաւ երանելի մարտիրոսն սուրբն Ալպիմարս մեծամեծ չարչարանօր ընկալեալ զմահ վկայական վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն :

10 Ի սոյն յիշատակ է սրբուհոյն Մարթայի մօր երանելոյն Սիմէոնի՝ որ է բարեշնորհ : Յայնմ աւուր չարչարանք Քաւատուն սրբուհի խարագնաղղեստ եւ կրօնաւոր կուսանացն եւ Ամոնի սարկաւազի՝ որք չԱնդրիանուպոլիս Թրակացոց առ թագաւորութեամբն Լիկիանոսի, եւ առ դատաւորան որ Վաւրալ կոչէր՝ հանդիսապէս ձգեցան ընդ զխաւորին ի բեանց ռբբուհոյն Կելսինեայ : Չորս վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն յետ աչոց տանջանաց ի հնոց հրոյ արկին եւ զուրից ի նոցանէ զզուլան հատին, եւ դտասանց ձեղբեալ բայցն գտինան, եւ չպոց՝ հրացեալ շամփուրս արկին ի բերանն եւ ի գլուխ սարկաւազին Ամոնի երկաթի հրացեալ սաղաւարտ եղին, եւ
15 աչկպէս կատարեցան ի Քրիստոս :

Ի սմին յիշատակ է վերաբացման՝ աչխերն բայցումն երկինց եւ տեպեան սրբոյն Պոզուսի աւաբերոյ, զոր աստուածայինն Ղուկաս ի գործս աւաբերոյն պատմէ . այնմ որ յետոյ չարիշտակեցաւ ի դրախտն եւ յերբորդ երկինան եւ լուաւ զանձառելիան :

En ce jour moururent par des tortures et le martyr pour la foi et pour la confession de Dieu, de la part des idolâtres païens, les saints martyrs du Christ Hermogène, Calliste, et saint Evoudou, que nous appelons Evodus, et sainte Aghathoelissa.

De même fut martyrisé le bienheureux martyr saint Aithalas après de longues tortures, acceptant la mort du martyr pour la confession du Christ.

En ce jour commémoration de sainte Marthe, mère du bienheureux Siméon, qui est rempli de grâces.

En ce jour, supplice des Quarante vierges religieuses saintes, revêtues de cilice, et du diacre Ammonne, qui se distinguèrent publiquement avec leur chef sainte Celsine, en la ville d'Adrianople de Thrace, sous l'empire de Licinius, du temps du juge appelé Vavdos. Après avoir confessé le Christ et subi de nombreuses tortures, elles furent jetées dans la fournaise enflammée et on trancha la tête à huit d'entre elles; à dix autres on leur ouvrit et fendit les seins; à d'autres on enfonça des broches rougies dans la bouche; on posa un casque de fer enflammé sur la tête du diacre Ammonne. C'est ainsi qu'ils moururent pour le Christ.

En ce même jour, commémoration de l'ouverture du ciel et de la vision de l'apôtre saint Paul, que raconte le divin Luc dans les Actes des apôtres, de celui qui plus tard fut transporté au paradis et au troisième ciel et qui entendit des choses ineffables.

Յիշատակ է սրբոյն Թեմնկիանոսի որ ի կղզին Կիպրոս :

Յայճմ աւուր եւ չիշատակ Գեղէնի աստուածաշնորհ գասաւորի, որ երկը հարիւր սրամբը եհար զբարձութիւն Մաղիանայւոյն զօրութեամբն Աստուծոյ, եւ ետես զօրինակ կուսական ճնդեանն ի ցօղն որ ի վերայ գեղմանն էջ ձիւցն եւ երկիրն ամեհոյն ցամար կար :

Յայճմ աւուր չիշատակ հանգստեանն սրբուհւոյն Աննայի մարգարէուհւոյ՝ զօրմէ պատմէ երանութեամբ Առկաս չաւտարանն սուրբ :

Ի սոյն աւուր տօն է սրբոյ վկային Պրիսկի, որ էր ի հնադոյն եւ սուջին հետեւոյց աւտարանին, զորով ի կարգէ աշակերտոց Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի : Սա վասն խոտտովանութեանն Քրիստոսի տանջեալ զիլատեցաւ :

Յայճմ աւուր չիշատակ ի Կեսարիա Կապադովկեցոյ Առնկիանոսի զինուորի եւ վկայի, զրմէ ասի թէ նա էր որ եբաց զեղբարեամբ զիտոք Տեառն ի լասչին եւ լետոյ մկրտեցաւ չաւարեկոյն . եւ մերձ ի Կապադովկիա սրբութեամբ կենցաղաւարելով եկաց : Յետոյ կալեալ եղև ի չՕբտուրիա գասաւորէ եւ վասն խոտտովանութեան հաստոցն հասաւ լեղուն եւ կորեկցան աստմունքն եւ սրով հասաւ զբալին :

Եւ նոյնպէս պատկեցաւ ընդ նճա վկայութեամբ սուրբ ձղնուոր վկայն Կոզմաս եւ սլլ երկոտասան հարապատ եղբարը լւր ընդ նճա՝ լեա ազիլ ազիլ շարչարանաց ի վառս Քրիստոսի :

Commemoration de saint Théménianus, de l'île de Chypre.

En ce jour, commémoration de Gédéon, le juge orné des grâces de Dieu, qui, à la tête des trois cents hommes, mit en déroute, par la puissance de Dieu, la multitude des Madianites et qui vit l'image de la naissance virgine, à la rosée descendue sur la toison seule, tandis que la terre resta toute sèche.

En ce jour, commémoration du repos de sainte Anne, la prophétesse, dont parle Luc dans son saint évangile en la proclamant bienheureuse.

En ce jour, fête du saint martyr Priscus, qui était l'un des plus anciens et premiers disciples de l'évangile, étant du nombre des disciples de notre Seigneur Jésus-Christ. Il fut pour sa confession du Christ mis à la torture et décapité.

En ce jour, commémoration, en Césarée de Cappadoce, du soldat et martyr Longinus, duquel on dit que ce fut lui qui perça de sa lance le côté du Seigneur sur la Croix, et qu'il fut baptisé ensuite par les apôtres. Il vécut d'une sainte vie près de Cappadoce. Il fut ensuite saisi par le juge Octavidis et pour avoir confessé la foi on lui coupa la langue, on lui arracha les dents et on lui trancha la tête avec le glaive.

De même fut couronné du martyre le saint anachorète et martyr Cosmas avec ses douze propres frères après diverses tortures pour la gloire du Christ.

Ի սոցն հանգիստ սուրբ եպիսկոպոսին Սիրադի զոր Քսիսոս կրչեմք եւ Սինիտեայ հետեւողն նորին, եւ Կոնիվարսի որ չեա նոցա հովուեաց զնոցն բաղար որ կրչի Ռեմիս՝ չեա ժամանակաց :

Յիշատակ է սուրբ եւ սրանչեղն վկայեցն Ապրիլպայ եւ Լուսեմտիտսի, եւ ընկերաց
 5 իւրեանց բազում հաղարացն : Եւ չիշատակ սրբոցն Լուպիսի արքեպիսկոպոսին Ոււ-
 լիէնա բաղարի չարեւմուտս :

Նաւասարդի ԻԳ եւ Սեդանքերի Բ : Վկայարանութիւն սրբոցն Մածասայ զոր չիչէ
 Գրիգոր աստուածաբան ի նոր Կիրակի ձաւն :

Յամա Աւրէլիանոսի ամբարիշտ արքային, աչք ոմն բրխտոնեայ * ի գաւառին * Ա fol. 23
 10 Պամիլիզարոնացայ, ի բաղարին Քանդրա եւ անուն նորա Թէոդոտոն բարեպաշտ
 ամուսնաւ իւրով որոջ անունն Ռուփինայ. եւ վասն զն ոչ զոհեցին կուսցն եւ ոչ ուրա-
 ցան զՔրիստոս, առարեաց զնոսա իշխանն բաղարին ի Կեսարիա առ դատուորն
 Արեկանդրոս : Եւ էր Ռուփինա չիլ :

Եւ հարցեալ բնեք զնոսա գատուորն եւ նորա խոտովանեցան համարձակութեամբ
 15 զանունն Քրիստոսի : Եւ հրամայեաց արգելուլ զնոսա ի բանլ : Իսկ երանելին Թէոդոտոն
 չիւանդացաւ ի բանլին եւ վախճանեցաւ բարի խոտովանութեամբ : Եւ բարեպաշտին
 Ռուփինայ լցան աւուրք զրութեանն եւ ճնաւ ի բանլին արու ճանուկ որ եւ նա վախ-

En ce jour, repos du saint évêque Sixtus, que nous disons Xistus et de son disciple Sinitès, ainsi que de Conivartus qui gouverna les fidèles, après eux, dans la même ville, et qui fut appelée plus tard Reims.

Commemoration des saints et glorieux martyrs Agrippa et Laurentius et de leurs compagnons au nombre de plusieurs mille. Et commémoration de saint Lupus, archevêque de la ville d'Orléans, en Occident.

23 NAVASARD, 2 Septembre.

Martyre de saint Mamas, dont Grégoire le théologien fait mention dans l'homélie du Nouveau Dimanche ¹.

Aux jours de l'empereur Aurélien, l'impie, un chrétien * de la province de Paphlagonie, de la ville de Gangra, nommé Théodidon, et sa pieuse femme, * Ա fol. 23
 nommée Rufina, pour ne pas avoir immolé aux idoles et ne pas avoir renié le
 10 Christ, furent envoyés par le gouverneur de la ville à Césarée au juge Alexandre.

Rufina était enceinte.

Le juge les interrogea et ils confessèrent avec hardiesse le nom du Christ. Il ordonna de les enfermer dans la prison. Le bienheureux Théodidon tomba malade dans la prison et y mourut en bonne confession. Quant à la pieuse Rufina, les jours de sa grossesse s'étant accomplis, elle mit au monde, dans la

1. Dimanche après Pâques. correspondant au Dimanche *in albis*.

ճանեցաւ ի բանդին ուղիղ դատաւութեամբ : Եւ հանեալ թաղեցին զնա առ ալքն իւրում :

Եւ կին ծի բրիտոնեայ եւ անուն նորա Մատրոնա, հրամանաւ հրեշտակին ստեալ զճանուկն ի բանդէն եւ սնուց բրիտոնական հաւատովն : Եւ յորժամ տարեկան եղև եւ ի զերկս իւր համբուրեաց զնա Մատրոնա, եւ նա պարզ բարբառով ասաց . Մամաս, եւ անուանեցին զնա ի մկրտութեանն Մամաս : Եւ մինչև զարգացաւ ճանուկն

5

Եւ զնա ի զարցոյն * եւ ուսաւ զիր եւ ուսուցանէր Մամաս զգարացակից ճանկունսն ի բաց կալ ի սնտի պաշտամանցն եւ հաւատալ յՄատրոնայ կենդանին որ յերկինսն է :

Եւ լուեալ Դիմիկրատոս ի շխանն, կոչեաց զՄամաս եւ հարցանէր թէ բրիտոնեայ է : Եւ նա յայտնապէս խոստովանեցաւ զԲրիտոնս եւ էր ամաց երկոտասանից : Եւ ստաբեաց զնա առ Արիոս դատաւորն Եղեսացոց քաղաքին . եւ ճաղկեցին զահիճքն

10

եւ ալքեցին հրով զճարձինն . եւ տարան ի ծոփն եւ կապեցին ծանր կապար ի պարսնոց նորա, եւ կամեցան ընկղմել զնա ի ծոփն, եւ հրեշտակ Տեառն կորզեաց զնա ի զահացն, եւ եհան զնա ի մերձակալ լեառն Կեսարոս : Եւ արարեալ աւուրս քառասունս արթիւով, եւ երեւեցաւ նմա զաւազան յերկնից, եւ ձայն որ ասէր . Ընկալ զգաւազանս եւ զոր ինչ խնդրեսցես տացի բեղ :

15

Եւ առեալ զգաւազանն հարկանէր զերկիր եւ զտեալ առաջի իւր աւետարանն եւ առեալ համբուրեաց . եւ շինեաց ի տեղւոջն յայնմիկ սեղան : Եւ ժողովէին առ նա երէք վարիքք եւ յորժամ ընթեռնուր զաւետարանն երկիր պաղանէին ամենայն կենդանիքն :

prison, un garçon. Elle mourut aussi dans la prison dans une vraie profession de foi. On l'en sortit et on l'enterra auprès de son mari.

Une femme chrétienne, de nom Matrona, par ordre de l'ange, enleva l'enfant de la prison et l'éleva en la foi chrétienne. Lorsqu'il eut un an, et que Matrona le tenant dans ses bras l'embrassait, l'enfant dit d'une voix dégingagée : Mamas ! Et on le nomma au baptême Mamas. Lorsque l'enfant grandit, elle l'envoya à l'école * et il y apprit les lettres. Mamas enseignait à ses camarades d'école d'éviter les cultes vains et de croire au Dieu vivant qui est au ciel.

Le gouverneur Dimocrates l'ayant appris, manda Mamas et lui demanda s'il était chrétien. Il confessa ouvertement le Christ et il n'avait que douze ans. Dimocrates l'envoya au juge Arianos de la ville d'Édesse. Les bourreaux le flagellèrent et brûlèrent son corps au feu ; ils l'amènèrent à la mer, attachèrent à son cou du plomb lourd, et voulurent le noyer dans la mer, mais l'ange du Seigneur le délivra des bourreaux, et le conduisit sur la montagne qui se trouvait près de Césarée. Il y resta quarante jours en prières, et il lui apparut un bâton du ciel en même temps qu'une voix qui disait : Reçois ce bâton et tout ce que tu demanderas, te sera accordé.

Il saisit le bâton, en frappa le sol, et trouva devant lui un évangile, qu'il saisit et baisa. Il construisit en ce lieu un autel. Les animaux sauvages s'assemblaient auprès de lui et lorsqu'il lisait l'évangile tous ces animaux se

* A fol. 24
r^o a.

* A fol. 24
r^o a.

Եւ կթէր զեզունսն եւ առնէր պանիր եւ բաշխէր աղքատաց * եւ որբոց հրամանաւն * A fol. 24
 Աստուծոյ : r^o b.

Եւ եկն առ նա առիւծ մի մեծ եւ ահաւոր եւ երկիր եպագ նմա . եւ ասէ ցառիւծն
 երանելին Մամաս եթէ . Հանդերձեալ են ածել զքեզ ի վերայ իմ ի հանդիսի : Եւ մատ-
 5 նեցին գտուրն դատաւորին Աղեկամարի եթէ կախարդ է եւ ժողովէ առ ինքն զամե-
 նայն երէ վապրիս մոգութեամբ :

Եւ հրամայեաց իջուցանել զնա ի լեռունէն . եւ յորժամ տարան զնա առաջն Նորա,
 հարին զնա ուժգին եւ արկին ի բանդ : Եւ աղանի բերէր նմա կերակուր . եւ նա սալք
 եւ ալ կապելոցն որ էին ի բանդին :

10 Եւ ապա արկին գտուրն Մամաս ի հուր հնոցի եւ ոչ մերձեցաւ ի նա հուրն, քանզի
 ճրեշտակք երեւեցան ի հնոցին եւ հանին ի հրոյն զնա :

Եւ արձակեցին ի նա արջ եւ մատակ առիւծ եւ զազանայն երթեալ լեզուին
 զբրտունս երանելոյն : Եւ բերին ալ առիւծ մի ահաւոր, զայն որ մինչ ի լերինն էր
 զնաց առ նա, եւ տեսեալ առիւծուն ծանեաւ զերանելին եւ երթեալ երկիր եպագ
 15 նմա եւ խօսեցաւ մարդկայն բարբառով եւ յանդիմանեաց զամպարշատութիւն զատա-
 ւորին . եւ զբաղումս ի կուսպաշտիցն սատակեաց . եւ ինքն զնաց ի տեղի լուր :

Եւ ժողովեցան բազումք յամբարշտացն անտի ի վերայ սրբոյն հրամանաւ * գատա- * A fol. 24
 ւորին քարկոծել զնա : Եւ ըմբիշ մի երեքժանի սուսերաւ եհար զսուրբն : Եւ երանելոյն v^o a.

prosternaient. Il trayait les biches, fabriquait du fromage et le distribuait
 aux pauvres * et aux orphelins sur l'ordre de Dieu.

Un lion grand et terrible vint à lui et se prosterna devant lui. Le bien-
 heureux Mamas dit au lion : On t'amènera contre moi dans le cirque. Le
 saint fut livré au juge Alexandre, comme étant sorcier et attirant à lui,
 par magie, tous les animaux sauvages.

Le juge ordonna de le faire descendre de la montagne. Lorsqu'on l'eut
 conduit en sa présence, on le frappa cruellement et on le jeta en prison. Une
 colombe lui apportait sa nourriture: il en distribuait aux autres détenus dans
 la prison.

On jeta ensuite saint Mamas dans une fournaise; les flammes ne le tou-
 chèrent point, car des anges apparurent dans la fournaise et le délivrèrent des
 flammes.

On lâcha contre lui un ours et une lionne; les fauves s'approchèrent de lui
 et léchèrent les sueurs du bienheureux. On introduisit un autre lion terrible,
 celui qui était allé vers lui lorsqu'il était sur la montagne. Le lion l'ayant
 aperçu, reconnut le bienheureux et se prosterna devant lui et parlant le lan-
 gage humain, reprocha au juge son impiété: il tua beaucoup d'idolâtres, et
 retourna à sa place.

Nombre d'idolâtres se réunirent contre le saint, * pour le lapider sur l'ordre * A fol. 24
 du juge. Un athlète armé d'un trident aigu en frappa le saint. Le bienheureux v^o a.

կեալ ի բաղարէն Կեսարու արտարս ասպարէսս երկու եւ հերպը ի մարմնոյ նորս արիւնն սրպէս օլբլւր : Եւ երեալ ի վերայ վլնի օրհնեաց զԱստուած եւ նոյնժամայն ձաջն եղեալ աւ նս ի Տեսունէ եւ կոչեաց զնս յարբայտիթին երկնից եւ աչնպէս աւանդեաց զհոյիին իւր ի ձեռս Աստուծոյ :

Կասարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Մամաս ի Սեպտեմբերի Բ :

5

Յայսմ սուր յլշատակ Յովհաննու Պահեցողի Կաստանդնուպօլսի հայրապետի :

Սուրբ հայրապետն Յովհաննէս չաղագս բարում ձգնութեան իւրոյ, պահեցող անուանեցաւ : Եւ համբուրեաց զմեռեալ ոմն, եւ դարձաւ մեռեալն եւ համբուրեաց զհայրապետն սրպէս կենդանի : Եւ բազումք ի ձգնաւորացն սրբոց աւսին զհրեշտակս մերձ կարով աւ Յովհաննէս :

10

* B
p. 110 a.

[B * Վկայութիւն սրբոց եւ փառաւորեալ վկային Քրիստոսի Մամասոյ սրանչերոց : Յամս Աբելղիանոսի կայսեր՝ էր այր ոմն բրիտանեայ ի դաւառին Պամփրպոնացւոց ի բաղարին Գանդրայ եւ անուն նորա Թէտլիտոն, բարեպաշտ ամուսնաւ իւրով որում անուն էր Ռուփինա : Եւ վասն զն ոչ զոհեցին կռոյցն եւ ոչ ուրացան զՔրիստոս՝ աւաբեաց զնոսս իշխան բաղարին կապանօք ի Կեսարիա աւ դատաւորն Աղեկանդրոս, եւ էր Ռուփինա զլն :

15

Եւ դատաւորն հարցեալ բննէր զնոսս . եւ նոքա համարձակութեամբ խոստովանելով

s'éloigna de la ville de Césarée jusqu'à deux lieues de distance, le sang coulait de son corps comme une fontaine. Il monta sur un rocher, bénit Dieu, et aussitôt il entendit la voix du Seigneur qui l'appela au royaume des cieux et il rendit ainsi son âme entre les mains de Dieu.

Le saint martyr du Christ Mamas mourut le 2 Septembre.

En ce jour, mémoire de Jean, le jeûneur, patriarche de Constantinople.

Le saint patriarche Jean, à cause de ses nombreuses mortifications, fut appelé le Jeûneur. Il embrassa un mort, et le mort se retourna et embrassa le patriarche, comme s'il eût été vivant. Bien des saints ermites aperçurent des anges se tenant près de Jean.

* B
p. 110 a.

[B * Martyre du saint et glorieux martyr du Christ Mamas, l'admirable.

Aux jours de l'empereur Aurélien, il y avait un chrétien, dans la province de Paphlagonie, dans la ville de Gangra, du nom de Théodidon, et sa pieuse femme nommée Rufina. Et pour ne pas avoir immolé aux idoles et renié le Christ, le gouverneur de la ville les envoya, chargés de fers, à Césarée, auprès du juge Alexandre. Rufina était enceinte.

Le juge les ayant interrogés et eux ayant avec hardiesse confessé le nom du Christ, il ordonna de les enfermer en prison. Le bienheureux Théodidon

գանուեն Քրիստոսի եւ հրամայեաց արգելուլ զնոսս ի բանլ : Իսկ երանելին Թէոդոսոն հլուանդացաւ ի բանդին, որ եւ վախճանեցաւ բարի խոտտովանութեամբ : Եւ բարեպաշտին Ռուբինաց լցան աւուրբ չղութեանն եւ ծնաւ արու ճանուկ ի բանդին, եւ նա եւս վախճանեցաւ ուղիւ զաւանութեամբ, եւ հանեալ թաղեցին զնա սա առն խորում :

5 Եւ կին մի բրիստոնեաց անուն նորա Մատրոնա՝ շարժեալ յԱտուռոց էսա զմանուկն ի բանդէն, եւ սնուց զբրիստոսական հաւատովն : Եւ չորժամ տարեկան եղև՝ ի զիբկս ունելով համբուրեաց զնա Մատրոնա, եւ ձայնեալ տղալոցն ստէ : Մամն, եւ անուանեցին զնա ի մկրտութենէն Մամաս : Եւ մինչ զարգացաւ ճանուկն՝ ետ զնա ի զպրոց եւ ուսաւ զիբ որ եւ ինքն ուսուցանէր զզպրոցակից ճանկուանն ի բաց կալ ի սնոտի կուսպաշտութենէն եւ հաւատալ յԱտուռած կենդանի որ չերկինս է :

10 Եւ չորժամ եղև հնգետասան ամաց՝ լուեալ Իիմիլիլիտոն իշխանին կոչեաց զՄամաս, եւ հարցանէր թէ իցէ բրիստոնեաց. եւ նա խոտտովանեցաւ յաջանապէս զՔրիստոս : Աւաբեաց զնա սա Արիանոս դատաւորն Իգլիսեոց բարպարն : Եւ նորա հրամայեալ եւ ձաղկեցին զերանելին դահլիճքն զաւարանօք եւ չաւելին խանձողի զմարմին նորա հրով եւ տեսեալ զհաստատութիւն մտաց նորա՝ արկին ծանր կապար ի պարանոցն ընկենուլ զնա ի խորս ճովու : Եւ օգնականութեամբն Ատուռոց արատեցաւ ի ձևուայ զահճայն եւ զնաց ի մերձակայ լեանն Կեսարու, եւ անդ թաքեաւ աւուրս բուռասուն անդադար աղօթելով :

Եւ բանդի ի բրիստոնէից փախուցեցոց չերեաց հարձանաց ի լերինս մնացեալ էր

tomba malade en prison et y mourut en bonne confession [de foi]. Les jours de grossesse de la pieuse Rufina s'étant accomplis, elle mit au monde un fils dans la prison. Elle mourut également en bonne profession de foi, et on la sortit et on l'enterra auprès de son mari.

Une femme chrétienne de nom Matrone, inspirée par Dieu, enleva l'enfant de la prison et l'éleva dans la foi chrétienne. Lorsqu'il fut âgé d'un an, Matrone le tenant dans ses bras, l'embrassa, et l'enfant cria et dit : Mama ; d'où on l'appela Mamas au baptême. L'enfant ayant grandi, elle l'envoya à l'école. Il y apprit les lettres et lui-même enseignait à ses compagnons d'école d'avoir à éviter la vaine idolâtrie, et croire au Dieu vivant, qui est au ciel.

Lorsqu'il eut quinze ans, le gouverneur Dimocrates ayant entendu parler de Mamas, le fit venir en sa présence et lui demanda s'il était chrétien. Il confessa ouvertement le Christ. Le gouverneur l'envoya chez Arianos juge de la ville d'Édesse, qui ordonna aux bourreaux de battre le bienheureux avec des bâtons. Ensuite ils brûlèrent son corps par le feu, et vu la fermeté de sa volonté on lui attacha de lourds plombs au cou, pour le jeter au fond de la mer. Il échappa, par l'aide de Dieu, aux mains des bourreaux et se rendit sur une montagne qui se trouvait près de Césarée, où il se cacha quarante jours, priant incessamment.

Ayant trouvé, caché sur la montagne, un évangélique que les chré-

անց առևտարան ձի ի թաղարտի, գտեալ գաջն Մամատայ սուրբի եղև, էսա եւ համբու-
րեաց : Եւ շինեաց ի տեղուջն յաշնմիկ սեղան, եւ ժողովէին առ նա երէր վապիր, եւ
կթէր դեղունան եւ սունէր պանիր եւ բաշխէր սղբատաց եւ որբոց : Եւ կապր ձեծ
սուարինութեամբ ի լերինն, եւ ձիշա հսկէր յաղթն եւ աշխատէր պահօր եւ ծրով
ձիայն շատանայր որ ի լեռնէն :

Ունէր եւ գձայն զարմանալի իրբեւ զՊաւթին որ զԻրացոյցանէր Սաւուղ՝ բան-
ղի ձիշա երգէր Աստուծոյ : Եւ զորոց երթալին առ նա խաղացոյցանէր զցաւս ճարմնոց
քաղցրածայն եղանական, եւ հրեշտակատիպ տեղեամբն որով վապէր, զի էր իրբեւ
զհրեշտակ անձարմին երկնաւոր կրօնիւք զարգարեալ : Տեսանէր եւ տեսիլս աստու-
ծեղէնս եւ երկնաւոր աղբեցութեամբ զորանայր արհամարհել զզրալի կեանս, եւ բուռն
հարկանել զանտեսիցն :

Եւ ժողովէին առ նա եղջերուք եւ եղինք՝ նախ վասն աղբերոցն որ շուրջ են, ալ
եւ վախտեցեալք ի գաղանաց եւ յորտղաց զի ոչ վնասէին, եւ պահէր վնասս սուրբն .
որ եւ շուրջ գտեղեան ձնանէին զոր կթէր եւ բաշխէր կարօտեոց : Զոր տեսեալ
հոլուաց իջեալ պատմեցին . եւ բազումք երթեալ առ նա տեսանէին գաջն եւ հաւա-
տային ի Քրիստոս վարդապետութեամբ սրբոյն :

Ի՞նչ որ նախանձեալ բրձացն գնացին առ գատաւորն, եւ ճատնեցին զսուրբն գատա-

tiens persécutés y avaient laissé en secret, Mamas le prit avec joie et le baisa. Il construisit en cet endroit un autel, et les fauves venaient se réunir auprès de lui. Il allait traire les biches, fabriquait du fromage et le distribuait aux pauvres et aux orphelins. Il vivait sur la montagne, rempli de vertus, veillait toujours en prières et se mortifiait par le jeûne; il ne se nourrissait que des fruits de la montagne.

Il possédait une voix superbe comme celle de David, qui calmait Saül, car il chantait incessamment [des cantiques] à Dieu. Il calmait les souffrances du corps de tous ceux qui allaient le trouver par ses suaves mélodies et son aspect angélique dont il resplendissait; car il était comme un ange sans corps, orné de vertus célestes. Il avait souvent des visions divines et par l'inspiration céleste, il prenait les forces pour mépriser la vie matérielle et s'attacher aux choses invisibles.

Les cerfs et les biches se rassemblaient auprès de lui, d'abord à cause des sources qui se trouvaient aux alentours, et ensuite parce qu'ils y trouvaient refuge, des fauves et des chasseurs qui ne pouvaient plus leur faire du mal. Le saint les gardait; les bêtes y mettaient bas dans les lieux proches, et il allait les traire et distribuait le produit aux pauvres. Ce que voyant, les bergers descendirent de la montagne, racontèrent aux autres et beaucoup de gens se rendirent auprès de lui pour le voir et crurent au Christ par la doctrine du saint.

Les prêtres des idoles, rendus jaloux, allèrent trouver le juge Alexandre,

ւորին Աղեկասնդրոսի եթէ կախարդ է եւ ձողութեամբ ժողովէ առ ինքն զերէ վայրին : Եւ հրամայեաց իջուցանել զնա ի լեռնէն, եւ գնացեալ զինուորացն եղ առաջի նոցա սուրբն միրզ եւ պանիր եւ կերան :

Եւ չորժամ տարան չատեան՝ եհարց դատուորն, եւ սուրբն իմաստութեամբ պատաս-
 5 խանեաց վկայելով զՔրիստոսի աստուածութիւնն, եւ ոչ երկեալ ի սպառնալեացն :
 Վասն որոջ տարածեալ հարին զնա չոյժ եւ արկին ի բանս : Եւ ապա կալեալ կապեցին
 եւ բերեցին վրդան եւ սղիւ եւ խորզով շիէին մինչեւ ի ներքին անդամսն, եւ բռնու-
 թեամբ ձգելով զձեռան եւ դադուկան սրբոյն յօղաթափ արարին : Եւ արձակեցին արջ
 10 մի մեծ եւ սուիւծ մի ի վերայ նորա, եւ խնամօքն Աստուծոյ՝ ինչ ոչ վնասեցին նմա :
 Եւ ժողովեցան բազումք չամբարշտացն հրամանաւ դատուորին ի վերայ սրբոյն
 բարկոծել զնա, եւ չարկանել ի նա զբարինսն՝ ըմբիշ մի երեքժանի երկաթի սուտերաւ
 եհար զնա եւ ի վաչք եհեղ զաղին : Եւ սուրբն գնացեալ եկաց ի վերայ վիժի արտաբոյ
 15 բաղարին Կեսարու եւ հեղոյք արիւն ի մարմնոյ նորա որպէս չապրերէ, եւ զոհանայք
 եւ օրհնէր զԱստուած : Եւ ապրեցաւ նմա ի վերուստ աստուածահարաւէր կոչումն իւր
 չարբաշտութիւնն երկնից եւ մխիթարեցաւ ի հոգի իւր : Եւ այնպէս հալեցեալ Մամասաց
 չերկինս՝ աղօթանուէր մալթանօք աւանդեաց զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ :

Կատարեցաւ սուրբն Մամաս՝ Սեպտեմբերի Բ : Չառ պատուեաց ձառիւ սուրբն
 Գրիգոր աստուածարան :

et lui dénoncèrent le saint comme étant sorcier et attirant à lui, par magie, les bêtes sauvages. Il ordonna de le faire descendre de la montagne. Les soldats allèrent le trouver, le saint leur offrit des fruits et du fromage qu'ils mangèrent.

Lorsqu'ils l'eurent conduit au tribunal, le juge interrogea le saint, qui répondit avec sagesse et affirma la divinité du Christ, sans craindre ses menaces. Alors on l'étendit à terre et on le frappa cruellement, après quoi on le mit en prison. Ensuite on le lia et on lui déchira les côtes, et on le frotta avec du sel et une grosse toile jusqu'aux membres intimes; on tira avec force sur les mains et sur les bras du saint et on lui brisa les articulations. On lança ensuite contre lui un grand ours et un lion, mais qui, par les soins de Dieu, ne lui causèrent aucun mal. De nombreux impies, par ordre du juge, se rassemblèrent pour lapider le saint; et pendant qu'on lui jetait des pierres, un athlète le frappa avec un trident tranchant et lui fit sortir les entrailles. Le saint se rendit sur un rocher, hors de la ville de Césarée; le sang lui sortait du corps comme une source, il rendit grâce et bénit Dieu. Du haut du ciel l'invitation de Dieu lui notifia son appel au royaume de Dieu et il en fut consolé en son âme. Mamas, les yeux levés au ciel, en instance de prières ferventes rendit l'âme entre les mains de Dieu.

Saint Mamas mourut le 2 Septembre. Saint Grégoire le théologien l'honora dans un discours.

Յացած առուր չարչարանք երեք հազարաց եւ վեց հարիւրոց եւ բասն եւ ութից վիպիցն որ ի Տրաշլէս Երկամիլցացոց՝ առ թագաւորան Մարտիրոսնապուր, որ պէս պէս սանջանօք յոչժ նեղեաց զնոսս ուրանալ զՔրիստոս, եւ իրբեւ ոչ լուան՝ կատարեցան վասն անուանն Քրիստոսի :

Ի սմին առուր նահատակութիւն սրբոց ճարտիրոսացն Ալիթարայ եւ սրբուհւոցն Յուլիայ, Փիլիպպոս եւ Թէոգոսոս :

Սորս վասն Քրիստոսի հաւատոցն ըմբռնեալք ի կուսպաշտիցն՝ առաջի Աւրելիանոսի թագաւորին խոստովանեցան զՔրիստոս, եւ չեա բազում սանջանաց կատարեցան ի նմանէ վիպական ճահաւածք եւ արգարութեան պատկան պատկեցան ի Քրիստոսէ :

Յացած առուր վշտասիլ է սրբոցն Յովհաննու պահեցողին Կոստանդինուպոլսի հայրապետին :

Սա՛ վասն աստուածահաճոյ վարուցն եղև արբեպիտոսոս թագաւորական բաղարին, եւ վասն սուսեկ պնդութեան պահոցն եւ ժուժկութեան՝ պահեցող անուանեցաւ : Զի սաի ընդ աչոյց զործոց նորս եւ այս, թէ վեց ամիս չամենայն առուր բաւականանալք միով կալիսիլ, եւ միով թրկապիլինիսիլ : Եւ բնոյ աչնչապի հազարդէր՝ զն եղեալ սակաւ զճուսկնն ի կուրծան՝ սակաւ մի ննջէր, եւ իսկոցն չարուցեալ չաղօթս հսկէր :

Եւ երեքտասան ամ հովուեալ զեկեղեցիին Աստուծոյ՝ ի խոր ձերութեան եհաս . էսառ եւ շնորհ չԱստուծոյ նշանագործութեան, եւ սրանչեւս բազում արար՝ առաւել բան

En ce jour, supplice des trois mille six cent vingt-huit martyrs, à Tracies de Nicomédie, sous l'empereur Maximien, après qu'il les eut soumis à diverses tortures pour les obliger à renier le Christ. Puisqu'ils ne voulaient pas l'écouter, ils moururent pour le nom du Christ.

En ce même jour, martyre des saints Aithalas, sainte Julia, Philippe et Théodotus.

Ils furent saisis par les idolâtres, à cause de la foi au Christ, et mis en présence de l'empereur Aurélien, ils confessèrent le Christ. Après bien des tortures, ils subirent, par son ordre, la mort du martyre et furent couronnés de la couronne de justice par le Christ.

En ce jour, mémoire de saint Jean le Jeûneur, patriarche de Constantinople.

Pour sa conduite agréable à Dieu il fut nommé archevêque de la ville royale, et pour son jeûne austère et son abstinence il fut appelé le Jeûneur. Car on raconte, entre autres, ce fait, que pendant six mois il se contenta de se nourrir chaque jour d'un *kavliske* et d'un *tritaghinis*. Quant au sommeil, il se contentait d'appuyer un peu ses genoux sur la poitrine, dormait brièvement et se levait aussitôt pour reprendre ses prières.

Il dirigea treize années l'église de Dieu, et parvint à une vieillesse avancée; il reçut de Dieu le don de miracles, et en fit de si nombreux, qu'on ne

դասել : Տեսին եւ ի ձղնաւորաց բազումը զհրեշտակս մերձ կալով Յովհաննու : Եւ էր սա ի ժամանակս թագաւորացն Յուստինու եւ Տիրերիտոսի փոքու եւ Սօրկայ : Եւ աչսպէս աստուածահաճոյ վարուք կացեալ փոխեցաւ ի Քրիստոս :

Նոյնպէս եւ Պօղոս որ կոչի նոր, չեա նորա նմին բաղարի եղևկոպոս եղեալ՝
 5 բարեաց ասարինութեամբ հաճոյցացաւ Աստուծոյ եւ մարբական ժրութեամբ փոխեցաւ սա Քրիստոս :

Յայսմ աւուր տօն է արդարոց առաջին բահանալցն Եղևկոպոս եւ Փեննէզիլ :

Եղևկոպար որդի զորով Ահարոնի եղբօր նախամարգարէին Մովսիսի, եւ չեա վախճանին Ահարոնի, երկրորդ սա եղև բահանայ չորինակ Քրիստոսի, եւ երկայնակեաց
 10 եղև փոխադրեցաւ առ Աստուած :

Աչսպէս եւ որդի նորա Փեննէզի վարեալ նախանձու բարեպաշտութեան անցոյց զբարկութիւնն Աստուծոյ, եւ դադարեցոյց զսատակումն ի սպանանելն զպունկեալսն, որ եւ համարեցաւ նմա չարգարութիւն ազգէ չազգ : Եւ ասաց Աստուած Մովսիսի թէ. Փեննէզի որդի Եղևկոպոս անցոյց զբարկութիւն իմ : Վասն որոյ եւ չեա հօրն իւրոյ եղև բահանալցալետ, եւ բան դամենայն հարսն երկայնակեաց եղև չանգեաւ բարկոք լցեալ աւուրբք :]

pourrait les énumérer. Plusieurs des ermites aperçurent des anges qui se tenaient près de Jean. Il vivait aux jours des empereurs Justin, Tibère le Jeune et Maurice. Après avoir vécu d'une vie agréable à Dieu il s'en alla auprès du Christ.

De même, Paul, dit le nouveau, qui fut, après lui, évêque de la même ville, se rendit agréable à Dieu par ses bonnes vertus et la pureté de ses mœurs et s'en alla auprès du Christ.

En ce jour, fêtes des justes prêtres des anciens temps Éléazar et Phinéès.

Éléazar était fils d'Aaron, frère du premier prophète Moïse. Après la mort d'Aaron, il devint le second prêtre, à l'image du Christ. Après une longue vie, il s'en alla auprès du Dieu.

Son fils Phinéès, animé du zèle de piété, détourna la colère de Dieu, et arrêta la catastrophe en tuant ceux qui forniquaient. Cet acte lui fut compté comme titre de justification de génération en génération. Dieu dit à Moïse : Phinéès, fils d'Éléazar, adoucit ma colère. C'est pourquoi il succéda à son père comme grand prêtre et eut une vie plus longue que tous ses ancêtres. Il se reposa après des jours bien remplis.]

Նաւասարդի ԻԿ և Անպօստօլիկ Գ : Վկայարանաթիւն Անթիմոսի Նիկոմիդիոյ
Եպիսկոպոսին :

<sup>* A fol. 24
v° b.</sup> Ի Ճամանակս ամբարշտ արքային Մարտինիանոսի էր սուրբ Եպիսկոպոսն Անթի-
մոս ի Նիկիոնն * Նիկիոմիդիոյ : Եւ լուեալ թագաւորն զնձանէ առարեաց զորականս
զի լեբցեն կապանօք ի լսոնէ, անտի :

Եւ նա ի ճանապարհին ուսուցանէր զզորականն ի բաց կալ ի կռոյն և պաշտել
զԱստուած ճշմարիտ : Եւ նոքա հաւատացին շԱստուած և ձկնուցան :

Եւ լուեալ զայն թագաւորն առարեաց ալ զորական և նոքա տարան զսուրբն
Անթիմոս կապանօք ձևս յետ : Եւ հարցեալ բնեաց յոյժ : Իսկ Անթիմոս համար-
ձակութեամբ խոստովանեցաւ զՔրիստոս : Եւ հրամայեաց բարիւ հարկանել զպարա-
նոյն և հրացեալ շանթիւք ալբեյլն զոտան և ապա պարպեցին ի վերայ երկրի և բոբ
զթիկուան և զանդաման ջարդեցին, և երկաթի կօշիկս աղուցին նմա և բեւեռեցին
զոտան :

Եւ անեալ բռնաւորին թէ ոչ ինչ վնասեցաւ ի տանջանայն , ալ ճանաւանդ տալր
պատասխանի սուանց երկիւղի, բարկացեալ թագաւորն յոյժ՝ պատառեաց զբղամիդն
իւր զոր զպեղեակն էր և հրամայեաց բեւեռել զսուրբն յանիւ, և հրացեալ սրովք
կոտորեցաւ ծարձիկն : Եւ յարթիւք սրբոյն զաղարեցաւ անիւն ի հրովերց, և հրացեալ
բեւեռն ոստեան յանուոյն, և բաղուծք ի զահճայն անտի ալբեյան :

24 NAVASARD, 3 Septembre.

Martyre de saint Anthimus, évêque de Nicomédie.

<sup>* A fol. 24
v° b.</sup> Aux jours de l'empereur Maximien, l'impie, le saint évêque Anthimus se
trouvait dans les montagnes * de Nicomédie. L'empereur ayant entendu parler
de lui, envoya des soldats pour l'amener de la montagne, chargé de chaînes.

En route, il enseigna les soldats à abandonner les idoles et à servir le
Dieu vrai. Et ils crurent à Dieu et se firent baptiser.

Ce que l'empereur ayant appris, il envoya d'autres soldats qui amenèrent
saint Anthimus les mains liées derrière le dos. Il le questionna longuement.
Anthimus confessa avec hardiesse le Christ. Il ordonna de lui frapper le cou
avec des pierres, et de lui brûler les pieds avec des pointes de fer rougies,
ensuite on l'étendit par terre et on lui brisa les reins et les membres avec de
gros bâtons. On lui passa des chaussures en fer et on lui cloua les pieds.

L'empereur tyran voyant qu'il n'avait eu aucun mal par les tortures, qu'au
contraire il répondait sans crainte, entra dans une grande colère, déchira
son manteau qu'il portait, et ordonna de clouer le saint à une roue; le corps
fut brisé par des glaives rougis au feu. Le saint s'étant mis à prier, la roue
cessa de tourner, et les clous rougis au feu jaillirent de la roue et beaucoup
d'entre les bourreaux en furent brûlés.

* Եւ երևեցան արբ. երբ. եւ ասէին. ձի մերձենայք ի սուրբը Աստուծոյ : Եւ * A fol. 25
արձակեցաւ երանելին ի կապանաց անուռն, եւ ետես զվառս Աստուծոյ : 1° a.

Եւ զարձեալ ձողիկեցին զտուրբն եւ արկին ի բանդ : Իսկ սուրբն ի բանդին անգա-
զար ուսուցանէր զբանդարկեալսն եւ հաստատէր ի հաւատան Քրիստոսի եւ մկրտէր
5 եւ օրհնէր զնոսա :

Եւ յետ ասուրց ինչ ամիսն զտուրբն առաջի արբային. եւ նա համարձակութեամբ
յանդիմանէր զվիճարութիւն բռնաւորին եւ առ ժամայն եհատ վճիռ զի սրով հառցեն
զգրուս նորա : Եւ յորժամ տարան ի անդի սարանմանն եկաց յարթիս առ Տէր : Եւ յետ
աղօթիցն հատին զգրուս նորա : Կատարեցաւ սուրբն Անթիմոս կալիսկոպոսն Նիկի-
10 միլիացոց ի նոյն բաղբալին, Սեպտեմբերի Գ եւ Նաւասարդի ԻԳ :

ԵՅ * Վկայութիւն սրբոյ եւ մեծի բաշանավկային Քրիստոսի Անթիմոսի Նիկիմիլացոց * B
եւ որոց ընդ նմա բաղձաց սր ի Մարտիրոսանսէ մեծ տանջանօք նահատակեցան : p. 112 a.

Սուրբն Անթիմոս՝ ի ժամանակս ամբարիշտ արբային Մարտիրոսանոս՝ էր կալի-
կոպոս Նիկիմիլիոց բաղբալին, եւ էր վախտատկան ի լերինն Նիկիմիլացոց ընդ այլ
հալածեալ հաւատացեալսն, եւ ձգնէր մեծապէս պահօր. եւ անուսպութեամբ : Քանկի
15 եւ ի մանկութենէ էր ժիւր յամենայն վատտակս սուարինութեան : Նախ՝ կուսան զորով
եւ սուրբ, էր եւ հրաժարեալ յամենայն սպասաւորութենէ, հրոյ, այլ միայն լոկ գարեղէն
հացի եւ աղի եւ լոկ ջրով շատանալք փոքր ինչ ժամէ ի ժամ, եւ զբարւոճս զարձու-

* Trois hommes apparurent qui dirent : Ne touchez pas au saint de Dieu. * A fol. 25
Le bienheureux fut délivré des liens de la roue et vit la gloire de Dieu. 1° a.

On flagella de nouveau le saint et on le jeta en prison. Le saint, dans la
prison, enseigna sans relâche les détenus et les raffermisssait dans la foi du
Christ, il les baptisait et les bénissait.

Quelques jours après, on introduisit le saint en présence de l'empereur. Il
reprocha avec hardiesse au tyran sa folie. Aussitôt celui-ci donna l'ordre de
lui trancher la tête par l'épée. Lorsqu'on l'eut conduit à l'endroit de l'exécu-
tion, il se mit à prier Dieu. Après la prière, on lui trancha la tête.

Saint Anthimus, évêque de Nicomédie mourut, dans la même ville le
3 Septembre, le 24 Navasard.

ԵՅ * Martyre du saint et grand prêtre-martyr du Christ, Anthimus de * B
Nicomédie, et des nombreux martyrs qui furent mis à mort avec de grands p. 112 a.
supplices par Maximien.

Saint Anthimus était, aux jours de l'empereur Maximien, l'impie, évêque
de la ville de Nicomédie. Il se réfugia, avec d'autres fidèles persécutés, dans la
montagne de Nicomédie, où il s'adonna à de grands jeûnes et abstinences.
Car dès son enfance, il s'était habitué à toutes les œuvres de vertu. D'abord,
il était vierge et saint et s'était abstenu de tout aliment cuit au feu; il se
contentait d'un peu de pain de seigle et de sel et d'eau, d'heure en heure. Il
convertit nombre d'idolâtres. Il exhortait et encourageait les fidèles, surtout

ցանէր ի կուսարշաղիցն : Այլ եւ յորդորէր եւ բաջալերէր զհաստացեալսն, ճանաւանդ
 զորս ի բանդս էլին, զոմանս անձամբ եւ չալտնի, եւ զոմանս զբով եւ ի ծածուկ՝ ձինչս
 զի ի սուն խակ արբալին զբազում իշխանս զարձուցեալ իւրերեաց Աստուծոյ :

Սա եւ զամենայն սուրբսն զերկուս բիւրսն բաջալերեաց եւ խմբեաց յուսով լինել
 պատարազ Աստուծոյ, զորով ինքն ի լերինն բնակեալ ի տապաւար մի, եւ զբազում
 նշանս սունէր եւ զչտովս զարձուցանէր :

Վասն որոյ ճատնեցին զնա թագաւորին, եւ նա սուաբեաց զօրականս զի տարցն
 գերանելին կապանօք ի լեռնէ անտի : Եւ ընկալեալ զնոսս սուրբն Անթիմոս, նախ
 եղեալ սեպան առաջն նոցա կերակրեաց եւ ապա երոյց նոցա զինքն ասելով. Ես եմ
 Անթիմոսն : Եւ նորս պատկառեալ ի հեղութնէն եւ յատուածաշնորհ զինացն՝ զի
 էր ամենեւին գեղեցկատեսիլ եւ շնորհօքն Աստուծոյ լի, վասն որոյ ազաչէին զն մի
 երթիցէ ընդ նոսս, ասելով եթէ. Երթամք ասմբ թէ ոչ գտար զնա, եւ զու կացեալ
 աղօթնս վասն մեր : Եւ սուրբն ոչ սա չանձն՝ ալ զնայ կամաւ զինի նոցա, եւ ի
 ճանապարհին ուսուցանէր զօրականսն ի բաց կալ ի կուոցն եւ պաշակ զԱստուծ :
 Եւ նորս հաստացին ի Քրիստոս եւ մկրտեցան, որ եւ նորս մարտիրոսացան ընդ նմա :

Եւ զայն լուեալ թագաւորին սուաբեաց ալ զօրականս, եւ տարան զսուրբն Անթիմոս
 կապանօք ձեռս չեռս եւ հարցարքնեաց զնա յով թագաւորն : Իսկ Անթիմոս համար-
 ձախութեամբ զՔրիստոս խոստովանեցաւ : Եւ նա հրամայեաց բարիւ հարկանել

ceux qui se trouvaient dans les prisons, d'aucuns en personne et ouverte-
 ment et d'autres par écrit et secrètement; il convertit et offrit à Dieu nombre
 de personnes notables jusque dans la maison même de l'empereur.

Tout en habitant dans une hutte à la montagne, il encouragea tous les saints
 au nombre de vingt mille, qu'il groupa ensemble dans l'espoir de les offrir
 en sacrifice à Dieu. Il fit beaucoup de miracles et de nombreuses conversions.

Aussi on le dénonça à l'empereur, qui envoya des soldats pour ramener
 le bienheureux de la montagne, chargé de liens. Saint Anthimus les reçut,
 leur offrit d'abord à manger et se dévoila ensuite à eux en disant : C'est moi
 Anthimus. Ils furent saisis de profond respect, devant son humilité et à son
 aspect plein de grâces divines, car il était d'une grande beauté, et rempli
 des grâces de Dieu. C'est pourquoi ils le prièrent de ne pas se rendre avec eux
 et dirent : Nous nous chargeons d'aller déclarer ne point t'avoir trouvé, et
 tu resteras ici et tu prieras pour nous. Le saint n'y consentit point et se
 rendit de sa propre volonté avec eux. Chemin faisant il enseigna aux soldats
 à renoncer aux idoles et à adorer Dieu. Ils se convertirent au Christ, furent
 baptisés, et martyrisés ensuite avec lui.

L'empereur, ayant appris ces faits, envoya d'autres soldats qui emmenèrent
 saint Anthimus les mains liées derrière le dos. L'empereur l'interrogea longue-
 ment et Anthimus confessa avec hardiesse le Christ. Il ordonna alors de le

զարանոցն, ալ եւ զկրակն եւ զմտը բերանոցն խորասկել . եւ ապա հրացեալ շանթիւք պրկեցին զձեռնն եւ գոտն : Եւ յետոյ պարպեցին ի վերայ կրկրի, եւ բոք զթիւսնն եւ զանդամն ջարդեցին, եւ երկաթի կօշիկս հրացեալս բեւեռեցին յոտն կրկոյն բեւեռօք, եւ ապա մանրեալ խեցի արկին ի ներքոյ, եւ տարածեալ զտուրն ի վերայ մահախօք վապրենեօք հարին սաստիկ յոյժ :

Եւ տեսեալ բռնաւորին որ տակաւին կենդանի կալը եւ առանց երկիւղի տալը պատասխանի, բարկացեալ յոյժ եւ պատառեաց զբարձիղ լուր զոր զընցեալն էր : Եւ հրամայեաց բեւեռել զտուրն յանիւ եւ հրացեալ սրով կտորեցաւ ամենայն մարմինն : Եւ ապա արձակեցին զտուրն ի կապանաց անուոցն եւ զարձեալ ձաղկեցին եւ արկին ի բանդ : Իսկ սուրբն ի բանդին անդադար ուսուցանէր զբանտարկեալսն եւ հաստատէր ի հաւանն Գրիստոսի եւ ձկնաէր եւ օրհնէր զնոսա :

Եւ յետ աւուրց ինչ ամիսն զտուրն առաջի արքային եւ նա համարձակութեամբ յանդիմանէր զվիճարութիւն բռնաւորին, եւ առժամայն եհաս զվճիռն զի հասոցն սրով զզրուխ նորա : Եւ յորժամ տարան ի տեղի սպանմանն՝ եկաց յարօթն առ Տէր եւ յետ արօթիցն հատին զզրուխ կրաներոցն :

Կատարեցաւ սուրբն Լենթիմոս Եպիսկոպոսն ներկամեղացոյ ի նոցն բարարին, յամսանն նաւասարդի Ի՛Ի, եւ Սեպտեմբերի Կ՛ :

frapper au cou avec des pierres, de lui briser les mâchoires et les genèives, et de lui brûler ensuite les mains et les pieds avec des broches rougies au feu. Ensuite on l'étendit par terre et on lui brisa les reins et les membres à coups de gros bâtons. On lui cloua aux pieds, avec de longs clous; des chaussures de fer enflammées. On étendit ensuite sous lui du verre réduit en menus morceaux sur lesquels on traîna le saint, et on le frappa cruellement avec de gros bâtons.

Le tyran, voyant qu'il était encore en vie et répondait sans crainte, entra dans une grande colère, déchira son manteau qu'il portait. Il ordonna de clouer le saint à une roue, et de lui déchirer tout le corps avec des glaives rougis au feu. Ensuite on délia le saint des liens de la roue, on reprit à le flageller, et on le mit en prison. En prison, le saint enseigna sans relâche les détenus et les fortifiait dans la foi du Christ, il les baptisait et les bénissait.

Quelques jours après, on introduisit le saint auprès de l'empereur; il reprocha avec hardiesse la folie du tyran, qui donna l'ordre aussitôt de lui trancher la tête par l'épée. Lorsqu'on l'eut conduit à l'endroit du supplice, il se mit à prier le Seigneur. Après la prière, on trancha la tête au bienheureux.

Saint Anthimus, l'évêque de Nicomédie, mourut dans la même ville, le 24 du mois de Navasard, 3 Septembre.

Կատարեցան շնորհաւ եւ բան զինուորքն զորս վարձայց, եւ ալ բանկեալքն զորս
բաջալերեաց, որք ընդ նմին պատկեցան ի Քրիստոսէ Աստուծոյ մերոյ :

Յայսմ աւուր կատարեցաւ բազում տանջանօք վասն Քրիստոսի սուրբ վկայն
Զոտիկոս՝ երանելի նահատակութեամբ առաքինացեալ բաջապէս :

Ի սմին աւուր վկայութիւն սրբոյն Աւխտիտոսի Հայրապետի Ազեկեանցոր : 5

Աս վասն աստուածային վարդապետութեանն ըմբռնեցաւ լԱզեկեանցրոյ իշխանէն,
եւ իրբեւ ոչ ուրացաւ՝ բեւեռեցին ի վապտի, եւ շուրջանակի զնախա կուտեցին վայս՝
ալբեյլն զսուրբն եւ այնպէս զցանկալի կատարումն ընկալեալ՝ զհոգին աւանդեաց :

Յիշատակ է եւ սրբոյն Ռէտկոստոս Հօր ձգնաւորի՝ աշակերտի մեծին եւթէմիտի,
որ եւ շնաւ ալ առաքինութեանցն եւ ժուժկալական ձգնութեանց էաւ եւ զսբանչեկեաց 10
շնորհս հաւասար վարդապետաց իւրոց, որ գրեալ կայ ի պատմութեան իւրում եւ ի
խրատական բանն զոր արարեալ է :

Եւ լիշատակ է Ստեփաննոսի խոստովանողի աւաջնորդին Տրիղլիասի վանայն :

Ի սմին տօն եւ վկայութիւն երանելոյն Վասիլիսայ որ կոչի թագուհի :

Աս էր ինն ամաց եւ նահատակեցաւ շաւուրս Քրիսկեօտիանոսի արքային . բանդի 15
շնա յորով տանջանաց՝ շնոց ի հօր հնոցի կապեալ անկաւ, եւ սպա ի ներքոյ վնձի
արկեալ կատարեցաւ ի Քրիստոս :]

Après lui, moururent les vingt soldats qu'il avait convertis et les autres
détenus qu'il avait encouragés, et qui furent couronnés avec lui par le
Christ notre Dieu.

En ce jour mourut après de nombreuses tortures, pour le Christ, le saint
martyr Zotieus, qui subit le bienheureux martyre avec courage et vertu.

En ce même jour, martyre de saint Aristion, patriarche d'Alexandrie.

Il fut, à cause de sa divine doctrine, saisi par le gouverneur d'Alexandrie,
et comme il ne renia point, on le cloua à un arbre, autour duquel on amassa
du bois et on brûla le saint. Il rendit ainsi son âme étant parvenu à une
fin aussi désirable.

Commémoration de saint Théoctistus, père anachorète, élève du grand
Euthymius, qui, après tant d'autres vertus et de mortifications, reçut le don
de miracles à l'égal de ses maîtres, et qui sont écrits dans sa biographie et
dans les paroles et les conseils qu'il laissa.

De même, mémoire du confesseur Étienne, prieur du couvent de Triglia.

En ce jour, fête et martyre de la bienheureuse Basilissa, nom qui signifie
reine.

Elle n'avait que neuf ans lorsqu'elle subit le martyre aux jours de l'em-
pereur Dioclétien; car, après de nombreuses tortures, elle fut jetée, liée,
dans un brasier; elle fut jetée ensuite sous un rocher et mourut dans le
Christ.]

Նուստարգի Ին եւ Սեպակեմբերի Կ : Վկայարանութիւն Բարեկազ Անտիոքաց
Հայրապետին եւ երկոյ աշակերտաց նորին :

Ի յամանակս Նուստարգի ամբարդիւտ արքային էր սուրբ Հայրապետն Անտիոքաց
Բարեկաս : Եւ չուոր ծիուծ բռնուոր արքայն * կամեցաւ ձտանել յեկեղեցին նախա- * A fol. 25
տինս առնել բրխտոնէիցն . ընդդէմ եկոց սուրբ Հայրապետն եւ ոչ ետ թոյլ ձտանել 1
ստերով . Ձևս արժանի պիղծ դաւանութեամբ եւ դավիւր գործովք ձտանել ի տուն Տեսուն
Աստուծոյ :

Եւ յետ աւուրց ինչ կոչեաց թագաւորն զերանկրէն Բարեկաս եւ ողորանօք լորստ
տաչք ուրանալ զՔրիստոս եւ պաշտել զիոււան : Եւ սրբոն բացեալ զբերանն աստու-
ծարանութեամբ անարգեաց մեծ թշնամանօք զկուսադաշտութիւն թագաւորին : Իսկ
նորս բարկոցեալ հրամայեաց արկանել շղթայս ի պարանոց նորս եւ չտան եւ բար-
շէյին առաջի իւր ընդ մէջ քաղաքին ի տեսութիւն ամենայն բրխտոնէիցն : Եւ ասէ
թագաւորն ցտարին . Երգուեալ եմ ի չատուածոն եթէ քաջ վաչկէ քեզ քառամա-
նեակդ : Ասէ սուրբն . Այնչափ վաչկէ ինձ ո՛վ թագաւոր, որ ոչ քեզ այնչափ վաչկէ
15 թագն ի գլուխդ :

Սեպակեալ էր սուրբ Հայրապետն երկու ամիսուան, եւ ուսուցեալ էր զաստուծաբաշ-
տութիւն . եւ զնոստ հրամայեաց բռնաւորն ամել առաջի իւր . ընդ նոսին եւ զմաչք
նոցին որոչ անունն էր Թէոդուլս : Եւսարց եթէ . Ձինչ Հաւատով էք : Եւ նոքա խոստո-

25 NAVASARD, 4 Septembre.

Martyre de Babylas, patriarche d'Antioche. et de ses trois disciples.

Le saint patriarche d'Antioche Babylas vivait au temps de l'empereur Nu-
mérianus, l'impie. Un jour que l'empereur tyran * voulut pénétrer dans l'église * A fol. 25
pour insulter les chrétiens, le saint patriarche s'y opposa et ne lui permit pas 1
d'entrer, disant : Tu n'es pas digne avec ta profession de foi impure et tes
œuvres mauvaises de pénétrer dans la maison du Seigneur Dieu.

Quelques jours après, le roi manda le bienheureux Babylas, et par des pa-
roles douces lui conseilla de renier le Christ et d'adorer les idoles. Le saint
ouvrit la bouche et par sa théologie confondit avec force injures l'idolâtrie de
l'empereur. Celui-ci entra en colère, ordonna de lui passer des chaînes au cou
et aux pieds et de le traîner, en sa présence, à travers la ville, au vu de tous les
chrétiens. L'empereur dit ensuite au saint : Je jure par mes dieux que ce
collier te va très bien. Le saint répondit : Il me va aussi bien, ô roi, que la
couronne sur ta tête ne te sied autant

Le saint patriarche avait élevé trois enfants; il leur avait enseigné le culte
de Dieu. Le tyran ordonna de les amener en sa présence, et avec eux leur
mère qui s'appelaît Théodula. Il leur demanda : De quelle religion êtes-vous?

վանեցան առաջի հրոտարակին զՔրիստոս Աստուած, եւ հաչք եւ հաչրապետ զԲաբելոն : Եւ հրամայեաց ՚ զմտչք նոցոս տանել եւ ի թիկունս իւր բառնալ զաւագ որդին իւր որ էր տմաց երկատասանից . եւ հարլին զնա երկատասան բիր : Նոյնպէս եւ զերկրորդն եւ զերրորդն բառնային ծօրն եւ ձաղկէին զմին՝ ինն եւ զիրսերն՝ եօթն, ըստ չտիոյ սարեւոցն :

Եւ զուրբն Բաբելոս կախեցին, եւ զերլս եղբարն զվաչատ, եւ յերկար տանջեցին : Եւ յորժամ տուաւ լմիւ զլլատամանն, արաչեաց սուրբն Բաբելոս զգահիճան եւ նախ զճանկունան զլլատեցին եւ ապա զինքն : Եւ թաղեաց մաչք ճանկանցն զչորեւեանն ի մի տապանի, եղ եւ զչլթայան ընդ նոսա : Կատարեցաւ սուրբ հաչրապետն Բաբելոս եւ երեք ճանկունքն ի Կ Աեպտեմբերի :

Յաչամ առուր տօն է սուրբ վկայիցն Ոկէանոսի, Թէոփորոսի, Ամիանոսի եւ Յուլիանոսի ի փառս Քրիստոսի :

Չաչս սուրբ վկայիցս զձեւս եւ զոսս եհատ անօրէն թագաւորն Մաքսիմիանոս . եւ ճաչրակտուր արարեալ ի հուր ընկէց զերանեկան : Եւ կատարեցան ի Քրիստոս բարի խոստովանութեամբ :

[B * Վկայութիւն սրբոն Բաբելայ հաչրապետին եւ երկց աշակերտաց նորին :

Յամս նուճերլանոսի անօրէն արքային՝ սուրբն Բաբելոս էր հաչրապետ չԱնտիոք քաղաքի : Կէպ եղեւ նուճերլանոսի երթալ չԱնտիոք եւ անդ մտեալ ի մեհեանս կոոց իւրոց՝ զոհս դիւաց մատուցանէր : Կամեցաւ մտանել եւ յեկեղեցին Աստուծոյ արհամար-

Ils confessèrent, devant l'assemblée, le Christ comme leur Dieu et Babylas comme leur père et patriarche. Il ordonna * à la mère de prendre sur son dos le fils aîné, âgé de douze ans. On lui appliqua douze coups de gros bâton. On chargea ensuite sur la mère le second et le troisième, et on les flagella l'un de neuf, et le cadet de sept coups, selon le nombre des années.

On suspendit à un arbre saint Babylas et les trois frères, on les tourmenta longuement. Lorsque sentence fut donnée de les décapiter, saint Babylas pria les bourreaux de trancher la tête d'abord aux enfants et ensuite à lui. La mère des enfants ensevelit tous les quatre dans la même tombe, les chaînes avec eux. Le saint patriarche Babylas et les trois enfants moururent le 4 Septembre.

En ce jour, pour la gloire du Christ, fête des saints Océanus, Théodore, Ammianus et Julien.

A ces saints martyrs, l'empereur Maximien, l'impie, fit couper les mains et les pieds, et ainsi privés de leurs membres, il fit jeter les bienheureux au feu. Ils moururent pour le Christ en bonne confession [de foi].

[B * Martyre de saint Babylas, le patriarche, et de ses trois disciples.

Aux jours de l'empereur Numérianus, l'impie, saint Babylas était le patriarche de la ville d'Antioche. Il arriva que Numérianus partit pour Antioche, et s'étant rendu aux temples de ses idoles, il offrit des sacrifices aux démons. Il voulut pénétrer également dans l'église de Dieu, pour insulter

* A fol. 25
v° a.

* B
p. 113 a.

* A fol. 25
v° a.

* B
p. 113 a.

Հանս առնել բրխտոնէական սուրբ պաշտաման : Չաջն լուեալ Հաւատացելոց կամէին ելանել եւ վախշել չեկեղեցոյն : Իսկ սուրբն Բարեկաս բանիւք բարձօք քաջալերեալ զնոսս արգել չեկեղեցին . եւ ինքն նստեալ սուաջն զբացն ոչ եթոյ անօրինին մտանել ի ներքս՝ ասելով . Ոչ ես արժանի պիղծ եւ շաղխեալ ձեռօք մտանել ի տունն Աստու-
 5 ճոյ : Եւ թագաւորն բարկացեալ Հրամայեաց շլթացս արկանել ի պարանոցն եւ չտան եւ Հանել անտի : Եւ վալվապակի կատարեալ զհրաման անօրինին՝ քարշէին գտուրը Հաչրապեան ի մէջ բաղարին ի տակ լամենեցուն :

Յայնժամ եկեալ երկից մանկանց աշակերտելոց զորս սնուցեալ էր սուրբ Հաչրապեան, եւ ուսուցեալ նոցա զգիրս սուրբս եւ զկրօնս աստուածաբաշտութեան, վարէին զկա-
 10 պանօք նորս, եւ ոչ կամէին բաժանիլ ի նմանէ : Չաջն լուեալ Նումերիանոսի հրա-
 մայեաց ամէլ զտղպան սուաջն իւր եւ սպա զմայր նոցա զԹէոդուլէ : Անէ ցնա թագաւորն . Արդարեւ սրղիբ քո են զորս : Եւ նա ասէ . Այն, ես ճնայ զդոսս, բաց ընծայցելի ի ձեռս սուրբ Հաչրապետին Բարեկայ, եւ սա ճնաւ զդոսս նորոց ճնեղեամբ
 սուրբ աւագանին եւ ուսոց զհաւատ եւ զաստուածաբաշտութիւն :

Անդ այս բարկացեալ թագաւորն՝ հրամայեաց շարակել մի մի այլ զմանկունս, եւ
 15 Հարկանել փոկով ըստ թուոյ ամաց հասակի իւրեանց : Քանզի Հարցեալ ուսաւ ի ճօրէ
 նոցա եթէ սուաջնին է ամաց երկուսասանից, երկրորդն իննից, եւ երրորդն եօթանց :

le saint culte chrétien. Ce qu'ayant entendu, les fidèles songèrent à sortir et à s'échapper de l'église. Mais saint Babylas, après beaucoup d'exhortations, les encouragea et les retint à l'église, et lui, s'étant assis devant la porte, il ne permit point à l'impie de pénétrer à l'intérieur, et dit : Tu n'es pas digne d'entrer dans la maison de Dieu avec tes mains immondes et baignées de sang. L'empereur indigné ordonna de lui mettre des fers au cou et aux pieds et de l'éloigner. On exécuta aussitôt l'ordre de l'impie et on traîna le saint patriarche à travers la ville à la vue de tout le monde.

C'est alors qu'arrivèrent les trois jeunes garçons qui avaient été ses disciples et que le saint patriarche avait élevés, en leur enseignant les saintes Écritures et les usages du culte de Dieu; ils embrassèrent ses chaînes et ne voulurent pas se séparer de lui. Ce qu'ayant appris, Numérianus ordonna de faire venir en sa présence ces enfants et ensuite leur mère Théodule. L'empereur lui dit : Sont-ils vraiment tes fils? Elle répondit : Oui, c'est moi qui les ai mis au monde, mais je les ai remis entre les mains du saint patriarche Babylas. Il les a fait naître d'une nouvelle naissance sur les saints fonts du baptême et il leur a enseigné la foi et le culte de Dieu.

A ces paroles, l'empereur entra en colère; il ordonna à des hommes de charger sur leur dos chacun un des garçons et de leur appliquer des coups de lanières, selon le nombre d'années de leur âge. Car ayant demandé, il apprit de leur mère que l'aîné avait douze ans, le second neuf et le troisième sept.

Եւ իբրեւ հարին զնոսա թուով ամացն՝ ձանկուներն ընդ մի բերան ստէին . Օրհնեալ է Աստուած զի վասն նորա շարչարիմը :

Եւ հրամանն Եւ թագաւորն ասել անյոր Եւ գԲարիլլաս, Եւ ստիպէր զնա հաւանիլ Եւ գրհել կւոյց, սպառնարով նմա զգանազան տանջանս Եւ զմահ : Եւ տեսալ զհաստատութիւն հաւատոյ նորա՝ որ համարձակ խոստովանէր զամենասուրբ Երբորդութիւնն, Եւ ընդ վազը հարկանէր գանտի կրօնս զիցապաշտ մտորութեանն նոցա, հրամանաց Եւ կախեցին ի վեր գտուրն Բարիլլաս, ընդ նմին Եւ զերիս եղբարսն զվաչտէ Եւ չերկար տանջեցին :

Եւ յորժամ բերեցին Երկաթի բերջօր զկողս սրբոյն Բարիլլայ, Եւ ստիպէին յանհարին ասանջանն լկանօր Եւ մեծամեծ խոստմամբ՝ զի թերեւս զարձցի ի կուռն . իսկ նա սքանչելի իմաստութեամբ բանիւր յամօթ առնէր զնոսա :

Եւ յորժամ տուաւ զճիւս զլխատմանն, Երդումն Եւ սուրբն Բարիլլաս՝ զի որպէս ասաց առաջի թագաւորին Եւ թէ շղթալիւքն թաղեացն զնա, որպէս Եւ արարին իսկ :

Վասն որոյ Եւ չետոյ յորժամ Եկն Յուլիանոս ի չկնախոր՝ իջաւանեցաւ ի տեղին յորում թաղեալ էր սուրբն Բարիլլաս, Եւ սկսաւ զիւթել զիւացն, Եւ ամենայն զեւքն սպառեալ ի սրբոյն՝ համբարացան, Եւ կուռքն ոչ ինչ ազգէին կախարդացն, Եւ ոչ ինչ իշխէին ի տեղին յայն մատչել Եւ կամ ներգործել զիւթքն :

Վասն որոյ ծանուցեալ Յուլիանոսի թէ ի գորութենէ սուրբ նշխարացն չաղթա-

Et lorsqu'on les eut frappés autant de fois qu'ils avaient d'années, les enfants dirent unanimement : Béni soit Dieu, car nous souffrons pour lui.

L'empereur ordonna de faire venir également Babylas et le contraignit à céder et à immoler aux idoles, sous menaces de diverses tortures et de mort. Mais vu la fermeté de sa foi, avec laquelle il confessait hardiment la très sainte Trinité et méprisait les vains usages et la folie du culte de leurs démons, il ordonna de pendre en haut à un arbre saint Babylas, et avec lui, les trois frères, et de les torturer longuement.

Et lorsqu'on eut déchiré avec des ongles de fer les côtes de saint Babylas et qu'on l'eut soumis à d'impossibles tortures, on lui fit fortes promesses dans l'espoir de le convertir aux idoles; mais il les repoussa avec indignation par des réponses pleines de sagesse admirable.

Et lorsqu'on eut décidé de lui trancher la tête, saint Babylas les conjura, ainsi qu'il l'avait dit devant l'empereur, de l'enterrer avec ses chaînes. Ce qui fut fait.

Plus tard, lorsque Julien se rendit à Antioche, et descendit à l'endroit où saint Babylas était enterré, il se mit à demander des oracles aux démons; tous les démons furent réduits au silence par le saint, les idoles ne pouvaient plus influencer les images, et [les démons] n'osaient plus s'approcher de l'endroit où inspirer les devins.

Julien ayant reconnu que la défaite était due aux vertus des saints restes,

հարեցան, եւ հանել զսուրբն ի տեղուցն եւ ածել ի բաղաքն . ընդ որ լոյժ ցնծաց ամենայն Անտիոք, զի բազում բժշկութիւնք եղեն : Բայց սուրբ մարմինն կալո՛ւն շղթաչիւրն անխուտ եւ անապական, ունելով չինքեան զկապանսն, որպէս պատուիրեաց ի ժամ մահուանն :

5 Այլ եւ զայս՝ չորժամ կատարէր՝ աղաչեաց սուրբն Բարիլաս զդահիճան զի նախ զմանկուսն զխտատեցին եւ ապա զինքն . զի թաղեաց մալր մանկանցն զչորեսեսանն ի ձի տապանի, եղիր եւ զշղթայն ընդ նոսա որպէս եւ պատուիրեաց սուրբն : Կատարեցաւ սուրբ պատրիարքն Անտիոքաց Բարիլաս եւ երեք մանկուսնք՝ Նուսասարղի ԻԿ եւ Սեպտեմբերի Գ :

10 Զսա սուրբն Յովհան Ռսկերերանն ներբողական ճառիւ պատուեաց :

Յայնժամ աւուր կատարեցաւ եւ ձիւս Բարիլաս վարդապետ ճերուսի ի Նիկոմիդիայ բաղաքն եւ ութսուն եւ չորս մանկուսք աշակերտք նորս ընդ նմա :

Սուրբ ճերուսին եւ վկայն Բարեբաս քահանայ՝ էր ի բաղաքին Նիկոմիդիա, երէց եկեղեցւոյն Աստուծոյ, եւ ամենեցուն բարոյէր զաւետարանն եւ զարձուցանէր ի

15 Բիւստոս զբազումս, զի էր բաջ ի վարդապետութիւն սուրբ զրոյց :

Ունէր եւ աշակերտս մանկուսն առաքինիս ութսուն եւ չորս, եւ ուսուցանէր նոցա զգիտութիւն վարդապետութեան եկեղեցւոյ եւ աստուածաշունչ զրոյց եւ զվարս առաքինի ժուժկալութեան :

fit enlever le saint du lieu et le fit transporter en ville, sur quoi toute la ville d'Antioche eut une grande joie, car de nombreuses guérisons eurent lieu. Et le saint corps fut trouvé avec les chaînes dans un état intact, non décomposé, entouré des chaînes, comme il l'avait ordonné à l'heure de mourir.

Et lorsqu'il fut exécuté, saint Babylas pria les bourreaux de trancher la tête d'abord aux enfants et après à lui, et la mère des enfants enterra les quatre dans une même tombe, y mettant aussi les chaînes, comme le saint l'avait ordonné.

Le saint patriarche d'Antioche Babylas et les trois enfants moururent le 25 Navasard, le 4 Septembre.

Saint Jean Chrysostome l'honora d'un panégyrique.

En ce jour mourut également par l'épée un autre Babylas, maître d'école fort âgé, dans la ville de Nicomédie, avec ses quatre-vingt-quatre élèves tous enfants.

Le saint vieillard et martyr le prêtre Babylas était, dans la ville de Nicomédie, ministre de l'église de Dieu. Il prêchait à tous l'évangile et faisait de nombreuses conversions au Christ, car il était fort dans la science des saintes Écritures.

Il avait quatre-vingt-quatre jeunes élèves vertueux auxquels il enseignait la science de la doctrine de l'Église et des Écritures inspirées de Dieu et la vie de vertus et d'abstinence.

Եւ չորժամ եկն ի Նիկիոմիդիոս թագաւորն Մարտինոսն, եւ հալածէր զբրևստ-
նեալան, ճառալ մատուց զոհս ի տաճար կոչոյն : Եւ չորժամ ել՝ սանն ցնա բուրմբն.
Տէր թագաւոր, զու պաշտան զաստուածան, եւ է; աստ ձերունի ոմն Բարկլաս անուն որ
պաշտէ զսաչեալն եւ զկուսն անարդէ : Եւ ժողովէ մանկունս բազումս ի զպրոցի եւ
ուսուցանէ նոցա զպաշտան եւ զուսումն վարդապետութեան բրիտանէկոյ եւ զամենայն
բարբառս զարձուցանէ վնբն, զի ոչ մկայն զարու մանկունսն՝ աչ եւ զէգսն ուսուցանէ
լուսումն չաչն :

Եւ Մարտինոսն էած առաջի զԲարկլաս, եւ նա խոստովանեցաւ զԲրևստոս :
Եւ հրամայեաց եւ բարամբ խորտակեցին զպատկերն եւ զերեսն եւ զամենայն ոսկերս
մարմնոյն վշրեցին եւ զորբոսն ջախջախեցին եւ զձեռտուն եւ զուսն եւ զթիկունսն
խորտակեցին եւ քաւամանեակ երկաթի արկին ի պարանոցն . եւ նա զոհանալ զԲրևս-
տոսէ : Եւ հրամայեաց զիւլ զնա ի բանոյ ձանր շղթալիւք, եւ զոտս նորա զնել ի
կոճեղ :

Հրամայեաց եւ զաշակերտսն նորա զտուրբ մանկունսն որ ի զպրոցսն ուսանէին՝
ածել առաջի իւր եւ ածին զմանկունսն ութուսն եւ չորս ընդ արու եւ ընդ էգ, եւ
որբանօք ջանալ խաբել զնոսա : Եւ նորա ասնն . Մեր բրևստոնեալք եմք, եւ կոոց
ոչ զոհեմք : Եւ մեկնեալ տասն մանուկ չալոցն որ կատարեալք էին քան զաչսն, եւ

Lorsque l'empereur Maximien vint à Nicomédie pour y persécuter les chrétiens, il entra dans le temple des idoles, pour y offrir des victimes. A la sortie, les prêtres lui dirent : Seigneur, empereur, tu adores les dieux, mais il y a ici un vieillard de nom Babylas qui adore le crucifié et méprise les idoles. Il rassemble beaucoup de jeunes enfants à l'école et leur enseigne le culte et la science de la doctrine chrétienne; il convertit toute notre ville, car il enseigne cette doctrine non seulement aux garçons, mais aux filles également.

Maximien fit venir en sa présence Babylas, qui confessa le Christ. Sur son ordre on lui brisa avec des pierres la figure et le visage et tous les os de son corps, on lui brisa les jambes, les mâchoires, les épaules et les reins. On lui passa un collier de fer au cou; et il rendait grâce au Christ. L'empereur ordonna de le mettre en prison chargé de lourdes chaînes et de lui mettre ses pieds dans le bloc.

Il ordonna de faire venir en sa présence les saints enfants, ses élèves, qui fréquentaient son école. On lui présenta quatre-vingt-quatre enfants garçons et filles. Il chercha à les séduire par de bonnes paroles. Mais ils lui dirent : Nous sommes chrétiens et n'immolons point aux idoles. Il sépara des autres dix garçons qui paraissaient plus avancés que les autres et chercha à les tromper. Mais eux aussi confessèrent avec hardiesse le Christ. Sur quoi il

ջանալը պատրել : Եւ նորա համարձակ դաւանէին զՔրիստոս : Վասն որոյ հրամանաց զթիկունս եւ զգոյս նոցա հարկանել ձինչեւ արեամբն լցաւ երկիր :

Եւ ապա ածեալ առաջի եւ դաչսն՝ հարցանէր թէ. եւ զուր զինչ ասէք եւ զինչ կամիրք առնել : Եւ նորա միարան ընկեցեալ դձորձս՝ զիմեցին ի տանջանսն ապազակելով .

5 Քրիստոնեակայք եմք, զորս ետ թագաւորն բարկութեամբ ի Պրիսկիլիանոս դատաւորն տանջել զնոսա չոյժ :

Եւ նա եղեալ զնոսա ի բանց, եւ անտալ թողեալ աւուրս բազումս, եւ ապա ածեալ շատեան հանդերձ Բորիլա, եւ հաստատուն եղիս ի հաւատսն Քրիստոսի : Վասն որոյ պարզեալ ի շորից զԲարիլաս եւ դաչսն՝ ետ հարկանել արժատաջօք զթիկունսն

10 եւ զներբանս նոցա : Եւ նորա օրճնէին զՔրիստոս : Որոյ չոյժ բարկացեալ հրամայեաց եւ ծակեցին զիոճս ոտից նոցա եւ զորքսն, զուսն եւս խորտակեցին, եւ ապա սրով հատին զզուկս ամենեցունց՝ զԲարիլայ եւ զութուսն եւ չորս մանկանցն զաշակերտաց նորա, որ բարեխօս են առ Տէր վասն մեր :

Յաչմ աւուր կատարեցան սուրբ վկայքն Ոկէանոս, Կէնդիլոսոն, Թէոդորոս, Ամ-

15 միանոս, Յակինթոս եւ Յուլիանոս :

Ոորա էին ի Կանդաւլս զեղջէ, եւ շետ բազում չարչարանաց չորժամ ոչ ուրացան զՔրիստոս՝ արկին ի բաղանին որ էր չոյժ ջեռուցեալ : Եւ խնամօքն Աստուծոյ անխնաս պահեցան :

ordonna de les frapper sur les épaules et les reins jusqu'à ce que la terre fût baignée de leur sang.

Ensuite il fit venir les autres, leur demanda : Qu'avez-vous à dire et que pensez-vous faire ? Ils jetèrent unanimement leurs vêtements à terre et accoururent au supplice en criant : Nous sommes chrétiens. L'empereur, en courroux, les remit au juge Priscilien pour les soumettre à de cruelles tortures.

Celui-ci les fit mettre en prison et les ayant gardés de longues journées sans nourriture, les fit venir au tribunal avec Babylas. Il les trouva fermes dans la foi du Christ. A cause de cela il fit étendre Babylas à terre, retenu par quatre hommes, ainsi que les autres, et les fit frapper avec des nerfs de bœuf sur les reins et les plantes des pieds. Ils bénissaient le Christ. Ce qui rendit furieux le juge qui ordonna de leur percer les chevilles des pieds et les jambes; de leur briser les épaules et de leur trancher ensuite, à tous, la tête, à Babylas et à ses quatre-vingt-quatre élèves enfants, qui intercèdent pour nous auprès du Seigneur.

En ce jour moururent les saints martyrs Océanus, Centyrion, Théodore, Ammianus, Hyacinthe et Julien.

Ils étaient du village de Kandaui et n'ayant, malgré bien des tortures, renié le Christ, on les jeta dans un bain d'eau extrêmement bouillante. Ils en furent préservés indemnes par les soins de Dieu.

Վասն որոչ գազրացեալ Մաքսիմիանոս թագաւորն եւ ջախջախել զորքս նոցա կացնօր, եւ հասին զերկու տանն եւ զերկու ձեռանն, եւ արկեալ զնոսս ի հօւր եւ աչքեցին զնոսս արտարչ ըսպարին Նիկիոմիացոց եւ կատարեցան բարի խոստովանութեամբ :

Ի սմին լիշատակ է եւ տօն չարից զասերաց ստաբերչն Փիլիպոսի՝ Երմոնաց եւ ազոյն որբ էին կուսանք եւ ճարգարէք, որբ ի ժամանակս Տրաչանոսի փալեցին աւա- 5 բրնութեամբ :

Յալամ աւար տօն է սուրբ վկայն Մարկերոսի :

Սա էր ի Կապլիոնիտոց, որոչ գատաւարն Բրխակոս մեծահանգէս ժողովով տօնէր կոտնն. եւ արարեալ մեծագոյն ընթրիս կոչեաց զտուրն Մարկելիտս եւ նա ոչ սո չանձն, ալ չանկրմանեաց զանձնութիւնն նոցա : Եւ բարկութեամբ կարեալ զնա Պրիսկոս 10 չարչարեաց զսոնագոյն կոտանօք եւ զամենայն ազգ տանջանայն աճ ի վերայ նորս : Յետոյ ընդ ալոց արկին զնա ի խոր գուբ մի, եւ անդ չարուչար սպանին վասն Գրխատոսի :]

* A fol. 25
v° b.

* Նաւասարդի ԻԶ եւ Սեպտեմբերի Ե : Տօն է Զաբարիայի հօրն Յովհաննու Մկրաչի :

Զաբարիաս որդի էր Բարեբեայ : Սնա եւ Գարբիէլ հրեշտակապետն աւետիս, 15 մինչ կալր ի սուրբն սրբոց ձխել խունիկս եւ բաւել զմեղս ժողովրդեանն, եւ ասէ եթէ .

Sur quoi l'empereur Maximien fort irrité leur fit briser les jambes avec des haches, et après leur avoir coupé les deux pieds et les deux mains, on les jeta dans le feu et les brûla en dehors de la ville de Nicomédie. Ils moururent en bonne confession.

En ce même jour, mémoire et fête des quatre filles de l'apôtre Philippe, Hermioné et autres, qui étaient vierges et prophétesses et brillèrent par leurs vertus aux jours de Trajan.

En ce jour, fête du saint martyr Marcellus.

Il était de Cabillon, dont le juge Priscus faisait célébrer les fêtes des idoles en grande pompe et solennité. Ayant donné un très grand banquet, il y fit venir saint Marcellus, qui n'accepta point, et leur reprocha leur folie. Priscus irrité le fit saisir et le soumit à de cruelles tortures et à toutes sortes de tourments; après quoi il le fit jeter, avec d'autres, dans un fossé profond, où on les mit à mort cruellement pour le Christ.]

26 NAVASARD, 5 Septembre.

* Fête de Zacharie, père de Jean-Baptiste.

* A fol. 25
v° b.

Zacharie était le fils de Barachie; c'est à lui que l'archange Gabriel apporta la bonne nouvelle, tandis qu'il était dans le saint des saints, pour y brûler

Լուսւ Աստուած ագօթից բոց եւ կին բո Եղիսարէթ ծնցի բեղ որդի : Եւ չանհաւատ լինելն նորա, պապանձեցոցց զնա հրեշտակն եւ համբայաւ եւ ոչ կարէր խօսել, ձինչեւ ծնաւ Եղիսարէթ զՅովհաննէս :

5 Եւ չորժամ զնէին անուն մանկանն, խնդրեաց տալտակ եւ գրեաց թէ . Յովհաննէս է անուն զորա : Եւ բացաւ բերան նորա եւ արձակեցաւ լեզուն :

Եւ չորժամ կոտորեաց Հերովդէս զմանկունան Բեղղէհեծի, խնդրեաց եւ զՅովհաննէս սպանանել : Եւ առեալ Եղիսարէթ փախաւ չանապատ եւ հասեալ դահճացն կամէին սպանանել, եւ պատուեալ վիճին ընկալաւ զԵղիսարէթ հանդերձ մանկամբն : Եւ ի զնալ դահճացն դարձեալ ի բաց եղ վէճն զմայրն եւ զմանուկն :

10 Եւ լուեալ Հերովդի բարկացաւ եւ հրամայեաց սպանանել զՉաքարիտս ընդ մէջ տաճարին եւ սեղանոյն եւ մարմին նորա արկաւ ի տաճարին, եւ արինն նորա ձայն առնէր առ Աստուած : Եւ չայնձհետե ոչ լինէին տեսիլք * եւ ոչ աստուածխօսու- * A fol. 26
1° a.

Յայժմ աւուր վիայաբանութիւն քաւատուն սրբուհի խարազնագրեստ կուսանացն եւ Աճանի սարկաւազի :

15 Սրբուհի կանաչքն էին չաւուրս Լիկիանոսի ամբարիշտ արբալին, չերկրէն Թրա- կաչ, ի քաղաքէն Ալլիխանուպօլի :

Եւ էր անդ անօրէն դատաւոր մի Բարդոս անուն : Եւ լուեալ եթէ իցեն անդ քրիս-

des encens et expier les péchés du peuple, et lui dit : Dieu a exaucé tes prières et ta femme Élisabeth te donnera un fils. Et comme il faisait l'incrédule, l'ange le confondit et il devint muet, ne pouvant plus parler jusqu'à ce qu'Élisabeth mit au monde Jean.

Lorsqu'on était pour donner un nom à l'enfant, il demanda une tablette et écrivit : Son nom est Jean. Sa bouche s'ouvrit et sa langue fut déliée.

Lorsque Hérode massacra les Innocents de Bethléem, il chercha aussi à faire mourir Jean. Élisabeth le prit et s'enfuit dans le désert. Les bourreaux les rejoignirent et voulurent le tuer. Un rocher s'entr'ouvrit et accueillit Élisabeth avec l'enfant. Lorsque les bourreaux furent partis, le rocher rendit la mère et l'enfant.

Ce qu'apprenant Hérode, il se mit en colère et ordonna de tuer Zacharie entre le temple et l'autel. Son corps fut jeté dans le temple, et son sang cria (vengeance) vers Dieu. Et depuis ce temps-là il n'y eut dans le temple ni visions, * ni oracles de Dieu.

* A fol. 26
1° a.

En ce jour, martyre des quarante vierges vêtues de cilice et du diacre Ammonne.

Les saintes femmes vivaient aux jours de l'empereur Licinius, l'impie, dans le pays de Thrace, dans la ville d'Adrianople.

Il y avait un juge impie du nom de Vavdos. Ayant appris qu'il s'y trou- vait des chrétiens, il fit venir la plus importante de la ville, une femme

տոնեացք, կոչեաց զհարկա սրագոյն բաղարին, կին ձի կուսան կրօնաւոր, որոչ անուն էր Կելսինա, եւ այլ խորագնացեալս կուսան կանայք բառատուն : Պատրէր եւ սորբանօր խրատ տայր ուրանալ զՔրիստոս եւ դատնալ ի կուսան : Եւ սրբուհի կուսանքն սչ հաւանեցան, այլ մանաւանդ անորդեցին զկուսան եւ զդատաւարն եւ ելեալ անտի դնացին ի տուն սրբուհուց Կելսինա :

Եւ նորա կոչեցեալ զԱմօնն սարկաւազն եւ հաստատեցին զամենեւեան ի Քրիստոսի հաւատն, եւ չարարիլ չաղագո չարչարեցելոյն վտան մեր . եւ բաջալերալք ի միտին կացին ստաջի դատաւորին եւ խոստովանեցան զՔրիստոս եւ աղաչեցին զԱստուած եւ անկան կուսքն եւ վշրեցան : Եւ բուրմն կախեցաւ չորան եւ ի հրէդէն հրեշտակաց տանջեցաւ :

* A fol. 26
r° b.

Եւ հրամայեաց դատաւորն կախել զսարկաւազն Ամօն, եւ բերել * զմարմինն եւ հրացեալ շանթիւք ալբել զկորան, եւ սաղաւարտ պղնձի հրացուցանել եւ զնել ի զլուխ նորա : Եւ աղթիւք սրբուհի կուսանացն վերացաւ սաղաւարտն ի զլիտոյն Ամօնայ եւ երաւ ի զլուխ դատաւորին, եւ ուժղին չարչարեաց զնա :

Տարան զսրբուհի կուսանն եւ զԱմօնն սարկաւազն ի քաղաքն Հերակլեա Թրակայ . եւ երեւեցաւ Տէր եւ բաջալերաց զնոսա : Եւ երթեալք ի տեղին ուր զնշխարս սրբուհուց վկային եղեալ էր Գոմեաթանոս եպիսկոպոսն եւ զգիշերն ամենայն աղօթեցին : Եւ երեւեցաւ նոցա սրբուհին Գղերիկեա ի տեսեան եւ ասէ . Բարի եկիք աստուա-

vierge religieuse, nommée Celsine, et autres vierges, vêtues de cilice, au nombre de quarante. Il chercha à les tromper et leur conseillait avec de douces paroles de renier le Christ et de revenir aux idoles. Les saintes vierges n'y consentirent pas; au contraire, elles insultèrent les idoles et le juge, et quittant le lieu se rendirent à la maison de sainte Celsine.

Elle fit appeler le diacre Ammonne qui les raffermir toutes dans la foi du Christ. Elles décidèrent de subir les tortures pour celui qui fut tourmenté pour nous. Et s'encourageant mutuellement, elles se rendirent ensemble au-devant du juge, confessèrent le Christ et prièrent Dieu. Aussitôt les idoles tombèrent et furent réduites en miettes. Le prêtre resta suspendu en l'air et fut maltraité par des anges qui avaient la forme de feu.

* A fol. 26
r° b.

Le juge ordonna de pendre le diacre Ammonne, de lui déchirer * le corps, de lui brûler les côtes avec des pointes de fer rougies au feu, de faire rougir au feu un casque de cuivre et de le lui poser sur la tête. Par la prière des saintes vierges le casque s'éleva de la tête d'Ammonne et se plaça sur la tête du juge et lui fit beaucoup de mal.

On transporta les saintes vierges et le diacre Ammonne à la ville d'Héraclée, en Thrace, et le Seigneur leur apparut et les fortifia. S'étant rendues à l'endroit où l'évêque Domitianus avait déposé les restes de la sainte martyre, ils y prièrent toute la nuit. Et sainte Glycérie leur apparut en une vision et leur dit : Soyez les bienvenues, servantes du Christ et mes chères compagnes,

ծառէր աղախնայք Քրիստոսի եւ բաղլը ընկերակիցը իմ . բանդի մնացի ձեզ ի բաղում ժամանակաց հետէ, զի ի միասին վալեւեցուք յարքայութեանն Աստուծոց, զասակից լինելով հրեշտակաց, պսակեալք ի Քրիստոսէ :

Եւ տարեալ արդիւնն զտուրան ի մէջ գազանաց : Եւ նոցա տարածեալ զձեռս իւրեանց ընդ սրբոցն Ամոնայ եւ թմրեցան գազանքն եւ ի բուն եղեն, եւ ոչ մերձեցան ի սուրբան :

Եւ ճարգաբէայան աւաջի զատաւորին զանցումն Լիկիանոսի թագաւորին եւ զգարձն Կոստանդիանոսի թագաւորին յատուածպաշտութիւն եւ զգիւտ սրբոց Խաչին եւ զչինութիւն եկեղեցեաց, * եւ զբակումն կուսպաշտութեանն :

* A fol. 26
v° a.

Եւ հրամայեաց զատաւորն հօր բորբոքել եւ անոտ արկանել զտուրք կուսանն : Եւ բաղում ժամս աղօթելով մտին տասանք ի հօւրն . եւ ցնծութեամբ փառաւորելին զԱստուած եւ կոչեցին եւ զպլսն ի հնոցն եւ յօժարութեամբ մտին ամենեքեան ի հօւրն եւ որպէս ի միոց բերանոց օրհնէին զԱստուած : Եւ առժամայն հօւրն հոգմարեր եղև նոցա եւ ցօղալին : Եւ ոմանք ի նոցանէ վախճանեցան ի հօւրն, եւ զոմանց զլուխ հատին, եւ ալլոցն հրացեալ շամփուրս ի բերանն ամեալ մինչև ի կոկորդան եւ ամենեքեան ի Քրիստոս կատարեցան :

Իսկ ոմանք ի բարեկաշտիցն թաղեցին զնշխարս սրբոցն ի նշանաւոր տեղիս : Կատարեցան սրբուհի կուսանքն եւ Ամոն սարկուսպն Սեպտեմբերի Ե :

qui aimez Dieu. Je vous attendais depuis bien longtemps, afin que nous jouissions ensemble du royaume de Dieu et que nous fassions partie du chœur des anges, couronnées par le Christ.

On conduisit les saintes et on les enferma avec des bêtes fauves. Elles étendirent leur bras avec Ammonne et les fauves furent pris de torpeur, s'endormirent et ne s'approchèrent point des saints.

Elles prédirent devant le juge la mort de l'empereur Licinius, la conversion au culte de Dieu de l'empereur Constantin, l'invention de la sainte Croix, la construction des églises * et la ruine de l'idolâtrie.

* A fol. 26
v° a.

Le juge ordonna d'allumer un feu et d'y jeter les saintes vierges. Après avoir prié de longues heures, dix vierges pénétrèrent dans le feu, y glorifièrent Dieu avec joie; elles invitèrent les autres dans la fournaise, qui entrèrent toutes volontiers dans le feu et, comme d'une seule bouche, bénirent Dieu. Aussitôt le feu se changea, pour elles, en une brise et une rosée. Quelques-unes d'elles moururent par le feu. On trancha la tête à d'autres, et à d'autres on introduisit des broches rougies dans la bouche jusqu'à la gorge et toutes moururent dans le Christ.

Plusieurs pieuses personnes inhumèrent les restes des saintes dans des lieux renommés.

Les saintes vierges et le diacre Ammonne moururent le 5 Septembre.

* B
p. 116 a.

[Ե * Գիշտտակ եւ զնումն Զարարիայ բաճանայի եւ ճարգարէի՝ հօրն Յովհաննու Մկրտչի :

Աստուածայինն Զարարիան՝ որ էր բաճանայտակա եւ հայր ճարգարէին Յովհաննու Մկրտչի, որպէս աստուածայինն աւետարանն վկայէ, էր արգար ընդ կնոջ իւրում Եղիսարէթի, եւ զնապալ յամենայն օրէնս եւ ի պատուիրանս Տեառն անարատութեամբ, զարով յաւուրս Հերովդի արքայի Հրէաստանի :

Էր եւ ինքն ծեր, եւ կինն իւր սմուլ եւ անօրդի, որ եւ սմա ազամ Զարարիայի եւ Գարբիէլի հրէշտակապետն աւետիս՝ մինչ կայր ի սուրբն սրբոց ծիսելոց խունկս եւ բաւել զմեզ ժողովրդեանն եթէ. Լուս աղօթից բոց Տէր, եւ կին բո Եղիսարէթ ծնցի բեկ որդի :

Եւ յանհաւատ լինելն նորա պապանձեցոց զնա հրէշտակն եւ համբացաւ եւ ոչ կարէր խօսել՝ մինչեւ ծնաւ Եղիսարէթ զՅովհաննէս : Եւ չորժամ զնէին անուն մանկանն, խնդրեաց տախտակ եւ գրեաց թէ . Յովհաննէս է անուն զորա : Եւ բացաւ բերան եւ արձակեցաւ լեզուն :

Եւ չորժամ կտորեաց Հերովդէս զմանկունն Բեղղէհեմի, խնդրեաց եւ զՅովհաննէս սպանանել, եւ առեալ Եղիսարէթի՝ փախեաւ յանպատ, եւ հասեալ զաճաղն կամէին սպանանել : Եւ խնամօրն Աստուծոյ ապրեցաւ մանուկն հանդերձ ճարբն՝ թաղուցեալ ի քարանձաւս լեռնակողման, մինչեւ ունայնաձեռն չեսա զարձան զահիճքն :

* B
p. 116 a.

[E * Commémoration et immolation du prêtre et prophète Zacharie, père de Jean-Baptiste.

Le divin Zacharie, qui était grand prêtre et père du prophète Jean-Baptiste, comme en témoigne le divin évangile, était juste ainsi que sa femme Élisabeth. Ils accomplissaient toutes les lois et les commandements du Seigneur sans tache. Ils vivaient au temps d'Hérode, roi du pays des Juifs.

Il était vieillard et sa femme stérile, sans enfant. C'est à lui, à Zacharie, que l'archange Gabriel annonça, lorsqu'il se trouvait dans le saint des saints, et y brûlait des encens pour la rémission des péchés du peuple : Le Seigneur a exaucé tes prières et ta femme Élisabeth te donnera un enfant.

Comme il en doutait, l'ange le confondit et le rendit muet et il ne put plus parler, jusqu'à ce qu'Élisabeth eût enfanté Jean. Et lorsqu'on était pour donner un nom à l'enfant, il demanda une tablette et écrivit : Son nom est Jean. Sa bouche s'ouvrit alors et sa langue se délia.

Lorsque Hérode massacrait les Innocents de Bethléem, il chercha aussi à faire mourir Jean. Mais Élisabeth prit l'enfant et s'enfuit au désert. Les bourreaux l'ayant rejointe, voulaient tuer l'enfant. Mais par les soins de Dieu, l'enfant échappa avec la mère, cachés dans une grotte de la montagne, jusqu'à ce que les bourreaux fussent rentrés les mains vides. Jean fut ensuite élevé

և ևս անա Յովհաննէս առ հովիւս յանուպատի, և Եղիսարեթ եկեալ ի տուն իւր, կատարեաց գաւուրս կենաց իւրոց լսագալութեամբ :

5 Եւ Չաբարիս ծառնեցաւ ի ձեռս Հերովղի արքայի և սպանաւ ի ձեջ տաճարին և ևս սպանոցն, և ծարմին նորս արկաւ ի խորափխտ ձի . զոր բարձեալ Երկիւրսմայ թաղեցին ի գերեզման հարց նորս, և ոճանք ժողովեցին զարիւն նորս ի վորբիկ շէս և ի կտաւս :

10 Եւ յաւուրս սրբոցն Գրիգորի Լուսաւորչին ձերոջ՝ բերաւ ի Հայս չարենէ սրբոցն Չաբարիսի՝ որ եկեալ էր ի շէջ ձի փորբիկ, ընդ նմին և ծառն ինչ ի նշխարաց Պանդալեոնի բժշկին, որ վխտեաց ի նիկոմիդեայ քաղաքի, յսմս անորէն արքային Մաքրիմիանոսի : Չորս աւուրն Գրիգորիս՝ թոռն սրբոցն Գրիգորի Լուսաւորչին տարաւ ընդ իւր չԱղուանս, և մինչ ծարտիւրտական ծահուամբ կատարեցաւ անդէն, հաստացեալքն ի գերեզմանի նորին եղին զաշնոսիկ :

15 Ապա յաւուրս Վաչագանայ բարեպաշտ արքային Աղուանից՝ չայտնեցան նշխարք սրբոցն Գրիգորի Աղուանից կաթողիկոսի, ընդ նմին և արիւնն Չաբարիսի և ծառն սուկերաց Պանդալեոնի, յորոց բազում նշանք եղեն և փարատումն ցաւոց ի փառս Գրիստոսի Աստուծոյ ձերոջ :

Յայսմ աւուր յիշատակ է և նիւս Չաբարիսի ծարգարէի նախնոց :

Սա էր չԵրուսաղեմէ որդի Խուզայի քահանայի զոր Յովիղէ կոչեն, որ և Չաբարիս անուանի, զոր ասեն Բարաքիս, զոր սպան Իրաս, որ է Յովաս, թագաւորն Յուզայ՝

dans la solitude auprès des bergers. Élisabeth, étant retournée, finit les jours de sa vie en paix.

Mais Zacharie fut livré aux mains du roi Hérode, et fut tué entre le temple et l'autel; son corps fut jeté dans un fossé profond, que de pieuses personnes retirèrent, et enterrèrent dans le tombeau de ses pères. D'autres ramassèrent son sang dans de petites fioles et sur du linge.

Aux jours de saint Grégoire, notre Illuminateur, il fut apporté en Arménie du sang de saint Zacharie, contenu dans une petite fiole, en même temps qu'une partie des restes du médecin Pantaléon, qui fut martyrisé dans la ville de Nicomédie aux jours de l'empereur Maximien, l'impie, et que saint Grégoris, le petit-fils de saint Grégoire l'Illuminateur, emporta avec lui dans le pays de l'Albanie, et lorsqu'il y mourut, martyrisé, les fidèles les déposèrent dans son tombeau.

Ensuite, aux jours de Vatchacan, le pieux roi de l'Albanie, on découvrit les restes de saint Grégoris, catholico de l'Albanie, et avec eux le sang de Zacharie et une partie des ossements de Pantaléon, d'où s'opérèrent beaucoup de miracles et la guérison des maux en la gloire du Christ notre Dieu.

En ce jour, commémoration de l'autre prophète Zacharie, l'ancien.

Il était de Jérusalem, fils de ce prêtre Khouta, qu'on appelle Yoïade, et qui fut nommé également Zacharie, comme aussi Barachie, et que Iras, c'est-à-dire

մինչդեռ աղօթէր ի զոհարանն . և եհնդ զարին նորա ի տուն Դաւթի ի մէջ տանն և ի վերայ ելամոյ, և առեալ բահանայիցն թաղեցին զնա ընդ հօրն լուրս յերուսաղէմ :

Ի սմին աւուր վկայութիւնսն սրբոյ կուսանայն խորալնազգեստից բաւասնից Կելսինեայ և ալլոյն և Ամոնի սարկաւազի :

Սրբուհի կանաչըն էին յամս Լիկիանոսի սմբարիշտ արքային՝ յերկրին Թլրակայ՝ ի բաղաբէն Արթամուղօրէ, և էր անզ անօրէն դատաւոր մի որում անուն էր Վազլուս որ Բարդաս կոչէ :

Եւ լուաւ թէ իցեն անդ բրիտանեայք՝ կոչեաց զհարկաւորացն բաղաբէն՝ կին մի կուսան կրօնաւոր որոյ անուն էր Կելսինեա, և ալ խորալնազգեստ կուսանք կրօնաւոր կանաչք բաւասուն, և սրատէր ողբանօք և խրատ տալս ուրանալ զՔրիստոս և հաւատալ ի կուսան : Եւ սրբուհի կուսանքն ոչ հաւանեցան, ալ ճանաւանդ անարգեցին զկուսան և զդատաւորն, և ելեալ անախ զնացին ի միասին ի տուն սրբուհոյն Կելսինեայ :

Եւ կոչեալ զԱմոն սարկաւազն և հաստատեցին զամենեսուն ի բրիտոսական հաւատն առաւել յոյժ, և յորորեցին չարչարիլ յաղագս չարչարեցելոյն վասն մեր : Եւ քաջալերեալք ի միասին կացին առաջի դատաւորին և խոստովանեցան զՔրիստոս :

Եւ հրամայեաց դատաւորն կախել զսարկաւազն Ամոն և բերել զմարմինն, և

Yoas, roi de Juda, fit mettre à mort pendant qu'il pria dans le temple des sacrifices, et répandit son sang dans la maison de David, au milieu de la maison et sur Elama. Les prêtres l'enterrèrent auprès de son père à Jérusalem.

En ce jour, martyre des quarante saintes vierges, vêtues de cilice, Celsine et autres et du diacre Ammonne.

Ces saintes femmes vivaient aux jours de l'empereur Licinius, l'impie, dans le pays de Thrace, dans la ville d'Adrianople. Il y avait là-bas un juge impie, de nom Vavdos, qu'on appelait aussi Bardos.

Ayant appris qu'il s'y trouvait des chrétiens, il fit venir la plus influente femme de la ville, religieuse vierge, appelée Celsine, et d'autres vierges religieuses, qui s'étaient vêtues de cilice, au nombre de quarante, et chercha à les tromper par de douces paroles, les exhortant à renier le Christ et à croire aux idoles. Les vierges saintes ne consentirent point; au contraire, elles méprisèrent les idoles et le juge, et l'ayant quitté, elles se rendirent ensemble à la maison de sainte Celsine.

Elle fit venir le diacre Ammonne, et toutes furent raffermies davantage dans la foi chrétienne, et encouragées à subir les supplices pour Celui qui a subi les tourments pour nous. S'encourageant mutuellement, elles allèrent ensemble trouver le juge et confessèrent le Christ.

Le juge ordonna de pendre le diacre Ammonne et de lui déchirer le corps,

հրացեալ շանթիւք աչրել զկողսն, եւ սաղաւարտ պղնձի հրացուցանել եւ զնել ի վաւխ նորա :

Յետ այսր տարան զսրբուհի կուսանան եւ զԱմոն տարկաւագն ի քաղաքն Հերակլիա թիւրակալ : Եւ երթեալք ի տեղն ուր զնշխարս սրբուհւոյ վկային Գղիկերեայ եղեալ էր Գոմեոթանոս եպիսկոպոսն եւ զղիշերն ամենայն ապօթէին : Եւ երեւեցաւ ի տեսլանն սրբուհին Գղիկերեա եւ ասէր . Բարի եկիք աստուածասէր աղախնացք Քրիստոսի եւ քաղցր ընկերակիցք իմ, քանզի մնալի ձեւ ի բազում ժամանակաց հետէ զի ի միասին վաչկեացուք յարքայութեան Աստուծոյ, դասակից լինելով հրեշտակացն եւ պատկակից Քրիստոսի :

Եւ տարեալ արդեւն զտուրբոն ի մէջ գաղսնաց եւ նորա տարածեալ զձեռս յերկինս ընդ սրբոյն Ամոնի կացին յաթօթս, եւ գաղսնք ոչ մերձեցան ի սուրբան :

Եւ տարան առաջի դասաւորին եւ ճարգարէացան զանցումն Լիկիանոսի արքային, եւ զգարձն Կոստանդիանոսի թագաւորին յաստուածպաշտութիւն, եւ զչինտութիւն եկեղեցեացն Քրիստոսի եւ զքակտումն կուսպաշտութեանն : Եւ բարկացեալ դասաւորին հրամայեաց զոմանս ի նոցանէ ի հուր արկանել եւ զոմանս չարաչար տանջանօք սպանանել : Եւ տարեալ զտուրբ կուսանան դտան ի նոցանէ արկին ի հուր, որք ցնձութեամբ իբրու չառագաստի փառաւորէին զԱստուած, եւ անկ ապօթելով աւանդեցին զհոգիս իւրեանց :

Իսկ այլոցն հրացեալ շամփուրս ածեալ ի բերանն, մինչեւ ի կոկորդան խոցոտէին,

ensuite de lui brûler les reins avec des broches rougies, et de lui mettre sur la tête un casque de cuivre rougi au feu.

On conduisit ensuite les vierges saintes et le diacre Ammonne à la ville d'Héraclée en Thrace. Ils se rendirent à l'endroit où l'évêque Dometianus avait déposé les restes de la sainte martyre Glycérie et y prièrent toute la nuit. Sainte Glycérie leur apparut dans une vision et leur dit : Soyez les bienvenues, vous qui aimez Dieu, servantes du Christ et mes douces compagnes, car je vous attendais depuis longtemps, afin que nous jouissions ensemble du royaume de Dieu, que nous soyons classées avec les anges et couronnées avec le Christ.

On enferma les saints au milieu des fauves ; elles élevèrent, avec saint Ammonne, les mains au ciel, se mirent en prières, et les fauves ne s'approchèrent point des saints.

Conduites en présence du juge, elles prophétisèrent la mort de l'empereur Licinius, la conversion au culte de Dieu de l'empereur Constantin, la construction des églises du Christ et la ruine de l'idolâtrie. Le juge irrité ordonna de jeter au feu quelques-unes d'entre elles, et de faire mourir les autres par de cruels supplices. On emmena les saintes vierges ; dix furent jetées dans les flammes, qui tressaillant au milieu d'elles comme dans une chambre nuptiale glorifiaient Dieu ; elles y rendirent leur âme en priant.

Aux autres on introduisit des broches ardentes dans la bouche en leur

և անգէն սրով հասին զգլուխ նոցա, և կատարեցան ամենեքեան՝ Սեպտեմբերի 5 :
 և նշխարք նոցա և մարմինք ամփոփեալ ի հաւասարեաց՝ թաղեցան ի նշանաւոր
 տեղիս . յորոց բազում բժշկութիւնք ընկին ի փառս Աստուծոց :

Յայնմ աւուր կատարեցաւ վկայութեամբ ի Պարսիկս սուրին Արփեսայ եպիսկոպոսն
 Ներգալ բազարքի՝ չաւարս Բղղիկերտ արքային Պարսից, այն է Յաղկերտ, և ի Հոռոմաց
 թագաւորին Քէոպոսի Փորոս :

Կալա զնա մոզղեան և ստիպէր չերկրագլուխն արեպական և հրոց, և տեսեալ
 թէ ոչ կարէ հաւանեցոյցանել, հրամայեաց և տանջեցիլն զնա չարաչար չտաւտոէ
 մինչև ցոր հասարակ, և արկին ի բանդ, ուր բարի հաւաստով ականգեաց զհոգի իւր
 առ Աստուած :

Նահատակեցան և սուրբ վկայքն Ամբրոսիոս և Պրոսպետոս, զորոց պատմէ
 Եւսեբի, զի երկոցունց սոցա չարչարանք մեծամեծք և նեղութիւնք հասին ի վերայ
 ի հարածաց անտի ի բազարքին Կեսարացոց և անգէն վկայեցիլն :

Յայնմ աւուր լիշատակ է Քէոպոսի թագաւորին Փորոս :

Զսորա զմեծամեծ առարկեութեանցն ուղղութիւնս պատմիչք եկեղեցոց զավու-
 թեամբ պատմեն, զի ի վեր է բան զատել : Որ և ի սորա աւուրս եղև ժողովն Եփեսոսի
 երկու հարիւր եպիսկոպոսոսցն, և մերժեաց զամբարիշտ մարդագլուսն հաչհոյութիւնն
 Նեստորի և մարքեաց զուղղափառ հաւատս եկեղեցոց մեծ ջանիւ :

faisant des plaies jusque dans la gorge, ensuite on leur trancha sur place la tête par l'épée. Toutes moururent le 5 Septembre. Leurs restes et leur corps rassemblés par les fidèles, furent inhumés dans un lieu célèbre, où ils accomplissent beaucoup de guérisons pour la gloire de Dieu.

En ce jour mourut par le martyre, en Perse, saint Abdus, évêque de la ville Nergoul, aux jours de Izdekert, c'est-à-dire Hazkert, roi des Perses, et de l'empereur des Grecs Théodore le Jeune.

Le grand prêtre du feu le fit saisir et l'obligea à l'adoration du soleil et du feu, et voyant qu'il ne pouvait le persuader, il ordonna de le soumettre à des tourments du matin jusqu'à midi, et de le mettre en prison ensuite, où il rendit l'âme à Dieu en bonne foi.

De même subirent le martyre les saints martyrs Ambroise et Protoctus, dont parle Eusebius, et qui, tous les deux, furent soumis à de grandes tortures et supplices par les persécuteurs, dans la ville de Césarée, où ils furent martyrisés.

En ce jour, commémoration de l'empereur Théodose le Jeune.

Ses grandes vertus sont racontées avec éloge par les historiens de l'église; elles sont au-dessus de toute description. C'est de son temps qu'a eu lieu le concile d'Éphèse de deux cents évêques, bannissant l'impie blasphème de Nestorius, qui professait Jésus-Christ, simple homme, et purifia avec beaucoup de zèle la foi orthodoxe de l'église.

Սորա գովութիւնն ոչ մարդկան ծիպն՝ այլ և հրեշտակաց է զարձանալի . որք և ճեծաւ փառօք յաւուր մահտան նորա եկեալ սաղմոսակից լինէին մարդկան, չորժամ հանգեաւ խաղաղութեամբ և երանական վարութեք, զորոյ զգերագոյն բարութիւնն ուսուցանէ կատարելապէս մեծն Սոկրատես :]

5 նաւասարդի ԻԷ և Սեպտեմբերի 9 : Վկայութիւն սրբուհոյն Երմոնեայ կուսի :

Սուրբ առաքեալն փիլիպոս զտեսն ունէր չորս կուսան և մարգարէս : Երկուքն ճիւղորեցան, որք էին Երմոնեա և Եւսիբեա և զնացին չեփեսոս տեսանել և երկիր պագանել սրբոյն Յովհաննու * առաքելոյն և աստուածաբան աւետարանչին : Եւ ոչ * A fol. 26
v° b.

10 գտին զնա զն փոխեալ էր չերկրայնոցս ի չերկինս : Եւ աշակերտեցան Պետրոսի առաքելաշնորհ բահանալին, զոր կայուցեալ էր անտ Պօղոս առաքեալն : Իսկ սրբուհին Երմոնեա՝ անդեակ էր բժշկութեան :

Եւ եկեալ Տրաւանոսի կուսապաշտ արքային ի Հռոմայ՝ կամէր զնալ անցանել ի պատերազմ ի Պարսիկս, և եկեալ չԼաիա լուա զանունն Երմոնեայ զն համբաւէր չոյժ որպէս Պետրոսի և Պօղոսին ի Հռոմ : Եւ առաքեաց վեշտասան զօրականս և տարան
15 զսրբուհին առաջն նորա : Եւ բազում սղորանօք աղաչէր զսրբուհին ուրանալ զԲիբսոսս և ոչ կարաց հաւանեցուցանել և հրամայեաց սպտակել զճնօսս երա-

Les éloges ne lui furent pas seulement prodigués par les hommes, mais par les anges aussi d'une manière éclatante, car le jour de sa mort ils vinrent entourés de grande gloire s'associer avec les hommes aux psalmodies, lorsqu'il reposa en paix après une vie bienheureuse, dont la bonté extrême nous est racontée, d'une façon complète, par le grand Socrate.]

27 NAVASARD, 6 Septembre.

Martyre de la vierge sainte Hermioné.

L'apôtre saint Philippe avait quatre filles, vierges et prophétesses. Deux d'entre elles, Hermioné et Eutyehis, s'unirent et partirent pour Éphèse, pour voir et se prosterner devant saint * Jean l'apôtre et l'évangéliste théologien. * A fol. 26
v° b.

Elles ne le trouvèrent pas, car il avait trépassé de la vie terrestre au ciel. Elles se firent les disciples du prêtre Pierre, qui avait reçu les grâces apostoliques et que l'apôtre Paul avait institué en cette ville. Sainte Hermioné possédait des connaissances de médecine.

Trajan, l'empereur impie, quitta Rome, voulant passer en Perse pour y faire la guerre; il vint en Asie, où il entendit la renommée de Hermioné, qui y était aussi grande que celle de Paul et Pierre à Rome. Il envoya seize soldats, qui conduisirent la sainte en sa présence. Avec beaucoup de douces paroles, il pria la sainte de renier le Christ, mais ne parvint pas à la persua-

ներջն : Եւ տեսալ Երմոնեայ զՏէր ի կերպարանս երանելոյն Պետրոսի քահանային, եւ բաջալերեցաւ Երմոնեա եւ տառնց կրկիւղն ձառէր ի չարչարանն եւ ճարարեացաւ սա Տրաչանոս արքայն զչաղիւթիւն պատերազմին ի Պարսիկս եւ զխաղաղութեանք եւ զինդութեանք դառնայն :

Եւ յևս վախճանելոյ Տրաչանոսի, թագաւորէ վախճան նորս Աղբիւնոս : Եւ կայուցեալ առաջի իւր վարդա Տի կոչն * Երմոնեա, ոչ կարաց վարձուցանել ի յատն Քրիստոսի եւ հաւատալ ի կուսն : Եւ հրամայեաց վարդա չարկանել զերես երանելոյն, եւ սուսերաւ դանձն տանջել : Եւ նա ի չարչարան օրհնէր զԱստուած :

Եւ ապա ջեռուցին կաթնայ ձիթով եւ կոպարով եւ ձծմրով եւ ընկեցին զաղախինն Քրիստոսի ի ջեռուցեալ կաթնայն, եւ առժամայն աղթիւր սրբոյն յըտացաւ ջեռութիւն կատային եւ ել ամբողջ : Եւ արկին զսուրբ կոչն ի ջեռուցեալ տապալի ձիթով եւ ձարպով եւ նոյնպէս տապալին ի յօղ փոխեցաւ :

Եւ տեսալ բանաւորին թէ ինչ ոչ չաղթէ կուսին, վարձեալ ողբքանօք աղաչէր երթալ ի բազին կոսոյն եւ զօհել : Եւ երանելին Երմոնեա խաբեալ զթագաւորն, զնաց ի տաճար կոսոյն եւ տարածեալ զձեռն իւր չերկինս, աղթիւնաց սա Աստուած եւ եղև շարժ եւ անկան ամենայն բազիրքն եւ կործանեցան :

Եւ հրամայեաց սրով սպանանել զսուրբ կոչն : Եւ զօհիծն թէ ողբոլոս տեսալ զսուրն զի հատցէ զղուին. եւ չորացան երկրքին ձեռն եւ հաւատաց ի Քրիստոս եւ

der. Il ordonna alors de souffleter la bienheureuse sur les joues. Hermioné aperçut le Seigneur sous la forme du bienheureux prêtre Pierre, en fut fortifiée et sans crainte se présenta aux tortures. Elle prophétisa à l'empereur Trajan la victoire de sa campagne contre les Perses et son retour en paix et avec joie.

A la mort de Trajan, Adrien lui succéda sur le trône. Il se fit présenter la vierge sainte Hermioné, * ne réussit pas à la détourner de l'espérance du Christ, et à lui faire croire aux idoles. Il ordonna de frapper le visage de la bienheureuse avec des baguettes, et de torturer sa personne à l'épée. Elle bénissait Dieu dans ses tourments.

On chauffa ensuite un bassin rempli d'huile, de plomb et de soufre. On jeta la servante du Christ dans ce bassin bouillant; mais aussitôt, par la prière de la sainte, l'ébullition du bassin se refroidit et elle en sortit intacte. On jeta ensuite la vierge sainte dans une poêle d'huile et de graisse surchauffée; la poêle fut changée également en rosée.

Le tyran, voyant qu'il ne parvenait pas à vaincre la vierge, se mit encore une fois à la supplier par de douces paroles à se rendre au temple des idoles et y immoler. La bienheureuse Hermioné, trompant l'empereur, se rendit au temple des idoles, étendit ses bras au ciel, pria Dieu, et il se fit un tremblement de terre, toutes les idoles tombèrent en ruines.

Il ordonna de tuer la vierge sainte par le glaive. Le bourreau Théodoulos s'arma d'une épée pour lui trancher la tête, ses deux mains se dessé-

* A fol. 27
r^o a.

* A fol. 27
r^o a.

ողջացաւ : Եւ աղաչեաց Երմոնեայ զԱստուած եւ առժամայն աւանդեաց Թէոդուրոս զհոգին իւր առ Աստուած բարի խոստովանութեամբ :

Եւ ճի ոմն այլ զահիճ, որոջ անունն էր * Թէոդիմոս, առեալ զսուրն զի հասցէ * A fol. 27
զգլուխ երանելոյն եւ չորացան երկրքին ձեռն, եւ նա եւս հաւատաց չԱստուած . եւ
5 սրբուհին աղօթն արարեալ վասն նորա որ եւ նա աւանդեաց զհոգին իւր առ Աս-
տուած բարի խոստովանութեամբ :

Իսկ երանելի որոջն Քրիստոսի հանեալ ի բաղաբէն զի հասցեն զգլուխ նորա, եւ չաղօթել սրբոջ կուսին չառաջ բան զհարկանել զահիճին աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած :

10 Կատարեցաւ սրբուհին կոյսն Երմոնեա Սեպտեմբերի 9 :

Յալամ առւր վկաւութիւն երեքասան ճարտիրոսացն Քրիստոսի Փաւստոսի քա-
հանային եւ Բիրա սարկաւագին, Գիոնիւսիայ ընթերցողի եւ այլ տան ընկերաց :

Սորա էին առ Գեկոսիւ արքայիւ . չառւրսն չորոճ ճարտիրոսացան հայրապետքն
Փղարխանոս Հովովմայ, Աղեքսանդրոս Երուսաղեմայ եւ Բարխաս Անտիոքայ : Նոյնպէս
15 եւ սորա ի քաղաքին Աղեքսանդրիա սրով կատարեցան ի Քրիստոս :

ԸԲ * Յիշատակ է ձեճի հրեշտակապետին Սիբաչելի սրանչեւեացն, որ ի Կոլաս * B
Փաւլոսացոյ : p. 118 a.

Յորժամ զօրացան կուսապաշտքն չառւրս ուրացողին Յուլիանոսի չերկիրն Կոլասէս
Փաւլոսացոյ՝ սրբոջ հրեշտակապետին Սիբաչելի ի վերայ ասարած վեճի շինեալ եկե-

chèrent; il crut au Christ et guérit. Hermioné pria Dieu et Théodoulos rendit aussitôt son âme à Dieu en bonne confession de foi.

Un autre bourreau, du nom * de Théodimos, saisissant l'épée pour trancher * A fol. 27
la tête de la bienheureuse, ses deux mains se desséchèrent. Il crut également p. b.
à Dieu. La sainte pria pour lui, et il rendit aussi son âme à Dieu en bonne confession.

Quant à la sainte brebis du Christ, l'ayant conduite hors de la ville pour lui trancher la tête, la vierge sainte se mit à prier et avant que le bourreau l'eût frappée, elle rendit son âme à Dieu.

La vierge sainte Hermioné mourut le 6 Septembre.

En ce jour, martyr de treize martyrs du Christ, du prêtre Faustus et du diacre Vivos, du lecteur Denys et de dix autres compagnons.

Ils vivaient au temps de l'empereur Dèce, aux jours où furent martyrisés les patriarches Fabien de Rome, Alexandre de Jérusalem et Babylas d'Antioche. Ceux-ci aussi moururent par l'épée et pour le Christ dans la ville d'Alexandrie.

ԸԲ * Commémoration des miracles du grand archange Michel, à Colossæ, en Phrygie. * B
p. 118 a.

Lorsque les idolâtres eurent augmenté leur puissance, aux jours de Julien Papostat, dans le pays de Colossæ en Phrygie, il y avait un moine ascétique,

զեցւոյն՝ ճգնաւոր կրօնաւոր ծի անոն Արքիպպաս ծառայէր եւ սպասաւորէր երկիւղեւ եւ վրով : Եւ բազում նշանք լինէին յարերէն որ ի ներքոյ եկեղեցւոյն բղխէր՝ ի Տրեանդա եւ ի նեղեպս . եւ բազումք ի Հէլենացոց զաչին եւ հաստապին ի Քրիստոս, եւ մկրտէր զնոսա Արքիպպաս :

Նախանձեցան մոլորութեամբ մեծաւ կռապաշարն եւ լցեալք բարկութեամբ՝ փո- 5
րեցին զերկիրն որ էր ընդէմ եկեղեցւոյն, եւ զերկու մեծամեծ գետոն՝ որ սոսպարիսաւ ծի մերձ էին ի Խոնաս՝ ի ծի խառնեցին եւ թողին ի վերայ եկեղեցւոյն զն կործա-
նեսցի եւ սարանցէ գծուժկաբալ սպասաւոր եկեղեցւոյն հրեշտակապետին, եւ խափա-
նեսցի բժշկարան աղբերն :

Եւ յորժամ լուաւ Արքիպպաս զուժգին հեղուքն գետոցն, ամենեւին ոչ երկեալ՝ 10
լուսարով չԱստուած եւ յանաղթելի զօրութիւն հրեշտակապետին, եւ տարածեաց զձեռս իւր յերկիրն՝ աղօթեաց առ Աստուած : Եւ երեւեցաւ նմա յանուրջս հրեշտա-
կապետն Աստուծոյ որպէս հրեղէն սիւն յերկիրն հասեալ, եւ ասէ ցնա . Ես եմ զօրու-
թեանցն Աստուծոյ հրեշտակապետն Միքայէլ, զօրացիր եւ ասես զօրութիւնն Ա-
ստուծոյ : Եւ էհար զեղարդեամբն զսպառուած վէճն եւ պատառեաց : Եւ ի նմին ժամու 15
շարժեցաւ տեղին եւ եղև թնդումն ուժգին, եւ զարթեաւ Արքիպպաս ահիւ մեծաւ եւ
դողմամբ, եւ տեսանէ զն պատառեցաւ վէճն եւ եղև վե՛՛՛՛ մեծ . եւ դիմեցին ջուրքն
գետոցն ի վիշն, եւ մտին անդ իբրև ի բովս, եւ ելին ի միւս ալ կողմն, եւ անշարժ եւ

du nom d'Archippas, qui desservait pieusement et avec dévotion l'église du saint archange Michel, construite sur un rocher escarpé. Beaucoup de miracles s'opéraient par la source qui jaillissait au-dessous de l'église, sur les malades et les infirmes; et nombre d'Hellènes [païens] y venaient et croyaient au Christ, et Archippas les baptisait.

Les idolâtres dans leur grande erreur furent pris de jalousie, et pleins de colère, creusèrent la terre faisant face à l'église, et réunirent les deux grands fleuves qui coulaient à une lieue de Chonæ, et en dirigèrent le cours sur l'église pour la détruire et faire mourir le chaste serviteur de l'église de l'archange, et faire disparaître la source de guérison.

Lorsque Archippas sentit l'impétueux cours des fleuves, il n'eut aucune crainte, espérant en Dieu et en la puissance invincible de l'archange; il éleva ses mains au ciel et pria Dieu. Il lui apparut, en rêve, l'archange de Dieu, comme une colonne de feu qui atteignait le ciel, et qui lui disait : Je suis Michel l'archange, chef des armées de Dieu; prends courage et vois la puissance de Dieu. Il frappa de sa lance le rocher escarpé et l'entr'ouvrit. Au même instant la terre trembla, il se fit comme un grondement violent, qui réveilla Archippas saisi de grande peur et de tremblement; il regarda et vit le rocher entr'ouvert et devenu un abîme profond, où les eaux du fleuve allèrent s'engloutir, comme dans un creuset, pour sortir de l'autre côté, et l'église

անխախտելի մնաց եկեղեցին և սպասաւորն Արքիպպաս : Եւ ամենայն նեղեալք ի պէս պէս փոանգէ չամենայն երկրէ անդր զիմէին հաւատով, և նոյնժամայն կատարէին խնդրուածք նոցա :

Յայսմ աւուր վկայութիւն սրբուհոյ և կոչս վկային Երմոնեայ :

5 Աուրբ առաքեալն Փիլիպպոս ունէր զստերս չորս կուսանս և ծարգարէս, որպէս պատմէ Ղուկաս ասելով եթէ. Եկաչք ի Կեսարիա ի տուն Փիլիպպոսի աւետարանչի միոյ յօթնանց անտի՝ որոյ էին զստերք չորք կոյսք և ծարգարէք :

10 Երկուքն ի նոցանէ միարանկցան որ էին Երմոնեա և Եւտիքեա, և զնացին յեփեսոս տեսանել և երկիր պագանել սրբոյն Յովհաննու աստուածաբան ասաբերջն և աւետարանչին և ոչ գտին զնս, զի փոխեալ էր յերկրայնոցս ի յերկինս : Եւ աշակերտեցան Պետրոսի բաճանաչին զոր կացուցեալ էր անդ Պօղոս առաքեալն, և ընդ նմին բարոզէին զաւետարանն, և զբազումս զարձուցանէին ի Քրիստոս :

15 Իսկ սրբուհին Երմոնեա՝ տեղեակ էր բժշկութեան և բժշկէր զբազումս ձրի, և զոր անհնարին լինէր բժշկել մարդկային արուեստիւ՝ բանիւ և շնորհօքն Քրիստոսի բժշկէր, զկոյրս, զկաղս, զվրահարս և զանդամարջմս, և փոխանակ վարձու ամէր ի հաւատոսն Քրիստոսի, զբժշկեալսն ի հօգի և ի մարմին կեցուցանելով :

Եւ ելեալ Տրպանոսի կուսալաշտ արքային ի Հռովմայ՝ կամէր զալ անցանել ի

demeura intacte et non ébranlée, avec son desservant Archippas. Et tous ceux qui étaient affligés de maux de toutes sortes et de tous les pays y affluèrent avec foi et leurs vœux furent aussitôt exaucés.

En ce jour, martyre de la sainte vierge et martyre Hermioné.

L'apôtre saint Philippe avait quatre filles, vierges et prophétesses, comme le raconte Luc en disant : *Nous arrivâmes à Césarée, à la maison de l'évangéliste Philippe, l'un des sept et qui avait quatre filles vierges et prophétesses* ¹.

Deux d'entre elles, Hermioné et Eutyehis, s'unirent et se rendirent à Éphèse pour voir et saluer saint Jean l'apôtre théologien et évangéliste, mais ne le trouvèrent point, car il avait trépassé de la terre au ciel. Elles se firent disciples du prêtre Pierre que l'apôtre Paul y avait institué, et elles prêchaient l'Évangile avec lui et convertissaient nombre de personnes au Christ.

Quant à sainte Hermioné, qui avait des connaissances de médecine, elle soignait beaucoup de malades gratuitement, et ceux qu'elle ne pouvait guérir par l'art humain, elle les guérissait par la parole et la grâce du Christ, les aveugles, les boiteux, les possédés et les estropiés, et au lieu de rétribution, elle les convertissait à la foi du Christ, accordant aux personnes guéries le salut de leur âme et de leur corps.

L'empereur Trajan, l'idolâtre, quittant Rome, voulut passer en Perse,

1. Actes des Apôtres, xxi, 8 et 9.

պատերազմ ի Պարսիկս : Եւ եկեալ յԱսիա լուա գանունն Երմոնեայ զի համբաւեալ էր նա յոյժ անյ՛ որպէս Պետրոս եւ Պօղոս ի Հռոմ : Եւ առաքեաց վիշտասան զօրականս զի տարցեն զնա առ Թագաւորն, եւ ազգեցին նմա որբ բարեկրեալք էին ի նմանէ զի փախիցէ :

Եւ զինուորքն իբրեւ շրջեցան եւ ոչ գտին՝ անչոյս եղեալ դատնային, եւ եկեալ ի զեօզ ծի գտին զնա Պետրոսիւ հանդերձ զի ուսուցանէր զբանն Աստուծոյ, սակաջն ոչ ծանեան զնա, վասն զի ճեճ էր անուն համբաւոյն նորա, եւ զճուճ կերպարան զգեստուն : Իբրեւ հարցին զնմանէ, եւ նա ոչ առժամայն յայտնեաց զանձն իւր, այլ առեալ տարաւ զնոսա ի տուն իւր եւ եղ առաջի նոցա սեղան, եւ ապա ստաց թէ . Ես եճ զոր խնդրէք : Եւ նոքա պատկառելով ի սիրոյ նորա չկամէին տանել զնա, եւ նա յօժարութեամբ զնաց զհետ նոցա : Եւ տարան զսրբուհին առաջի Թագաւորին, եւ նա բազում ողորմեօք ազաւէր զնա ուրանալ զՔրիստոս եւ ոչ կարաց հաւանեցուցանել : Եւ խոստանալք նմա բազում պարգևս եւ պատխա . Իսկ նա տրադակէր ճեճաձայն կթէ . Քրիստոնեայ եմ, եւ արհամարհեմ զամենայն փառս աշխարհի եւ ցանկամ ճեռանել վասն յուսոյն իմոյ Քրիստոսի :

Յայնժամ բարկացեալ Թագաւորն հրամայեաց չարչարել զնա դառնագոյն կտանեօք եւ նա օրհնէր զԱստուճ համբերութեամբ : Եւ հրամայեաց ապտակել զճնօսս երանելոյն . Իսկ նա հողուոյն աչօք զառաջեալ տեսանելով զՔրիստոս քաջալերէր ի նմանէ եւ

pour y faire la guerre. Arrivé en Asie, il entendit le nom de Hermioné, qui y était très puissante, à l'égal de Pierre et Paul à Rome. Il expédia seize soldats pour l'amener devant l'empereur. Ceux qui l'affectionnaient l'en avisèrent pour qu'elle pût s'échapper.

Les soldats, après de nombreuses courses, ne l'ayant pas trouvée, en revinrent avec désespoir. En passant par un village, ils la trouvèrent avec le prêtre Pierre, occupés à prêcher la parole de Dieu, mais ils ne la reconnurent point, parce que la renommée de sa puissance était grande, et qu'elle était vêtue très pauvrement. Ayant interrogé à son sujet, elle ne se fit point connaître tout d'abord, mais elle les conduisit chez elle, leur offrit à manger, et leur dit ensuite : Celle que vous cherchez, c'est moi. Saisis de respect devant son amabilité, ils ne voulurent pas l'emmener, mais elle les accompagna de bon gré. La sainte fut mise en présence de l'empereur, qui la pria avec beaucoup d'affabilité de renier le Christ, mais ne put la persuader. Il lui promettait beaucoup de présents et des honneurs, mais elle s'écriait hautement : Je suis chrétienne et je méprise toutes les gloires de la terre ; je désire mourir pour mon espoir, le Christ.

Alors, l'empereur irrité ordonna de la tourmenter et de la soumettre aux plus cruels supplices. Elle bénissait Dieu, avec patience. Il ordonna de souffleter la bienheureuse sur les joues ; elle aperçut, par les yeux de l'âme,

առանց երկիւղե ձառէր ի չարչարանս : Եւ մարգարէացաւ առ Տրայանոս արբայն զիւր աղատիլն ի տանջանացն եւ զնձին թագաւորի զչաղթութիւն պատերազմի ի Պարսիկս եւ զխաղաղութեամբ եւ զանդութեամբ նորա դառնալն :

Իսկ Տրայանոս իբրեւ ետես զհաստատութիւն մտաց նորա եւ գաստուածահրաշ շնորհսն, եթող զնա ի տանջանացն, եւ վասն նորա դաղարեցոյց զհալածանս բրիտոնէից, եւ աղաէր զնա երթալ զինի իւր ի Պարսս եւ լինել նձա իբրեւ զմայր : Եւ նա ոչ առ չանձն ասելով. եթէ զհաւատոն Քրիստոսի ունիցիս չանձին՝ հազուլ ընդ քեզ լինիմ եւ աչժմ աղօթեցից առ Աստուած եւ չաղթեսցես թշնամեաց բոց, բայց մի չար փոխանակ հատուցաներ շնորհին Աստուծոյ, այլ ինայնս ի բրիտոնեացն : Իսկ թագաւորն ետ նձա բազում ինչս եւ նա ոչ առ՝ ալ ասէր աղքատաց տալ : Յաչնժամ զնացեալ թագաւորն չաղթեաց Պարսից, ըստ մարգարէութեանն Երմոնեաց, եւ իբրեւ դարձաւ՝ չոյժ ինձամ տանէր հաւատացելոցն ըստ բանի սրբոյն :

Եւ չետ վախճանելոցն Տրայանոսի՝ թագաւորեաց փեսայ իւր Ադրիանոս, եւ եկեալ չեփեսոս լուաւ վասն սրբոյն՝ առաքեաց ինդրակս եւ ոչ գտին : Յետոյ տեսին զնա զի մտանէր ի գեօղ մի բարդղել զբանն Աստուծոյ եւ ոչ ծանեան : Եւ նա որպէս չառաջնում նուազին, տարեալ զնոսա ի տուն իւր հիւրընկալեաց, եւ ապա զնաց զինի նոցա առ թագաւորն :

Եւ նա կացուցեալ առաջն իւր զարբուհի կոչսն Երմոնեա, ոչ կարաց դարձուցանել

devant elle le Christ, en fut encouragée et sans crainte s'offrit aux tortures. Elle prédit à l'empereur Trajan sa délivrance des tortures et la victoire de l'empereur dans la guerre contre les Perses et son retour en paix et joie.

Trajan voyant la fermeté de son esprit et les grâces miraculeuses, divines, la délivra des tortures et fit cesser, pour elle, la persécution des chrétiens. Il la pria de l'accompagner en Perse et d'être pour lui comme une mère. Elle n'y consentit point en disant : Si tu acceptes la foi du Christ, je t'accompagnerai en esprit ; je prierai maintenant Dieu et tu auras la victoire sur tes ennemis, mais tu ne répondras point par le mal à la grâce de Dieu, et épargneras les chrétiens. L'empereur lui offrit bien des richesses, qu'elle n'accepta point, et qu'elle lui conseilla de donner aux pauvres. Alors l'empereur s'étant mis en route vainquit les Perses, selon la prédiction d'Hermioné, et à son retour il montra beaucoup de bienveillance aux fidèles, comme lui avait dit la sainte.

Après la mort de Trajan, régna son gendre Adrien. Étant venu à Éphèse et ayant entendu parler de la sainte, il envoya des personnes pour la rechercher, mais qui ne la trouvèrent point. Plus tard ils l'aperçurent entrer dans un village pour y prêcher la parole de Dieu, mais ne la reconnurent point. Et elle, comme la première fois, les conduisit chez elle, les hospitalisa, et se rendit ensuite avec eux auprès de l'empereur.

Celui-ci, ayant fait venir en sa présence la vierge sainte Hermioné, ne

ի չուտչն Քրիստոսի եւ հուստայ ի կուտն : Եւ հրամայեաց սպրտակի զճնտա նորա եւ ջախջախել զբերան նորա եւ վարացաւ հարկանել զբերեսա երանելոյն եւ սուսբաւ գանձն տանջել, եւ սուրբն ի չարչարանն օրհնէր զԱստուած : Եւ ապա եա մերկացուցանել գոտն եւ հարին զհերբանն ծինէն սուրբ արեան հուշին չոջ : Եւ սպա տանջեցին զնա ի կաթնաց պղնձի եռացեալ ձիթով եւ կապարով եւ նաթով, եւ զպաճեալ ի տաղակ ջեռուցեալ ճարպով եւ ձիթով եւ խնամօքն Քրիստոսի սպրեցաւ ի մահուանէ :

Իսկ անօրէնն սկսաւ ողբանօք չորսօրել զսուրբն երկալ ի բաղին կոոցն եւ զօհն : Եւ երժոնեա զնաց սա բաղինն ի տաճար կոոց՝ խաբելով զթագաւորն որպէս թէ զօհնացէ, եւ տարածեալ զճեռոն սրթեաց սա Աստուած, եւ առժամայն եղև շարժ, եւ անկան ամենայն բաղինքն եւ խորտակեցան :

Եւ հրամայեաց թագաւորն հատանել զզուխ սրբոյ կուսին, եւ հանին ի քաղաքէն զի հատցեն զզուխ նորա, եւ չարթթել իւրում՝ չտառջ բան զհարկանել զահճին աւանդեաց զհոգին իւր սա Աստուած՝ նաւասարգի ԻԷ. եւ Սեպտեմբերի Զ. եւ է մեզ բարեխոս սա Քրիստոս : Իսկ արք երկիւղածք բնակեալք ի քաղաքն Վիկեսացեոց առին զմարմին նորա, եւ տարեալ ի քաղաքն թաղեցին ի նշանաւոր տեղոջ :

Ի սմին աւուր վկայութիւն երեքտասան մարտիրոսացն Քրիստոսի, Փաւստոսի քահանայի, եւ Բիրու սարկաւազի եւ կրօնաւորի, եւ Դիոնէսիոսի ընթերցողի, եւ

parvint point à la lui faire renoncer à l'espérance du Christ et à lui faire croire aux idoles. Il ordonna de la souffleter sur les joues, et de lui briser la bouche, de frapper le visage de la bienheureuse avec des baguettes et de lui torturer le corps avec l'épée. La sainte bénissait Dieu parmi ses souffrances. Ensuite il lui fit mettre à nu les pieds et on lui frappa sur les plantes jusqu'à en faire sortir des ruisseaux de sang. Après on lui fit souffrir le supplice en la jetant dans un chaudron de cuivre plein d'huile bouillante, de plomb et de poix, ensuite dans une poêle contenant de la graisse et de l'huile bouillante, et par les soins du Christ elle fut sauvée de la mort.

Alors l'impie se mit à exhorter, par de douces paroles, la sainte, pour qu'elle se rendit au temple des idoles et y sacrifiait. Hermioné, pour tromper l'empereur en lui faisant croire qu'elle allait sacrifier, se rendit au temple des idoles, étendit les mains, pria Dieu, et aussitôt il se fit un tremblement de terre, qui fit tomber toutes les idoles et les brisa.

L'empereur ordonna de trancher la tête à la vierge sainte. On l'emmena hors de la ville pour la décapiter, et pendant qu'elle priait, avant que le bourreau l'eût frappée, elle rendit son âme à Dieu, le 27 Navasard, 6 Septembre. Elle est notre intercesseur auprès du Christ. Des personnes pieuses, habitant la ville d'Éphèse, enlevèrent son corps et l'ayant transporté dans la ville, l'enterrèrent dans un lieu célèbre.

En ce même jour, martyre des treize martyrs du Christ : du prêtre Faustus,

Կիրիակոսի հետևողին սրբոյն Փաւստոսի, և Անդրանիկու զենուորի, Թէոկախտու նաւապետի, Մակարիու քաղաքավարի, Անտրէի կուռիկաորիանու, Սերապիոնի խորհրդականի, Կիրիակու զեղջէի, և սրբուհեացն Անտրոպեաղեսի և Թեկլայ բերց կուսանաց, և Կալոդոտիսի, որ էր կին Կիրիակու չի գորով :

5 Սորա էին առ Դեկրուսի սրբալիւ, յԱղեկամեղրիս քաղաք՝ չուսըս չորսմ ճարտիրոսացան սուրբ հաչքապետքն . Փրափրանու Հոսոմայ, Աղեկամեղրու Երուսողեմայ և Բարիլաս Անտիոքայ : Ետջուէս և սորա ի քաղաքն Աղեկամեղրիոյ վասն Քրիստոսի խոստովանութեանն ըմբռնեցան ի Վաղերիանոսէ կուռիկաորոսէ և դատարբէ Աղեկամեղրացոց : Յետ բազում շարչարանաց չորսմ ոչ զոհեցին կոող՝ սրով կատարեցան ի Քրիստոս ի Վաղերիանոսէ դատարբէ :

10 Ետջուէս կատարեցան վասն ուղղափառ հաստոց և խոստովանութեան ճշմարտաստուածութեանն Քրիստոսի՝ սուրբ և փառաւորեալ նահատակքն և երանելի վկայքն սուրբն Ուրբանոս, Թէոդորոս, և Ռեղիմոս, և այլ ութսուն սուրբ երեցունք, և սարկաւազունք ընդ նոսա ի յԱլիքիկայ :

15 Ի սոյն չիշատակ սրբոց վկայքց՝ Ռոմիլիսի, Պրէպոսիտու, և Ուրբանոսի, և Զենոնի, և Մակարիոսի, և Նմին սրբոյն Եւտոքսիոսի, և Մանտանայ կնոջ նորա, և այլ ընկերաց նոցա, որք ի Տրաչանոսէ ի Մետիլենի կատարեցան վասն Քրիստոսի :]

du diacre et moine Vivos, du lecteur Denys, de Cyriaque le disciple de saint Faustus, du soldat Andronicus, du capitaine de vaisseau Théoctistos, du préfet Macarios, d'André le Corrector, de Sérapion le conseiller, de Cyriacus le villageois, et des saintes Andropélagie et Thécla, sœurs et vierges, et de Calodotis, qui était femme de Cyriaque et enceinte.

Ils vivaient au temps de l'empereur Dèce, dans la ville d'Alexandrie, aux jours où furent martyrisés les saints patriarches Fabien de Rome, Alexandre de Jérusalem et Babylas d'Antioche. Eux aussi furent arrêtés dans la ville d'Alexandrie, pour la confession du Christ, par le corrector Valérien et juge d'Alexandrie. Après nombre de supplices, ne consentant pas à immoler aux idoles, ils moururent par le glaive et pour le Christ par le juge Valérien.

Moururent également pour la foi orthodoxe et la vraie confession de la divinité du Christ les saints et glorieux martyrs, les bienheureux témoins. Urbanus, Théodore et Redimnos avec quatre-vingts saints prêtres et diacres en Afrique.

En ce même jour, mémoire des saints martyrs Romylus, Prépositus, Urbanus, Zénon, Macarius et saint Eudoxius avec sa femme Mandana et autres compagnons, qui moururent à Métylène, par Trajan, pour le Christ.]

Նաւասարդի ԻԷ՛ եւ Սեպտեմբերի Է : Վկայաբանութիւն սրբոյն Սոզոնի :

* A fol. 27
v° a.

Սուրբ վկայն Քրիստոսի Սոզոն բրիտոնեայ էր, ի ժամանակս ամբարիշտ՝ արբայլն Մաքսիմիանոսի, չերկրէն Լիկաշոնայ, ի գեղջէ Մինդաուարխոսոյ, եւ էր հովիւ խաշանց, եւ երթնալ ի տեղն ձի չորում էին ծառք կաղնիք, եւ աղբիւր ձի եւ եպեալ զգրուխ առ ծառով ձի ննջեաց :

Եւ երեւցաւ նմա Տէր ի տեպեան, եւ հրամայեաց թողուլ ի տեղն ուր ննջեաց՝ զաղեղն իւր եւ նետս երիս ի կապարձացն վասն չիշատակի իւրոյ . զի հանդերձեալ էր տեղն աչն շինիլ շնորհօքն Աստուծոյ :

Եւ չարուցեալ արար որպէս հրամայեցաւ նմա Վատուծոյ : Եւ աղօթիւք լնդրեաց Վատուծոյ վասն ամենայն ներկրցն որք ապաւինին ի տեղն յայն զի գտցնն ողորմութիւն եւ առողջութիւն : Եւ սկսաւ շրջել ի սահմանն յայնոսիկ եւ քարոզել զՔրիստոս, եւ զբազումս ուսուցանէր եւ մկրտէր :

Եւ մտեալ գաղտ ի բազմնն գողացաւ ձեռն ձի ոսկի կոոցն . եւ մանր խորտակեալ բաշխեաց աղբատաց : Եւ բուրմն կախալ զալլ ոք չարչարէր վասն գողութեանն : Լուեալ երանելին Սոզոն գնաց առ դատաւորն եւ ետ արձակել զըմբռնեալն եւ խոստովանեցաւ զանունն Քրիստոսի առաջի դատաւորին, ասաց եւ զգողութիւնն :

28 NAVASARD, 7 Septembre.

Martyre de saint Sozon.

* A fol. 27
v° a.

Le saint martyr du Christ Sozon était chrétien, aux jours de l'empereur * Maximien, l'impie. Il était du pays de Lycaonie, du village de Mintaraxio ; il gardait des brebis, et s'étant rendu en un lieu où il y avait des chênes et une source, il posa sa tête auprès d'un arbre et s'endormit.

Et le Seigneur lui apparut en vision, lui ordonna de laisser à l'endroit où il avait dormi son arc et trois flèches de son carquois, en sa mémoire, car par la grâce de Dieu on devait construire en cet emplacement.

Il se leva et fit comme il lui avait été commandé par Dieu. Il pria et demanda à Dieu, pour tous les affligés qui auront recours à cet endroit, de trouver pitié et guérison. Il se mit à parcourir ces contrées et y prêcher le Christ, il enseignait à beaucoup de gens et les baptisait.

Il s'introduisit secrètement dans un temple et y déroba une main d'idole en or, la mit en menues pièces et la distribua aux pauvres. Le prêtre s'étant emparé d'un autre le soumit aux tortures pour cause du vol. Ce qu'ayant appris, le bienheureux Sozon se rendit auprès du juge, fit relâcher le prisonnier et confessa le nom du Christ devant le juge tout en avouant le vol.

Եւ հրամայեաց ազուցանել նմա կոշիկս երկաթիս եւ բեւեռել յոտն եւ ընթացուցանել առաջի իւր : Եւ նա երթալը * գոհանալով եւ փառաւորելով զԱստուած : Եւ * A fol. 27
տարեալ կախեցին գերանելին չեղջիւրենի ծառ, եւ այնչափ հարին մինչեւ տւանդեաց
զհոգին ի ձեռս Աստուծոյ : Եւ ընկեցին զմարմին նորա ի հուր . եւ առժամայն իջեալ
5 չերկնից անձրեւ եւ կարկուտ եւ շեջոյց զհուրն : Եւ ընթացեալ բրխտոնէիցն առեալ
թաղեցին զմարմին նորա : Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Սոզոն ի Սեպտեմբերի է :

Յայսմ աւուր ասն է սուրբ վկային Եփսիբոսի :

Սա էր ի Կեսարեայ քաղաքին եւ մատնեցին զնա Սափրիկոսի գաւառապետին թէ
10 բրխտոնեայ է : Եւ լուեալ Եփսիբոսի, կաշառեաց զանձով զմատնիչսն եւ ասէ . Շատ
շնորհակալ եմ որ պատրաստեցէք ինձ զերկնից արբաշութիւնն : Կախեցին զսուրբն
զլաշտէ եւ բերեցին զանձն եւ ապա հարտին զզլուխ վասն անուանն Քրիստոսի :

Յայսմ աւուրն նախատօնակ է ձննդեան ամենասրբունհնոց աստուածածնին Մարիամոս :

15 ԸԲ * Վկայութիւն սրբոյն Սոզոնի :

Սուրբն Սոզոնտոս էր բրխտոնեայ ի ժամանակս ամբարիշտ իշխանին Մաքսիմիա-
նոսի չերկրէն Լիկայոնայ՝ ի գեղջէն Մինդաուաքսիոն, եւ արժանացաւ սուրբ մկրտու-

* B
p. 121 a.

Celui-ci ordonna de lui mettre des chaussures en fer, de les lui clouer aux pieds et de le faire marcher devant lui. Il marchait * en rendant grâce et gloire * A fol. 27
à Dieu. On conduisit le bienheureux et on le pendit à un arbre de caroubes ;
on le frappa tellement qu'il rendit l'âme entre les mains de Dieu. On jeta son
corps au feu ; aussitôt la pluie et la grêle tombèrent du ciel et éteignirent
le feu. Les chrétiens accoururent, s'emparèrent de son corps et l'inhumèrent.
Le saint martyr du Christ Sozon mourut le 7 Septembre.

En ce jour, fête du saint martyr Euppsychius.

Il était de la ville de Césarée. On le dénonça auprès du gouverneur de la province, Sapricius, comme étant chrétien. Ce qu'apprenant, Euppsychius récompensa les traites avec de l'argent et leur dit : Je vous remercie de m'avoir préparé le royaume des cieux. On pendit le saint à un arbre, on lui déchira le corps et ensuite, on lui trancha la tête pour le nom du Christ.

En ce jour, avant-fête de la Nativité de la très sainte Marie, mère de Dieu.

ԸԲ * Martyre de saint Sozon.

Saint Sozon était chrétien aux jours du juge impie Maximien, du pays de Lycaonie, du village Mintaraxio, et il reçut la grâce du saint baptême.

* B
p. 121 a.

թեանն : Սա նախ Տարաս կոչէր, եւ էր հովիւ խաչանց, եւ երթեալ ի տեղն ծի չարուծ էին ծառք կաղնիք եւ աղբեր, եւ եղեալ զզուխ իւր սա ծառովն ննջեաց : Եւ երեւեցաւ նմա Տէր ի տեւեան եւ հրամայեաց թաղու ի տեղն ուր ննջեաց՝ գաղնի իւր եւ նեաւ երեք ի կապարճացն վասն չիշատակի իւրոց, զն հանդերձեալ էր տեղն այն շինիլ շնորհօքն Բառուճոց, եւ չարուցեալ արար որպէս եւ հրամայեաց Տէր :

Եւ սկսաւ շրջել ընդ սահմանն յայնտիկ եւ բարոզիկ զՔրիստոս, եւ զբազումս ուսուցանէր եւ մկրտէր : Եւ մտեալ գաղտ ի տաճար կոսյն, եւ գտեալ զբազին ծի չտկոց պատուականէ՝ որ էր չարարեալ ի Մարգիմիանոսէ զատուորէն Կիլիկեցոց, եւ հատեալ կորեաց զոսկի ձեռն կոսյն դաջոջ՝ եւ ճանրեալ բաշխեաց աղբատաց, եւ բորմն կալեալ գաղբատան՝ չարչարէր վասն զորովեանն : Եւ լուեալ երանելին Սողոմ դնացեալ սա զատուորն Մարգիմոս խոստովանեցաւ, եւ ետ արձակել զըմբռնեալսն . եւ ինքն յաշտեալէս դառնեաց դանունն Քրիստոսի սուաջի իշխանին : Եւ նա հրամայեաց ձաղիկ զնա ուժիկն եւ ազուցանել սրբոց վկային կոշիկս երկաթիս, եւ բեւեռեալ չտան՝ ընթացուցանէր բունդատելով առաջի իւր . եւ նա երթալք զսահմարով եւ վառուարելով զԼատուած :

Եւ տարեալ կախեցին զերանելին ընդ ծառովն եղջերենի եւ բրօք այնչափ հարին մինչեւ փշրել ոսկերացն . եւ այնպէս ընդ չերկար տանջեալ աւանդեաց զհոգին ի ձեռն հրեշտակաց : Եւ ընկեցին զճարմին նորա ի հուր, եւ սուժամայն իջեալ չերկնից անձրեւ

Il s'appelait d'abord Daras et gardait des troupeaux. S'étant rendu à un endroit où il y avait des chênes et une source, il appuya sa tête au tronc d'un arbre et s'endormit. Le Seigneur lui apparut en songe et lui ordonna de laisser à la place où il avait dormi son arc et trois flèches du carquois, en son souvenir, car en ce lieu on devait construire, par la grâce de Dieu. Il se leva et fit comme le Seigneur lui avait ordonné.

Il se mit à parcourir ces contrées et à prêcher le Christ; il enseigna beaucoup de monde et les baptisa. Étant entré secrètement dans un temple d'idoles, et ayant aperçu une idole d'or précieuse, qui y avait été placée par Maximien, le juge de Cilicie, il détacha la main droite, en or, de l'idole et l'ayant réduite en morceaux, la distribua aux pauvres. Le prêtre saisit les pauvres et les punit sévèrement pour le vol. Ce qu'ayant appris, le bienheureux Sozon se rendit auprès du juge Maximien, fit des aveux et fit rendre la liberté à ceux qu'on avait détenus. Il confessa ouvertement devant le juge le nom du Christ. Celui-ci ordonna de le flageller fortement, et de mettre au saint martyr des chaussures de fer, qu'ayant clouées aux pieds, il l'obligea à marcher devant lui. Le saint marchait en rendant grâce et gloire à Dieu.

On emmena le bienheureux et on le pendit à un arbre de caroubes, on le frappa tellement avec de gros bâtons que tous les os en furent brisés, et après un long supplice il rendit l'âme entre les mains des anges. On jeta son corps dans le feu, aussitôt la pluie et la grêle tombèrent du ciel et étei-

և կարկուտ եւ շեջոյց գհուրն . եւ ընթացեալ հաւատացեալքն՝ թաղեցին զճարձին նորա : Կատարեցաւ սուրբ վկայն Քրիստոսի Սոզոնոսս՝ Սեպտեմբերի Է :

Յալճմ աւուր տօն է սրբոյ վկային Եպսիբոս եւ Սեուս [Կեսարու] :

Սուրբն Եպսիբիոս էր ի քաղաքին Կեսարացոց՝ անտի գորով ծնունդ եւ սնունդ, եւ Սինկլետոս պատուով, եւ ի թագաւորութեանն Հռոմայեցոց Ալրիանոսի՝ յետ հօրն իւրոյ վախճանին մկրտեցաւ եւ զամենաչն գոյս իւրեանց բաշխեաց ալքբատաց : Եւ երթեալ մասնեցին զնա իշխանին, եւ սուրբն կաշառեաց զմաստինչն եւ ասէ . ճատ շնորհակալ եմ որ պատրաստեցեր ինձ զերկից արքայութիւնն :

Կախեցին զսուրբն զփայտէ եւ քերեցին զանձն եւ զկողմն չարաչար լոյժ եւ արկին ի բանդ : Եւ յետոյ հատին սրով զգլուխն վտան անուանն Քրիստոսի, եւ արկն նորա իբրեւ վկայն հեղաւ : Զսորա նշխարն թաղեցին, եւ շինեալ ի վերայ մեծ եկեղեցի որ կոչն յանուն նորա Էպսիբիոս, որ թարգմանի քաջաշօղի, որ եւ անդ թաղեցաւ մեծն Բասիլիոս :

Նախատեսակ է սուրբ Ծննդեան աստուածածնին Մարիամու :

Զսուրբ ծնունդ երանուհւոյն եւ զպաւէտ օրհներոյն զմիշտ կուսին Մարիամու՝ որ ի յամու եւ ի յարդար իւրոց ծնողացն ծնաւ շնորհօք սքանչելադրուութեանն Աստուծոյ, որով եւ աղբիւրացան եւ սկսան ամենայն տօնելիքն մեր փրկագործական խորհրդոցն Քրիստոսի :

Եկաջբ պատրաստեցուք զանձինս մեր եղբարք՝ որք եմք ժողովուրդք եւ զինք արեան

gnirent le feu. Les fidèles accoururent et inhumèrent son corps. Le saint martyr du Christ Sozon mourut le 7 Septembre.

En ce jour, fête du saint martyr Euppsychius de Césarée.

Saint Euppsychius était de la ville de Césarée; il y était né et élevé, et avait le grade de sénateur. Lorsque Adrien devint empereur des Romains, il se fit baptiser après la mort de son père et distribua tous ses biens aux pauvres. On le dénonça auprès du gouverneur. Le saint récompensa le dénonciateur et lui dit : Je te remercie de m'avoir préparé le royaume des cieux.

On pendit le saint à un arbre et on lui déchira le corps et les côtes d'une façon cruelle, et on le jeta en prison. Ensuite on lui trancha la tête pour le nom du Christ, et son sang coula comme du lait. On enterra ses restes, sur lesquels on construisit une grande église qui s'appelle, de son nom, Euppsychius, qui se traduit vaillant d'esprit. C'est là que fut enterré le grand Basile.

Avant-fête de la sainte Nativité de la mère de Dieu, Marie.

La sainte Nativité de la bienheureuse et éternellement louangée Marie, toujours vierge, qui, de ses parents stériles et justes, vint au monde, par suite de l'opération miraculeuse de Dieu, fut la source et le commencement de tous les mystères du Christ et de notre rédemption que nous fêtons.

Aussi, frères, venez, préparons-nous à bien célébrer la fête, nous qui

միաձելի նորա՝ արժանապէս սօնել, վարդապետեալք ի նմին շինքենէ ի կամայն Աստուծոյ՝ եթէ արժանաւոր է չտառջ պատրաստելոյ եւ նախասօնի սուրբ ակրուհւոյն ծնունդն ի ձեռն աչմիկ :

Վասն զի Աստուած յտառջարոյն նախ զնոյն պատշաճ համարեցաւ ազլ առնել մերս բնութեան, ոչ միայն մարգարէիւքն ազլելով ի նախնումն, յորոց ի սուրբ գնդէն մի է եւ Նսաբեա՝ որ զուշտիէ նախ գտրա ծննդենէն՝ որ ծնեալ եղև աչսօր չիւրոց ծնողացն որք էին ի զարմէն Գաւթի եւ ի Յեսսեալ՝ ասելով եթէ . Բոլսեսցէ գաւազան չարձատոյն Յեսսեալ : Զի իբրու գաւազանաւ սկարութիւն հնութեան մերոյ լցեալ կանգնեցաւ, եւ ապա ի վերայ բերէ զտիրականն ի նմանէ ծնունդ՝ թէ . Ելցէ ծաղիկ ի նմանէ :

Ելև եւ ալժմ ի ձեռն հրեշտակի՝ զնոյն զտրին սուրբ ծնունդ՝ նախ եւ չտառջ աւետիս տալք, զի չտառջեալ հրեշտակք ցնծութեամբ Աննայի եւ Յովակիմոս աւետիս բերկրութեան գորբուհւոյն ծննդենէ մատուցանէին : Որք եւ նորին խի ամենատուրբ զուարթունքն սովորարար ցնծակն ընդ նոյն բերկրութիւն : Զի եթէ ըստ ասելոյն Քրիստովի նոյն երկնայինքն՝ վասն միայ մեղուցելոյ վրկութեան ամենբեան ցնծան . քանի առաւել ապա գիտել պարա է, եթէ սօնեն աչսօր զսկիզբն վրկութեան ամենայն մերս բնութեան՝ աչիւնքն գծնունդ երանուհւոյ որով լուծան մեղքն եւ անէճք : Զի իսխանակ ժահահոտ

sommes le peuple et le prix du sang de son fils unique, car nous avons été instruits par lui-même et par la volonté de Dieu, qu'il convient de nous y préparer et de célébrer l'avant-fête de la naissance de notre sainte Reine.

Car Dieu a jugé convenable de l'annoncer auparavant à notre nature. Il l'a fait non seulement par la prédiction des prophètes dans les anciens temps, dont l'un du saint groupe est Isaïe, qui prédit d'abord la naissance de celle qui naquit aujourd'hui elle-même de ses parents qui étaient de la racine de David et de Jessé en disant : *Il sortira un tige [un bâton] de la racine de Jessé*¹. C'est comme si la faiblesse sénile, appuyée sur le bâton, se fût redressée, et il ajoute ensuite la naissance du Seigneur d'elle : *Une fleur s'élèvera de sa racine*².

Et maintenant Dieu, par l'intermédiaire de l'ange, prédit sa sainte naissance, car les anges allant au-devant d'Anne et de Joachim avec allégresse leur offraient la bonne nouvelle de la naissance de la très Sainte. Car ces très saints esprits célestes ont l'habitude de prendre part aux joies de notre salut. Si d'après les paroles du Christ, ces mêmes esprits célestes se réjouissent tous pour le salut d'un seul pécheur³, combien pouvons-nous imaginer leur joie, en fêtant aujourd'hui le commencement du salut de toute notre nature, c'est-à-dire la naissance de la bienheureuse par laquelle les péchés et les malédictions furent enlevés.

Car au lieu de la mauvaise odeur des péchés qui par la première vierge se

1. Isaïe, xi, 1. — 2. Isaïe, xi, 1. — 3. Luc, xv, 10.

մեկացն՝ որ ի կուսէն նախնոց օխեցաւ ընդ աշխարհ անիծիւք եւ տրտմութեամբ, սորա անուշահատութիւնն ելից զօրեղերս՝ չամենայն ազգաց լեզուս կրանելով :

Ի սմին աւուր տօն է սրբոյն Ստեփաննոսի Հոռոմաց հապապեաին :

Ի ժամանակս թագաւորութեանն Հոռոմաց Մաղերիանոսի՝ եւ որդւոց իւրոց Գալլա-
 5 նոսի՝ որք ջարուցին հալածանս քրիստոնէից, էր եպիսկոպոս Հոռոմաց սուրբն Ստեփան-
 նոս, քանակորոյ ի Պետրոսէ : Սա զբազումս դարձուցանէր ի Քրիստոս եւ երկխոյո-
 ցանէր եւ մկրտէր, որ եւ ժողովակ զամենայն հաւատացեալսն քաջալերէր պինդ կալ
 եւ աներկիւղ ի հաւատն Քրիստոսի :

Եւ Բոմիոս քահանայ՝ ի բերանոց ամենեցուն ասաց յոնձն սունուլ զամենայն ջար-
 10 ջարանս եւ զՔրիստոս ոչ ուրանալ : Բայց ամենայն կղերիկոսքն պատշաճ համարեցան
 մկրտել զերեխայնս եւ կատարել զնոսա՝ որք ուսեալք էին զվարդապետութիւն հաւա-
 տոցն . զոր եւ արար իսկ սուրբ հապապեան : Եւ ի միւռձ աւուր ձեռնադրեաց զորս
 յայնմիկ էին պատրաստեալք՝ քահանայս երիս եւ սարկաւազունս Լոթն, եւ յաչոց
 աշտիճանոցն վեց կուսան աչք : Եկին եւ բազումք ի հեթանոսաց մկրտիլ ի սրբոյն, ընդ
 15 որս եւ նեճնախոս իշխանն զստերն խրով որ էր կոչք, եւ եկեալ խնդրէին զբժշկութիւն,
 զորս իբրեւ մկրտեաց՝ բացաւ աչք կուրին եւ ետես մեծ սքանչելիս : Եւ սուրբն զնե-
 ճնախոս իշխանն որ էր Իւեմարքոս՝ արար սարկաւազ :

Չայս լուեալ հեթանոսացն ծանուցին թագաւորին, եւ նա հրամայեաց ըմբռնել

répandit sur la terre avec malédictions et tristesse, le parfum de celle-ci remplit l'univers, louangée dans toutes les langues des générations.

En ce même jour, fête de saint Étienne patriarche de Rome.

Aux jours de l'empereur romain Valérien et de son fils Gallienus qui suscitérent une persécution contre les chrétiens, saint Étienne était l'évêque de Rome, le vingtième après Pierre. Il convertissait nombre de personnes au Christ, en faisait des catéchumènes et les baptisait. Ayant convoqué tous les fidèles, il les encouragea à rester fermes et sans crainte dans la foi du Christ.

Le prêtre Bonus affirma, de la part de tous, vouloir accepter toutes sortes de tortures et ne point renier le Christ. Mais tous les clercs jugèrent à propos de baptiser les catéchumènes, et de conduire à la perfection ceux qui avaient appris la doctrine de la foi. Ce que le saint patriarche fit. En un jour il ordonna ceux qui y avaient été préparés, trois prêtres et sept diaeres, et il conféra les autres ordres à six hommes vierges. Nombre de païens vinrent pour se faire baptiser par le saint, entre autres le noble Némésios avec sa fille aveugle. Ils étaient venus demander la guérison, et lorsque Étienne les eut baptisés, l'aveugle recouvra la vue et fut témoin d'un grand miracle. Le saint ordonna diacre le noble Némésios qui était démarque.

Ce qu'ayant appris, les païens en firent part à l'empereur, qui ordonna de

զ'նէմեախոս . եւ նախ զան Տարին զնա յայժ եւ սպա ածին յատենն եւ տանջեցին, ընդ նմին եւ զգուտորն նորա, նա եւ զՍերեպիանն եւ զՈրմայիտոս եւս ընկերորն խրեանց, զորս սպանին սրով, եւ զոմանս Տրով աչբեցին : եւ սպա ըմբանեալ երկասասան սրս լեկե-
վեցականացն, որ եւ զնոսս շարչարեալ սպանին . զԲովնոս, զՓասառոս, զՄավրոս, 5
զՊրոմիտոս, զԿամնիախոս, զՅովհաննէս, զԷրատուկերանախոս, զԿիրիլլոս, զԹէոփուլոս, զԲասիլլեոս, զԲասոս, զԿոռոս, եւ զայս ընդ նոսս :

Ընդ որս եւ կատարեցաւ սուրբն Տերտուլլոս, զորոյ բարածբբ ջարդեցին զբերանն, եւ տարածեալ ի վաշտի Տանին զջիւնն եւ սպանին սրով : Սա էր սր թաղեաց զսուրբ վկայն զորս նախ ստացար, զի էր ճատակարար տանն Որմայիտի, սր եւ զամենայն ինչս նորա բաշխեաց սպբատաց, որպէս եւ սուրբն Սերեպիանն էր ճատակարար տանն 10
Նէմեսիոսի . եւ նոյնպէս եւ նա զամենայն ինչս տեսն խրոյ բաշխեաց սպբատաց, եւ ինքն Տրով աչբեցաւ : Զորս զտոսս զամենեսեան պատուով ամփոփէր սուրբն Ստեփաննոս Տաղապետն, որ մկրտեաց զնոսս եւ յորդորեալ էած ի վկայական Տանդէսն բաշխե-
թեան :

Յետ սակաւ աւուրց եւ զնա կարան զերանելին Ստեփաննոս, եւ ածին յատենն 15
բազում եկեղեցականօք, եւ յետ յորով Տարցափորձի յորժամ ոչ հաւանեցաւ սուրբն զոհել կռոցն՝ ածին զնա ականաչ ի տաճար կռոցն թերեւս հաւանեսցի : եւ սուրբն արարեալ աղօթիս առ Աստուած՝ եղև որոտումն եւ հրացանութիւնք եւ շարժումն, եւ մեծ մասն

saisir Némésios. D'abord on le frappa fortement, ensuite on l'introduisit au tribunal et on le soumit à la torture en même temps que sa fille, et Sérapion et Olympius avec leurs compagnons; d'aucuns furent tués par l'épée, d'autres par les flammes. On saisit ensuite douze hommes du clergé, qu'on mit à mort par des tortures : Bonus, Faustus, Maurus, Promitus, Camnisius, Jean, Exuberantius, Cyrillus, Théodulos, Basilius, Bassus, Codus et d'autres avec eux.

Saint Tertullianus mourut avec eux. On lui brisa la bouche à coups de pierre, ensuite on l'étendit sur une planche, on lui enleva les nerfs, et on le fit mourir par l'épée. C'était lui qui avait enterré les saints martyrs susmentionnés, et comme il était l'économe de la maison d'Olympius, il en avait distribué tous les biens aux pauvres; ainsi que saint Sérapion était l'économe de la maison de Némésios, et avait également distribué tous les biens de son maître aux pauvres, et il mourut par les flammes. Saint Étienne le patriarche inhuma avec honneur tous ces saints, qu'il avait baptisés et avait conduits par ses exhortations au courage héroïque du martyr.

Quelques jours après on saisit aussi le bienheureux Étienne et on le présenta au tribunal accompagné de beaucoup d'ecclésiastiques. Après un long interrogatoire, lorsque le saint n'eut point accepté de sacrifier aux idoles, on l'introduisit, malgré lui, dans un temple d'idoles, dans l'espoir qu'il se laissera persuader. Le saint se mit à prier Dieu; il se produisit des tonnerres, des

տաճարին կործանեցաւ պատկերօք կոյցն, եւ զինուորքն թողին զնա եւ փախեան ի բայ :

Իսկ սուրբն արձակեալ զնաց ի վկայարան սրբոյն Լուկիոսի, եւ ժողովեալ զամենայն հաւատացեալսն՝ վարդապետէր եւ բաջալերէր զնոսս մխիթարութեամբ պինդ կալ ի Քրիստոս : Եւ անգէն սկիզբն արարեալ կատարեաց զխորհուրդ սուրբ պատարագին հանդերձ սարսուռութեամբ բահանաչսպելոյցն եւ բահանաչից եւ սարկաւագացն որ էին ընդ նմա : Զի ոչ եթէ վարդապետութեամբ միայն մխիթարէր զհաւատացեալսն, ալ եւ սուրբ խորհրդոյն կատարմամբ հաստատէր զնոսս միշտ ի հաւատոն Քրիստոսի :

Եւ մինչդեռ սուրբն զատուածալին պատարագն մատուցանէր՝ շրջապատեցին զինուորքն զեկեղեցին բազում սպառազինութեամբ եւ սուսերամերկը, եւ աղաղակաւ շարժէին զտեղեան եւ զսրբութիւնս տաճարին Լատուծոյ : Իսկ սուրբն անխուղ մտօք կատարեալ զխորհուրդն սուրբ բաշխէր ամենեցուն եւ ձաշակէր եւ ինքն, զի վստիկալ էին զրունքն : Եւ մինչդեռ չեւ եւս բաջ կատարեալ էր զխորհուրդ, խորտակեալ զինուորաց զրուսն եկեղեցւոյն մտին ի ներքս, եւ անգէն ի խորանն սուրբ սուաջն սեղանոյն սրբոյ հատին զղուխ սուրբ հայրապետին, որ անկաւ ի վերայ սեղանոյն եւ խառնեցաւ արիւն նորա ընդ արեանն Քրիստոսի առհաւատչեաց չախտեանական թագաւորակցելոյն ընդ նմին . զորոյ մարմինն սուեալ հաւատացելոյն մեծաւ պատուով թաղեցին :

coups de feu accompagnés d'un tremblement de terre, une grande partie du temple s'affaissa avec les idoles. Les soldats quittèrent le saint et se précipitèrent en fuite.

Le saint, se trouvant en liberté, se rendit au temple de saint Lucius le martyr. Il y réunit tous les fidèles, les enseigna et encouragea avec des paroles de consolation à rester fermes dans le Christ. Après avoir commencé par cela, il y accomplit le mystère du saint sacrifice entouré du ministère des archiprêtres, des prêtres et diacres qui étaient avec lui. Car il ne consolait pas seulement les fidèles par la doctrine, mais encore par l'accomplissement du saint mystère il les confirmait toujours dans la foi du Christ.

Et pendant que le saint offrait le divin sacrifice, les soldats entourèrent l'église avec beaucoup de préparatifs et de gens armés et par leurs cris faisaient trembler les lieux et le saint temple de Dieu. Quant au saint, ayant accompli, en toute quiétude d'esprit, le saint sacrifice, il donna la sainte communion à tous les présents, et communia lui-même; les portes étaient fermées. Le saint mystère n'était pas encore complètement achevé, que les soldats, forçant les portes de l'église, firent irruption à l'intérieur et de là dans la sainte abside de l'autel, où ils tranchèrent la tête au saint patriarche, qui tomba sur l'autel en mêlant son sang au sang du Christ. comme un signe qui devait prouver qu'il régnerait éternellement avec lui. Les fidèles enlevèrent le corps et l'enterrèrent avec de grands honneurs.

Իսկ այք ոճն Տարսիկոս սպասուորէր նշխարաց նորա, զոր կայեալ հեթանոսքն ստիպէին ցուցանել զմարմին սրբոյն . և իբրև ոչ կցոյց՝ ստիպէին զնա գոհել կոռոյն, և իբրև ոչ սո յանձն՝ սպանին և զնա, և կատարեցաւ վկայութեամբ :

Յիշատակ է և սրբոյն Քէդորբայ եպիսկոպոսին Անկիւբիոց, և սրբոյ հարցն Դանիելի և Պետրոսի աստուածայնոց և սրբակրօն ճղնուորաց և վարդապետաց ճշմարտութեան, որ ընդ սրբոյն Քէդորբայ կատարեցին բարիք զվեանան :

Յայձմ աւուր վկայութիւն սուրբ և մեծ վկային Յովհաննիսի Նիկիոմիցացոյ, որ էր լի ամենայն տեսակօր բարեաց, և ի Դիոսկիւսիանոսէ և ի Մարքիմիանոսէ ամենայն տեսակօր տանջանաց զերկիւրոյ գոտւ . և իբրև ոչ ուրացաւ՝ հատին սրով զզոլուն երանելոյն :]

Նաւասարդի ԽԹ և Սեպսեմբրիի Ը : Ծնունդ է ամենօրհնեալ Աստուածածինին և ձիշա կուսին Մարիամոս ի Յովսէփոսց և յԱննայէ :

Ի թուոյ և ի տոհմէ Երկրտաան սպգաց Իսրայէլի էր Յովսէփոս, այք բարեկաջտ և Երկրէկած և * մեծատուն յցժ . ճատուցանէր կրկին զընծայս իւր Աստուծոյ : Եւ մերձեցաւ օրն Տեառն մեծ . և ճատուցանէին որդիքն Իսրայէլի զընծայն Տեառն, ընդ նոսին և Յովսէփոս . և Ռուփիմ բաշանաչապետն ասէ . Չէ պարտ շատայ ընծայս ճատուցանել բեկ Աստուծոյ, վասն զի ոչ գոյ բեկ պատակ ի մէջ Իսրայէլի :

Un homme, nommé Tarsicius, desservait les reliques. Les païens le saisirent et l'obligèrent à leur montrer le corps du saint; ce qu'ayant refusé, ils le contraignirent à immoler aux idoles. Il n'y consentit pas et ils le firent mourir d'une mort de martyr.

Commémoration de saint Théodore, évêque d'Ancyre, et des saints pères Daniel et Pierre, saints et purs anachorètes et docteurs de la vérité qui achevèrent leur bonne vie avec saint Théodore.

En ce jour, martyr du saint et grand martyr Jean de Nicomédie, rempli de toutes sortes de bonnes qualités, qui excella dans la souffrance de tous genres de tortures de la part de Dioclétien et Maximien, et comme il n'avait pas renié la foi, on trancha la tête du bienheureux.]

29 NAVASARD, 8 Septembre.

Nativité de la sainte mère de Dieu, bénie de tous, toujours vierge, Marie, de Joachim et Anne.

Du nombre et de la famille des douze tribus d'Israël, se trouvait Joachim, homme pieux et craignant Dieu, * et fort riche. Il offrait le double des offrandes à Dieu. Le grand jour du Seigneur s'approcha. Les fils d'Israël offrirent leurs offrandes au Seigneur, et avec eux Joachim. Le grand prêtre Roupchim lui dit : Tu ne dois pas offrir tes offrandes au Seigneur avant les autres, car tu n'as point d'enfant parmi Israël.

* A fol. 28
r^o a.

Եւ Յովակիմ տրտմեցաւ չոյճ եւ դարձաւ տրտմեալ ի տաճարէն Տեառն եւ ոչ երեւեցոյց Աննալի կնոջ իւրում, ալ զՆոյ յանապատ եւ անդ կանգնեաց զխորան իւր, եւ պահեաց քառասուն օր եւ ասէր յանձն իւր . Ոչ լջանեմ ի տուն իմ եւ ոչ կերպցց եւ ոչ արբից, ձինչև ալ պարայե՞ ինձ Տէր Աստուածն իմ, եւ աղօթք իմ լիցին ի կերակուր եւ արտասուք իմ ըմպելի :

Իսկ Աննա ամուսինն իւր երկուս ողբս ողբալը, եւ երկուս կոծո կածէր եւ ասէր յանձն իւր . Լացից զարուժիւնս իմ, լացից եւ զանկաւակութիւնս իմ : Եւ զզեցաւ Աննա զզետտ սոյն եւ լիններորդ ժամու աւուրն էջ ի դրախտ իւր եւ նստաւ ընդ ճառովն զափնիտեաց : Եւ չաղթիս եկաց առ Աստուած եւ ասէ . Տէր Աստուած հարցին իմոց, լիշեալ զտառապանս իմ եւ օրհնեալ զես որպէս օրհնեցիր զարգանակն Սառայի, եւ ետուր նմա զուսակ զԹասակ : Եւ էր սլշուցեալ ընդ * երկինս եւ լալը, եւ ետես ի ծառին * A fol. 23
r^o b.

զափնիտեաց երկու բոցն ճնճղեաց եւ ողբալը մեծապէս եւ ասէր . Վնչ ինձ թէ ու՛ ճնաւ զես կամ որ ճալը երկնեաց զես . զե չանէճս ճնեալ եղալ ի մէջ Բորայելի, եւ անգոսնելի եղէ եւ նախատինս ի տաճարին Տեառն Աստուծոյ իմոյ : Վնչ ինձ, ում
15 նմանեցալ եւ . զե եւ ոչ թոճոց երկնից նմանեցալ ես, զե եւ թուշուր երկնից ճագս հանցեն աւաջի քո Տէր : Վնչ ինձ թէ ում նմանեցալ ես . եւ ոչ անբանից կենդանեաց նմանեցալ ես, զե եւ ալերն ճննդակներ են աւաջի քո Տէր : Վնչ ինձ թէ ում նմանեցալ

Joachim s'en affligea beaucoup, revint triste du temple du Seigneur, mais ne le fit pas voir à sa femme Anne. Il se rendit dans le désert, y déploya sa tente et jeûna quarante jours. Il se disait : Je ne retournerai plus chez moi, je ne mangerai ni boirai, jusqu'à ce que mon Seigneur et Dieu m'ait visité. Mes prières me serviront de nourriture et mes larmes de boisson.

Quant à sa femme, Anne, elle gémissait d'une douleur double, et elle pleurait une double peine, et se disait à elle-même : Je pleurerai mon veuvage et je pleurerai aussi ma stérilité. Et Anne revêtit ses vêtements de deuil et descendit, à la neuvième heure de la journée, dans son jardin, elle s'assit au pied d'un arbre de lauriers. Elle se mit à prier Dieu et dit : Dieu de mes pères, souviens-toi de mes peines et bénis-moi, comme tu as béni les entrailles de Sara, en lui donnant un fils, Isaac. Elle fixa * le ciel en pleurant. Elle aperçut dans le laurier deux nids de passereaux, et elle soupira longuement et dit : Malheur à moi ! Qui m'a donné le jour, et quelle mère m'a mise au monde ? Je suis née avec malédiction parmi Israël, j'ai été le dédain et l'opprobre dans le temple de mon Seigneur Dieu. Hélas ! A qui peut-on me comparer ? Je ne ressemble pas même aux oiseaux du ciel, car les oiseaux du ciel font des petits devant toi, Seigneur ! Malheur à moi ! A qui peut-on me comparer ? Pas même aux animaux sans raison, car eux aussi, ils engendrent devant toi, Seigneur ! Malheur à moi ! A qui peut-on me comparer ? Pas même aux eaux, car les eaux produisent des reptiles devant toi, Seigneur, et les poissons te

* A fol. 28
r^o b.

ես . եւ ոչ ջրոցն նմանեցայ ես , զի եւ ջուրքս սպս զետեսնս բերցեն տաջի բո Տէր եւ ձկանք օրհնեն զբեկ : Վսոյ ինձ թէ ու՛մ նմանեցայ ես . եւ ոչ երկրի նմանեցայ ես , զի եւ երկիր մատուցանէ զբուսոյս իւր ի ժամանակս իւր սրբոց մարդկան եւ օրհնեն զբեկ : Եւ նոյնժամայն հրեշտակ երեսեցաւ Աննայի եւ ստէ . Աննա , Աննա , լուսա Աստուած աղօթից բոց եւ ա՛հա չբասցիս եւ ճնցես մանուկ , եւ ելցէ անուն նորսս ընդ ամենայն երկիր : Եւ ստէ Աննա . Կենդանի է Տէր Աստուած իմ , կթէ ճնաց սրբս կամ էջ մատուցից զնա ընծայ Տեսուն Աստուծոյ * եւ լիցի սրաշածեակս զբուսոյս կենաց խբոց :

* A fol. 28
v° a.

Եւ սլ ես երկու հրեշտակք երեսեցան Աննայի եւ ստեն . Ա՛հա Գովակիմ սք բո գայ եւ բերէ զկնի իւր զհօղիւս իւր , բանղի հրեշտակ Տեսուն էջ առ նա եւ ասաց . Գովակիմ լուսա Աստուած աղօթից բոց , էջ ի տուն բո եւ Աննա կին բո չբասցի : Եւ ստէ զհօղիւս իւր . Ա՛ճէք ինձ որոջս սասն անարատս եւ անբիծս եւ լինիցի չանուն Աստուծոյն . իմոյ : Եւ ստէ . Ա՛ճէք ինձ երկոտասան զուարակս փափուկս եւ զեղեցիկս եւ լինիցի բա՛հանայիցն եւ ձերոցն : Եւ բերէք ինձ հարբոյր նորագոս եւ լինիցի ամենայն ժողովրդեանն :

Եւ տեսակ Աննայի զԳովակիմ զի գասք , ընթացաւ չառաջ նորս եւ ստէ . Այժմ զիտացի զի ողորմեցաւ ինձ Տէր Աստուած եւ օրհնեաց զնս յոյժ եւ ոչ ես ելցեմ սպրի եւ ոչ անդուակ :

Եւ հանգևաւ Գովակիմ զբուսոյն զպն , եւ ի վաղիւն մատուց զընծայս իւր եւ ստէ . Այժմ ճանեաց ճշմարտացես որ բաւիչն Աստուած բաւեաց զնս եւ կթող զամենայն

bénissent. Malheur à moi ! A qui peut-on me comparer ? Pas même à la terre ; car la terre offre, en son temps, ses fruits aux fils des hommes et ceux-ci t'en bénissent. Aussitôt un ange apparut à Anne et dit : Anne, Anne ! Dieu a exaucé tes prières et voici que tu deviendras enceinte et tu mettras au monde un enfant, et son nom se propagera par toute la terre. Et Anne dit : Vive le Seigneur mon Dieu si je mets au monde un garçon ou une fille ; je l'offrirai en offrande au Seigneur Dieu * et il sera son ministre toute sa vie.

* A fol. 28
v° a.

Deux autres anges apparurent à Anne et lui dirent : Voilà que ton mari, Joachim, arrive, il emmène avec lui ses bergers. Car l'ange du Seigneur était descendu vers lui et lui avait dit : Joachim, Dieu a exaucé tes prières, retourne chez toi et Anne, ta femme, deviendra enceinte. Et il dit à ses bergers : Apportez-moi dix brebis, blanches, sans taches, et qu'elles soient données au nom de mon Dieu. Et il dit : Apportez-moi douze jeunes veaux, tendres et beaux, et qu'ils soient donnés aux prêtres et aux vieillards. Et apportez-moi cent boues, et qu'ils soient donnés à tout le peuple.

Et Anne ayant aperçu Joachim qui revenait, courut au-devant de lui et dit : J'ai su maintenant que le Seigneur Dieu a eu pitié de moi et qu'il m'a beaucoup bénie, et que je ne serai plus veuve et sans enfant.

Joachim se reposa ce jour-là. Le lendemain il offrit ses offrandes et dit : J'ai reconnu maintenant, en toute vérité, que Dieu l'expiateur m'a remis mes

յանցանս իմ : Եւ էջ Թովակիմ ի տանէ Տեառն արգարացեալ ի տուն իւր : Եւ չըսցաւ Աննա եւ աւետիս ճատուցանէր զտերաց Բորայելն :

Եւ չորժամ լցան աւուրբ, ծնաւ եւ եհարց ցմանկարարձնն եթէ . Զինչ իցէ ծնեալը : Եւ նա ասէ . Գուտար : Եւ Աննա ասէ . Մեծ եղեւ հոգի իմ չալսմ աւուր :

5 Եւ ի կատարել * ըստ կարգի աւուրցն Աննայի եւ լուսցմանն, տալք զտիման ծան- * A fol. 28
կանն, եւ անուանեաց զանուն նորա Մարիամ : Եւ չորժամ եղեւ վեցամսեայ կանգնեցաւ Մարիամ չտտ իւր եւ քաջեաց քաջս եօթն եւ զարձաւ անգրէն ի վիրկս մօր իւրոց : Եւ ասէ Աննա . Կենդանի է Տէր զն ոչ կտեսցէ զա վերկիր մինչև տարալց զսա ի տուն Տեառն :

10 Եւ արար սրբութիւն Աննա ի սենեկի իւրում, եւ ոչ ինչ պիղծ կամ զաղըր մուծանէր ի սենեկի իւրում : Եւ ասաց կոչել զղոտերս Բորայելն զանարատ կուտանս եւ մուծանէր ի ներքս առ Մարիամ : Եւ չորժամ եղեւ տարեկան, արար Թովակիմ ընդունելութիւն մեծ եւ կոչեաց զբաճանալս եւ զրգիւրս եւ զծերան եւ զժողովուրդս Բորայելն եւ աւաջն ամենեցուն ճատուց զմանուկն ի ձեռն քաջանալատիւն, եւ օրհնեաց զնա եւ ասէ . Աստուած հարցն մերոց օրհնեալ զտղաչս զաչս եւ աուր սմա անուն լինել անուանի չամենոյն ազգս չաւխտենից : Եւ ասաց ամենաչն ժողովուրդն . Եղեցի, եղեցի :

Եւ զարձեալ ճատուցին զաղաչն առ քաջանալսն եւ օրհնեցին զնա եւ ասեն .

péchés et m'a pardonné toutes mes fautes. Joachim retourna de la maison du Seigneur chez lui, justifié. Et Anne devint enceinte et donna la bonne nouvelle aux filles d'Israël.

Lorsque les jours se furent accomplis, elle mit au monde, et demanda à la sage-femme : Qui est né? Celle-ci dit : Une fille. Et Anne dit : Mon âme s'est agrandie aujourd'hui.

Après que les jours d'Anne et de purification se furent accomplis, * selon la * A fol. 28
règle, elle donna le sein à l'enfant et la nomma Marie. Lorsqu'elle eut six v° b.
mois, Marie se dressa sur ses pieds et fit sept pas et revint dans les bras de sa mère. Et Anne dit : Vive le Seigneur! elle ne touchera plus du pied le sol, jusqu'à ce que je l'aie conduite à la maison du Seigneur.

Et Anne purifia sa chambre; elle n'y introduisit rien de malpropre ou d'abject. Elle fit appeler les filles d'Israël, les vierges pures, et les introduisit auprès de Marie. Lorsqu'elle eut un an, Joachim donna une grande réception et invita les prêtres et les scribes, les vieillards et le peuple d'Israël et, en présence de tous, offrit l'enfant entre les mains du grand prêtre, qui la bénit et dit : Dieu de nos pères, bénis cette enfant et fais qu'elle soit renommée parmi tous les peuples éternellement. Et toute l'assemblée dit : Ainsi soit-il, ainsi soit-il.

On offrit aussi l'enfant aux prêtres, qui la bénirent et dirent : Dieu, qui

Աստուած որ ի բարձունդ եռ, նայեաց ի ծանուկս չոյս եւ օրհնեալ գոս բազին օրհնու-
թեամբդ որ ոչ անցանէ : Եւ տապցին ամենայն ժողովուրդն . Եղեցի, եղեցի :

* A fol. 29
1° a.

* Եւ առեալ զնա ծալն տարաւ ի ձարբեալ սենեակն իւր եւ օրհնեաց զԱստուած
և ասէ . Երբեցից Տեսոն իմոյ նոր օրհնութիւն, վասն զի ոչց արոր ինձ եւ Էրարձ չինէն
զնախատինս որ ի թշնամեաց իմոյ եւ եւ ինձ պտուղ արդարութեան չիշատակ առաջի
իւր : Ո՛վ պատմեցէ որբոցն Ռուբենի եթէ Աննա չամբութեան պարտեցաւ : Եւ
ուրխացեալ բաճանաչքն եւ ձերքն եւ ամենայն ժողովուրդքն, օրհնեցին զամենօրհնեալ
ծանուկն զՄարիամ : Եւ զնային ի չարիս իւրեանց փառաւորելով զԱստուած :

5

Յայնձ ասար վարբ Պօղոսի Եպիսկոպոսի Անող բողոքին չարեւմուսս .

Սուրբն Պօղոս՝ Եպիսկոպոս էր Անող բողոքի չարեւմուսս, եւ էր աւարթինի
փարուք եւ ողորմած յոյժ, եւ ի գերել Պոթիացոյն՝ զԼատալիս, ծախեաց զամենայն ինչս
Եպիսկոպոսարանին չոյբասս եւ ի կարօտեալս : Եւ իբրեւ սպառեաց զամենայնն, եկն
առ նա կին մի ալբի եւ թախանձանօր խնդրէր ի նմանէ զզինս որբոց իւրոց, որ էր
ճառագ չԱլփրիկէ աս փեսային Մոլետալու թագաւորին, եւ այն Աստուծոյ ասէ ցնա .
Ոչ ինչ սնիմ տալ բեղ, բայց զանձն իմ տաց բեղ զի տացես փոխանակ որբոցն քս :

* A fol. 29
5° a.

15

es dans les hauteurs, regarde cette enfant et bénis-la de ta bénédiction qui ne passe pas. Et toute l'assemblée dit : Ainsi soit-il, ainsi soit-il.

* A fol. 29
1° a.

* La mère la saisissant la conduisit dans sa chambre purifiée et bénit Dieu et dit : Je vais chanter à mon Seigneur un cantique nouveau, car il m'a visitée et m'a enlevé l'injure de mes ennemis, il m'a donné le fruit de justice, en souvenir devant lui. Qui va raconter aux fils de Ruben qu'Anne a été délivrée de la stérilité ? Et les prêtres, les vieillards et toute l'assemblée s'étant réjouis, bénirent la toute bénie enfant, Marie. Et ils rentrèrent chez eux en glorifiant Dieu.

En ce jour, vie de l'évêque Paulin de la ville de Nola, en Occident.

Saint Paulin était évêque de la ville de Nola, en Occident. Il avait une conduite vertueuse et était très charitable. Lorsque les Goths envahirent l'Italie, il vendit tout ce que possédait l'évêché et le distribua aux pauvres et à ceux qui étaient dans la gêne. Après qu'il eut tout épuisé, une veuve vint le trouver et le pria instamment de lui donner la rançon de son fils, esclave en Afrique auprès du gendre du roi des Vandales. L'homme de Dieu lui dit : Je n'ai plus rien à te donner, mais je te donnerai ma personne, pour que tu puisses la donner en échange de ton fils. La femme, en l'entendant, prit ces paroles

* A fol. 29
5° a.

1. Imitation des paroles de Sara : Genèse, xxi, 7.

Եւ կինն իբրեւ լուսւ եպերանք համարեցաւ զբանն քան թէ ողորմածութիւն եւ նա արդեամբք հաւատարմացոյց տալով զինքն ի ձեռս նորա :

Եւ կինն առեալ չոգաւ չԼիբրիկէ եւ ծտեալ առ փեսայ թագաւորին նախ աղաչէր թախանձանօք զի թերեւս տայք զորդի նորա : Իբրեւ ոչ ինչ լուսւ նմա, ապա ասէ ցնա կինն . Առ զապրս զաչս փոխանակ որդու իմոց եւ տուր ինձ զմիաձինն իմ : Ապա ուրախացեալ փեսայ թագաւորին, կարծելով թէ աչք արուեստաւոր է եւ ասէ ցՊօղոս . Արուեստ ինչ գիտես : Եւ նա ասէ . Ոչ աչ ինչ՝ բայց ծխան զբախտ գիտեմ զարձանել : Եւ առեալ զՊօղոս ետ կնոջն զորդին եւ կացոյց զնա ի վերայ զբախտի իւրոյ զարձանել զնա : Եւ բերէր ի ժամ ճաշոյ նորա խաւարտս զեղեցիկս, եւ առեալ զկերակուր իւր զառնալք անդէն :

Եւ * ճտանէր փեսայ թագաւորին ի գրախտն օր ըստ օրէ, հարցանէր ցՊօղոս եւ * A fol. 29
լսէր ի նմանէ պատասխանի իմաստութեան եւ փափկանաչք ի բանս նորա : v° b.

Եւ չաւոր ծիւղմ ասէ Պօղոս ցաէր իւր . Զգրչ լեր զինչ ամուկցես, զի թագաւորն մեռանելոյ է ի պատերազմի եւ առնուցուս զու զնշանակ արքայութեան նորա : Եւ նորա զարհուրեալ ընդ իրան պատմեաց թագաւորին ի զուշութիւն նմա, զի յոյժ սիրեցեալ էր ի թագաւորէն :

Եւ ասէ թագաւորն . Կամծիւ եւ ես տեսանել զապն : Եւ ի ժամ ճաշոյն ըստ սովորութեան եբեր Պօղոս խաւարտս եւ եցոյց փեսայն թագաւորին զՊօղոս : Եւ ասէ

plutôt pour de la moquerie que de la pitié. Mais il les justifia en se remettant entre ses mains.

La femme le prit avec elle, se rendit en Afrique et se présentant au gendre du roi, commença par le supplier, dans l'espoir qu'il lui rendrait son fils. Lorsqu'il ne l'eut pas écoutée, la femme lui dit alors : Accepte cet homme à la place de mon fils, et rends-moi mon fils unique. Le gendre du roi accepta avec joie, le croyant un homme de métier, et dit à Paulin : Quel métier connais-tu ? Il lui dit : Aucun, je sais seulement soigner le jardin. L'autre acceptant Paulin, rendit le fils à la veuve, et confia au premier son jardin pour en prendre soin. A l'heure du dîner Paulin lui apportait de beaux légumes, il prenait son repas et retournait au jardin.

* Le gendre du roi visitait chaque jour le jardin, se renseignait auprès de * A fol. 29
Paulin, en recevait des explications pleines de sagesse et prenait grand plaisir v° b.
à ses paroles.

Un jour Paulin dit à son maître : Fais attention à ce que tu dois faire, car le roi doit mourir dans une guerre et tu recevras l'emblème de son royaume. Il fut effrayé de la chose et pour le bien du roi il le mit au courant, car il était beaucoup aimé par le roi.

Et le roi dit : Je voudrais aussi voir cet homme. A l'heure du dîner Paulin, selon l'habitude, apporta des légumes, et le gendre du roi montra Paulin au

Թագաւորն . Եւ զայդ զայդ աշխարհական զոլ ոչ հաւանիմ, զի տեսի յայժմ զիշերի
 Եպիսկոպոսունս բազումս եւ զոս ընդ նոսս . եւ սա գաւազան ունէր զոր Էրբեմն առեալ
 էր իբրևամբբ : Արդ հարց թէ ո՞վ է դա : Եւ նա հարցանէր զնա երգմամբ եւ Պօղոս
 Եպիսկոպոս զոլ զանձն խոստովանեցաւ :

Եւ ասէ Թագաւորն . Զոր ինչ ասացեր փեսայիս իմոց, ասոն այժմ ինձ : Եւ Պօղոս
 ասէ . Այնպէս զիպելոց է քեզ . մեռանիս զու ի պատերազմին : Որ եղև իսկ, զի մեռաւ
 * A fol. 30
 r^o a. Մուկատարս, եւ Թագաւորեաց փեսայ նորս : Եւ կոչեցեալ զՊօղոս * ասէ ցնա . Խնդրեա
 զինչ եւ կամիս եւ տայ քեզ : Եւ Պօղոս խնդրեաց զգերեալան չՄտալիոց եւ ի Կապանիոց :
 Եւ նա շնորհեաց նմա զամենայն . եւ չուգարկեաց նորօք ընդ սրբոցն Պօղոսի :

Եւ այպէս Պօղոս նժամեալ Տեսուն իւրոց որ էջ միւսն եւ էլ բազմօք : Եւ եկեալ
 Պօղոս չեկեղեցի իւր, եկաց մինչև ի խորին ձերութիւն անարատ եւ սուրբ վարուք
 եւ հանգեաւ ի Քրիստոս ի Սեպտեմբերի Ը . եւ է բարեխոս առ Քրիստոս Աստուած
 որուժ փառք չափտեսանս :

ԸԲ * Ծնունդ է ամենասուրբ տիրուհւոցն մերոց Մարիամու աստուածածինին եւ միշտ
 կուսին որ ի Յովակիմաց եւ չԱննայէ, ի սուրբ ճնոգաց իւրոց . եւ հինգ օր կատարի : 15

Զամենաշնորհ եւ զճշմարիտ տօնելի աւուրս ճննդեան ճնոգին Աստուծոց, որ սկիզբն
 եղև եւ սղբիւր ամենայն եկեղեցական տօնից, աստուծային հոգին ի ձեռն Սողոմոնի
 զրուսատ . Ի պաղոց արդարութեան, ասէ, բուսանի ծառ կենաց : Քանզի եթէ ծառ կենաց

roi. Et le roi dit : Je n'incline pas à croire que cet homme soit un laïque, car j'ai aperçu cette nuit nombre d'évêques et celui-là parmi eux. Il tenait une crosse, qu'il avait autrefois le droit de porter. Or demande-lui qui il est. Il lui demanda sous serment et Paulin avoua être un évêque.

Et le roi lui dit : Dis-moi maintenant ce que tu as dit à mon gendre. Et Paulin dit : Voici ce qui va t'arriver. Tu trouveras la mort dans une guerre. Ce qui arriva en effet. Car le roi des Vandales mourut, et son gendre régna après lui. Il manda Paulin * et lui dit : Demande-moi tout ce que tu veux et je te l'accorderai. Et Paulin demanda tous les esclaves d'Italie et de la Campanie. Le roi les lui accorda tous, et les fit partir avec saint Paulin.

Ainsi Paulin ressembla à son Seigneur, qui descendit seul et remonta avec beaucoup d'âmes. Paulin retourna à son église [diocèse], y vécut jusqu'à une vieillesse avancée d'une vie pure et sainte, et reposa dans le Christ le 8 septembre. Il intercède auprès du Christ, notre Dieu, à qui soit éternellement gloire.

* B
 p. 123 b. ԸԲ * Nativité de notre très sainte reine Marie, mère de Dieu et toujours vierge, de ses saints parents Joachim et Anna. Fête qui se célèbre cinq jours.

Cette journée pleine de grâce et vraiment digne d'être célébrée, journée de naissance de Celle qui mit au monde Dieu et fut le commencement et la source de toutes les fêtes de l'Église, l'esprit divin en avait déjà fait l'éloge par Salomon qui disait : *Du fruit de la justice germe un arbre de vie* ¹. Car la

նոյն ինքն ամենասուրբ աստուածածինն է, որ պողպարեղեաց կենաց պտուղ զՔրիստոս. որոյ ճարմինն կեանք է եւ պատճառ կենաց որպէս ասաց . Այս է հացն կենաց իջեալ յերկնից, զի որ որ ուտիցէ ի սմանէ կեցցէ ի յաւիտեան . եւ որ ուտէ զճարմին իմ՝ կեցցէ վասն իմ, որպէս եւ ես կենդանի եմ վասն հօր, եւ թէ . Տի՛ մեռցի յաւիտեան :

5 Զի ծառ եւ պտուղ էր որ մեզ պատճառ մեղաց եւ մահու եղև, ի ծառ եւ ի պտուղ օրինակի պատճառն լուծման նշովլնցն այնորի՛ սուրբ ճնորչն եւ անխախտաբար որպէս պտուղ ճնեալն ի նմանէ, որոյ կերակրովն կենդանացար եւ արդարայար :

Որ եւ սա Աբրահամ օրինակեցաւ ի ծառն, որ անտերմն ճնաւ զանճմանն իւր պտուղ զգառն . որ կենաց պատճառ պտուղ էր Իսահակայ : Որպէս եւ սա առանց առն ճնաւ 10 զանճմանն իւր զԱստուած մարգարեալ, որ փոխանակ՝ աշխարհի առաւ յԱստուծոյ ի մահ, եւ կեցցոյց զմեզ :

15 Եւ նոյնպէս եւ սա Ահարոնիւ կրեւեցաւ ծառ՝ առանց արմատոց եւ խոնառութեան ծաղիկալ եւ պողպարեղեալ զարքայականն ընկոյզ, զորով գաւազան բահանաչական : Եւ նոյն է եւ մորենի անկէպ : Զոր եւ Գաւթի յառաջ երանելով գառ ի բորբ ազգաց լեզուս զյետոյ երանեալն զնոյն կոչս՝ զմիայն մարդն անարատ եւ աստուածապատկեր, որ ոչ ի խորհուրդս կամ ի գործ կամ ի ժանկ աթոռ մեղացն զնայ երբէք, կամ եկաց կամ նստաւ :

* B
p. 124 a.

très sainte mère de Dieu est l'arbre de la vie qui fructifia le fruit de la vie, le Christ, dont le corps est la vie et la cause de la vie, ainsi qu'il le dit : *Ceci est le pain de vie descendu du ciel, et celui qui en mangera vivra éternellement; et celui qui mangera ma chair, vivra à cause de moi, comme moi je vis à cause de mon Père et il ne mourra jamais* ¹.

Car c'est l'arbre et le fruit qui fut pour nous la cause du péché et de la mort; et à la place de cet arbre la sainte Mère est la cause du relèvement de ces mêmes malédictions. Celui qui naquit d'Elle sans corruption et dont le corps nous sert de nourriture; Celui par lequel nous sommes vivifiés et justifiés, tient la place du fruit.

Abraham vit la même figure sous la forme de l'arbre, duquel naquit sans semence le fruit incomparable, l'agneau, qui fut pour Isaac la cause de la vie et son fruit. De même, Marie donna sans semence virile naissance à son incomparable Dieu fait homme, * qui fut livré, en honneur de Dieu, à la mort à la place du monde coupable.

* B
p. 124 a.

De même, du temps d'Aaron, apparut un arbre sans racine et sans sève, fleurissant et fructifiant la noix royale : ce fut le bâton sacerdotal. De même le buisson qui ne brûlait point. David, bien avant dans les temps, fit l'éloge de la bienheureuse vierge que plus tard toutes les langues des peuples couvrirent de louanges, là où il parle du seul homme sans tache représentant l'image de Dieu, *qui ne suivit jamais les mauvais conseils, ne s'arrêta à des actions, et ne s'assied jamais sur le siège de la peste du péché* ².

Ձեռնն ապա ծառ կոչէ, որ թէպէտ ընդդէմ անժամ ճաշակեալ պտորնն նախնոյ զպտուղ իւր ի ժամու ետ, սակայն տերեւն ոչ թափեցաւ . այսինքն զի որպէս ծառ յորժամ սաչ զպտուղն իւր շաշունն, զկնի թօթափի տերեւն . այսպէս եւ կին ճնանելովն որպի՛ թառամի եւ բուսանի կուտութիւնն : Բսկ արրածալն ճնեալ զՔրիստոսն՝ անթափելի եւ անբուսանելի պահեցաւ յախտեան կուտութեանն անտարկանութիւն . զի փակեալ մնաց զուռն ի ժտանելն եւ յերանելն Աստուծոյ Բարսելի :

Կրկ՝ եթէ ծառ կենաց ըստ այսմ ամենայնի՛ պատճառն է բորբոյր ի կենդանութեան երանելի Աստուածածինն . ապա ի գնացս ջուրց անկիլն ըստ Դաւթի, եւ ի պտորց արդարութեան բուսանիլն ըստ Սողոմոնի, սուրբ ճնուող նորա է որ այսօր ճնեալ անկեցաւ յաշխարհի՛ զկուրահուլ եւ ի մէջ մարդկան, եւ ոչ սրբելիւք փակեալ բոցեղէն սրով :

Եւ բուսու ի նոխակիմայ եւ ի չԱննայէ ի յարդարոցն պտուղ արդարութեան՝ նոցա որք վտակօք ջուրց որինացն էին սուղեալք, եւ ճնան այսօր հոգւոյն շնորհաց վտակօք, եւ մարգարէական ամպոցն եւ վտակաց նախաձայնութեամբ՝ զբոլոր արդարոցն նահապետացն եւ մարգարէիցն արդարագործութեանն պաղտ զբոցն սուրբ՝ եւ զվոխարէնն աշխարհի :

David l'appelle comme un Arbre qui donne son fruit en son temps, en s'opposant au fruit ancien qui fut goûté contre les lois du temps et qui ne perdit point ses feuilles ¹. C'est-à-dire, ainsi que l'arbre qui a donné son fruit en automne, se dépouille ensuite de ses feuilles; de la même manière la femme, en mettant au monde son enfant, sa virginité se flétrit et disparaît. Mais la mère du Seigneur conserva, après avoir mis au monde le Christ, son immaculée virginité éternellement intacte sans flétrissure; car la porte resta fermée à l'entrée comme à la sortie du Dieu d'Israël ².

Or, si l'arbre de la vie, d'après tout ce qui vient d'être énoncé, est la cause de la vie de tous les êtres, c'est-à-dire la bienheureuse Mère de Dieu; et si cet arbre, d'après David, est planté au courant de l'eau ³, et d'après Salomon, l'arbre pousse du fruit de la justice ⁴, cela signifie sa sainte naissance, qui eut lieu aujourd'hui, arbre planté dans la terre, d'un abord facile parmi les hommes et qui n'est point gardé par les séraphins à l'épée de flammes.

Et cet arbre poussa de Joachim et d'Anne, des justes, comme fruits de leur justice, de ceux, qui furent arrosés par le courant des eaux de la loi et qui la mirent au monde aujourd'hui par le courant des grâces du Saint-Esprit, annoncée sous la forme des nuages et des cours d'eau par les prophètes; elle, la sainte plante, fruit de tous les justes patriarches et prophètes et don qui équivalait à la terre entière.

1. Ps. 1, 3. — 2. Ézéchiel, xxxiv, 2. — 3. Ps. 1, 3. — 4. Pr., xi, 30.

Չի ստեղծ թէ . Ի պողոց արգարութեան՝ բուսանի ծառ կենաց . զայն յայտ առնէ, զի որպէս ամենայն պտուղ՝ սերմանելով զմեանն իւր ծառ բուսուցանէ . այսպէս ամենայն առաջին նաշապետացն եւ արարացն որք յԱբելէ, յԵնովայ, ի Նոյէ, յԱբրահամէ, ի Յովրայ, ի Մովսիսէ, ի Գաթնէ, եւ յամենայն նախաճարցն եւ ի ծարգարէից՝ զործբ առարկնութեան եւ հաւատոց պողարբութեան, այն ամենայն զայս բուսուց կենաց ծառ՝ ի նոյնն զաւակէ եւ յերանայ :

Գանգի Աբրահամու՝ վասն արգարութեան հաւատոցն զսա Աստուած խոտացաւ թէ . Ի զաւակի բուն օրհնեցին ամենայն ազգը երկրի : Չի որք յառաջին կնաջէն ծնեալ՝ զանէճս նորա ժառանգեցին, այժմ ի յայս հոգեւոր նախածալք օրհնեցան . զոր միայն օրհնեալ ի կանաչս՝ հողին զուշակեաց :

Սոյն եւ Գաթնի հեղութեանն եւ սրտին կատարելութեան արգարութեան վոխարէն խոտացեալ եւ երդուեալ կղեւ . յորմէ զաւակն՝ որ յախտեանական արբայութեամբ ճշանջնաւորելոց էր՝ ճնանելոց էր : Գանգի սա էր կղջիւրն որ ծագելոց էր օձելոյն իւրոց, եւ ճրողն որ յԱստուծոյ պատրաստելոց էր աշխարհի լուսոյն :

Որով եւ յերանս ամենայն նախաճարցն արդարոց սոյն ինքն օրհնեալ լինէր . եւ որիլ ի հորէ իրբեւ մեծ իմն ժառանգութիւնն օրհնութեան՝ զտորա նախաճարք լինելոյն խոտառմն փոխանորդէին : Չի այս էր անկրանկութիւնն՝ յոր Յակոբ ընտրեցաւ եւ Յուզա եւ Եսաւ եւ Ռուբէն խոտեցաւ, այսինքն զօրհնութեանն ալբեր՝ զարկածայն

Car dire que l'arbre de vie՝ germe du fruit de la justice, c'est révéler ce mystère [d'aujourd'hui]. Ainsi que tout fruit ensemencé produit l'arbre à sa ressemblance; de même tous les actes de vertu et tout le fruit de la foi à commencer par Abel, Énoch, Noé, Abraham, Job, Moïse, David et tous les patriarches et tous les anciens pères et tous les prophètes, tout cela a produit cet arbre de vie, fruit de leur génération et de leur souche.

C'est bien à Abraham, à cause de la justice provenant de sa foi, que Dieu promet : *Dans ta race seront bénis tous les peuples de la terre*¹. Et si ceux qui naquirent de la première femme héritèrent de sa malédiction, maintenant ils furent bénis par celle qui fut mystiquement la première mère [en Ève], que le Saint-Esprit annonça *la seule bénie entre toutes les femmes*².

Il fut de même promis et juré à David, comme une juste récompense de sa douceur et des perfections de son cœur, qu'il aurait un fils qui jouirait éternellement du royaume. Car c'était lui la corne qui devait pousser au Christ, oint de l'huile, et la lampe qui, par Dieu, devait être préparée pour illuminer la terre.

C'est lui qui devait être béni dans la souche des justes patriarches, et la promesse d'en être le premier père fut, comme un grand héritage de bénédiction, transmise de père en fils. Et c'était aussi le droit d'aînesse, que mérita Jacob, et dont furent privés Juda et Ésaü et Ruben, c'est-à-dire la source de bénédiction, la naissance de la sainte mère du Seigneur de par

սուրբ ի իւրեանց զուսկացն ճանել . եւ այս խորհրդով՝ ծառայն Արրահամու գձեռն ընդ էրանօրն նորա եղեալ երգողսր : Ապա չպա է՝ թէ որպէս ասէ Սողոմոն . Ամենայն արդարոցն արդարութեամբ եւ սպօթիւք հաշտեալ եւ բաղլցրացեալ Աստուած՝ զայս կենդանի ծառոց զրուսումն եւ զճանկ՝ աշխարհի պարգեւեաց այսօր, եւ ես բոլոր մարդկութեանս :

* B
p. 125 a.

Արով ապա՝ աստի պարտ է ամել * զմտաւ զտօնիս մեծութիւն . այսինքն ի Սողոմոնի բանէս ուսեալ, զի չէ փոքր այլ սնչափ մեծ՝ մինչ զի կշեւ վարձ եւ փոխարէն տուաւ ամենայն արդարութեան մարդկան, եւ հատուցումն բոլոր գործոց հանուր արդարոցն . մանաւանդ եթէ բիւր առաւել կատարեալ բան զարժանաւորութիւն գործոց եւ արդարութեանց մարդկան՝ էր հատուցումն շնորհիս պապոց . որպէս եւ չառատութեանէն Աստուծոց վայելէր :

Արով չպա է՝ թէ գոր օրինակ ճշակ չորժամ զվարձ բրտանցն ընդունի՝ ուրախանայ եւ հանգչի մեծապէս . այսպէս եւ ամենայն արդարոց հարցն եւ մարգարէից հոգիքն ցնձան այսօր, զի զարդարութեանն իւրեանց եւ զառաքինութեանն բրտանց զփոխարէն հատուցումն շնորհի ընկալան չԱստուծոց՝ զճնունկ օրհնեալ եւ չուսացեալ զաւակին, որ զՍրբիւն Աստուծոց ճնանելոց էր, եւ զաշխարհս ամենայն փրկելոց :

Մանաւանկ առաւելապէս ցնձայ այսօր նոյն ինքն ամենեցուն արարիչն Աստուած Հալի Արդունիւ եւ Հոգունիւ : Զի թէ ամենայն մարդ չորժամ զկանուխ սկսեալ գործն իւր

leurs descendants, et c'est à cette intention que le serviteur d'Abraham lui prêtait serment, en posant les mains sous les parties secrètes ¹. Il est donc évident, ainsi que le dit Salomon ², que Dieu, réconcilié et radouci par la justice et les prières de tous les justes, accorda aujourd'hui à la terre et à toute l'humanité la naissance et la croissance de cet arbre vivant.

* B
p. 125 a.

D'où il nous faut * considérer la grandeur de cette fête, renseignés comme nous sommes par la parole de Salomon, qu'elle n'est point moindre mais d'une grande portée, tellement grande qu'elle fut donnée en récompense et en échange de toutes les justices de l'humanité, et en rétribution de tous les actes des justes en général, surtout parce que cette faveur, ainsi qu'il seyait à l'abondance de Dieu et ce fruit dépassant des milliers de fois totalement le mérite des actes et de la justice humaine.

D'où il est évident que, comme le travailleur lorsqu'il a reçu le prix de ses sueurs, s'en réjouit et se repose grandement, de même aujourd'hui les âmes de tous les pères justes et des prophètes se réjouissent d'avoir reçu de Dieu la récompense de leur justice et des sueurs que les vertus leur ont méritée la naissance de l'enfant bénie et espérée, qui devrait mettre au monde le fils de Dieu et sauver toute la terre.

Et plus que tout autre, se réjouit lui-même le créateur de toutes choses Dieu le Père avec le Fils et le Saint-Esprit, de même que tout homme lorsqu'il

1. Genèse, xxiv, 2 et 9. — 2. Sagesse, xviii, 21. — Prov., xv, 29.

աւարտէ եւ ի գրուի հանէ՝ հանգչի եւ ուրախանայ, այլ եւ նաւակատիս առնէ ամենայն բարեկամօքն իւրովք : Յորոչ օրինակի՝ ի կատարելն զվկաչութեան խորանն՝ գտիպն Մարիամու, մեծագոյն նաւակատիս առնել հրամայէր Աստուած Մովսիսի եւ ժողովրդեանն, եւ ամենայն իշխանք ցեղեցն ընծայարեբք լինէին կատարման եւ նաւակատեաց խորանին, որ զճշմարիտ Աստուծոյ տաճարս ապացոյցանէր ինքեամբ եւ ամենայն իւրայօքն :

Մանիր ապա աստի՛ թէ՛ սրչափ ուրախութիւն է այսօր Աստուծոյ, զնայս եւ զկանուխ սկեւալն իւր զործ ի գրուի հանելովն, աչխնքն զճնունդն Մարիամու տիրամօր. զոր հաւատամբ կանուխ ընտրել եւ հիմնադրել Աստուծոյ եւ չառաջ նկատել :

Զի թէ՛ նրեմիտս՝ չառաջ բան զճնանկն ընտրեալ ժաբրեցաւ եւ ճանուցաւ, եւ ստարեկալքն՝ ոչ միայն՝ բան զճնունդն այլ եւ բան զլինկն աշխարհի չառաջ ընտրեցան. ճանիր թէ՛ ապա բանի ստաւել աս՝ որ ամենայն ժաբգարէից ընտրութեանն էր պատճառ՝ եւ բորբ ստարեկալին գնդին նախակոչ լինելոյց կատարումն : Որով եւ նախ բան զամենայն եւ չառաջ բան զբորբուն ընտրեցաւ, եւ կանուխ աւ ի Աստուծոյ նախատես խորհուրդան սկեւալ եղև եւ հիմնացեալ. զոր եւ շինէր զսոյն առ ամենայն նահապետօքն եւ ժաբգարէիւքն ի զարս առաջինս՝ ի բանս եւ յօրինակս նախադուշակս :

Ապա զի՛ ապ՝ որ ամենայնի աճորիկ աւարտ էր եւ զրուխ՝ ի կատարումն եկն այսօր, եւ ճնաւ ամենայն ճշմարտութեանն Աստուծոյ լրումն եւ կատարումն. արդարև տօն մեծ

* B
p. 125 b.

a achevé l'œuvre consacré depuis longtemps, se repose et s'en réjouit et réunit en une fête tous ses amis. D'après cet exemple, après avoir construit le tabernacle du témoignage, qui était l'emblème de Marie, Dieu ordonna à Moïse et au peuple de célébrer une grande fête de dédicace pour l'achèvement et la conservation du tabernacle, tous les chefs des tribus devaient y apporter leurs offrandes. Ce n'était en soi-même et en tout qu'une figure qu'il contenait du vrai temple de Dieu [de Marie].

Reconnaissez donc, par là, la grandeur de la joie que Dieu éprouve aujourd'hui, d'abord d'avoir accompli son œuvre commencé dans les premiers temps, c'est-à-dire la naissance de la mère du Seigneur, Marie, que nous croyons avoir été choisie et préparée par Dieu dès les premiers temps.

Car si Jérémie fut, avant sa naissance, choisi et purifié et annoncé¹, et les apôtres furent élus, non seulement² avant leur naissance mais avant la création du monde², reconnaissez donc combien plus devait l'être Elle, qui fut la cause de l'élection de tous les prophètes et l'achèvement de tout le chœur des apôtres prédestinés. Elle fut avant tout et avant tous choisie; elle fut l'objet des desseins prémédités par Dieu dans les temps les plus reculés, œuvre commencé et fondé, et que tous les patriarches et les prophètes des premiers siècles prédirent par paroles et par figures.

Or, si Elle, qui fut l'achèvement et l'accomplissement de tout cela, vient à l'accomplissement aujourd'hui et, par sa naissance, vérifia tout ce que la

1. Jérémie, 1, 5. — 2. Éphésiens, 1, 4.

* B
p. 125 b.

է Աստուծոյ եւ բոլոր աստուածայնոցն : Զի թէ վասն Յովհաննու ստէր հրեշտակն
 Զարարիալի եկիւ : Բարսեմբ ի ճննական նորա խնդացեն, սրչսոխ սպա զախրածօրն
 Յովհաննու՝ եւ գամենեցուն զերկուսոր թաղուհոցս եւ զհամուր աշխարհի՝ զերկրի եւ
 զերկից զշտոյն ճննելնէ պարտ է կարծել՝ եկիւ բոլորից է պատճառ խնդութեան :
 Որով սպա ցնճացուր հաստացելաբ ի ճնուց սորա՝ որ ճաչք է ամենայն բրիտա- 5
 նէից, եւ ճնու բոլոր լրճան կաթնօղիկէ եկեղեցոց, զի սկիզբն գորով անսխտ ճննեան
 սուպանին՝ որ ի ջրոց եւ ի հողոց, որ համեմատի ճննական Որբուցն Աստուծոյ՝ որ ի
 կուսէն եւ ի սուրբ Հոգւոյն :

Զի որպէս կուսին՝ անհնար էր ճնանիլ ճանուկ ստանց սան, եւ ճնու սուրբ Հոգւոյն
 զՈրբին Աստուծոյ, ապալէս եւ ջրոց՝ անճարթ էր ճնանիլ զճարդիկ որդիս Աստուծոյ, 10
 եւ նոցն Հոգւով որով գորացուս կրչան, գորացուս արգանդ սուպանիս, որ է պատկեր
 նճին սրբոց կուսին, եւ ճնար որդիք Աստուծոյ :

Ապա յայտ է՝ եկիւ կոյնն եղև սկիզբն եւ բացող սուպանիս հողեւոր ճննական,
 ինքնին ի Հոգւոյն սրբոց՝ զեղբայրացեալն մեր ըստ ճարմնոց, եւ զԱստուածն ըստ բնու- 15
 թեան ճնանեցիւն, որ ոչ ամօթ համարի եղբարս իւր կրչիլ զմեզ, * գորով ինքն ան-
 զրանիկ ի մէջ բարուճ եղբարց ըստ Պողոսի եւ Գուսթի :

* B
 p. 126 a.

15

fidélité de Dieu avait prédit, c'est vraiment une grande fête pour Dieu et pour tous les esprits célestes. Et si l'ange annonçait à Zacharie, pour Jean, que *beaucoup se réjouiront de sa naissance* ¹, combien plus pouvons-nous nous imaginer que la naissance de la mère du Seigneur de Jean, de la céleste reine à tous, à tout l'univers, de la reine de la terre et du ciel sera une cause de réjouissance pour tous. Réjouissons-nous donc, fidèles, en la naissance de Celle qui est la mère de tous les chrétiens, qui a enfanté Celui qui est la plénitude de l'église catholique ², et qui est le principe de la naissance du baptême sans tache, de l'eau et du Saint-Esprit, qui représente la naissance du Fils de Dieu, de la Vierge et du Saint-Esprit.

Car, comme il était impossible à la vierge d'engendrer un enfant sans le concours de l'homme, mais qu'elle mit au monde le fils de Dieu, par le Saint-Esprit, de même l'eau ne pouvait faire naître les hommes fils de Dieu; et par le même Saint-Esprit par lequel la Vierge fut fortifiée, les entrailles des fonts baptismaux, qui sont une image de la sainte Vierge elle-même, furent fortifiées et nous sommes nés fils de Dieu.

Il est donc évident que la Vierge fut le commencement et l'ouverture des fonts baptismaux de la naissance spirituelle, de par le Saint-Esprit, mettant au monde Celui qui est notre confrère de par le corps et Dieu de par sa nature, qui ne se fait pas honte de nous appeler ses frères ³, étant * l'ainé parmi de nombreux frères d'après Paul ⁴ et David ⁵.

* B
 p. 126 a.

1. Luc, I, 14. — 2. Éphésiens, I, 23. — 3. Hébreux, II, 11. — 4. Romains, VIII, 29. — 5. Ps. XXI, 23.

Արց՝ եթէ նա ինքն՝ Քրիստոս՝ եղբայր կոչեցաւ ձեզ, սպա որպէս եւ հայր նորա Աստուած՝ հայր կոչեցաւ ձեզ, նոյնպէս եւ ձայր նորա աստուածածինն Մարիամ, ձայր եւ ձեռոյ կոչի ձեզ : Արով եւ որպէս ձայր սա որզիս զթարով, սիրով եւ աղետի կապեալ էր ի բոլոր հաստատեցեալս, զորս եւ ձայրաբար գոտա խնամէ . եւ սա Աստուած՝ որպէս սա որզի համարձակութիւն ունելով, եւ ճնորդական վստահութեամբ ձատչելով ձողթէ զնա . եւ աղբրէտ հասնաբար : Զոր ինձամեակ չորովաչին կրեաց . զոր ձայրաբար ճնաւ . զոր որպէս տղայ ի գիրկս բարձաւ . չապագս որչ՝ ի խոռովի ձտացն Թովմեփայ՝ տրտմեցաւ : Վասն որչ ի խոռէ կառկածոս հրէիցն՝ անպարտ ի բրթմնջիւն նոցա զկճեցաւ . զոր ստեամբբ կերակրեաց . զոր ի խինձս կոտուցն պատեաց . զոր արթնութեամբ պոռեաց . զոր համարձակ համբուրեաց . զոր բառնարով չնդկտոտի վախուտան չուեաց . չորում կատարիլն աճձամբ հասակի՛ ցնծայր : Ար նձա՝ որպէս որզի ձօր՝ հնազանդութեամբ հպատակեաց : Ար զինքն՝ որպէս ճշմարիտ ձեռոյ՝ ըստ խրոչ եղեալ օրինացն պատուեաց : Ար եւ ի խաչին՝ ի ժամ աւանդելոյ հոգոյ՝ զամենայն ցաւս չարչարանացն անտես արարեալ, զնորս ողորմելի կիրան ձայրական աղետին տեսանելով՝ խանդաղատանօք շարժեցաւ, եւ զնա՝ բան զմահուն չափ ի վեր հոգարով՝ աշակերտին չանձն արար : Արով սպա սա՝ սա նա անբարար զհաստատեցերոյ իբրեւ զիրտսր որբոց բարեխօսէ . եւ իբրեւ գաւ ի չկարմայ եղբայր՝ ձեզ սրգահատէ : Եւ նա՝ սձա՝ զոր եւ ինքն չօժարութեամբ կամի, որպէս ձօր՝

Or si le Christ lui-même fut appelé notre frère, son père, Dieu, fut appelé notre père, et de même sa mère, Marie, fut appelée notre mère qui nous mit au monde. Et, par conséquent, comme mère affectueuse envers ses enfants, elle s'est attachée par amour et par liens affectueux à tous les fidèles, dont elle a pris soin maternellement, et ayant vis-à-vis de Dieu, comme de son Fils, la liberté maternelle, elle s'adresse à Lui et implore pour nous de bonne grâce. Elle s'adresse à Celui qu'elle souffrit neuf mois dans ses entrailles; qu'elle mit au monde comme une mère; qu'elle prit dans ses bras comme un enfant; à cause duquel elle s'attrista, devant les troubles d'esprit de Joseph; à cause duquel elle eut un chagrin, devant la foule des Juifs soupçonneux, murmurant sans raison; qu'elle allaita de son sein; qu'elle enveloppa dans les langes; qu'elle serra contre elle avec vigilance; qu'elle embrassa librement; qu'elle prit, pour se rendre en fuite en Égypte; dont elle était heureuse en le voyant croître; à qui Lui, comme un fils envers sa mère, fut soumis avec obéissance; que Lui, d'après les lois qu'il avait mises, honora comme vraie mère; qui, sur la croix, au moment de rendre l'âme, oubliant toutes les peines du supplice, à la vue des souffrances pénibles de son cœur maternel, en fut touché avec grande tendresse et en prenant soin, supérieur à la mort, la confia à son disciple. Et elle ensuite intercédait incessamment pour tous les fidèles, comme pour ses fils cadets, et nous témoigne de la bienveillance comme aux frères d'Adam; et Il exauce, avec un empressement égal, comme à une mère, tout ce

տօրարևան ոսկեղբորթեամբ, գաղազանս որ վասն ձօր սպակցացս՝ եւ իւրոյ անուանեալ եղբարցս՝ լսէ :

* B
p. 126 b.

Արով ապա՝ որպէս սա միածին Բանն՝ զնոյն ինքն զվուսութեամբ ծնող տիրամայրն, եւ * գաս ի նմանէ ճնանիլն ոսկեմբ բարեխօս. աչսպէս եւ սա նայն ճշմարիտ ճնողն Աստուծոյ բանիլն, զնորին զերանելն ճնողան եւ զսպօր ի նոցանէ՝ ճնանիլն՝ առցօր օժանդակ : Արանելեան ասնձ գՅովակիմ եւ զԱննա, ցորս աչսձ ճազկի՝ որ զՔրիստոս՝ մեզ պտղաբերեաց, զաշտս ի մարգարէութենէն առլուար, եւ աչս անթառամ շուշանի՝ հովիտս ընծիւղել, աչսօր զիտացար դաշտ՝ վասն հոգւոցն խոնարհութեան, եւ շուշան՝ վասն մարութր զգաստութեանն պայծառութեան. ըստ Սողոմոնի՝ զնոյն տիրամայրն զրուստելով կոչելով . Շուշան հովտաց եւ ճազկի զաշտաց :

Ձորոջ եւ զճնունցն եւ զվերաբուսանիլն ի նոցունց՝ որ բորբրիցս եղև պատճառ փրկութեան, հաստատմբ եթէ տանեն աչսօր՝ ոչ միայն նահապետացն իւրեմբք եւ մարգարէիցն գումարք, եւ բոլոր առաքելոցն գունդբ՝ հանուր սրբոցն գասուբ, ի վերինն երուսաղէմ աչ եւ հրեշտակացն դասք եւ հրեղէն զօրացն կամառք լինին ճաչնակիցք եւ տօնախմբօղբ չերկինս, զուարճանալով ընդ մարդկան փրկութիւնս ճազեալ :

Ըստ որում ունին անսուտ պատմութիւնք, ի նախնեացն Հռովմայեցւոց՝ չերանելոյն չերանիմոսէ, որ աշակերտ էր Գրիգորի Աստուածարանի, եւ ի չալոց՝ եթէ . Մինչդեռ

qu'on veut bien lui demander pour les amis de sa mère et pour ceux qu'il a appelés ses frères.

* B
p. 126 b.

Et ensuite, comme nous avons eu la mère du Seigneur, * qui l'a mis au monde en toute virginité, comme intercesseur auprès du Verbe unique, en même temps que l'acte d'être né d'Elle; aussi nous prenons aujourd'hui, vis-à-vis de la vraie mère du Verbe de Dieu, comme intercesseurs, ses bienheureux parents et l'acte d'être née d'eux. Je dis les bienheureux Joachim et Anne, qui nous offrirent cette fleur qui nous produisit comme fruit le Christ, et que les prophètes appelèrent pour cela le champ, et la vallée productrice de ce lis immortel, que nous avons reconnue aujourd'hui comme un champ par l'humilité de l'esprit et comme un lis par la splendeur de la pureté des sentiments, selon Salomon, qui appelle, avec tous les éloges, la mère du Seigneur : *lis de la vallée et fleur des champs*¹.

Et nous croyons que sa naissance et sa descendance d'eux qui a été la cause de notre salut, est fêtée aujourd'hui non seulement par le groupe des patriarches, le concert des prophètes, le chœur des apôtres et les légions de tous les saints, en la Jérusalem céleste, mais que les chœurs des anges et des milices flamboyants s'associent aussi pour la célébrer au ciel, se réjouissant du salut qui naît pour les hommes.

Car la vraie histoire des anciens Romains, rapportée par le bienheureux Jérôme, disciple de Grégoire le théologien et par d'autres, raconte qu'avant

1. Cantique des Cantiques, II, 1.

չև եւս ունէին հասարակական սովորութիւն չորս զաչս տօնել, տեսին
 ոմանք ի սրբոյն՝ զի երկնաւոր հրեշտակացն գուելք յայսմ զիշերի մեծաւ ցնծութեամբ
 գտօն ծննդեան իսկուհւոյն պատուէին հրաշափառապէս յերկինս տօնախմբելով յամենայն
 ամի . եւ զաչս տեսին յայսմ զիշերի միանգամ եւ երկիցս :

5 Յորմէ ապա՝ յերկնաւորացն ընկալեալ եւ երկիր, եւ անտի սովորութեամբ հաստա-
 տեալ, եկեղեցի սկիզբն ընկալաւ՝ անխափան գտօնս զաչս տօնել : Զորմէ եւ նորին
 իսկ երանելիքն՝ Հերոնիմոս եւ ալքը որք անտի՝ պատմեն * զեղանակ ծննդեան տիրու-
 հւոյն . զոր եւ մեք՝ խառնելով ընդ մերում նախնական պատմութեանցս զոր ունէաք,
 զինմք աստանօր սուսջի :

10 Արդ՝ ամենասուրբ աստուածածինն՝ գուտար էր Յովակիմայ եւ Աննայի : Աչս
 Յովակիմ՝ էր յազգէն Գաւթի . վասն զի երեսներորդ ութերորդ էր ի թոռանցն՝ Նաթանայ
 որդւոյն Գաւթի : Զի Գեւի՝ որ էր ի թոռանցն՝ Նաթանայ, ծնաւ զՄելքի եւ զՊանթեա :
 Մելքի ծնաւ զՀեղի՝ որոչ որդի կոչեցաւ Յակովբ՝ որ էր յազգէն Սողոմոնի, յորմէ ծնաւ
 Յովսէփ : Իսկ Պանթեա՝ ըստ մերոց պատմոգրացն՝ ծնաւ զՅովակիմ . իսկ ըստ ազգի
 15 Լազիկացւոցն՝ ծնաւ Պանթեա զՊարթանթեոս, եւ նա զՅովակիմ :

Իսկ Աննա՝ էր ի ցեղէն Գեւեայ՝ գուտար Մատթան քահանայի . զի աչս Մատթան
 քահանայ՝ ունելով զըմակութիւն իւր ի Բեղղեհէմ, եւ ունէր երիս գտտերս, զՄարիամ,
 զՍալւէ, եւ զԱննա : ԶՄարիամ ամուսնացոյց ի Բեթղղեհէմ, որ եւ ծնաւ զՍողովմի

* B
 P. 127 a.

que les Romains eussent la coutume générale de célébrer ce jour, quelques-uns parmi les saints remarquèrent que les chœurs des anges célestes, en cette nuit, célébraient avec grande allégresse la fête de la nativité de la sainte Vierge en l'honorant hautement au ciel tous les ans. Et cette vision, ils l'eurent non seulement une fois, mais deux fois en cette même nuit.

Et avec les temps, la terre l'ayant adoptée des esprits célestes et la coutume ayant continué, l'Église commença à célébrer cette fête pour toujours. Et les bienheureux, Jérôme et autres, racontent * les circonstances de la naissance de la reine, que nous reproduirons ici, en les faisant entrer dans les lignes de nos traditions primitives.

* B
 P. 127 a.

Or, la très sainte vierge était la fille de Joachim et Anne. Ce Joachim était de la maison de David, étant le trente-huitième des descendants de Nathan, fils de David. Car Lévi, qui fut un des petits-fils de Nathan, engendra Melki et Panthère. Melki eut pour fils Péli, dont le fils fut appelé Jacob, et qui était de la race de Salomon, d'où naquit Joseph. Quant à Panthère, selon nos historiographes, il engendra Joachim; mais selon les Latins Panthère eut pour fils Barpanthère et ce dernier engendra Joachim.

Anne était de la tribu de Lévi, fille du prêtre Mathan; ce prêtre Mathan avait sa résidence à Bethléem; il eut trois filles : Marie, Solié, et Anne. Il maria Marie à Bethléem, elle eut une fille Solomé, qui fut la sage-femme à

զմանկարարն Քրիստոսի : Նշնդէս եւ զՍուրբէ՛ն ի Բեղբէ՛ճ զուգեաց ասն, որ ճաւ
 զԵղիսաբեթի զմայրն Յովհաննու : Եւ զԼննա՛ւ եւ Յովակիմայ ի Նազարեթ, որ էր
 չաղգէն Դաւթի եւ Յուզայի : Զի թէպէտ փակեալ էր չորինացն ոչ խառնել երկուց
 յեղիցն ի ծիմնանա՛ զի ծի խառնակեացին բաժանեալ վիճակը ազգացն . սակայն զի
 Ղեւոնտըացն չգոյր ժառանգութիւն եւ բաժին խառնելին անարգել ընդ թագաւորական
 ապն Յուզայ, սրպէս եւ Ահարոն ունէր զբոցն Նաչաանի իշխանին Յուզայ . եւ
 Յովիգայ բահանայապետ՝ զբոցն Յովրամայ արքայի : Այսպէս եւ Յովակիմ ի Յուզայէ
 էր՝ եւ ունէր զԼննա ի յեղէն Ղեւեայ . փասն որոչ ազգական Մարիամս՝ զԵղիսաբեթ
 սուէր Գարբէէլ :

Աւտի ամենատուրբ աստուածածինն ճնեալ լինի ի խառնելոյ երկուց յեղիցն, ի
 Յուզայի եւ Դաւթի՛ որ թագաւորականն * էր տոջնն . եւ Ղեւեայ եւ Ահարոնի՛ որ
 բահանայապետականն էր յեղ : Զի որ ի նմանէ ճնանելոյ էր Քրիստոս, ճշմարիտ
 թագաւոր՝ եւ չախտեական բահանայապետ կալոյ էր, ըստ բանին Աստուծոյ թէ .
 Դու եւ բահանայ չախտեան ըստ կարգին Մելքիսեղեկի, եւ թէ . Տաց նմա զփառս
 թագաւորութեան տանն Դաւթի : Սրով եւ ժառանգութիւն ճարմաւոր հարցն՝ փո-
 խանորդելոյ էր . քանիլ օճեալքս այսորիկ էին բահանայք եւ թագաւորք, չորոյ բազումք
 եւ ճարգարէք եղին : Վասն որոչ եւ ինքն զնոցա օրինակեալ օճութիւնն՝ ճշմարտապէս

* B
 p. 127 b.

5

10

15

l'occasion de la naissance du Christ. Il maria également Solié à Bethléem, qui
 mit au monde Élisabeth, la mère de Jean. Quant à Anne, il la donna à Joachim
 à Nazareth, qui était de la maison de David et de Juda. Bien qu'il fût défendu
 de par les lois de mêler deux tribus ensemble, afin que les partages séparés
 des tribus ne fussent mêlés ensemble, cependant, comme les Lévites n'avaient
 point d'héritage et de partage de terres, ils se mêlaient couramment avec la
 tribu royale du Juda; ainsi Aaron avait épousé la sœur de Naasson, prince
 de Juda ¹, et le grand prêtre Ioïada, la sœur du roi Joram ². De même Joachim,
 qui était de la tribu de Juda, avait épousé Anne de la tribu de Lévi. C'est
 pour cela que Gabriel nomma Élisabeth parente de Marie ³.

Par conséquent, la très sainte mère de Dieu doit sa naissance au mélange
 de deux tribus, de celle de Juda et de David, qui était la maison royale, * et de
 celle de Lévi et d'Aaron, qui était la race des grands prêtres. Car Celui qui
 devait naître d'elle, le Christ, devait être vrai roi et grand prêtre éternellement,
 d'après la parole de Dieu : *Tu es prêtre pour toujours selon l'ordre de Melkisé-
 dech* ⁴, et : *Il lui donnera la gloire du royaume de la maison de David* ⁵. C'est pour
 cela qu'il devait faire passer à la postérité l'héritage des ancêtres corporels,
 car ces oints étaient prêtres et rois, et beaucoup d'entre eux furent des pro-
 phètes. Aussi Lui, possédant l'onction réelle, que les autres avaient au figuré,

* B
 p. 127 b.

1. Exode ou Moïse, vi, 23. — 2. II Chroniq., xxi, 11. — 3. Luc, i, 36. — 4. Ps. cix,
 (cx), 4. — 5. Luc, i, 32.

ունելով եւ ի կատարումն օծելով, օծելով կոչեցաւ, իբրու բովանդակելով լինքեան զբոլոր օծելոցն շնորհն :

Որով եւ ի նորին Քրիստոսի, ի կալն եւ ի լինելն ի բաճանաչական եւ ի թագաւորական դաւակէն՝ ճշտնջեալոր բաճանաչապետ եւ թագաւոր անվախճան, կատարեցաւ ուխտն 5 Աստուծոյ եւ երդումն՝ զոր ասէ՝ Եղեկիէլ ճարգարէն, Եթէ . Խափանեցից զուխտն իմ գտուընջեան եւ զղիշերոց, չլինել արեգական ի լոյս տուընջեան, եւ լուսնի՝ ի լոյս զղիշերի . նոյնպէս եւ ուխտն իմ՝ որ ընդ Պաւթի ծառայի իմոց է՝ խափանեցի, չլինել նմա զաւակ՝ որ նստցի ի չախտեան ի չաթոռ նորա, եւ ի բաճանաչեցն Ղեւտացոյց արկանել խունկս զամենայն աւուրս :

10 Եւ այս՝ չայտ է, զի բաց ի Քրիստոսէ չէք այլ որ այժմ՝ կամ թագաւոր չորդոցն Պաւթի չաթոռ նորա, կամ ի Ղեւտացոցն բաճանաչապետ՝ բաճանաչագործող . եւ անսուտ է երդումն Աստուծոյ՝ եւ ուխտն կաջ անխափան, որպէս կաջ արեգակն եւ լուսին : Յայտ է՝ թէ կատարեալ է այս Քրիստոսիւ, որ էր չերկուց զարմիցն ձի բաճանաչ եւ թագաւոր ճշմարիտ :

15 Պարձեալ՝ այս Յովակիմ՝ Հայրն Մարիամու, զոր ցուցար զպ որդի Պաւթի, եւ ի թագաւորական սղղէն Յուդայի, էր բնակեալ ի Նաղարէթ ուտտի կոչելոց էր Քրիստոսու ըստ ճարգարէիցն : Իսկ * Աննա՝ զուսար էր բաճանաչեցն՝ ի Յէւզարոնէ, զի Ղեւտական

* B
p. 128 a.

et accomplissant la figure, il fut appelé oint, comme réunissant en sa personne toute la grâce des oints.

Par conséquent, en la personne du Christ, étant et provenant, de la race sacerdotale et royale, grand prêtre pour toujours et roi immortel, l'alliance, le serment de Dieu s'est accompli, comme l'annonçait le prophète Ézéchiël : *Je détruirai mon alliance avec le jour et la nuit, le soleil ne devant plus éclairer le jour, et la lune, la nuit; de même sera rompue mon alliance avec David mon serviteur, pour qu'il n'ait plus de fils qui règne pour toujours sur son trône, et avec les prêtres de Lévi, de manière qu'ils ne doivent plus offrir de l'encens tous les jours*¹.

Et c'est évident, qu'à part le Christ, il n'y a personne maintenant qui soit roi parmi les fils de David, siégeant sur son trône, ni un grand prêtre parmi les lévites, qui fasse les fonctions de prêtrise; et le serment de Dieu reste infaillible, et son alliance demeure inébranlable, comme le soleil et la lune qui existent. Il est donc hors de doute que ces choses se sont accomplies en la personne du Christ, qui réunissait, descendant des deux tribus, en une unité le vrai prêtre et le vrai roi.

Donc ce Joachim, le père de Marie, que nous avons démontré être fils de David et de la tribu royale de Juda, demeurait à Nazareth, ville de laquelle le Christ, selon les prophètes, devait tirer son nom². Quant à Anne, * elle

* B
p. 128 a.

1. Jérémie, xxxiv, 20 et 21 selon la Vulgate. — 2. Matth., II, 23.

գարմին էր գաւակ . եւ էր ի Բեթլեհէմէ, յորմէ Քրիստոսի ծնանիլ սակին ծորգարէրն : Այս Աննա՝ ըստ մերոց պատմողաց՝ գուզեցաւ նախկինմայ միայն, եւ ծնաւ զամենասուրբ աստուածածին կոչան, եւ այլ ոչ չաւել տանուլ այր :

Այլ՝ նախկին եւ Աննա արգարք էին եւ անարապար չամենայն բժոց մեկաց, եւ երկիւզածութեամբ վարէին զկեանս իւրեանց . որով անմեղք եւ անբարասար ունէին զրոյր վարս աստուածպաշտութեան առաջի Աստուծոյ եւ ծորղկան : Փէրք զոյր չարօքն եւ ի պահս, եւ կիրթի օրինացն, ընտանիք տաճարին, եւ լցեալք ուրբմածութեամբ, եւ աշխատասէրք ի գործս վաստակոց իւրեանց՝ որով եւ մեծատունք յոյժ : եւ զամենայն պտուղ արդեանց իւրեանց՝ չամենայն ամի յերիս մասունս բաժանէին . զմի մասն տալին ի տաճարն Աստուծոյ, եւ ի բահանայն որք պաշտօնեալք էին տաճարին . եւ զերկուսն բաշխէին աղքատաց եւ կարօտելոց . իսկ զերրորդն աւնէին ի պէտս իւրեանց եւ ընտանեաց իւրեանց եւ հիւրոց :

Եւ այսպէս չամենայնի զկեանս իւրեանց չափաւորեալ ունէին, եւ լցեալ երկիւզածութեամբ բարի գործովք կալով ընդ միմեանս պարկեշտութեամբ զամս քսան . եւ ոչ լինէր նոցա գաւակ, զի Աննա վախեցաւ ամուլթեամբ : Որպէս զի արժան էր մօրն եւ սկզբանն ամենայն սրանչելեաց՝ սրանչելապէս ծնանիլ եւ չամուլ արգանդէ, որպէս եւ ինքն զԳանն Աստուծոյ հրաշագանապէս կուսութեամբ էր ծնանիլոց . եւ զկնի ի ներքին

était fille des prêtres de la race d'Aaron, car elle descendait de la tribu des Lévites, et était de Bethléem, ville en laquelle le Christ devait naître selon les paroles des prophètes. Cette Anne, d'après nos historiens, fut unie seulement à Joachim, et mit au monde la très sainte Vierge, mère de Dieu, et ne s'unit plus à d'autre homme.

Or, Joachim et Anne étaient justes et purs de toutes taches de péché; ils passaient leur vie pieusement; par conséquent ils avaient une conduite, devant Dieu et les hommes, innocente et intangible à la calomnie, une conduite pleine de piété. Pleins de zèle pour la prière, le jeûne et l'abstinence, dévoués à la loi, une famille dévouée au temple, pleine de charité, infatigable au travail et par conséquent très riche en biens. Ils partageaient en trois parties le revenu annuel de leurs labeurs, dont ils offraient l'une au temple de Dieu, et aux prêtres, ministres du temple; et la seconde, ils la partageaient aux pauvres et aux indigents; et la troisième partie, ils s'en servaient pour eux, pour la famille et les hôtes.

Ils avaient ainsi réglé leur vie, en toutes choses, et vivaient ensemble pieusement, s'occupant de bonnes œuvres pendant vingt ans. Ils n'avaient point d'enfant, car les entrailles d'Anne étaient fermées par la stérilité. Car il convenait à la mère et à celle qui fut le commencement de tous les miracles, de naître miraculeusement d'entrailles stériles, comme elle-même devait d'une manière particulièrement miraculeuse en toute virginité mettre au monde le

աստիճանէ ամբաճնութեանն՝ բարձրացի ի վերին աստիճան կուսական ճննականն :

Վասն աչտրիկ՝ ոչ լինէր ըստ հասարակաց եւ բնական սովորութեանն՝ ճնունդ ճնողին Աստուծոյ, այլ երկար աղօթից եւ խնդրուածոց եւ ուխտից պտուղ, որ լինելոց էր ինքն բոլոր աշխարհի՝ սկիզբն եւ աղբեր սրբութեանն : Վասն որոց մինչչեւ
5 ճնեալ էր այն՝ որ ի բոլոր՝ բնութենէս էր ընծայելոց՝ միայն ամբիժ երեսպայրի եւ
պատարազ հաշտեցուցիչ Աստուծոյ . որ եղև հարան Աստուծոյ Հօր՝ ճնող Միածնին,
եւ բնակարան սուրբ Հոգւոյն, խորհրդաբար խոստանալին ճնողքն՝ զի թէ լնցի իւրեանց
զուակ՝ տուցեն զնա նուէր Աստուծոյ :

* B
p. 128 b.

Եւ աչպէս երթալին չամենայն ժամ եւ չամենայն ամի չՆրուսաղէմ, լին ունելով
10 զճնուս պտղով ընծայից՝ եւ պատարագօք բարի գործոց, զի մատուցանէր հանապազ
Յովակիմ զընծայս իւր կրկին :

Մերձեցաւ որ Տեսուն մեծ, չորում տօնէին զնաւակատիս տօնաբին, եւ եկեալ
որդիբն Իսրայելի մատուցանէին զընծայս իւրեանց Տեսուն . ընդ որս եկն եւ Յովակիմ
ընդ այլ սպակական իւր, եւ երբ բազում յօժարութեամբ եւ ջերմ սրտիւ զընծայս իւր
15 Աստուծոյ :

Իսկ բահանապետերն՝ Ռուփիմ եւ Աբիաթար՝ ընդդէմ կային նմա եւ ասն . Չէ
պարտ չառաջ մատուցանել քեզ ընծայս Աստուծոյ, վասն զի ոչ ունիս գուակ ի մէջ

Verbe de Dieu, et s'élever du degré inférieur de stérilité au degré supérieur d'un enfantement virginal.

C'est pour cette raison que la naissance de la mère de Dieu ne s'accomplit point d'après les règles ordinaires de la nature, mais qu'elle fut le fruit de longues prières, de supplications et de vœux, elle qui devait être pour tout le monde le commencement et la source de sainteté. Et c'est pour cela, avant qu'elle naquît, elle qui devait être offerte par toute la * nature seule offrande
pure et victime de réconciliation, elle qui fut la fiancée de Dieu le Père, la
mère du Fils unique et le receptacle du Saint-Esprit, que ses parents promirent secrètement que s'ils avaient un enfant, ils l'offriraient à Dieu.

* B
p. 128 b.

Ils se rendaient donc toujours, tous les ans, à Jérusalem, ayant les mains pleines d'offrandes et de dons de bonnes œuvres, car Joachim offrait toujours le double d'offrandes.

Le grand jour du Seigneur dans lequel on célébrait l'anniversaire de la consécration du temple s'approchait. Les enfants d'Israël accourus présentaient leurs offrandes au Seigneur. Joachim s'y rendit avec eux, accompagné de ses parents, et apporta très volontiers et d'un cœur ardent ses offrandes à Dieu.

Mais les grands prêtres Ruphim et Abiathar s'opposèrent à lui en lui disant : Tu ne dois pas présenter tes offrandes à Dieu avant les autres, car tu n'as point d'enfant dans Israël. De même dirent les autres prêtres, en

Իսրայելի : Ձնոյն եւ այլ բահանայրն սուէին երէ . Յանէ՛ծս համարեալ է ըստ օրինացն լինեն ումեր անպտուղ եւ անղաւակ ի մէջ Իսրայելի :

Եւ Յովակիմ արտմեցաւ յայժ եւ չկամեցաւ դառնալ վասն ամօթոյն մեծի ի տուն իւր . զի նախատինս մեծ համարէր ունել չարդարանաց իւրոց, որոց առաջն բարեաց զնա բահանալստն : Եւ նա դարձաւ արտմեալ ի տաճարէն Աստուծոյ, եւ ոչ երևեց- 5
ցոց զինքն Աննայի կնոջ իւրոց . այլ զնաց առ հովիւսն իւր եւ անտի յանապատ . եւ կանգնեաց զխորան իւր անդ՝ եւ դաւուրս քառասուն օրօթէր սու Աստուած լի չուտով, զի այց արտայէ նմա :

Յաջմամ տեսանէ ի տեսեան զհրեշտակ Տեսուն մեծ լուսով որ մխիթարէր զնա եւ ասէր . Յովակիմ՝ լուս Աստուած աղօթից քոց եւ ընկալաւ դուխտս եւ զընծայս 10
քո, եւ հաչեցաւ չղորմութիւնս քո եւ ի գործս քո բարիս : Էջ ի տուն քո եւ Աննա կին քո չլսացի եւ ճնցի բեղ մանուկ՝ որ կոչեսցի անուն նորա Մարիամ, եւ եղեցի անդէն ի մանկութեանս * օրհնեալ պատարազ Աստուծոյ որպէս խոստացար . եւ լցցէ զնա Հոգին սուրբ չարգանդէ մօր իւրոց, եւ ի տաճարին Աստուծոյ սնանիցի : Եւ այս 15
բեղ եղեցի նշան, զի իբրեւ դարձցիս դու՝ պատահեցէ բեղ ի դուռն քարաբին Երուսաղէմի կին քո Աննա, ընդառաջեալ բեղ ուրախութեամբ, որ մեծապէս էր արտմեալ մինչեւ ցայժմ ընդ չամել քո այլրէն :

Իսկ Աննա ամուսինն իւր ոչրս ոչրսոյր եւ կոծս կոծէր, եւ զպեցաւ հանկերձ սորոյ,

ajoutant qu'il était, d'après la loi, considéré comme une malédiction d'être stérile et sans enfant dans Israël.

Joachim fut pris d'une grande tristesse et ne voulut, à cause de la grande honte, retourner chez lui, croyant s'exposer à une grande insulte de la part de ses parents devant lesquels le grand prêtre l'avait blâmé. Il s'en alla triste du temple de Dieu et ne se montra point à Anne, sa femme; mais il se rendit chez ses bergers et de là dans le désert, où il planta sa tente et se mit à prier Dieu, pendant quarante jours, plein d'espérance d'être visité par lui.

Alors il aperçut dans une vision l'ange du Seigneur, enveloppé d'une grande lumière, qui le consola et lui dit : Joachim, Dieu a exaucé tes prières, tes vœux et tes offrandes, il a vu tes aumônes et tes bonnes œuvres; descends en ta maison, ta femme Anne deviendra enceinte et te donnera une 5
enfant, dont le nom sera Marie, et qui sera dès * l'enfance bénie et offerte à Dieu, comme sacrifice, ainsi que tu l'avais promis. Le Saint-Esprit la remplira de ses grâces dès les entrailles de sa mère ¹ et elle sera élevée dans le temple de Dieu. Et voici un signe pour toi : lorsque tu seras de retour, ta femme Anne viendra à ta rencontre à la porte de Jérusalem ², pleine de joie, car elle était très triste de ton retard jusqu'à présent ici.

Quant à Anne, son épouse, elle gémissait et sanglotait, elle se vêtit de

1. Paroles tirées de Luc, 1. 15. — 2. Imitation de I Rois (I Samuel), x, 2-8.

* B
p. 129 a.

* B
p. 129 a.

և էջ ի դրախտ իւր եւ եկաց չարօթն սու Տէր Աստուած եւ ասէ . Տէր Աստուած հարցն իմոց՝ չիշնան գտառապանս իմ, եւ օրհնան զես՝ որպէս օրհնեցեր զարգանդն Սառայի եւ ետուր նմա զաւակ զԻսահակ :

Եւ անկաւ զնովաւ թմրութիւն, եւ հրեշտակ Տեառն երեւեցաւ նմա եւ ասէ . Լուաւ
 5 Տէր աղօթից բոց եւ ահա չլասցիս եւ ճեցիս ձանուկ, եւ ելցէ անուն նորա ընդ ամենայն երկիր : Ել զու չերուսաղէմ, եւ յորժամ հասցես ի դուռն որ կոչն Ոսկի, եւ անկ պատահեցի բեկ ալր բո Յովակիմ՝ կեկալ չանապատէ . աչս ահա եղեցի բեկ նշան : Եւ ասէ Աննա . Կենդանի է Տէր Աստուած իմ, եթէ ճնայց արու կամ էզ՝ մատուցից զնա չնճայ Տեառն Աստուծոյ, եւ եղեցի պաշտօնեաց զամենայն աւուրս
 10 կենաց իւրոց :

Յայնժամ չարուցեալ Աննա զնայ չերուսաղէմ, եւ երթեալ ի դուռն զոր ասաց հրեշտակն, հանդիպեցաւ Յովակիմայ ուրախութեամբ զի գալր չանապատէն . ամեալ ընդ իւր որոջս տասն անարատս եւ անբիծս՝ զի լինիցի չանուն Տեառն Աստուծոյ, եւ երկրտասան զուարչալ փափուկս եւ զեղեցիկս՝ զի լինիցի քահանայիցն եւ ճերոց, եւ
 15 հարիւր նոխաչս՝ զի լինիցի ամենայն ժողովրդեանն : Եւ տեսեալ զմիմեանս ցնճայցան չոթ մեծաւ ուրախութեամբ՝ պատմեթով միմեանց պտեսիլն : Եւ մտեալ ի բաղարն՝ զնայցին ի տաճարն եւ երկրպագեցին Աստուծոյ :

Եւ ասէ Աննա . Այժմ զխոսցի զի որսրմեցաւ ինձ Աստուած եւ օրհնեաց զես, եւ ոչ եւս իցեմ ալրի եւ ոչ անդաւակ :

deuil, descendit dans son jardin et se mit à prier le Seigneur Dieu en disant : Seigneur, Dieu de mes pères, souviens-toi de mes tribulations et bénis-moi, comme tu as béni les entrailles de Sara, et lui as donné un enfant, Isaac.

Elle tomba dans une torpeur et l'ange du Seigneur lui apparut et dit : Le Seigneur a exaucé tes prières et voici que tu deviendras enceinte et tu mettras au monde un enfant dont le nom remplira toute la terre. Va à Jérusalem, et lorsque tu seras arrivée à la porte dite d'Or, ton mari Joachim, venant du désert, t'y rencontrera. Ce sera un signe pour toi. Et Anne répondit : Vive le Seigneur, mon Dieu ; si je mets au monde un garçon ou une fille, je le présenterai comme une offrande au Seigneur Dieu, et il sera son serviteur tous les jours de sa vie.

Alors Anne se leva, se rendit à Jérusalem ; arrivée à la porte que lui avait désignée l'ange, elle rencontra avec joie Joachim qui revenait du désert, emmenant avec lui dix brebis blanches, sans taches, offrande au nom du Seigneur Dieu, et douze génisses tendres et belles, pour les prêtres et les vieillards, et cent boues, pour tout le peuple. Ils se virent avec grande joie, se racontèrent mutuellement la vision qu'ils avaient eue, et rentrant dans la ville se rendirent au temple et se prosternèrent devant Dieu.

Et Anne dit : J'ai su maintenant que Dieu a eu pitié de moi, qu'il m'a bénie, et que je ne serai plus veuve et sans enfant.

* B
p. 129 b.

* Եւ հանդեաւ Յովակիմ զօրն, եւ վաղիւն ճատոց զընծայս իւր Տեառն եւ սաւ. Ալժմ ծանեայ ճշմարտապէս որ բաւիչն իմ Աստուած բաւեաց զիս եւ եթոյ զամենայն յանցանս իմ : Եւ էջ Յովակիմ ի տանէ, Տեառն՝ աւետիս ճատուցանէր զստերացն Իւրացելի : Եւ յորժամ լցան աւուրբն ճեաւ զդուտար, եւ սաւ Աննա . Մեծ եղև հոգի իմ յայժմ աւուր : Եւ ի կատարել ըստ կարգի աւուրցն՝ անուանեաց զնա Մարիամ :

Եւ յորժամ եղև տարեկան, արար Յովակիմ ընդունելութիւն ճեծ եւ կռեաց զբահանայս եւ զպղբս եւ զճերս եւ զժողովուրդն Իւրացելի՝ եւ առաջի ամենեցուն ճատուց զմանուկն ի ճեուս բահանայսպետին : Եւ նա օրհնեաց զնա եւ սաւ. Աստուած հարցն ճերոց՝ օրհնես զտղայս զպս եւ տուր սճա անուն լինել անուանի յամենայն ազգս յաւիտենից : Եւ ասացին ամենայն ժողովուրդն . Եղեցի, եղեցի :

Եւ զարձակ ճատուցին զտղայն աւ բահանայսն, եւ օրհնեցին զնա եւ սան . Աստուած որ ի բարձունս նս՝ նայանց ի ճանուկս յայս, եւ օրհնես զսա բոցին օրհնութեամբ որ ոչ անցանէ : Եւ ասացին ժողովուրդն . Եղեցի, եղեցի :

Եւ առեայ ճայրն ի զիրկս իւր՝ տարաւ ի ճարուր սենեակն իւր, եւ օրհնեաց զԱստուած եւ սաւ. Երբեցից Տեառն Աստուծոց իմոց նոր օրհնութիւն, վասն զն այց արար ինձ եւ եբարձ զնախատինս որ ի թշնամեաց իմոց, եւ ետ ինձ պտուղ արգարութեան չիշատակ առաջի իւր . սվ պատճեցէ որդոցն Ռուբենի՝ եթէ Աննա յամրութենէ

* B
p. 129 b.

* Joachim se reposa ce jour-là, et le lendemain il présenta ses offrandes au Seigneur et dit : J'ai reconnu maintenant, en toute vérité, que Dieu m'a absous, et m'a remis tous mes péchés. Et Joachim descendit de la maison de Dieu et donna la bonne nouvelle aux filles d'Israël. Et lorsque les journées s'accomplirent Anne mit au monde une fille et dit : Mon âme a grandi aujourd'hui; et la période achevée, selon les usages, elle la nomma Marie.

Lorsqu'elle eut un an, Joachim donna une grande réception; il invita les prêtres, les lévites, les vieillards et le peuple d'Israël et remit, devant tout ce monde, l'enfant entre les mains du grand prêtre, qui la bénit et dit : Dieu de nos pères, bénis cette enfant et donne-lui un nom qui puisse être célèbre parmi tous les peuples éternellement. Et toute l'assistance répondit : Ainsi soit-il, ainsi soit-il.

On remit ensuite l'enfant aux prêtres, qui la bénirent et dirent : Dieu, qui es dans les hauteurs, daigne regarder cette enfant et la bénir de ta bénédiction qui ne passe point. Et toute l'assistance répondit : Ainsi soit-il, ainsi soit-il.

Et la mère, la prenant dans ses bras, l'emmena dans sa chambre pure, bénit Dieu et dit : Je vais chanter au Seigneur, mon Dieu, un nouveau cantique, car il m'a visitée et a ôté de moi l'injure faite par mes ennemis. Il m'a accordé le fruit de la justice, comme un souvenir devant lui; qui racontera aux fils de Ruben qu'Anne a été délivrée de sa stérilité. Les prêtres, les vieil-

աղատեցաւ : Եւ ուրախացեալ քահանայքն եւ ձերքն եւ ամենայն ժողովուրդն՝ օրհնեցին զամենօրհնեալ ճանուկն Մարիամ, եւ գնացին ի չարկս իւրեանց փառաւորելով զԱստուած :

Եւ իբրև եղև երկց ամաց՝ հատին զնա ի ստեկէ . կոչեցին զկուսան զստեան Իւրաչելի, եւ մոմեղինօք լուցելովք տարան զՄարիամ ի տաճարն որպէս ուխտեալ էին : Տարան ընդ նմա եւ պատարագս : Զի թէպէտ ասէր՝ Յովակիմ թէ . Գուցէ չեղեացէ մանուկս զհայր կամ զմայր, կացցէ զա այլ եւս ժամանակս . սակայն Աննա տախկեաց ստելով եթէ . Կատարեսցուք զուխտն զոր խոստացար :

Եւ իբրև տարան զՄարիամ ի տաճարն, եւ բազում պատարագս ընդ նմա, քահանայապետն Զաքարիա՝ եւ այլ քահանայքն ընկալեալ օրհնեցին զնա յոյժ, եւ կարգեցին զնա ի տաճարն ի պաշտօնն Աստուծոյ : Եւ ձեռքն իբրև կատարեցին զուխտն իւրեանց՝ դարձան ի սուկն իւրեանց :

Իսկ Մարիամ ամէր օր ըստ օրէ՝ եւ կրթէր յամենայն բարիս եւ չօրէնս, եւ սիրէր զԱստուած ջերմեւանցն սրտիւ, եւ յամենայն ժամ տեսանէր յայտնութիւնս հրեշտակաց՝ եւ տեսիլս աստուածայինս : Եւ իբրև կատարեցան նմա ամբ չորեքտասան՝ կամեցաւ քահանայապետն ամուսնացուցանել զսուրբ կոչսն՝ ըստ սովորութեանս այլոց կուսից որք էին ի տաճարն . եւ յայտնութեամբն Աստուծոյ յանձն արար զնա Յովսեփայ՝ որ էր չարղէ Դաւիթի . եւ էր յայնժամ ամաց բառասնից, եւ ունէր սրղիս չստաջին կնոջէն որ էր վախճանեալ . եւ օրհնեաց զպսակ ամուսնութեանս նոցա . որ եւ սպասաւոր-

lards et toute l'assistance, émus de joie, bénirent la toute bénie enfant Marie, et retournèrent chez eux en glorifiant Dieu.

Lorsqu'elle eut trois ans, on la sevrâ. On fit venir les filles vierges d'Israël qui, portant des cierges allumés, conduisirent Marie au temple ainsi qu'on l'y avait vouée. Ils apportèrent avec elles des offrandes. Bien que Joachim disait : * Peut-être l'enfant se souviendra encore de son père et de sa mère, qu'elle reste encore un certain temps à la maison. Mais Anne le pressa en disant : Accomplissons le vœu que nous avons fait.

Et lorsqu'ils conduisirent Marie au temple avec beaucoup d'offrandes, le grand prêtre Zacharie et les autres prêtres la reçurent, en la bénissant beaucoup, et l'admirent au service de Dieu dans le temple. Les parents, après avoir accompli leur vœu, retournèrent chez eux.

Marie croissait de jour en jour et se perfectionnait dans toutes sortes de bien et dans les lois. Elle aimait Dieu d'un cœur ardent et avait toujours des apparitions d'anges et des visions divines. Lorsqu'elle eut accompli ses quatorze ans, le grand prêtre voulut marier la sainte Vierge, selon l'usage des autres vierges qui se trouvaient dans le temple, et par révélation de Dieu il la confia à Joseph, qui était de la maison de David, âgé de quarante ans, et avait des enfants de sa première femme, alors défunte. Il bénit la couronne de leur mariage. Joseph servit la sainte vierge trente et un ans.

* B
p. 130 a.* B
p. 130 a.

ընաց սուրբ կուսին ամս երեսուն եւ ձի : Յաջնժամ ընկալեալ նորա զկոյսն ի բաճանա-
յիցն եւ ի տաճարէն՝ տարաւ ի սուն իւր ի Նապարէթ, եւ ինքն զնաց ի Բեթղէճէժ
առնել զպատրաստութիւն հարսանեաց :

Իսկ Մարիամ մինչդեռ յաղօթս կայր՝ երեւեալ նժա Գարբրիէլ՝ եւ նժա զաւետիս
ճննկանն Քրիստոսի՝ ստերով . Ուրախ լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեզ : Եւ ողջունէր
հրեշտակն զճալքիմայն՝ զպչն որ ոչ զիտէր զողջոյն առնն, եւ նոր էր նժա լսել զրան
այնպիսի : Վասն որոյ ստէր . Մի երկնչիւր Մարիամ՝ զի գտեր շնորհս յԱստուծոյ .
ըստ որում ազրեալ զուշակէր ստուգապէս . Յայսմճհատէ կրանիցեն ինճ ամենայն ազգբ :

* B
p. 130 b.

Բայց զի անարգամժար խոնարհութեամբ՝ արժանի համարեցար զերանութիւն
ժարդկան ընդունել, ընկնլ՝ որպէս հաճեցար՝ արժանապէս ի բորր լեզուս երանեալ :
Ընկնլ ի մէնջ անճեղալրապէս զքր երանութիւնս, եւ բժշկէն ճաղթանօք առ որպիկ բո՝
զմեր մեղանհականութիւնս : Պահան սատէն ուստի երկնչիւր, եւ փրկէն ի հան-
դերձեալն յորմէ զարհուրիմբ : Արժանացո որում յուսացար, եւ հանդիպեցո այնմիկ զոր
հաւատացար :

Ճճարիտ աստուածածին, անշարխս ճայր, ճշտնջնեաւոր կոյս, աղօթնս վասն
ժողովրդեանս, միջնորդեան վասն եկեղեցւոյ մանկանց . ձեռն տուր արանց, բարեխօսեան

Ayant reçu la vierge des prêtres et du temple, il la conduisit en sa maison à Nazareth, et lui-même se rendit à Bethléem pour y faire les préparatifs des noces.

Quant à Marie, pendant qu'elle se trouvait en prière, Gabriel lui apparut et lui donna la bonne nouvelle de la naissance du Christ en disant : Réjouis-toi, le Seigneur est avec toi. Et l'ange salua cette jeune fille qui n'avait jamais connu la salutation d'un homme et pour qui entendre de telles paroles était une chose nouvelle. Aussi l'ange lui dit-il : *Ne crains point, Marie, car tu as trouvé grâce devant Dieu* ¹. Elle se ressaisit alors et prédit avec assurance : *Dorénavant toutes les générations m'appelleront bienheureuse* ².

* B
p. 130 b.

Et comme, avec ton humilité bienveillante, tu as daigné accepter les louanges des hommes qui te proclament bienheureuse, ô vierge! daigne * accepter avec complaisance les louanges de toutes les langues qui, comme il convient, te proclament bienheureuse, et nos paroles par lesquelles nous te nommons ainsi, et, par ton intercession auprès de ton fils, guéris notre culpabilité. Préserve-nous, ici-bas, de tout ce que nous craignons, et sauve-nous des choses futures, que nous appréhendons beaucoup. Rends-nous dignes de ce que nous espérons et présente-nous à Celui en qui nous avons toujours cru.

Vraie mère de Dieu, mère sans souillure, vierge perpétuelle, prie pour ce peuple, sois la médiatrice pour les enfants de l'Église, tends la main aux hommes, intercède pour les femmes. Inspire ceux qui célèbrent le jour de

1. Luc, 1, 28-31. — 2. Luc, 1, 48.

վան կանանց : Ազրեան առ տօնողքս զօր ճննեան բո : Պատրաստ լեր ի վախազունն
 խնդրողացս զբեզ : Հատն գրանկալն կատարունն բորբոքս : Փոյթ լնցի բեզ աղօթել
 վանն տիեզերաց :

Որ զգինն ամենեցուն ի բեզ տարար . որ զարինն որով ազատեցաք ի ծառայութենէ՝
 որդին բո ի բէն ստացաւ հարազատագէս : Ապա մատիցես մաղթել վանն մեր, որք եւ
 5 որուտենք զբեզ՝ աղբատ մտօք, անարժան բերանով եւ խոնարհ հոգով :

Եւ այսօր զճնունը անդրանիկ գտերդ մարդկութեանս, եւ հանգուցող երկանց երկրի
 եւ ի վշոյ անիծից՝ գաւակիդ օրհնութեան, ընդ Աղամայ խրախացեալ գովենք, եւ ընդ
 եւալի գտգայութիւն գգունք : Ընդ բոլոր նախահարցն երկրպագութեամբ ընծայս
 10 մատուցանենք, եւ ընդ տեսողաց խմբին՝ գուշակութեան նոցին բանիւ որուտենք :

Որով գոչենք առ բեզ սվ տիրուհի, եւ օրհնարանենք ընդ Գարբիէլն . Ուրսիս
 լեր բերկրեալ՝ Տէր ընդ բեզ օրհնեալ, սուրբ Հոգին ի բեզ եկեացէ . եւ զու օրհ-
 նեալ ես ճիշտ ի կանայս, բարեբանեալ ճիշտ երանութեամբ՝ այժմ եւ ճիշտ եւ յաւի-
 տեան :

Յայժմ աւուր ի Հայս վկայութիւն սուրբ վկայիցն Մովսէսի, Եղիալի, եւ Դանիէլն,
 որդւոց թագաւորին՝ Մաղբթաց՝ Սանեսանու, եւ երեք հալար ինն հարիւր եօթանասուն

* B
 p. 131 a.

fête de ta naissance. Sois toujours prête à répondre aux désirs de ceux qui te supplient. Accorde à nous tous l'accomplissement de nos vœux les plus chers. Empresse-toi de prier pour l'univers.

Toi qui as porté en toi la rançon de tous; toi, de qui ton fils a reçu le pur sang, qui nous a délivrés de l'esclavage; adresse-toi à lui, pour le supplier en notre faveur, qui t'offrons nos éloges, d'un esprit pauvre, d'une bouche indigne et d'un esprit humilié.

Nous louons aujourd'hui, pleins de joie avec Adam, ta naissance, ô fille aînée de l'humanité, qui as calmé les douleurs de l'enfantement de la terre et as fait naître de ses malédictions l'enfant de bénédictions, dont nous embrassons, avec Ève, l'enfance. Nous te présentons, prosternés avec tous les patriarches, nos offrandes; et nous faisons ton éloge, dans les termes de prophétie dont s'est servi le groupe des prophètes

Et nous crions à toi, ô Reine! et nous te glorifions avec Gabriel : Réjouis-toi, le Seigneur est avec toi, tu es bénie, et le Saint-Esprit descendra en toi, tu es toujours bénie parmi les femmes, glorifiée toujours et proclamée bienheureuse, maintenant et dans tous les siècles des siècles.

En ce jour, martyr, en Arménie, des saints Moïse, Élie et Daniel, fils du roi Sanessan des * Mazchites, et des trois mille neuf cent soixante-dix compagnons de l'armée, qui étaient disciples du catholicos des Albanais, Grigoris,

* B
 p. 131 a.

ընկերաց զօրաց Նոյա, որ էին աշտկերտալը ի Գրիգորիս կաթողիկոսէ Աղուանից, եւ կատարեցան ի հօրէն իւրեանց ի զիգափայտ լեւինն որ կոչի Գուօզլու :]

Նուասարի 1, եւ Սեպուհեբերի Թ : Միւսանգամ սօն ծնեցան Ասուածածնին եւ յիշատակ Յափակիմայ եւ Աննայի . եւ յագմ աւար Բասհակաց Պարթևի :

Մեծն Սահակ սուրբ հայրապետն Հայոց՝ որդի էր մեծին Ներսիսի կաթողիկոսին 5
Հայոց, յաղէ սրբոյն Գրիգորի, որ եղև իսկ երկրորդ լուսաւորիչ աշխարհիս, զն զիր
երևեցոյց հայոց լեզուիս աստուածատուր պարզեօք հանդերձ Մեսրոպուս վարդա-
պետիս : Թարգմանեաց ի հայ լեզու զհին եւ զնոր կտակարանս :

Եւ ժողովեաց յամենայն դաւառաց մանկունս ուշեղս եւ փափկածալնս եւ երկար- 10
ողիս, եւ ուսոյց զբովանդակ աշխարհս՝ զպրոցս կարգեալ յամենայն տեղիս : Նոյնպէս
արար եւ յաշխարհն Վրաց եւ Աղուանից՝ սուսբերով անդ պարզապետն Մեսրոպ :

* Սա կարգեաց կանոնս համաշխարհական եպիսկոպոսաց եւ աշխարհի երիցանց
եւ վանաց, զն մի ամբոյնեացին ընդ միմեանս վասն մոտցն : Արար եւ զչորս աղօթմն
զիշերի՝ իւրեանց քարոզիւքն եւ հանգատիւքն :

Եւ էր ի ժամանակս Թէոդոսու Փոքու Յունաց կայսեր եւ Յագկերտի Պարսից 15
արքայի եւ Խոսրովու եւ Վուսմաշացոյ եւ Արտաշեսի վերջնոց Հայոց թագաւորաց :

et qui furent martyrisés par leur père, sur la montagne boisée, appelée Corozvou.]

30 NAVASARD, 9 Septembre.

De nouveau fête de la nativité de la mère de Dieu et mémoire de Joachim et d'Anne.
En ce jour, fête d'Isaac le Parthe.

Le grand Isaac, le saint patriarche des Arméniens, était fils du grand Nersès, le catholicos des Arméniens, de la famille de saint Grégoire. Il fut en effet le second illuminateur du pays, car il inventa les lettres de la langue arménienne, par une faveur céleste, avec le vardapet Mesrob. Il traduisit en arménien le Nouveau et l'Ancien Testament.

Il recueillit de toutes les provinces des enfants intelligents et possédant de belles voix et doués de force d'haleine. Il enseigna tout le pays, construisant des écoles partout; c'est ce qu'il fit également dans le pays de la Géorgie et des Albanaïs, en y envoyant le vardapet [Docteur] Mesrob.

* C'est lui qui institua des règles universelles pour les évêques et les prêtres séculiers et réguliers, pour qu'ils ne soient pas troublés au sujet des bénéfices. Il composa les quatre prières de la nuit avec leurs *Karoz* et *Hankist*.

Il vivait au temps de l'empereur Théodose le Jeune des Grecs et du roi Hasguerud [Hisdeguerde] des Perses, et de Khosrow, Vramchapouh et Artachès, les derniers rois d'Arménie.

* A fol. 30
1° b.

* A fol. 30
1° b.

Եւ չընկենուլն զԱրտաշէր ի թագաւորութենէ Պարսից թագաւորին՝ ճատնութեամբ իշխանացն Հայոց, սա ոչ ճիաբանեցաւ ի խորհուրդս նոցա, այլ ի բաց կացեալ յաթոռոյն նստէր յանապատս, սուգ ունելով ի վերայ աշխարհի որպէս Սամուէլն ի վերայ Սաուղայ :

5 Եւ եկեալ առ նա նախարարացն Հայոց՝ զճեղանս յանձն սունելով անկանէին առ ոտս նորա դառնալ ունել զաթոռն : Եւ նա պատմեաց նոցա զաստուածական յայնութիւնն զոր ետես ի Վաղարշապատ քաղաքի ի ճեճ կաթողիկէն՝ յառաջ բան զձեռնադրելն զնա ի հայրապետութիւն . զբառնալ թագաւորութեանն յազգէն Արշակունեաց եւ զհայրապետութիւնն յազգէն սրբոյն Գրիգորի, եւ զայլ անցս ներութեան որ անցանելոց էր ընդ աշխարհս Հայոց : Եւ սպա թոյլ ետուն նմա կեալ ըստ * կամաց իւրոց : * A fol. 30 v° a.

Եւ կացեալ սրբոյն ի կաթողիկոսութեան ամս չիտուն եւ վեց հանգեաւ խաղաղական ճահուամբ, Նուասարդի Լ, եւ Սեպտեմբերի Թ, թողեալ չիշատակ բարի ամենայն եկեղեցեաց :

Յայտճ աւուր վկայաբանութիւն սրբոյն Սեւերիանոսի Սերաստացւոյ :

15 Քրիստոսի վկայն Սեւերիանոս՝ էր ի քաղաքէն Սերաստիոց, յաւուրս ամբարիշտ արբալին Մաքսիմիանոսի, եւ սպասաւորէր եւ ծառայէր ամենայն սրբոց որ ի բանկս եւ ի կապանս որ վասն Քրիստոսի ճարտիրոսանային :

Lorsque le roi des Perses fit abdiquer la royauté à Artachir, par la trahison des princes d'Arménie, Isaac ne prit pas part à leurs desseins, et s'éloignant de son siège, se retira dans une solitude, en pleurant sur le pays, comme l'avait fait Samuel pour Saül.

Les satrapes d'Arménie vinrent le trouver, prenant à leur charge toute la faute, et le prièrent à genoux de revenir réoccuper le siège. Il leur narra la vision divine qu'il avait eue dans la ville de Vagarshapat, dans la grande église métropolitaine [Catholiké], avant qu'il fût sacré patriarche, d'après laquelle la royauté serait enlevée à la dynastie des Archakounis et le patriarcat à la famille de saint Grégoire, et d'autres événements douloureux qui devaient s'accomplir dans le pays d'Arménie. Alors on le laissa vivre * à sa guise. * A fol. 30 v° a.

Le saint occupa le siège du catholicos cinquante-six ans et s'endormit d'une mort paisible le 30 Navasard, le 9 septembre, laissant un bon souvenir à toutes les églises.

En ce jour, martyre de saint Sévérianos de Sébaste.

Le martyr du Christ Sévérianos était de la ville de Sébaste, aux jours de l'empereur Maximien, l'impie. Il servait et soignait tous les saints qui se trouvaient dans les prisons et dans les liens, attendant le martyr pour le Christ.

Եւ կալեալ զնա տարան աւաջի զբախն Լիւսիա եւ խոստովանեցաւ զՄրիստոս
 աւաջի հրապարակին : Եւ հրաձագեաց ղուբան եւ հարին զնա արջաուաջբօր եւ երկաթի
 բերբօր բերեցին զճարմինն : Եւ ապա կապեցին յտան վէճ մի մեծ յոյժ եւ կախեցին ընդ
 պարիսպ բաղարին եւ աղօթելով աւանդեաց զհոգին իւր առ Աստուած : Եւ ոմանք
 բրիստոնեայք զաղա պահեցին զճարմինն : Կատարեցաւ սուրբն Սեւերիանոս Սեպ-
 տեմբերի Թ :

* B
 p. 131 a.

CB * Վերստին տօն է Աստուածածինն : Եւ չիշատակ եւ ժողով արգարոցն Յովա-
 կիմայ եւ Աննայի :

Յետ փառաւորեալ եւ ամենասուրբ ճնդեան միշտ կուսին եւ օրհնելոյն ի կանաչս
 սրբոյ եւ երանուհի տիրածօրն մերոյ՝ լուծողին մեղաց եւ բարձողին նգովեց . որով
 անէճք ճնդեանն բառնալոց էր, եւ պատիժ մահուն ի կեանս դառնալոց : Որ հարցն
 ակնկալութիւն էր, եւ նահապետացն լրումն յուսոյ : Որ ճարգարեից գուշակութեանցն
 կնքող՝ եւ աւարտ կատարման լինելոց էր, եւ ամենայն աշխարհի փրկութիւն գալոց
 էր : Որոյ ճնունդն առաւօտ ձշմարիտ էր լուծման զիշերոցն մեղաց՝ եւ ստուերին
 զժողոտց նշող լուսաւոր փայլեալ իբրու ի ծալրս լերանց, յանձինս ասեմ արդարոց
 ճնողացն շառաւիղեայ՝ զհետ բերող եւ ածող ճագման արգարութեանն արեգական, եւ
 աստուածգիտութեանն աւուր փրկութեան :

On le saisit et le conduisit en présence du chef Lysias; il confessa le Christ devant l'assemblée. Le chef ordonna de le frapper avec des nerfs de bœuf et de lui déchirer le corps avec des ongles de fer. On lui attacha ensuite au pied une lourde pierre et on le pendit sur le rempart de la ville. Il rendit son âme à Dieu en priant. Quelques chrétiens cachèrent son corps. Saint Sévérianos mourut le 9 septembre.

* B
 p. 131 a.

CB * De nouveau fête de la mère de Dieu. Et commémoration et réunion
 des fidèles pour célébrer les justes Joachim et Anne.

Elle vient après la glorieuse et très sainte nativité de la toujours vierge et de celle qui est bénie entre les femmes, la sainte et bienheureuse mère de notre Seigneur, de celle qui enleva le péché et supprima les malédictions, et par qui les malédictions des douleurs de l'enfantement furent enlevées et la peine de mort changée en la grâce de la vie; d'elle qui fut l'espoir de nos pères et l'accomplissement de l'espérance des patriarches; qui mit le sceau sur les prédictions des prophètes et devait en être l'exécution, apportant le salut à toute la terre; dont la naissance fut comme la véritable aurore qui anéantit les ténèbres de la nuit des péchés et l'ombre de l'enfer; un rayon lumineux brillant au sommet des montagnes, c'est-à-dire sortant comme une branche des personnes justes comme ses parents, entraînant et apportant avec elle le lever du soleil de justice et de la science de Dieu du jour du salut.

Վասն որոյ նախ բան զՅովակիմաց եւ Աննայի՝ ամենայն աշխարհի հաւատածք զնա
 գաւակի ցնծութեան : Որով յամենեցուն ձեզանչէն եւ ի նուազին ի փառացն Աստուծոյ,
 էթէ ոչ ի կատարումն եւ ի վախճան ժամանակաց՝ Տեառն զօրութեանց թողեալ էր զնա
 եւ տուեալ ձեզ գաւակ՝ զայն որ ի ձէջ ողիւզաց, այսինքն ի ձէջս եւ յերանս հարցն, եւ
 5 ի * սերմանէ արգարոց նահապետացն, եւ ի միտս եւ ի խորս զօրութեան բանից մար- * B
 գարէլցն, ձլու օրհնութեան իբրով ձննդեամբն գտաւ այսօր, եւ երեւեցաւ յայտնու- P. 131 b.
 թեամբ յերկրի՝ յորմէ ճշմարիտն բուսաւ որթ միածին Բանն, որով ուրբ զտիեզերս լցին՝
 յԱստուծոյ ծշակեալք եւ սրբեալք, ստուգապէս իբրեւ զՍոցոմ լինէաք եւ Կոմորայ
 նմանէաք, յայցեոջ անտի Սողոմայ ունելով որթ եւ զխաղող զստնութեան :

10 Որով ապա զնոյն զգիւտ ձիւռն օրհնութեան, օրինակ իմի՝ որպէս մանկուհնք զստինս
 մխիթարութեան ձգեալ եւ ձմէալ՝ կշտապինտ վայելն ամենայն բանաւոր բնութիւնք,
 տօնիս խորհրդով զնոյն ձգելով՝ յանթափելի արեցութեան զմայլումն հօգեւոր :

15 Արդ՝ յետ նորս երանելի ձննդեանն՝ արդար եւ սուրբ օրինաւոր ձնողքն նորս
 Յովակիմ եւ Աննա, որք իւրեանց սուարինութեանն փոխարէն զձիրն եւ զշնորհն
 աշխարհի ընկալան, տեսանելով զնոյն ուրախութիւնն հրեշտակաց եւ Աստուծոյ, եւ
 զիննութիւնն արգարոց եւ ձեզաւորաց, որ զտրտութիւն լուծանելոց էր, եւ զուրա-

Aussi, nous la considérons et croyons enfant de joie pour toute la
 terre, bien avant Joachim et Anne. Car, tous ayant péché et étant privés de
 la gloire de Dieu, si le Seigneur des armées ne nous avait, à l'accomplis-
 sement et à la fin des temps, donné cette enfant, parmi les grappes de raisin,
 c'est-à-dire des reins des ancêtres et de * la semence des justes patriarches,
 elle dont la naissance fut comparée dans la pensée et dans la profondeur des
 puissantes paroles des prophètes, assimilée à une semence de bénédiction,
 parole accomplie aujourd'hui, car elle parut ouvertement à la terre, et c'est
 d'elle que poussa le vrai cep de vigne, le Verbe unique, dont les branches
 soignées et cultivées par Dieu remplirent tout l'univers, vraiment nous au-
 rions été comme Sodome et Gomorrhe, la vigne de Sodome ayant des ceps
 et des grappes d'amertume. * B
 P. 131 b.

Puisque nous nous trouvons avoir cette grappe de bénédiction, elle devrait
 être pour nous, à l'exemple des enfants qui aspirent et pressent les seins de
 consolation, et toutes les créatures intellectuelles devraient s'en réjouir avec
 intensité, en la pressant la grappe, dans le mystère de cette fête, avec une
 ivresse spirituelle, qui ne passe point.

Or, par sa bienheureuse naissance, ses justes, saints et légitimes parents
 Joachim et Anne, qui en récompense de leurs vertus reçurent celle qui était
 la grâce et un don pour l'univers, la virent comme une joie autant pour les
 anges que pour Dieu, comme l'allégresse des justes et des pécheurs; car elle
 devait faire disparaître la tristesse, ayant de ses propres oreilles entendu [par
 l'annonciation de l'archange] la nouvelle joyeuse, elle devait attirer cette même

խաթին սնկամբն իւրով յերկնային ծովէն յերկիր աղբերացուցանելոց, արժանապէս նորա ուրախութեամբ ցնծային : Ոչ միայն զն նոցին երկար ալօթից էր պատու, եւ աշխատախնձ բրտանց եւ առաքինութեան վարձ, եւ հրեշտակային սուեանցն ծնունդ, եւ ամբլութեան՝ յետ երկար ժամանակի եւ փափագելոց դաւակ, եւ երկնային պարգևաց եւ աստուածատուր շնորհի գործք՝ բան թէ ընտլութեան օրինաց : Այլ եւ զն փայլէր ի նա կանուխ եւ յատաջարպն ի սկրբան սնկ շնորհին մեծութիւն : Ազդէր եւ ի ծնողացն մարուր միտս ամենագէտ Հոգին սուրբ զհանդերձեալ ի նմանէ փրկութիւն :

Յայժմ աւուր յիշատակ սուրբ հօրն մերոց Սահակայ մեծի կաթողիկոսին Հայոց Մեծաց :

* B
p. 132 a.

* Սուրբ եւ մեծ հայրապետն Հայոց Սահակ՝ որդի էր սրբոցն Ներսէսի կաթողիկոսին Հայոց, չազդէ սրբոցն Գրիգորի Լուսաւորչի, որ եղև իսկ երկրորդ լուսաւորիչ աշխարհին Հայոց եւ լեզուի՝ աստուածատուր պարգևօք : Զի հանդերձ Մերոսպալ վարդապետի արար զիր Հայոց, եւ թարգմանեաց ի հայ լեզու զհին եւ զնոր կտակարանն, եւ գալ սուրբ զիրս մեկնութեանց :

Եւ ժողովեաց յամենայն գաւառաց մանկունս ուշերս եւ փափկածայնս եւ երկարօղիս, եւ ուսոյց զրովանդակ աշխարհ զգիր հայերէն՝ զարոցս կարգեալ յամենայն

joie de la mer du ciel sur cette terre; et alors ils furent saisis de grande joie comme il convenait, non seulement parce qu'elle fut le fruit de longues prières, de sueurs de longs labeurs et la récompense de la vertu; l'enfant annoncée à sa naissance par un ange, souhaitée à cause d'une longue stérilité, l'œuvre du don céleste et de la grâce divine, plutôt que de la loi naturelle; mais encore parce que la grandeur de la grâce brillait en elle dès le début et dès le commencement. Le Saint-Esprit, connaisseur de toutes les choses, avait fait connaître par son inspiration à l'esprit pur des parents le salut futur qui devait s'accomplir en elle.

En ce jour, mémoire de notre saint père Isaac, le grand catholicos de la Grande Arménie.

* B
p. 132 a.

* Le saint et grand patriarche de l'Arménie Isaac était fils de saint Nersès le catholicos de l'Arménie, de la famille de saint Grégoire l'Illuminateur. Il fut le second illuminateur du pays d'Arménie, et [créateur] de la langue arménienne par les dons de Dieu. Car avec le vardapet Mesrob il inventa les lettres alphabétiques arméniennes et traduisit en langue arménienne l'Ancien et le Nouveau Testament et d'autres saints livres de commentaires [de l'Écriture].

Il recueillit de toutes les provinces des jeunes garçons intelligents, doués d'une belle voix et de force d'haleine; il enseigna à tout le pays les lettres

տեղին : Կոնստանտնուպոլսի և Վաղարշապատի և Վրացի, առաքելով անդ զվարդապետն Մեսրոպ :

Սա կարգեաց կանոնս համաշխարհական եպիսկոպոսոց և աշխարհի երկրանց և վանաց . զի մի ամբոխեացին ընդ միմեանս վասն ծախիցն որ ի ժողովրդեանէն : Կոնստանտնուպոլսի և վանաց որ առջնիքն զիւրեղն և բարբառաց էին և անապատականաց, զի ամենայն որ զխոսացէ զիւր ծանն : Արար և զչորս աստիճանն որ ասի ի զիշերի՝ իւրեանց բարոյգիւրն և հանգստիւրն :

Եւ էր ի ժամանակս Թէոդոսի Փոքու Յունաց կայսեր, և Յագիկերտի Պարսից արքայի, և Խորրովու և Վասնշապատի և Արտաշէսի վերջնոց Հայոց թագաւորաց :

Եւ չքնկենուին Պարսից թագաւորին զԱրտաշէս ի թագաւորութեանէն ճատնութեամբ Հայոց իշխանացն, սա ոչ ճիւրբանեցաւ ի խորհուրդս նոցա, այլ ի բաց կացեալ չաթուոյն նստէր չանապատս, սուղ առնելով ի վերայ աշխարհին՝ որպէս Սամուէլն ի վերայ Սաւուրայ :

Եւ եկեալ առ նա նախարարացն Հայոց՝ զմեղանս չանձն առնելով անկանէին առ ոտս նորա զառնալ և ունել զաթոնն : Եւ նա պատմեաց նոցա զատուածական չաթնութիւնն զոր ետես ի Վաղարշապատ բարբառի ի մեծ կաթողիկէն՝ չառաջ բան զձեռնապրկն զնա ի հայրապետութիւն . զստնալ * թագաւորութեանն չազգէն Արշակունեաց և զկաթողիկոսութիւնն չազգէն սրբոյն Պրիգորի, և զալ անցնն նկրութեան որ

* B
p. 132 b

arméniennes, car il fonda partout des écoles. Il fit de même dans le pays des Géorgiens et des Albanais en y envoyant le vardapet Mesrob.

Il établit des règles universelles pour les évêques et le clergé séculier et régulier, pour qu'ils n'aient pas de contestations entre eux à propos des revenus du peuple. Il fit de même pour les couvents qui se trouvaient à proximité des villages et des villes et dans les déserts, afin que chacun connût sa part qui lui revenait. Il composa les quatre prières qui se disent dans l'office de la nuit avec leurs *karoz* et leurs *hankiste*.

Il vivait au temps de Théodose le Jeune, empereur des Grecs, et de Hisdeguerde roi des Perses, et de Khosrow et de Vramchapouh et d'Artachès derniers rois d'Arménie.

Lorsque le roi des Perses eut, par la trahison des princes arméniens, déposé du trône Artachir, Isaac ne s'allia point à leurs desseins, et s'éloignant de son siège, se retira dans la solitude, y pleurant son pays, comme l'avait fait Samuel pour Saül.

Les satrapes arméniens vinrent le trouver et, acceptant tout le blâme, se jetèrent à ses pieds, le priant de revenir et de réoccuper le siège. Il leur fit part de la révélation divine qu'il avait eue dans la ville de Vagarshapat, dans la grande église métropolitaine, avant qu'il fût sacré patriarche, à propos de la disparition * du royaume de la branche des Archakounis et du catholicat de

* B
p. 132 b

գաղոց էր Հալոց : Եւ ապա թոյլ ետուն նմա կալ ըստ կամաց իւրոց, զի ի ծանկութենէ սիրէր զանապատական կեանս եւ զլուսթիւն հանգարատութեան :

Քանզի էր չոյժ աղօթասէր եւ սրահեցող եւ ժուժկալ յամենայն ճգոնս ասորիներ-
թեան . էր եւ գործասէր չոյժ եւ առատ յղործածութիւնս եւ ի գարմանս աղբատաց
եւ հիւանդաց, եւ միշտ աչցելաթիւն ատներ ալբեաց եւ որբոց : Այլ եւ ժիր եւ անձան- 5
ձիր էր ի վարդապետութիւն Աստուծոյ բանին, եւ զբազումս զարձուցանէր յանհա-
ւասից, ուղիւր եւ զցորվս ի մեղաւորաց եւ սրայճատացուցանէր համօրէն զաշխարհս
Հալոց :

Յարգարէր զեկեղեցիս, եւ կարգաւորէր զվանորեացս, պաշտասացուցանէր զտօնս
աստուածապինս, եւ կարգէր զչիշատակս սրբոց : Ունէր եւ հօգի հեղութեան իբրեւ 10
զՄովսէսին եւ լցեալ էր բովանդակ շնորհօքն Աստուծոյ՝ որ փաչէր ի դէմս եւ ի
բանս նորա :

Սն որչափ եկաց ի հաչարապետութեանն՝ զկրօնս անապատաւոր ասանձնաւորացն ոչ
պակասեցոց, ունելով ընդ ինքեան կրօնաւորեալ աշակերտս աւելի քան զվաթսուն,
որք նոյնպէս զգեցեալ էին խորղ մաղեղէն իբրեւ դնս : Ընդ երեկս ճաշակելով միանգամ 15
ունկս եւ բանջար լով, եւ զգիշերան չորով անգամ հանելով ի զլուխ չալօթս Աստուծոյ,
մանաւանդ զամենայն կիրակէանս եւ զտօնան, եւ նորօք շրջէր աւ ամենեւեան, քարոզէր
եւ ուսուցանէր՝ եւ աչց ատներ աղբատաց . եւ զոր պարասէր՝ ոչ զարարէր միշտ ի
զբերոյ եւ ի թարգմանելոյ :

la maison de saint Grégoire et de tous les événements fâcheux qui devaient arriver aux Arméniens. Alors ils le laissèrent vivre à sa volonté, car dès son enfance il avait aimé la vie solitaire et le silence de la paix.

Car il aimait beaucoup la prière, était adonné aux jeûnes et à l'abstinence et zélé dans tous les exercices de la vertu. Il aimait aussi les bonnes œuvres, donnait beaucoup d'aumônes, aimait prendre soin des pauvres et des malades et visitait souvent les veuves et les orphelins. Il se dépensait aussi avec ardeur à l'enseignement de la parole de Dieu, il convertissait beaucoup parmi les infidèles, dirigeait la plupart des pécheurs et éclairait tout le pays d'Arménie.

Il organisait les églises et les couvents, rehaussait les fêtes divines et instituait la mémoire des saints. Il avait une âme suave comme Moïse, était plein des grâces de Dieu, qui brillaient sur sa figure et dans ses paroles.

Tout le temps qu'il resta au patriarcat, il ne négligea jamais de mener en sa propre personne la vie des ermites, ayant auprès de lui des élèves moines au nombre de plus de soixante, vêtus comme lui de cilice. Le soir ils ne se nourrissaient que d'un plat de légumes et d'herbage et passaient le plus souvent la nuit en priant Dieu, principalement tous les dimanches et les jours de fête. Il visitait avec ces moines tout le monde, prêchait et enseignait, visitait les pauvres, et à ses moments de loisir ne s'arrêtait d'écrire et de traduire.

Ունէր եւ շնորհս սքանչելեաց, եւ առնէր նշանս մեծամեծս . էր եւ կանխադէտ
 ճարգարէութեան, եւ տեսանէր եւ գուշակէր զհանդերձեալսն : Ունէր եւ հոգի զիտու-
 քեան եւ վարդապետութեան՝ եւ բան լիմաստութեան՝ եւ շնորհք * թարգմանութեան .
 որով եւ անխոնձ աշխատութեամբ վաստակեալ թարգմանէր եւ զրէր ձեռամբ դամենայն
 5 սուրբ զիրս եւ աշնպէս առաքինաբար լուսաւորեաց զազգս Հայոց, եւ սրածառացոյց
 զեկեղեցի մեկնութեամբք եւ թարգմանութեամբք : Եւ կայեալ առաքինի ճգնութեամբ
 ամս յիտուն եւ վեց, եւ հանդեաւ խաղաղութեամբ ի Քրիստոս՝ Սկստեմբերի Թ՛ եւ
 Նաւասարդի Լ :

* B
p. 133 a.

Ի սմին աւուր վկայութիւնն սրբոյն Սեւերիանոսի :

Քրիստոսի վկայն Սեւերիանոս՝ էր ի բարբառն Սերատոլոյ՝ յաւուրս ամբարիշտ
 10 արքային Լիկիանոսի . եւ էր ազգական եւ ընկերակից սրբոց բառասնկցն, որք նախ
 բան զնա նահատակեցան ի Սերատոլա . զորս եւ ինքն յորդորեաց եւ բաջարեաց ի
 վկայութեանն . եւ էր ի կարգաց սինատաւրոսաց : Այլ եւ բանիլ մեծատուն էր՝ ի քննից
 լւրոց սպասաւորէր եւ ծառայէր ամենայն սրբոց ի բանիս եւ ի կապանս՝ որ վասն
 15 Քրիստոսի ծարտիրոսանային :

Եւ կալեալ զնա անօրինացն տարան առաջի Լիւսիա դքսին, եւ խոստովանեցաւ
 զՔրիստոս առաջի հրատարակին : Եւ հրամայեաց զուրբն եւ հարին զնա արջառաջլօբ,
 եւ երկաթի բերեցօք բերեցին զմարմինն : Եւ ապա կապեցին չոտոն վէճ մի մեծ չոյժ,

Il avait aussi la grâce des miracles; il opérait de très grands prodiges; il
 avait le don de prophétie, il voyait et prédisait l'avenir; il possédait l'esprit de
 science et de la doctrine; il avait la parole de la sagesse et la * grâce de l'inter-
 prétation, et par un labour assidu il traduisait et écrivait de sa propre main
 toutes les saintes écritures. De par ses vertus il illumina ainsi la nation armé-
 nienne et donna un éclat à l'Église par ses commentaires et ses traductions.

* B
p. 133 a.

Il vécut, consacré à la vertu ascétique, cinquante-six ans et reposa en paix
 dans le Christ le 9 septembre, le 30 Navasard.

En ce jour, martyr de saint Sévérianos.

Le martyr du Christ Sévérianos était de la ville de Sébaste, aux jours de
 l'empereur Licinius, l'impie. Il était parent et collègue des quarante saints
 martyrs, qui furent martyrisés avant lui à Sébaste, que lui avait exhortés et
 encouragés au martyre. Il était du rang des sénateurs. Et comme il était fort
 riche, il soignait de ses propres biens et servait tous les saints qui se trou-
 vaient en prison et dans les liens et qui attendaient le martyr pour le Christ.

Les païens l'ayant saisi le conduisirent en présence du chef Lysias. Il
 confessa le Christ devant l'assemblée, alors le chef ordonna de le frapper avec
 des nerfs de bœuf et de lui déchirer le corps avec des ongles de fer. On lui
 attacha ensuite aux pieds une très grosse pierre et on le suspendit aux murs

և կախեցին ընդ պարխոյ բարսբին . և աղօթեալ աւանդեաց զհոյին առ Աստուած .
և սմանք բրխտանեացք զագոս պահեցին զճարձին նարա :

Կատարեցաւ սուրբն Սեւերխանոս՝ Սեպտեմբերի Թ՛ և Կուստարդի Լ, ի վասոս
Քրիստոսի Աստուծոյ :

Յայժմ աւուր կատարեցաւ սուրբ ծարսիրոսն Խարխաւեսոս մեծ տանջանօք վասն 5
Քրիստոսի հաւատոյն ի հեթանոսաց :

Յայժմ աւուր չիշտոսակ երկու հարիւր սուրբ հարցն Եվեստայի ժողովոյն, որ եղև
ընդզէմ՝ նեստորի՝ որ զՔրիստոս յերկուս որդիս և անձինս հասանէր :

* B
p. 134 b.

* Այս երբորդ ժողով եղև ի ժամանակս Թէոդոսի Փոքու, որոց զվասուրբ էին . Կելս-
ալինոս Պսոյ Հւոմոս, Կիւրղոս պատրիարք Ալեկսանդրու, Յորնայ Երուսաղէմի, Յով- 10
հան Անտիոքայ : Որք և վաւանեցին զՏէր մեր Յիսուս Քրիստոս Աստուած ճշմարիտ,
զնոյն և ծարդ կատարեալ, միով անձնաւորութեամբ, մի Որդի, մի Տէր, մի Քրիստոս,
անբաժանելի և անշփոթ միաւորութեամբն : Որով և ճշմարիտ աստուածածին զսուրբ
կոյնն Մարիամ բարոյեցին, և Աստուծոյ լակ լսաչ զվաչան կենաց : Եւ նորդեցին 15
զպիղծն նեստորիտս, ընկեցեալ չաթուոյն Կոստանդինուպոլի : Յերկրորդ ժողովոյն
մինչև յերբորդն երեսուն ամբ են :]

de la ville. C'est en priant qu'il rendit l'âme à Dieu. Quelques chrétiens cachèrent en secret son corps.

Saint Sévérianos mourut le 9 septembre, le 30 Navasard, pour la gloire du Christ notre Dieu.

En ce jour fut martyrisé le saint martyr Chariton avec de grandes tortures pour la foi du Christ par les païens.

En ce jour, mémoire des deux cents saints Pères du concile d'Éphèse, convoqué contre Nestorius, qui partageait le Christ en deux fils et deux personnes.

* B
p. 134 b.

* Ce troisième concile eut lieu du temps de Théodose le Jeune. Les principaux personnages en furent : Célestin le pape de Rome, Cyrille le patriarche d'Alexandrie, Juvénal de Jérusalem, Jean d'Antioche, qui professèrent notre Seigneur Jésus-Christ vrai Dieu et en même temps vrai homme, en une seule personne, un Fils, un Seigneur, un Christ, en une union inséparable et sans confusion. Et par conséquent ils proclamèrent la sainte vierge Marie, vraie mère de Dieu, et l'arbre de vie vraie croix de Dieu. Ils anathématisèrent l'abominable Nestorius, qu'ils déposèrent du siège de Constantinople. Du deuxième au troisième concile, il y eut une période de trente ans.]